

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI

M.Ö. 6-4. Y. Y. ARASINDA YUNAN SERAMİK
SANATINDA GÖRÜLEN BAZI KAP TIPLERİNİN
TASARIM ANALİZİ

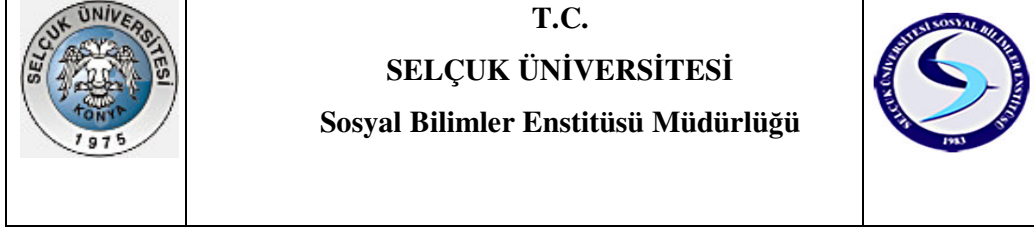
Emet Egemen ASLAN

DOKTORA TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Ahmet Adil TIRPAN

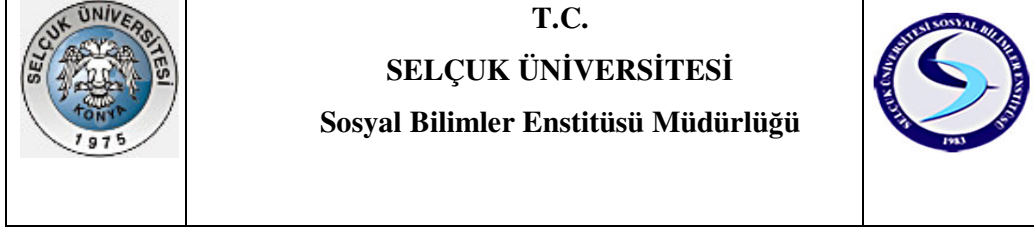
Konya - 2008

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Emet Egemen ASLAN

DOKTORA TEZİ KABUL FORMU

Emet Egemen ASLAN tarafından hazırlanan **M.Ö. 6-4. Y. Y. Arasında Yunan Seramik Sanatında Görülen Bazı Kap Tiplerinin Tasarım Analizi** başlıklı bu çalışma...../...../.....tarihinde yapılan oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Başkan	İmza
Ünvanı, Adı Soyadı	Üye	İmza
Ünvanı, Adı Soyadı	Üye	İmza
Ünvanı, Adı Soyadı	Üye	İmza
Ünvanı, Adı Soyadı	Üye	İmza

ÖNSÖZ

Neolitik Çağ'la başlayan kilin kullanımı farklı coğrafyalarda ve farklı zamanlarda yüzyıllar boyunca benzer biçimlerde uygulanarak ve teknolojik açıdan gelişerek devam etmiştir. Günümüze kadar gelen bu süreç içinde, kil endüstriyel bir malzeme olarak yaygınlaşmış ve bunun sonucunda seramik üretimi geleneksel bir üretim biçiminden endüstriyel bir üretim biçimine dönüşmüştür. Bu dönüşümde seramik şekillendirme yöntem ve tekniklerinin temel prensiplerine her zaman bağlı kalınmıştır.

Günümüzde üretilen endüstriyel seramik ürünleri, tasarım ürünü olarak görülmektedir. Dolayısıyla Antik Dönem'de üretilmiş seramik kapların da tıpkı bugün olduğu gibi toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için üretilmiş en ekonomik endüstriyel seramik tasarım ürünleridir. Bu yaklaşımla M.Ö. 6. ve 4. yy'lar arasında görülen Yunan seramik kap tiplerinin tasarım analizlerini yapma düşüncesi doğmuştur. Arkeoloji literatüründe figürlü kapların dekor açısından oldukça detaylı irdelenmiş olmasına rağmen endüstriyel seramik tasarımı ve üretimi açısından işlev-biçim ilişkisi üzerinde fazla durulmamış olması bu konuda çalışma yapmamın başlıca nedenini oluşturmaktadır.

Arkeoloji bilimi ve seramik sanat dalını birleştirerek yeni bir bakış açısıyla Yunan seramik kap tiplerini inceleme fırsatı bulmuş olmaktan dolayı mutluluk duymaktayım. Çalışmamın tüm aşamalarında desteğini esirgemeyen başta danışmanım Prof. Dr. Ahmet Adil TIRPAN hocama ve değerli hocalarım Doç. Dr. Hakan MERT'e ve Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT'e teşekkürü bir borç bilirim. Kütüphane çalışmalarında yardımını esirgemeyen Güzin ÖZKAN'a teşekkür ederim.

En büyük destekçim ve eşim Erdoğan ASLAN'a ve aileme gösterdikleri sabır ve özveriden dolayı çok teşekkür ederim.

Emet Egemen ASLAN
KONYA

ÖZET

Arkeolojik kazılarda elde edilen seramik buluntular, buldukları coğrafyada yaşamış olan insanların sosyo-kültürel yapıları hakkında detaylı bilgi edinmemizi sağlayan en önemli buluntu gruplarından biridir. Görsel bir kaynak niteliğinde olan Yunan figürlü vazoları da yazılı kaynakların yanı sıra Yunan toplum yapısı içinde kullanılmış olan kapların kullanımlarına ilişkin bilgi edinmemize olanak sağlamaktadır.

Yunan seramik sanatı, seramik üretiminin yöntem ve teknikleri açısından Neolitik Çağ Çömlekçiliği'nin devamı niteliğindedir. Antik Dönem Seramik üretim yöntemleri ve teknolojik gelişimler, kısacası endüstrileşme ve artan insan ihtiyaçları, kap tiplerinin tasarımında da etkin bir rol oynamıştır.

Günümüz endüstriyel seramik tasarımı ve üretiminde dikkate alınan kriterler göz önünde bulundurularak çalışma kapsamında Yunan seramik sanatının ulaştığı en üst seviyeyi temsil eden M.Ö. 6. ve 4. yy'lar arasında görülen kap tipleri genel olarak incelenmiş ve örnekler arasında yer alan en başarılı kap tiplerinin tasarım analizleri yapılmıştır. İşlev ve biçim ilişkisi açısından başarılı olduğu düşünülen kap tipleri üzerinde durulmuştur. Yunan çömlekçilerinin seramik kapları insan ihtiyaçları doğrultusunda tasarlayarak üretmiş oldukları ve kap tiplerinde değişiklikler yaparak işlevselliklerini arttırmaya yönelik denemeler yaptıkları anlaşılmaktadır. Sonuç olarak Yunan seramik kap tipleri tesadüfi bir ürün değil üretildikleri toplumun teknolojik düzeyini, sanat anlayışını, endüstriyel tasarımdaki yetkinliğini gösteren estetik değerlere sahip akılcı endüstriyel ürünlerdir.

SUMMARY

The ceramic remains and findings have obtained in archeological excavations are one of the most important (fascinating) findings caused us to know and understand the socio-cultural status of the people lived in that region. In addition to ceramics, the vases with Greek figures also give us a chance to learn about the the using of pottery in greek society.

Greek ceramic craft, in view of ceramic production techniques and ways is the enduring of Neolithic Age Pottery. Antique Age ceramics production and techonological developments, in brief, industrialization and increasing requirements of man, played an important role in the designing of the construction of pottery.

In the study by taking into consideration the criterions in the designing and production of today's industrial ceramic designing and productions lead a way to come out the pottery which represented the highest level in Greek ceramic craft in BC 6-4. Also The analysis of the best patterns have been done. The ones accepted as succesfull in form and function chosen to study. It is clear that Greek potters (ceramicists) designed and producted these pottery in benefits of man's needs and experienced and experimented the differant shaped pottery to make them more practical. Consequently, Greek Pottery was not a accidental production but it was industrial productions with esthatic value which reflects the reflects the society's where producted techonological level and art conception and techonological capacity.

TABLO - RESİM VE LEVHALAR LİSTESİ

Tablo 1	M.Ö. 6.- 4. yy'da görülen Yunan seramik kap tipleri
Res. 1	Kilin topraktan kolektif bir çalışma ile çıkarılması sahnesi http://www.uibk.ac.at/klassische-archaeologie/index.html
Res. 2	Kilin madenden çıkarılma sahnesi, Pinax, İren 2003, 6.
Res. 3	Kilin madenden çıkarılma sahnesi, İren 2003, 6.
Res. 4a	Kilin Çıkarılması ve İşlenmesi Sahnesi, İren 2003, 9.
Res. 4b	Detay çizimi http://www.uibk.ac.at/klassische-archaeologie/index.html
Res. 5	Kil Topağı, Ros 2006, 30.
Res. 6	Kil Topağının el ile inceltilmesi, Ros 2006, 30.
Res. 7	Yüzeyin sıkıştırılması, Ros 2006, 30.
Res. 8	Kaide eklenmesi, Ros 2006, 30.
Res. 9	Kaidenin gövdeye sıkıştırılması, Ros 2006, 31.
Res. 10	Ağız kenarının düzeltilmesi, Ros 2006, 31.
Res. 11	Dekorlama, Ros 2006, 31.
Res. 12	Dekorlanmış kap, Ros 2006, 31.
Res. 13	Elle fitil yapımı, Ros 2006, 32.
Res. 14	Fitilin inceltilmesi, Ros 2006, 32.
Res. 15	Fitilin taban üzerine eklenmesi, Ros 2006, 33.
Res. 16	Eklenen fitilin sıkıştırılması, Ros 2006, 33.
Res. 17	Ağzın Düzeltilmesi, Ros 2006, 33.
Res. 18	Ağzın pahlanması, Ros 2006, 33.
Res. 19	Plaka açılması, Hardy 2000, 56.
Res. 20	Plakanın kesilmesi, Hardy 2000, 57.
Res. 21	Plakanın çentiklenmesi, Hardy 2000, 58
Res. 22	Balçığın sürülmesi, Hardy 2000, 59.
Res. 23	Parçanın yapıştırılması, Hardy 2000, 59.
Res. 24	Birleşme yerinin sıkıştırılması, Hardy 2000, 59.
Res. 25	Birleşme yerinin düzeltilmesi, Hardy 2000, 60.
Res. 26	Formun tamamlanması, Hardy 2000, 63.

Res. 27a	Kandil Modeli (Patric)
Res. 27b	İki parçadan oluşan alçı kalıp
Res. 28a	Kalıp içine çamurla döküm yapılması
Res. 28b	Kalıptan çamurun boşaltılması
Res. 28c	Dökümün çıkartılması
Res. 29a	Birinci kalıp parçasına kilin sıkıştırılması
Res. 29b	İkinci kalıp parçasına kilin sıkıştırılması
Res. 30	Dışa taşan kil parçalarının alınması işlemi
Res. 31a	Cidar kalınlığına çentik açılması
Res. 31b	Çentiklenmiş yüzeye balçık sürülmesi
Res. 32a	Kalıbın kapatılması
Res. 32b	Kalıbın Sıkıştırılması
Res. 33	Kalıbın açılması ve kilden modelin kalıptan çıkarılması
Res. 34a	Kilden üretilmiş modelin rötuşlanması
Res. 34b	Tamamlanmış kap
Res. 35	Kilin diske yerleştirilmesi, Ros 2006,52.
Res. 36	Kilin merkeze getirilmesi, Ros 2006,52.
Res. 37	Şekillendirme, Ros 2006,52.
Res. 38	Ortasının açılması, Ros 2006,53.
Res. 39	Kabın yükseltilmesi, Ros 2006,53.
Res. 40	Gövdenin şekillendirilmesi, Ros 2006,53.
Res. 41	Cidarın inceltilmesi, Ros 2006,54.
Res. 42	Ağız kenarının düzeltilmesi, Ros 2006,54.
Res. 43	Rötuşlama, Ros 2006,54.
Lev. Ia	Vix Krater (Volütlü), Bronz, M.Ö. 500, y. 106 cm Châtillon-sur-Seine Museum, France http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page
Lev. Ib	Phiale, Gümüş, M.Ö. 400-350, British Museum, London, United Kingdom
Lev. IIa	Nolan Amphora, L. D. Caskey'in Altın Dikdörtgeni
Lev. IIb	Kantharos, L. D. Caskey'in Altın Dikdörtgeni

Lev. IIIa		Lekythos, J. Hambidge'nin Altın Oranı
Lev. IIIb		Lebes, J. Hambidge'nin Altın Oranı
Lev. IV	Şek. 1a	Yumurta Gövdeli Amphora
Lev. IV	Şek. 1b	Standart Amphora
Lev. IV	Şek. 1c	Nolan Amphora
Lev. IV	Şek. 1d	A Tipi Amphora
Lev. IV	Şek. 1e	B Tipi Amphora
Lev. IV	Şek. 1f	C Tipi Amphora
Lev. IV	Şek. 1g	Ticari Amphora
Lev. IV	Şek. 1h	Pelike
Lev. IV	Şek. 1i	Stamnos
Lev. V	Şek. 1a	Sütunlu Krater
Lev. V	Şek. 1b	Volütlü Krater
Lev. V	Şek. 1c	Kalyx Krater
Lev. V	Şek. 1d	Çan Krater
Lev. VI	Şek. 1a	Psykter
Lev. VI	Şek. 2a	Hydria
Lev. VI	Şek. 2c	Kalpis
Lev. VI	Şek. 2d	Kados
Lev. VII	Şek. 1a	Deianira Lekythos
Lev. VII	Şek. 1b	Standart Lekythos
Lev. VII	Şek.1c	Secondary Lekythos
Lev. VII	Şek.1d	Squat Lekythos
Lev. VII	Şek.1e	Korinth Aryballosu
Lev. VII	Şek.1f	Attik Aryballosu
Lev. VII	Şek.1g	Korinth Alabastron
Lev. VII	Şek.1h	Batı Anadolu Alabastronu
Lev. VII	Şek.1i	Attik Alabastronu
Lev. VII	Şek.1j	Derin Gövdeli Askos
Lev. VII	Şek.1k	Sığ Gövdeli Askos
Lev. VII	Şek.1l	Guttus Tipi Askos
Lev. VII	Şek.1m	Amphoriskos

Lev. V II	Şek.1n	Lydion
Lev. V III	Şek. 1a	Phiale
Lev. V III	Şek. 1 b	Loutrophoros
Lev. V III	Şek. 1c	Lebes
Lev. V III	Şek. 1 d	Lebes Gamikos
Lev. V III	Şek. 1e	Kernos
Lev. V III	Şek. 1f	Patera
Lev. V III	Şek. 1g	Nestoris
Lev. V III	Şek. 1h	Phormiskos
Lev. V III	Şek. 1ı	Rhyton
Lev. V III	Şek. 1j	Panathenaic
Lev. IX	Şek. 1a	Tripod Pyxis
Lev. IX	Şek. 1b	Nikosthenic
Lev. IX	Şek. 1c	A Tipi Pyxis
Lev. IX	Şek. 1d	B Tipi Pyxis
Lev. IX	Şek. 1e	C Tipi Pyxis
Lev. IX	Şek. 1f	D Tipi Pyxis
Lev. IX	Şek. 1g	Exaleiptron
Lev. IX	Şek. 1h	Lekanis
Lev. X	Şek. 1a	Mühürsüz Kadeh / Kase
Lev. X	Şek. 1b	Komast Kasesi
Lev. X	Şek. 1c	Siana Kasesi
Lev. X	Şek. 1d	Lades Kemiği Kulplu Kase
Lev. X	Şek. 1e	Gordion Kasesi
Lev. X	Şek. 1f	Dudaklı Kase
Lev. X	Şek. 1g	Kuşaklı Kase
Lev. X	Şek. 1h	Droop Kasesi
Lev. X	Şek. 1ı	A Tipi Kylix
Lev. X	Şek. 1j	B Tipi Kylix
Lev. X	Şek. 1k	C Tipi Kylix
Lev. X	Şek. 1l	Korinth Skyphosu
Lev. X	Şek. 1m	Hermogenean Skyphosu

Lev. X	Şek. 1n	Heron Skyphosu
Lev. X	Şek. 1o	Kase Skyphosu
Lev. X	Şek. 1p	A Tipi Skyphos
Lev. X	Şek. 1r	B Tipi Skyphos
Lev. X	Şek. 1s	Kantaros
Lev. X	Şek. 1t	Mastos
Lev. X	Şek. 1u	Chalice
Lev. X	Şek. 1v	Lakaina
Lev. XI	Şek. 1a	Tabaklar
Lev. XI	Şek. 1b	Balık Tabağı
Lev. XI	Şek. 1c	Lopas
Lev. XI	Şek. 1d	Khytra
Lev. XI	Şek. 1e	Eschara
Lev. XI	Şek. 1f	Mortar
Lev. XI	Şek. 1g	Lekane
Lev. XI	Şek. 1h	Kyathos
Lev. XI	Şek. 1i	Kalathos
Lev. XI	Şek. 1j	Louterion
Lev. XII	Şek. 1a	Tip 1
Lev. XII	Şek. 1b	Tip 2
Lev. XII	Şek. 1c	Tip 3
Lev. XII	Şek. 1d	Tip7
Lev. XII	Şek. 1e	Tip10
Lev. XII	Şek. 1f	Olpe
Lev. XII	Şek. 1g	Epichysis
Lev. XII	Şek. 1h	Lagynos
Lev. XIIIa		Amphora kullanımına ilişkin vazo betimi, Skyphos Fragmanı, M.Ö. 525 - 475, Athens National Museum, 12531
Lev. XIIIb		Amphora kullanımına ilişkin vazo betimi Pelike Fragmanı, M.Ö. 525 - 475, Tarquinia, Museo Nazionale Tarquiniese, Rc1063

- Lev. XIVa Ticari amphora kullanımına ilişkin vazo betimi,
Amphora Fragmanı M.Ö. 500 - 450,
Wurzburg, Universitat, Martin Von Wagner Mus., 256a.
- Lev.XIVb Ticari amphora kullanımına ilişkin vazo betimi,
Amphora Fragmanı, M.Ö. 500 - 450,
Luzern, Market, Ars Antiqua, Xxxx0.2422.
- Lev. XVa Krater kullanımına ilişkin vazo betimi,
Kase Fragmanı, M.Ö. 475- 425,
Bryn Mawr (Pa), Bryn Mawr College, P19.
- Lev. XV b Krater kullanımına ilişkin vazo betimi,
Pelike Fragmanı, M.Ö. 450 - 500,
Syracuse, Museo Arch. Regionale Paolo Orsi, 20065.
- Lev. XVIa Psykter kullanımına ilişkin vazo betimi,
Lekythos fragmanı, M.Ö. 500 - 450,
Haverford (Pa), College, Xxxx0.6359.
- Lev. XVIIb Psykter kullanımına ilişkin vazo betimi,
Kase Fragmanı, M.Ö. 525-475,
Florence, Museo Archeologico Etrusco, 3b18.
- Lev. XVIIa Hydria kullanımına ilişkin vazo betimi,
Sütunlu Krater Fragmanı, M.Ö. 500 – 450,
Bari, Museo Archeologico Provinciale, 8693.
- Lev. XVIIb Hydria kullanımına ilişkin vazo betimi,
Squat Lekythos Fragmanı, M.Ö. 425 – 375, Kassel, Staatliche
Museen Kassel, Antikensammlung, T389.
- Lev. XVIIIa Lekythos kullanımına ilişkin vazo betimi,
Pyxis Fragmanı, M.Ö. 5. yy,
Tubingen, Eberhard-karls-univ., Arch. Inst.,
S101575.
- Lev. XVIIIb Lekythos kullanımına ilişkin vazo betimi,
Lekythos Fragmanı, M.Ö. 475 - 425,
Berlin, Antikensammlung, 3262.
- Lev. XIXa Aryballos kullanımına ilişkin vazo betimi,

- Amphora Fragmanı, M.Ö.475 - 425,
London, British Museum, E346.
- Lev. XIXb Aryballos kullanımına ilişkin vazo betimi,
Kase Fragmanı, M.Ö.500 - 450,
Berlin, Lost, F2314.”
- Lev. XXa Askos kullanımına ilişkin vazo betimi,
Oinochoe Fragmanı, M.Ö. 450 - 400,
Ferrara, Museo Nazionale Di Spina, 2504.
- Lev. XXIa Phiale kullanımına ilişkin vazo betimi,
Pelike Fragmanı, M.Ö. 475 - 425,
San Francisco (Ca), Legion of Honour, 1874a.
- Lev. XXIIb Phiale kullanımına ilişkin vazo betimi
Pelike Fragmanı, M.Ö. 475 - 425,
London, British Museum, 1895.8-31.1.
- Lev. XXIIa Loutrophoros kullanımına ilişkin vazo betimi,
Lekanis Fragmanı, M.Ö. 400 - 300,
Gotha, Schlossmuseum, Ak276
- Lev. XXIIb Loutrophoros kullanımına ilişkin vazo betimi, Loutrophoros
Fragmanı, M.Ö. 475 - 425,
Sarajevo, National Museum, 418.
- Lev. XXIIIa Lebes kullanımına ilişkin vazo betimi,
Lekanis Fragmanı, M.Ö. 400 – 300,
Ferrara, Museo Nazionale Di Spina, T19evp.
- Lev. XXIIIb Lebes kullanımına ilişkin vazo betimi,
Epinetron Fragmanı, M.Ö. 450 - 400,
Athens, National Museum, Cc1528.
- Lev. XXIVa Pyxis kullanımına ilişkin vazo betimi,
Pyxis Fragmanı, M.Ö. 450 - 400,
Bucarest, Mirsr, 03231.
- Lev. XXIVb Pyxis kullanımına ilişkin vazo betimi,
Amphora Fragmanı, M.Ö. 450 - 400,
Paris, Musee Du Petit Palais, 317.

- Lev. XXVa Exaleiptron kullanımına ilişkin vazo betimi,
Pelike Fragmanı, M.Ö. 500-450,
Berlin, Antikensammlung, 4496.
- Lev. XXVb Pyxis Fragmanı, M.Ö. 400 – 300,
Copenhagen, National Museum, 479.
- Lev. XXVIa Kase kullanımına ilişkin vazo betimi,
Kase Fragmanı, M.Ö. 475 - 425, Sarajevo, National Museum,
139.
- Lev. XXVIb Kase kullanımına ilişkin vazo betimi,
Tabak Fragmanı, M.Ö. 500 - 450,
Cambridge (Ma), Harvard Univ., Arthur M. Sackler Mus,
1960.350
- Lev. XXVIIa Skyphos kullanımına ilişkin vazo betimi,
Sütunlu Karter Fragmanı, M.Ö. 500 - 450,
Gottingen, Georg-august-universitat, Xxxx0.2179.
- Lev. XXVIIb Skyphos kullanımına ilişkin vazo betimi,
Sütunlu krater fragmanı, M.Ö. 500 - 450,
Athens, Agora Museum, P4674.
- Lev. XXVIII Balık Tabağı
- Lev. XXIX Lopas
- Lev. XXX Khytra
- Lev. XXXIa Kyathos kullanımına ilişkin vazo betimi,
Kase Fragmanı, M.Ö. 500 - 450,
Brussels, Musees Royaux, R263.
- Lev. XXXIb Kyathos kullanımına ilişkin vazo betimi,
Stamnos Fragmanı, M.Ö. 475 - 425,
Rome Mus. Naz. Etrusco Di Villa Giulia, 983.
- Lev. XXXIIa Oinochoe kullanımına ilişkin vazo betimi,
Kase Fragmanı, M.Ö. 525 - 475 London, British
Museum, E2.
- Lev. XXXIIb Oinochoe kullanımına ilişkin vazo betimi,
Oinochoe fragmanı, M.Ö. 450 – 500,

- New York (Ny), Metropolitan Museum, 08.258.24.
- Lev. XXXIIIa Oinochoe kullanımına ilişkin vazo betimi,
Stamnos Fragmanı, M.Ö.500 - 450,
Paris, Musee Du Louvre, G181.
- Lev. XXXIIIb Oinochoe kullanımına ilişkin vazo betimi,
Krater Fragmanı, M.Ö. 475 - 425,
Compiègne, Musee Vivenel, 1025.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	ii
DOKTORA TEZİ KABUL FORMU	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
TABLO - RESİM VE LEVHALAR LİSTESİ	vii
İÇİNDEKİLER	xvi
1 GİRİŞ	1
1.1 Amaç	6
1.2 Kapsam	6
1.3 Yöntem	7
2 SERAMİK TARİHİ VE SERAMİK ŞEKİLLENDİRME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	10
2.1 Genel Seramik Tarihi	10
2.2 Seramik Şekillendirme Yöntem ve Teknikleri	11
2.2.1 Elde Şekillendirme Yöntemi	15
2.2.1.1 Çimdikleme Tekniği	15
2.2.1.2 Fitol (Sarma) Tekniği	17
2.2.1.3 Plaka (Levha) Tekniği	18
2.2.2 Kalıpla (Şablonla) Şekillendirme	20
2.2.3 Çarkta (Tornada) Şekillendirme	25
3 M.Ö. 6-4. YY'DA YUNAN SERAMİK SANATI	30
3.1 M.Ö. 6-4. yy'da Seramik Sanatı Gelişimi ve Kap Tipleri	30
3.2 Depolama Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri	34
3.2.1 Amphoralar	34
3.2.2 Ticari Amphoralar	38
3.2.3 Pelike	39
3.2.4 Stamos	40
3.3 Karıştırma Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri	41

3.4 Soğutma Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri	46
3.4.1 Psykter	46
3.5 Su Taşıma ve Depolama Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri.....	47
3.5.1 Hydria	47
3.5.2 Kados	49
3.6 Seramik Yağ Şişeleri	50
3.6.1 Lekythos.....	51
3.6.2 Aryballos	53
3.6.3 Alabastron.....	54
3.6.4 Askos.....	55
3.6.5 Amphoriskos.....	56
3.6.6 Lydion.....	57
3.7 Törensel Seramik Kaplar	57
3.7.1 Phiale.....	57
3.7.2 Loutrophoros	58
3.7.3 Lebes	59
3.7.4 Lebes Gamikos	60
3.7.5 Kernos	61
3.7.6 Patera	62
3.7.7 Nestoris	62
3.7.8 Phormiskos	63
3.7.9 Rhyton	64
3.8 Seramik Merhem Kapları	66
3.8.1 Pyxis	66
3.8.2 Exaleiptron	69
3.8.3 Lekanis	70
3.9 Sıvı İçecekler İçin Kullanılan Seramik Kap Tipleri	70
3.9.1 Kase ve Kadehler.....	71
3.9.3 Skyphoslar	76
3.9.4 Kantharos.....	79
3.9.5 Mastos	80
3.9.6 Chalice.....	81

3.9.7 Lakaina	81
3.10 Mutfak Eşyaları	81
3.10.1 Tabaklar.....	82
3.10.3 Lopas.....	82
3.10.4 Khytra	83
3.10.5 Eschara	83
3.10.6 Mortar	84
3.10.8 Kyathos	84
3.10.9 Kalathos	85
3.10.10 Louterion.....	86
3.11 Seramik Testiler	86
3.11.1 Oinochoe.....	86
3.11.2 Olpe	88
3.11.3 Epichysis.....	88
3.11.4 Lagynos.....	88
4 M.Ö. 6-4. YY ARASINDA YUNAN SERAMİK SANATINDA GÖRÜLEN BAZI KAP TİPLERİNİN TASARIM ANALİZİ.....	90
4. 1 Seramik Kap Üretiminde Endüstrileşme Zorunluluğu	91
4.2 Hammadde	95
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	118
KATALOG	121
KISALTMALAR VE KAYNAKÇA.....	205
TABLolar	213
LEVHALAR.....	215
ÖZGEÇMİŞ.....	249

1 GİRİŞ

M.Ö. 6-4. YY Arasında, Yunan Seramik Sanatında Görülen Bazı Kap Tiplerinin Tasarım Analizi'ne geçilmeden önce *tasarım* yani *dizayn* kavramının tanımlanması gerekmektedir. Buna göre tasarım bir ihtiyacın karşılanmasına ya da bir problemin çözümlenmesine yönelik oluşturulan fikirlerin ve çalışmaların tümünü kapsar. Dizayn kelimesi etimolojik açıdan biçim vermek tasarlamak anlamına gelir¹.

İnsanın, varoluşu ile birlikte ihtiyaçlarını doğada hazır bulduğu ya da üzerinde değişiklikler yaptığı nesnelere karşılama yoluna gittiği bilinmektedir. Ancak ihtiyaç duyduğu doğada bulamadığı nesnelere ise tasarlayarak üretmek zorunda kalmıştır. Bu şekilde üretilmiş sayısız nesne günümüze kadar yapılmış arkeolojik kazılarda ele geçmektedir. İnsanoğlunun tasarlayarak ürettiği ilk nesnelere korunma ve beslenme ihtiyacını karşılamak için üretilmiştir. Bunlar elle kırarak ve yontarak şekil verdiği, taş gibi mukavemeti yüksek malzemeleri doğadan toplayarak yaptığı kesici ve delici aletlerdir. Bu basit tasarımların devamında ve bunları tamamlayıcı olarak bu süreçte günlük yaşamda kullanabileceği mutfak eşyalarının ilk örneklerini ortaya koymuşlardır².

Kilin doğada bol miktarda bulunan ekonomik bir hammadde olması ve kolaylıkla şekillendirilebilmesi diğer hammaddelere³ göre özellikle kap yapımında yüzyıllar boyunca tercih edilerek yaygın bir biçimde kullanılmasına olanak sağlamıştır⁴. Kilden yapılan bu kaplar insanın tasarladığı ve yetenekleri doğrultusunda ürettiği sayısız obje arasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu

¹ Tunalı 2004, 12. "Dizayn, bir sorunun çözümü için bir plandır, bir ide'dir. Buna göre, dizayn, ilkin bir ide olarak düşüncede var olan bir tasavvurdur, ama bu ide, bu tasavvur bir biçim (form) verme dinamiğini içerir ve bu oluşum süreci içinde biçim kazanmış olarak dışlaşır, somutlaşır. Buna göre her dizayn, her tasarım olgusunda, bir ide ve bir de dizayn edilmiş, tasarlanmış bir nesne bulunur. Başka türlü söylersek, her tasarımlamada tasarımılayan bir suje ve bir de tasarımılanan bir obje bulunur. Tasarımlayan suje, duyum, algı, düşünme, duygu ve hayal gücü gibi bilgi yetileriyle kendisine verilmiş olan bir nesneyi üç boyutlu doğal düzen içinden çıkarır ve onu tasarımsal bir dünya için yerleştirir. Bu nedenle, daha en yalın bilgi olayı bile, burada duyularla algılanan bir nesnenin bir obje haline getirilmesi söz konusu olduğuna göre, bir tasarımı ifade eder." ; Gürer 1990, 15. "Geniş kapsamıyla dizayn bir organizasyon yeteneğine sahip olmak ve onu kullanabilmektir."

² Tunalı 2004, 70. "Kaşık, su kabı, kap kacak gibi gereçler."

³ Kap yapımında kullanılan diğer hammaddeler: Şekillendirilebilen her türlü metal (bronz, bakır, altın gibi), cam, kamyş, ağaç v.b. sayılabilir.

⁴ Hooper 2000, 15. "İnsanlık tarihinde göçebe-avcı ve toplayıcı yaşam biçiminden yerleşik yaşama geçilmesiyle birlikte kil, insanların yaşam kalitesini arttıran, oldukça yaygın bir malzeme olarak karşımıza çıkmaktadır."

kapların ilk prototiplerinin doğa model alınarak tasarlandığı -taklit edildiği- ve daha sonra geliştirilerek başkalaştırıldığı görüşü yaygındır⁵.

Toplumsallaşma süreci içinde insanoğlu sosyal ve kültürel açıdan yeterliliğe ulaşmış ve Neolitik Çağ'dan itibaren kilin kullanımına yönelik şekillendirme yöntemleri geliştirmiştir. Dolayısıyla günlük faaliyetleri içinde oluşan ihtiyaçlarını karşılamak için geliştirdikleri bu yöntemleri uygulayarak kilden diğer objeler⁶ yanında seramik kaplar da üretmiştir. Kap tipleri genel anlamda üretildikleri toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarına göre şekillenmiştir. Yaşam biçimi, düşünce sistemi, çevre koşulları, teknoloji ve ihtiyaçlar toplumun sosyal, kültürel son olarak ekonomik yapısının temelini oluşturur.

Seramik kapların tasarlanmasında ve üretilmesinde, içine konacak ya da saklanacak olan maddenin fiziksel ve kimyasal özellikleri, miktarı, değeri, kullanım sıklığı ve kullanım şekli gibi bir takım kriterler tasarımın işlevsellik boyutunu etkileyen birer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle seramik kaplar, tesadüfi bir ürün olmaktan çok bir akıl ürünü olarak görülmelidir. İşlev biçim ilişkisinin kurgulanmış olması, üretilen seramik kaplara kimlik kazandırmış, bu kimliği destekleyen her bir detayla da akılcı çözümler üretilmiştir.

Deneme yanılma metoduyla üretilen tüm seramik kaplar kullanım alanları yani işlevleri açısından değerlendirilerek bilinçli bir şekilde üretilmiş ve zaman içinde kullanımıyla ilgili aksaklıklar ya da işlevin arttırılmasıyla ilgili olarak bir takım değişiklikler yapılarak geliştirilmiştir⁷. Dolayısıyla belli bir amaç için üretilmiş bir

⁵ Tunalı 2004, 24. ; Hooper 2000, 20. "ilk olarak doğada var olan formlardan yola çıkılarak benzer basit formlar üretilmeye başlanmış ve geniş yapraklar ve çiçekler ilk seramik örneklerin esin kaynağını oluşturmuştur." ; Zeytinoğlu 1990, 57. "Neolitik evre ölçü kavramı, her şeyden önce yararlılık içerir. Gereksinimlerin ortaya çıkardığı üretim çanak çömlek yapımına da, aynı biçimde yansır. Toplayıcı toplum için en önemli gereksinimin, toplanan ürünlerin taşınabilmesini sağlayacak kaplardır. Seramik ürünleri ele aldığımızda, bu işe yarayan ve doğadan yararlanılan kimi objelerin benzerleri ya da tıpkıları ile karşılaşırız. Daha önce kullanılan taş kaplar sepetler, deniz kabukları üzerine sıvıyanan kil ile başlayan bu benzetme, sonradan kilin elde şekillendirilebilmesi ile de sürdürülmüştür."

⁶ Kilden üretilen diğer objeler: İdoller, Terekota heykelcikler, Kaplama levhaları, Çatı kiremitleri, Mezar levhaları, Süs eşyaları, Tiyatro biletleri v.b. sayılabilir.

⁷ Gürer 1990, 76. "İnsanların biçimlendirme etkinliklerinden, doğal biçimlerin ve insanlar tarafından daha önceden gerçekleştirilen biçimlerin, özellikle de kendi yapılarının etkisinde kaldıkları bir gerçek. Doğanın oluşturduğu biçimleri izleyen doğa içinde edinen insan, doğal biçimlerin tümünde ortak bazı nitelikler olduğunu görmüştür."

kabın ilk örnekleri ile geç örnekleri arasında tasarımsal farklılıkların nedeni açıklanmış olur⁸.

Günümüzde yazılı kaynaklar ve diğer arkeolojik veriler yanında Antik Dönem toplum yapısı hakkında her türlü bilgiye seramik buluntu grupları özellikle dekorlu seramik örnekleri aracılığı ile ulaşılabilmektedir⁹. Arkeolojik kazılarda elde edilen seramik buluntular, buldukları coğrafyada yaşayan insanların; sosyal ve kültürel tüm aktivitelerini, alışkanlıklarını, ekonomilerini, inanç sistemlerini, geleneklerini, mitolojilerini, teknolojik düzeylerini, estetik anlayışlarını, aynı zaman diliminde yaşamış olan diğer toplumlarla olan ilişkilerini ve etkileşimlerini, devamında da yaşamış oldukları zaman dilimi gibi konularda oldukça detaylı bilgiler vermektedirler¹⁰. Dolayısıyla dekorlu seramikler, arkeoloji başta olmak üzere birçok sosyal bilim açısından da oldukça önemli veriler sağlayan en önemli buluntu grubu arasındadır. Dolayısıyla çalışma kapsamında Yunan Seramik Sanatı'nda, özellikle M.Ö. 6-4. yy'lar arasında görülen kap tiplerinin dekorlu örnekleri ele alınmış ve tasarım analizleri yapılmıştır.

Sınırlandırılmış bu zaman diliminin tercih edilmesinin başlıca nedeni bu yüzyıllar arasında üretilmiş olan dekorlu kapların oldukça incelikli ve özenli endüstriyel tasarım ürünleri olmalarıdır. Bu tip kaplar, genellikle zengin yada sosyal statü sahibi kimseler için mezar hediyesi olarak yada sosyal yaşamda önemli ritüellerin gerçekleştirilmesinde rol üstlenmesi, ticari değerinin ve pazarının geniş olması nedenleriyle üretilmişlerdir. Mezar hediyesi olan örnekler günlük yaşamda

⁸ Hooper 2000, 20.

⁹ Moignard 2006, 13. "Kazı alanından elde edilen buluntular arkeolojik kanıtlar olduğu gibi, ticaretle, üretimle, nüfus hareketleriyle ilgili kanıtlardır. Yerel tarih, özellikle kadın tarihi ile ilgili çalışmalarda görsel destek sağlar. Kullandıkları objelerle, gündelik giyimleri ile kıyafetler ile ya da alet kültürleri ile ilgili görsel destek sağlar. Mitolojilerini ve mitolojik yapılarını gündelik ya da törensel aktivitelerini anlatan başlıca delillerdir. Antropolojik açıdan ölü gömme gelenekleri ve törenleri ilgili delillerdir. Öyküsel anlatımın hem görsel açıdan hem de şiirsel anlatım bakımından gelişimi, zanaatçılıktaki yeteneklerin gelişimini, görsel anlatım yeteneklerinin gelişimini, geleneksel çömlekçilik ve kapların üretimini kapsar.;" Boardman 2002, 7. "Yunan dünyasının ötesine ulaşan bu vazolar, seramiğin sunduğu güvenilir tarihlendirme olanağı sayesinde, bize Klasik dışı kültürler için tarihsel kanıtlar sağlar. Üstelik Atina'nın vazo ticareti ve diğer ilgi alanları hakkında iyi bir fikir vermektedir".

¹⁰ Ökse 2002, 1. "Seramiğin özelliklerinin yorumlanması ile üretildiği çağdaki kültür düzeyi ve teknik gelişim, kullanıcıların gereksinimleri ve beğenileri, diğer çağdaş kültürlerle olan ilişkisinin niteliği ve yoğununu ve buna bağlı olarak sosyopolitik yapısı, üretim sistemlerine göre kullanıcılarının sosyoekonomik yapısı ve geniş alan değerlendirmelerinde yayılımına göre ait olduğu kültürün coğrafi sınırları ve yerleşim şemaları, buna bağlı olarak yaşam tarzı, stratigrafik dağılıma göre de ait olduğu kültürün zaman içerisinde geçirdiği evreler saptanabilir."

kullanılmak üzere üretilmiş örneklerine göre daha özenlidir. Bunlar biçimsel açıdan belli standartlarda üretilmiş olduklarından, tasarım açısından analizleri yapıldığında daha doğru veri sağlamaktadır¹¹. Dekorlanmış kap örneklerinin üzerinde görülen sosyal yapıyla ilişkili temaların anlatıldığı sahnelerde kapların nasıl, nerede ve hangi işlev için kullanıldığına dair veriler izlenebilmektedir¹². Bu veriler, tasarım analizi yapılırken dikkate alındığından doğru saptamalara gidilmesine olanak sağlamaktadır.

Antik Dönem çömlekçiliğinin yazılı ve görsel kaynaklarda –vazo betimlerinde- Neolitik Çağ'da başlayarak gelişen geleneksel çömlekçiliğin gerek ürünün biçimsel özellikleri gerekse üretim şekli açısından devamı niteliğinde olduğu görülmektedir¹³. Ancak M.Ö. 6-4. yy'lar arasında yapılan çömlekçilik¹⁴ Yunan Seramik Sanatı içinde ulaştığı bilgi ve teknolojik düzey açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Seramik üretiminde kullanılan hammaddenin -kilin- niteliği, uygulanan şekillendirme, dekor, kurutma, pişirme yöntem ve teknikleri tüm bunlara bağlı olarak alet teknolojisi oldukça ileri bir düzeyi temsil etmektedir¹⁵.

¹¹ Moignard 2006, 14. “Yunanlılar ölüleriyle birlikte çok sayıda kabı gömmüşlerdir. Cenaze töreninde kullanılan içinde yiyecek yada yağ bulunan kaplar ve bu törenle ilgili olan pek çok nesne sıklıkla mezarda bırakılmıştır. Mezarlar seramik kapların en yoğun geldiği yerlerdir. Kentlerde yapılan kazılarda ele çoğunlukla ele kırık seramik parçaları geçmektedir. Bu kırık parçalar ait oldukları kap tipinin en iyi örneklerinden birini temsil etmez yada sade astarlı örnekler mutfakta kullanılmak üzere üretilmiş olmalıdırlar. Yunan seramik sanatına ait en iyi çömlek ve ressam çalışmaları özellikle cenaze törenlerinde kullanılmak üzere üretilmişlerdir.”

¹² Moignard 2006, 55. “Bu kaplar özellikle ya da özel durumlar için üretilmişlerdir. Üzerlerindeki dekorlar kullandıkları amaçla doğrudan ilişkilidir: cenaze için üretilmiş olan bir vazo üzerine cenaze töreni betimlenmiş ve resmi bir şarap kabı ise, bir mitosla ya da bir içki partisi betimi ile ilişkilendirilmiştir. Yani hangi amaç için üretildiği kabın ne için kullanılacağı, üzerine yapılmış olan dekor aracılığı ile net olarak anlaşılmaktadır.”

¹³ Özturanlı 1989, 25. “Geleneksel kullanım ürünlerinin işlevselliklerinin her zaman önde tutulması, bu biçimlerin günümüze kadar çok az değişikliklerle gelmesine neden olmuştur. Bu gün çömlekçilikle uğraşan birçok yerde bu ürünler yapıp kullanılmaktadır.”

¹⁴ <http://www.beazley.ox.ac.uk/> (18.08.2008) “En iyi figürlü çömlek örnekleri özellikle Atina'da yaklaşık olarak M.Ö. 625 ve M.Ö. 300 yılları arasında üretilmişlerdir. M.Ö.5. yy Atina çömlekçilik sanatı gerek biçim gerekse dekor açısından en üst düzeyine ulaşmıştır. Bu örnekler arkeologlar ve tarihçiler açısından büyük önem taşırlar çünkü kapların biçimleri ve dekor stilleri birbirlerine oldukça yakın tarihlenirler.”; Boardman 2002, 90. “Kırmızı figür yavaş ve uzmanlık isteyen bir başlangıç yaptıktan sonra, M.Ö. 5. yy'ın ilk çeyreğinde üretim iki kat artmış olmalıdır. Artık bütün vazo formları kırmızı figür tekniği ile boyanmaktadır. Yeni formlar ortaya çıkmaz; sadece küçük ve zarif boyunlu Nolan amphorası gibi eski formlar mükemmelleştirilir ya da oranları değiştirilirdi.”

¹⁵ Boardman 2003, 185. “M.Ö. 6. yy'ın Atina vazolarıyla birlikte çömlekçinin yapıtlarına daha bilinçli bir şekilde yaklaştığını görebilmekteyiz. Bu ilgi, dudakların ve ayak profillerinin zarifleştirilmesi ve örneğin, ayakaltı gibi daha az önemli alanların çalışılması ile kendini belli etmektedir.”Cook 1997, 231. “Yunan çömlekçiliği en üst seviyesine M.Ö. 6. yy'ın sonları, M.Ö. 5. yy'ın başlarında ulaşmıştır.”

Geleneksel çömlekçiliğin çağlar boyunca tüm toplumlarda olduğu gibi Yunan toplumunda da gelişim göstermesi doğaldır. Bu gelişimi tetikleyen başlıca nedenlerden biri pek çok toplumda olduğu gibi çömleğin bu toplumda da ticari bir değere sahip olmasıdır¹⁶. Arkeolojik kazılarda ele geçen seramik buluntular arasında o bölgenin yerel atölyelerinde üretilmiş kapların dışında farklı üretim merkezlerine ait kap örneklerin de yer alması bu görüşü destekler niteliktedir¹⁷.

M.Ö. 6. yy'da Yunanistan'ın hem anayurtlarında hem de kolonilerinde bağımsız Polis adı verdikleri şehir devletlerine bölünmesi her bir şehrin kendi çömlekçilik sitilini oluşturmaya ve geliştirmesine neden olmuştur¹⁸. Ancak bu şehir devletleri arasında seramik üretimi konusunda Atina ve Korinth ön plana çıkmaktadır. Atina oldukça önemli ticaret ve kültür merkezi olmuş ve figürlü vazo üretiminde ileri bir seviyeye gelerek ticari pazarda oldukça baskın bir konuma ulaşmıştır. Peloponnes'i Yunan anakarasına bağlayan Korint Kıstağı'nın üstünde yer alan Korinth ise coğrafik konumunun bir sonucu olarak ilk endüstri şehri haline gelmiştir¹⁹. Ticari değeri olan ürünlerin²⁰ saklandığı depolama amaçlı kullanılan seramik kap tipleri, seri olarak Korinth'te üretilmiştir.

¹⁶ İren 2003, 57. "Bir şehrin seramik endüstrisinin ne kadar geniş ve önemli olduğu, seramik ürünlerinin dış pazarlarda ve özellikle de deniz aşırı ülkelerde bulunması ile bağlantılıdır. Çömlekçilerin ürünlerini talep karşılığı diğer ülkeler taşıyanlar deniz aşırı tüccarlardır. Deniz ticaretinde bazı tüccarlar işlikleri dolaşır, bazıları ise Pireus'taki deigmalarda (bütün malların serbestçe sergilendiği alanlar) çömlek örneklerinden belirleyerek mallarını sipariş ederlerdi. Buna karşın, yerli alıcılar işliklere değil, şehrin çömlek pazarına giderlerdir."

¹⁷ Kanowski 1983, 8. "Özellikle Batı Yunanistan'da ve deniz aşırı bölgelerde oldukça popüler olan pek çok Attik kap tipi ihraç edilmiştir. Bu ihraç edilen kap tiplerini amphoralar ve diğer kaplar örneğin kyathos ve stamnoslar oluşturmaktadır. Bazı durumlarda üretildiği bölgede sevilmeyen kap tiplerinin, ihraç etmek için üretildiği anlaşılmaktadır."

¹⁸ Moignard 2006, 23.

¹⁹ Moignard 2006, 20. "Korinth en etkili ticaret şehridir: şehrin coğrafik konumu, iki limanı olması ticarete güç kazanmasını sağlamıştır. Tüccarların Peloponnes'e güneyinden dolaşarak yapılması gereken tehlikeli deniz yolculuğundan kaçınılmaktaydılar. Korinth iki önemli kara yolu rotasının kavşağında yer almaktaydı. Şehir yeni fikirlere açıldı özellikle dekor konusunda ve bunun sonucunda doğu motifleri kullanılmaya başlandı. Şehir ilk endüstri şehriydi, kendi çömlekçilik endüstrisini lüks mallar, örneğin kokular için kaplar üreterek seri üretim endüstrisine dönüştürdü."

²⁰ Ticari değeri olan ürünlerin başında asma, zeytin ve tahıl gelmektedir.

1.1 Amaç

Çalışma kapsamında, M.Ö. 6-4.yy'da görülen bazı Yunan seramik kap tiplerinin, günümüz tasarım öge ve ilkeleri doğrultusunda değerlendirilerek, kapların işlev biçim ilişkisi ergonomik açıdan ortaya konulması, deneysel yöntemlerle araştırma ve uygulama yapılarak belirlenmesi amaçlanmaktadır. İki farklı disiplinden; arkeoloji ve sanat alanlarından hareketle yeni bir bakış açısıyla değerlendirilerek ele alınan M.Ö. 6-4. yy arasında üretilmiş seramik kapların tasarım analizi ile yeni bir bakış açısı oluşturulması niteliği taşıması ve bu kapların tasarımları konusunda kapsamlı bir çalışma yapılmamış olduğundan konuya katkı sağlaması hedeflenmiştir.

1.2 Kapsam

“M.Ö. 6-4. yy arasında, Yunan Seramik Sanatı'nda Görülen Bazı Kap Tiplerinin Tasarım Analizi” başlıklı tez kapsamında Antik Dönem'de uygulanan seramik şekillendirme yöntem ve tekniklerinin seramik üretiminde standartlaşma ile birlikte kapların tasarımında, etken bir unsur olduğu düşünüldüğünden, geleneksel şekillendirme yöntemleri ve uygulanış biçimlerine değinilmiştir.

Tezin ana konusunu oluşturan Yunan Seramik Sanatı, özellikle seramik kaplarının tasarım ve üretimi açısından en üst seviyeye ulaştığı M.Ö. 6-4. yy'lar arasında yaygın olarak görülen kaplar oluşmaktadır. Tezin hedef aldığı konuya ilişkin doğrulanabilir veri sağlar nitelikte olan ve tez kapsamına alınan Yunan seramik kap tipleri, işlevlerine göre on ana başlıkta sınıflandırılarak bunların belirlenmiş alt grupları bir dizin içinde ele alınmış ve işlev biçim ilişkisi açısından başarılı olduğu düşünülen örnekler ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Bu örneklerin çoğunluğunu M.Ö. 6-4. yy'da özel amaçla üretilmiş incelikli tasarlanmış Attik kökenli Atina'da üretilmiş kaplar kapsamaktadır. Tez kapsamında 20. yy'da birlikte oluşan ve gelişen tasarım kavramı, tasarım ilkeleri ve ergonomi²¹ kurallarına dayandırılarak belirlenen kap tiplerinin tasarım analizleri yapılmıştır. Çalışmada

²¹ Sözen-Tanyeli 1992, 78. “Ergonomi, insan ile kendi yarattığı eşya, ve yapay çevre arasındaki, ilişkiyi inceleyen bilimsel disiplin. Özellikle, endüstri tasarımı alanında çalışırken sıklıkla başvurulan bir daldır. İnsanın doğal yapısına en uygun tasarımı ortaya koymak için gerekli temel verileri sağlar.”

M.Ö. 6-4. yy'da seramik kapların yüzeylerine uygulanmış olan dekor ve dekor teknikleri konu kapsamı dışında bırakılarak üzerinde durulmamıştır.

1.3 Yöntem

Yapılan, gözlemler, arkeolojik araştırmalar ve çalışmalar ışığında kaplar, hangi materyallerden yapılırsa yapılınsınlar belli bir ihtiyacı karşılamaya yönelik üretilmiş olduklarını kanıtlar niteliktedir. Ancak kilin, doğada bol bulunan bir hammadde olması, kolay şekillendirilebilmesi, maliyetinin yüksek olmaması kap yapımında tercih edilen bir malzeme olmasını sağlamıştır²². Sosyal yaşamın şekillenmesiyle birlikte İhtiyaçlardaki çeşitlik artmış ve her ihtiyacı karşılamaya yönelik özellikli kap tipleri oluşturulmuştur. Bu kap tiplerinin tasarım boyutundaki analizlerinin yapılması için bunların belli temellere dayandırılarak sınıflandırılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla çalışma kapsamında şimdiye kadar yapılmış olan sınıflandırma örneklerinin yanı sıra kapların işlev biçim ilişkisi ve tasarım temeline dayanan başka bir sınıflandırma daha yapılmıştır. Bu bağlamda, M.Ö. 6-4. y.y'da görülen Yunan seramik kap tipleri ele alınarak fonksiyonları yani hangi kullanım amacına hizmet ettiği göz önünde bulundurularak bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre Yunan seramik kap tipleri aşağıdaki gibi on ana başlıkta gruplandırılmıştır.

Yunan Seramik Kap Tipleri

1.	Depolama Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri
2.	Karıştırma Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri
3.	Soğutma Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri
4.	Su Taşıma ve Depolama Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri
5.	Seramik Yağ Şişeleri
6.	Törenselle Seramik Kaplar
7.	Seramik Merhem Kapları
8.	Sıvı İçecekler İçin Kullanılan Seramik Kap Tipleri
9.	Mutfak Eşyaları
10.	Seramik Testiler

²² Hopper 2000, 15. "Kil dünya yüzeyinde bol miktarda bulunan hammaddelerden biridir. Bazı volkanik kayaların ayrışması sonucunda kil meydana gelir. Dünya yüzeyinde şekillendirilme açısından oldukça elverişli olan kil, diğer materyallerden bu özelliği nedeniyle ayrılır."

Çalışma kapsamında Yunan Seramik Sanatı'nı, hem Antik Dönem hem de günümüzde uygulanan geleneksel seramik üretim ve tekniklerini konu alan bugüne kadar yapılmış bilimsel yayınlar taranarak, çeşitli kütüphane ve atölyeler ziyaret edilmiş, araştırma ve gözlemlerde bulunulmuştur. Deneysel yöntemle bazı kap tipleri üzerinde uygulamalar yapılmış elde edilen veriler tez kapsamında ele alınarak bir dizin oluşturulmuştur. Bu dizine göre; Tablo - Resim ve Levhalar Listesi bölümünde çalışmada atıfta bulunulan resimlerin bilgilerine yer verilmiştir. Çalışmanın I. Bölümü'nü oluşturan Giriş bölümünde amaç, kapsam ve yöntem bölümlerine yer verilmiştir. II. Bölüm'de kısaca genel seramik tarihinden ve geleneksel seramik şekillendirme yöntem ve teknikleri resim ve levhalarla desteklenerek anlatılmıştır. III. Bölüm'de M.Ö. 6-4. yy'lar arasında Yunan Seramik Sanatı ve bu yüzyıllar arasında görülen kap tipleri işlevlerine göre alt gruplarıyla birlikte sınıflandırılarak ele alınmıştır. IV. Bölüm'de tasarım ilkelerinden²³ hareketle işlev biçim ilişkisinin başarılı olduğu M.Ö. 6-4.yy'lar arasında Yunan Seramik Sanatı'nda görülen bazı kap tiplerinin tasarım analizi yapılmıştır. Değerlendirme ve Sonuç bölümünde çalışmanın amacına uygun ve kapsamıyla sınırları çizilmiş, bilimsel ve deneysel yöntemlerle yapılan araştırmalar ve uygulamalarla bir yargıya ulaşılmaya çalışılmıştır. Katalog bölümünde figürlü vazo üretimi konusunda Atina atölyelerinin yetkinliği göz önünde bulundurularak çoğunluğu Atina atölyelerinde üretilmiş, yaygın, işlev ve biçim ilişkisi açısından değerlendirilebilecek nitelikteki kap örnekleri ve bu kriterlere göre belirlenmiş alt grupları yer almaktadır²⁴. Bu bölümünde yer alan kap tipleri ve her kap tipinin kendi içindeki belirlenmiş alt grubu ya da grupları, ihtiyacın karşılanmasına yönelik kapların yeterliliğinin artırılması için yapılan endüstriyel tasarım uygulamaları olarak görülmektedir. M.Ö. 6-4. yy'da görülen bütün Yunan seramik kap tipleri, sınıflandırıldığı grup içinde, Tarih, Biçim, Şekillendirme Yöntemi, Teknik, Ölçü, Ressam, Çömlekçi, Gövde Resmi, Biçimsel Tanım, Koleksiyon, Kaynakça olmak üzere 11 başlıkta katalog bilgileri verilerek bir dizin içine yerleştirilmiştir. Kısaltmalar ve Kaynakça bölümünde, çalışmada kullanılan

²³ Tasarım Öge ve İlkeleri, nokta, biçim, renk, çizgi, yön, doku, ölçü, aralık, değer, hareket, strüktür, ışık-gölge, yakınlık, benzerlik, saydamlık, karakteristik, tekrar- ritm, uygunluk, zıtlık, koram (hiyerarşi), egemenlik, denge, birim, oran.

²⁴ Moignard 2006, 20. "M.Ö. 6. yy'ın sonuna doğru Atina, sadece seri olarak dekorlu vazo üretimi konusunda baskın bir pazar olmuştur."

kısaltmalar, yararlanılan ve dipnot olarak verilen kaynaklar alfabetik sıralanmıştır. Son olarak ise Tablolar ve Levhalar başlığı altında çalışmada kullanılan ve atıf yapılan kapların resimlerine yer verilmiştir.

2 SERAMİK TARİHİ VE SERAMİK ŞEKİLLENDİRME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

2.1 Genel Seramik Tarihi

Pek çok kaynakta seramik kelimesinin kökeni Yunanca'ya dayandırılmaktadır. Bunun nedeni sıvı içeceklerin, özellikle şarabın, bir gelenek olarak Yunan toplumunda boynuzdan yapılmış kaplardan içilmiş olmasıdır²⁵. Ancak bu yaygın anlayışın aksine başka görüşler de vardır²⁶.

Günümüzde *seramik* adı kil şekillendirildikten sonra yüksek ısıda pişirilerek sertleşmesi sonucunda ortaya çıkan ürüne verilir. Bir ürün olarak seramik yapımı Neolitik Çağ'da, ateşin bulunması ve kontrollü kullanımının öğrenilmesiyle başlamıştır. Çünkü ısı seramik yapımının temelini oluşturur. Seramik üretiminin tüm aşamalarının sırasıyla uygulanarak yapıldığı bir üretim şekli tarihsel açıdan net bilinmemektedir²⁷. Ancak ilkel çanak örnekleri olarak değerlendirilebilecek buluntular Akeramik Çağ'dan Erken Neolitik Çağ'a geçiş dönemine tarihlendirilmektedir²⁸. Sepet izleri taşıyan, günümüzde ele geçen buluntular, Çanak Çömleksiz dönemde, kamıştan örülmüş sepetlerin, balçıkla sıvandığı düşüncesini güçlendirmektedir²⁹.

²⁵ Arcasoy 1983, 2. "Seramik türü ürünlere ismini veren tanımlama Yunanca'dan gelmektedir. Şarap içilmesi gelenekleşmiş törenlerde ve şöenlerde, şarap ve büyük olasılıkla diğer başka içkiler, bardak yerine geçmek de olan şekillendirilmiş boynuz kaplardan içilmekteydi. Yunanca'da boynuz sözcüğünün karşılığı olan kelime "keramos" olduğundan, keramoslar yerlerini seramik kaplara bıraktıktan sonra da, seramik kaplar bu adla anılmaya başlandı. Böylece seramik üreten çömlekçilere "kerameus", bu çömlekçilerin eski Atina'da toplu olarak oturdukları bölgeye de "Keramikos" adı verilirdi (Kay.M1). Çeşitli batı dillerine az çok değiştirilerek aktarılan bu sözcük, Fransızca'da "Ceramique" İngilizce'de "Ceramic", Rusça'da "Keramika" olarak yer almaktadır."

²⁶ Arseven 1983, 1027. "Türkler kurduğu vakit sertleşen ve damlar üzerine örtülen özlü balçığa "keren" ve güneşte kurutulan toprak tuğlalara "kerpiç" dedikleri gibi, damlara örtülen pişmiş toprak levhalarına da "keremit" veya "kiremit", yoğrulmuş ve karılmış balçığa "karma", kuruyunca katılaştıran bazı cisimlere de "kemre" derler. Bu tabirlerin "keramik" sözüyle bir münasebeti göze çarpmaktadır."

²⁷ Arcasoy 1983, 1. İlk seramiğin M.Ö. 10.000 ve 9.000 binlerde üretildiği saptanmıştır. En eski seramik buluntulara Türkistan'ın Aşkava bölgesinde (M.Ö. 8.000), Filistin'in Jeriko bölgesinde (M.Ö. 7.000), Anadolu'da Hacılar'da (M.Ö. 6.000) ve Mezopotamya olarak adlandırılan Dicle - Fırat nehirlerinin arasında kalan bölgede rastlanmıştır. Seramiğin tarihçesinde seramik kap ve kacakların sırlanması; odun v.b. organik maddelerin küllerinin kilin üzerindeki etkisinin gözlenmesi sonucunda keşfedildiği sanılmaktadır. Seramik parçaların sırlanması M.Ö. 5.000-M.Ö. 6.000'lere rastlamaktadır.

²⁸ Sevin 2003, 64.

²⁹ Sevin 2003, 64. ; Ceramic Committee 2002, 15.; Arcasoy 1983, 1. "Seramiğin ilk hammaddesi, balçık adı ile tanınan, çok ince taneli koyuca kıvamlı çamur birikintileri, ilk seramik kaplar da, balçıkla sıvanmış sepetlerdi. Bu balçık sıvalı sepetlerin ateş ile buluşup sertlik kazanmaları sonucu oluşan seramik kaplar, kullanışlı kap kacakları oluşturdular."

Neolitik Çağ'da yerleşik yaşama geçmiş alet kültürleri oldukça ileri bir seviyeye ulaşmış toplumlar kendi besinini üretebilmiş ve bazı hayvanları evcilleştirebilmiştir. Tarım yapan bu toplumlar ürettikleri besin maddelerini uzun süre depolamak ve saklamak aynı hayvanlardan korumak için doğada buldukları materyalleri oldukları gibi ya da küçük değişiklikler yaparak kullanmak yerine³⁰ kilden kaplar üretmiş ve onları kullanmıştır³¹.

Günümüze kadar yapılan ve hala yapılmakta olan arkeolojik çalışmalarda, insanoğlunun, maddi ve manevi gereksinimlerini karşılamak için kilden ürettiği çok sayıda ve çeşitte buluntu ele geçmektedir. Seramik grubunu oluşturan bu buluntular genellikle; kült hediyeleri mezar levhaları, süs eşyaları, insan ve hayvan figürinleri, günlük kullanım kapları, aydınlatma araçları, mimari elemanlar, kaplama levhaları, çatı kiremitleri, yer döşemeleri, tiyatro biletleri v.b. malzemeleri içermektedir.

2.2 Seramik Şekillendirme Yöntem ve Teknikleri

Günümüze kadar gelebilmiş bir takım mimari yapılar ve yapı kalıntıları, yazınsal metinler, resimsel anlatımlar ve seramik buluntular eski Yunan çömlekçiliği ve Antik Dönem'de seramik üretiminin nasıl yapıldığına ilişkin önemli veriler sağlamaktadır. Yunan seramik vazoları üzerindeki betimler incelendiğinde, bir seramik vazonun ana maddesini oluşturan kilin, çıkarılmasından itibaren başlayarak, işlenmesi, kilin şekillendirilmesi, dekorlanması, pişirilmesi, pazarlanması hatta kullanım yeri ve biçimine kadar detaylı bir anlatım izlenebilmektedir.

³⁰ Sevin 2003, 64 vd. "Kap yapımında kilden yararlanabileceğini keşfetmeden önce insanoğlu, sazlardan sepetler üretmiş, ahşaptan kaplar yapmış veya kireç taşı oyarak biçimlendirmiştir. Su kabağı benzeri bitkilerden de kap olarak yararlanılmış olmalıdır."

³¹ Ökse 2002, VII. İnsanların yerleşik yaşam düzenine geçmeleri, tarım ve hayvancılıkla besinlerini üretmeye başlamalarının bir sonucu olarak ürünün depolanması için sağlam ve kolay yapılabilen kaplara gereksinim duymaları, pişmiş topraktan çanak-çömlek üretiminin başlamasında etken olmuş olmalıdır. Kolay biçim verilmesi ve hammaddesi olan kilin çevrede kolay bulunması, pişmiş toprak kapların yaygın olarak kullanılmasına olanak tanımıştır.

Resim 1: Kilin topraktan kolektif bir çalışma ile çıkarılması sahnesi

M.Ö. 590-570 yılına tarihlenen Korinth Pinaxı üzerinde, kilin topraktan kolektif bir çalışma ile çıkarılması betimlenmiştir (Res.1). Bir insan boyu derinliğinde bir kil çukurunun içinde üç, dışında ise bir erkeğin çalıştığı görülmektedir. Bunlardan biri elinde kazma ile toprağı kazmakta, diğeri ise elindeki sepeti doldurmaktadır. Bir diğ erkeğin, elindeki sepeti çukuru dışında çukuru içine doğru sarkan başka bir kişiye uzattığı görülmektedir.

Resim 2: Kil çıkarma sahnesi

Resim 3: Kil çıkarma sahnesi

M.Ö. 500-490 tarihlenen Resim 2 'de görülen Attika kylixinin tondosundaki betimde 3/4 profilden, öne doğru eğilerek neredeyse iki büküm toprağı kazmakta olan, çıplak genç bir erkek figürü görülmektedir. Figürün bacakları arasında büyük bir sepet yan yatırılmıştır. Muhtemelen figür kazdığı toprağı bu sepete doldurmaktadır. Resim 3'teki tondo da yine 3/4 profilden betimlenmiş ayakta, çıplak

genç bir erkek figürü yer alır. Figür bir elinde kazma tutmaktadır. Bu betim de kilin çıkarılması ile ilgilidir.

a

b

Resim 4 a-b: (a) Kilin Çıkarılması ve İşlenmesi Sahnesi, (b) Detay çizimi
(A ve B yüzü)

M.Ö. 500'e tarihlenen skyphos'un A yüzündeki betimlerde kil ocaklarından çıkarılmış olan sepet sepet kilin yığılması (Res. 4a) ve B yüzündeki ise kilin işlenmesi betimlenmiştir (Res. 4b). A yüzünde bir kil yığını görülmektedir. Bu kil yığının sol tarafında bulunan neredeyse iki büklüm olmuş bir erkek figürü bacakları arasında yan yatan sepetine kil doldurmaktadır. Yığının üstünde ise omzunda bir sepet kil taşıyan başka bir erkek figürü muhtemelen kil ocaklarından getirdiği bir sepet kili yığın üzerine bırakmaktadır. Yığının kenarındaki figürün ise bu yığından kili kabaca ayıklayarak, sepetini kilin işleneceği yere götürmek üzere doldurduğunu düşünmek mümkündür. B yüzünde, A da görülen iki figüre benzer biçimde resmedilmiş iki kişi daha görülmektedir. Bunlardan biri yine kil yığınının yanında ve sepetini eğilerek doldurmaktadır. Diğer figür ise yığının üstünde, hareketli bir duruş sergilemektedir. Muhtemelen kili yığının üzerinde bulunan figür çiğnemekte ve diğeri ise işlenmiş olan kili çömlekçilere vermek üzere sepetine doldurmaktadır. Skyphosta farklı dokularla ifade edilmiş yığınlarla kilin işlenmemiş ve işlenmiş hallerine işaret edilmek istendiği düşünülmektedir. Antik Yunan Çömlekçilik sanatına dair bu ve bunun gibi betimlerle Antik Dönem seramik üretiminin aslında günümüzde geleneksel seramik üretimi yapan atölyelerin uygulamalarından pek farklı olmadığını anlamaktayız.

Seramik şekillendirme yöntem ve tekniklerine geçmeden önce kilin yapısal özelliklerinden kısaca bahsetmek gerekir. Seramik çamurunun en önemli

hammaddesi kildir. Kil primer³² kayaçların farklı hava koşullarına uzun süre maruz kalması; aşırı ısınıp, hızla soğuması, rüzgâr, yağmur gibi doğa olaylarından etkilenerek parçalanıp ufalanması, sürüklenmesi sonucunda meydana gelir. Kilin mineral yapısı sadece ayrıştığı kayaça göre değil aynı zamanda sürüklenme sonucu toplandığı yerin mineral yapısına göre de şekillenir³³. Kilin mineral yapısını, Alüminyum Oksit, Silisyum Oksit ve su oluşturmaktadır. Genel olarak $Al_2O_3 \cdot 2SiO_2 \cdot H_2O$ şeklinde formüle edilmektedir.

Dünya yüzeyinde bol miktarda bulunan kil çıkarıldığı coğrafik bölgeye göre fiziksel, kimyasal ve mineralojik açıdan değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla bazı killer çıkarıldıkları biçimleriyle kullanılabilirken, bazılarının kullanmadan önce işlenmesi gerekmektedir³⁴. Neolitik Çağ'dan beri yüzyıllar boyunca uygulanmakta olan bu işlemler günümüz seramik endüstrisinde de modern donanımlarla aynen uygulanmaktadır.

Doğadan kuru olarak çıkarılan kil elenerek içindeki yabancı maddelerden kabaca ayrıştırılır. Daha sonra kil, kil havuzlarına aktararak su ile karıştırılır ve bir süre dinlenmeye alınır. Doğadan yaş olarak çıkarılan kil de kuru halde çıkarılan kile uygulanan yöntemle yıkanarak yabancı maddelerden ayıklanır ve birkaç gün dinlenmeye bırakılır. Bu aşamada kil, su içinde çözülerek çöker ve kilden daha hafif olan yabancı maddeler su yüzeyinde kalır. Su yüzeyindeki maddeler alınarak aynı işlem kil tamamen temizlenene kadar devam eder. Bir süre bekletilen kilin doğal yollarla nemini kaybetmesi beklenir. Kil yeterli nem kaybına ulaştığında çiğnenerek, dövülerek ve yoğrulmuş hale getirilir. Bu işlemle birlikte kile homojen bir nem (%15-25) kazandırılır. Tüm bu aşamaların sonunda kil şekillendirilmeye hazır hale getirilmiş olur.

Kilin şekillendirilmesine yönelik uygulanan yöntem ve tekniklerin temel ilkeleri Neolitik Çağ'da oluşturulmuş ve bu ilkeler değişiklik göstermeden günümüze kadar yüzyıllar boyunca aynen uygulanmıştır. Bu yöntemlerden ilki el ile serbest

³² Arcasoy 1983, 8. "Granit, Gnays Feldspat gibi."

³³ Ros 2006, 10. "Kil yer kabuğunun bir yan ürünüdür. Yani doğal unsurlara tabi olan yaşlanmış kayaların ayrışmasından ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle kil, oluştuğu değil karar kıldığı yerde, farklı bileşim, renk ve saflık katmanlarında bulunur." Arcasoy 1983, 8.

³⁴ Ros 2006, 10. ; Arcasoy 1983,23 vd.

şekillendirme, daha sonra çarkın icadı ile geliştirilen çarkta şekillendirme ve kalıpla şekillendirme yöntemleridir.

2.2.1 Elde Şekillendirme Yöntemi

Elde şekillendirme, en eski şekillendirme yöntemidir. Uygulama süreci bakımından değerlendirildiğinde bu yöntem genellikle seri üretim gerektirmeyen parçaların üretiminde tercih edilmiştir. Günümüzde sanatsal nitelik taşıyan seramik çalışmaları elde şekillendirilerek üretilmektedir. Elle şekillendirme, üç farklı teknikte uygulanabilmektedir; 1. Çimdik Tekniği, 2. Fıtil Tekniği (Sarma), 3. Plaka (Levha) Tekniği.

2.2.1.1 Çimdikleme Tekniği

Çimdikleme tekniği küçük boyutlu kap kacak yapımında kullanılan, uygulanması oldukça kolay bir tekniktir.

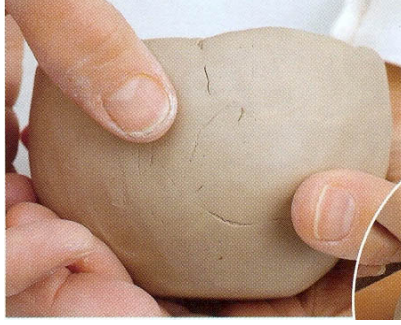
Şekillendirmeye hazır olan bir parça kil topağı, avuç içinde tutulur ve diğer elin başparmağı ile kil topağının merkezine basınç yapılarak topak sürekli avuç içinde çevrilir (Res. 5). Başparmak ve işaret parmağı arasında kalan kile istenilen cidar kalınlığına ulaşıncaya kadar basınç uygulanarak çimdiklenirken bir taraftan da homojen bir kalınlığa ulaşması için avuç içinde çevrilir. Bu işlemin sonunda yavaş yavaş cidar inceltilmiş olur. İstenilen kalınlığa ulaşıncaya kadar bu işlem yapılmaya devam edilir (Res. 6).

Resim 5: Kil Topağı

Resim 6: Kil Topağının el ile inceltilmesi

Resim 7: Yüzeyin sıkıştırılması

Resim 8: Kaide eklenmesi

Parça tamamlandığında yüzeyi elle ya da bir alet yardımıyla düzeltilir (Res. 7). Kabın kaidesi ince bir fitille halka oluşturularak, bu halkanın gövdeye sıkıştırılarak eklenmesiyle son bulur (Res. 8-9). Kabın ağız kenarı, bir kesici aletle, kaideye paralel olacak şekilde düz kesilir (Res. 10).

Resim 9: Kaidenin gövdeye sıkıştırılması

Resim 10: Ağız kenarının kesilerek düzeltilmesi

Rötuşlanmış ve tamamlanmış kabın biraz nem kaybettiği -deri sertliğine- geldiğinde yüzeyi üzerine dekor uygulanabilir ve kurutmaya alınır (Res. 11-12).

Resim 11: Dekorlama işlemi

Resim 12: Dekorlanmış kap

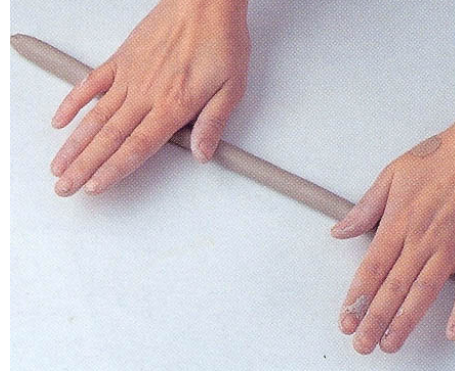
2.2.1.2 Fitol (Sarma) Tekniği

Elle Şekillendirme yöntemi içinde ele alınan diğer bir teknik Fitol tekniğidir.

Bir parça kil alınıp, düz bir zeminde yuvarlanarak uzun bir fitil haline getirilir (Res. 13-14).

Resim 13: Elle fitil yapımı

Resim 14: Fitilin inceltilmesi

Fitiller istenilen forma göre üst üste gelecek Şekilde sarılarak yükseltilmeye başlanır (Res. 15). Formu oluşturan her bir fitil, bir alttaki diğer fitille el yardımı ile hiç hava boşluğu kalmayacak biçimde kaynaştırılır ve yekpare bir gövde haline getirilir (Res. 16-17).

Resim 15: Fitilin taban üzerine eklenmesi

Resim 16: Eklenen fitilin sıkıştırılması

Formun Şekli belli aralıklarda geniş yüzeyli bir alet yardımıyla kontrol edilir. Bu işlemlle yüzeyde, fitillerin kaynaştırılmasında oluşan pürüzler düzeltilir ve sıkıştırılır. Son olarak kabın ağız kenarı düz bir Şekilde kesilir (Res. 17).

Resim 17: Ağız düzeltilmesi

Resim 18: Ağız pahlanması

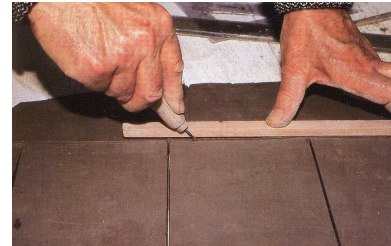
Form, bir alet yardımıyla yüzeyindeki çapakların alınmasıyla rötuşlanır ve tamamlanır. Tamamlandıktan sonra kontrollü olarak kurumaya alınır (Res. 18).

2.2.1.3 Plaka (Levha) Tekniği

Plaka tekniği düz bir yüzeye serilen bir kumaş parçası üzerine kil topakları yan yana gelecek biçimde yerleştirilip, tokmakla üzerine sık aralıklarla vurulur. Böylece toprakların birbirine kaynaşması sağlanır. (Kumaş kil topakların yüzeye yapışmasını engeller ve açılan plakaların yüzeyden alınmasını kolaylaştırmak için kullanılır.) Arkasından kil yassılaştırılarak sıkıştırılır. Bünyede hava kabarcığı kalmaması için plaka ters çevrilir ve aynı işlem tekrarlanır. İstenilen homojen et kalınlığına ulaşana kadar kil plaka inceltilecek, açılmaya devam edilir (Res. 19).

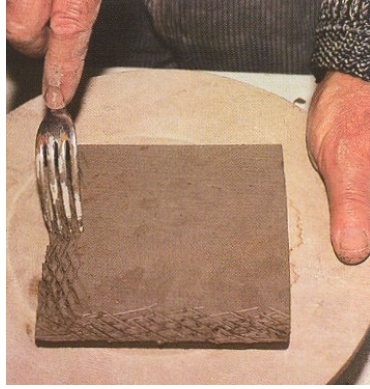

Resim 19: Plaka açılması

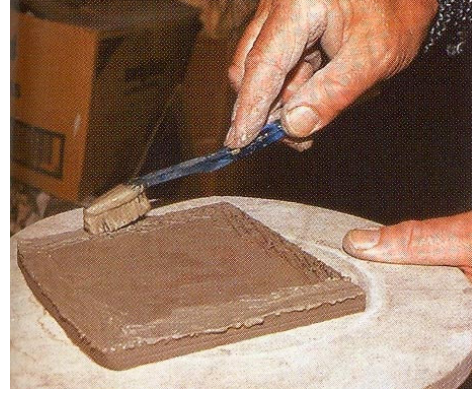

Resim 20: Plakanın kesilmesi

Elde edilen kilden plaka istenilen ölçülerde kesilerek parçalara ayrılır (Res. 20). Birleştirilecek olan kil plakanın yapıştırılacak olan kenarı çentiklenir ve üzerine balçık³⁵ bir fırça yardımı ile sürülür (Res. 21-22). Aynı işlem birleştirilecek olan diğer plakanın kenarına da uygulanır.

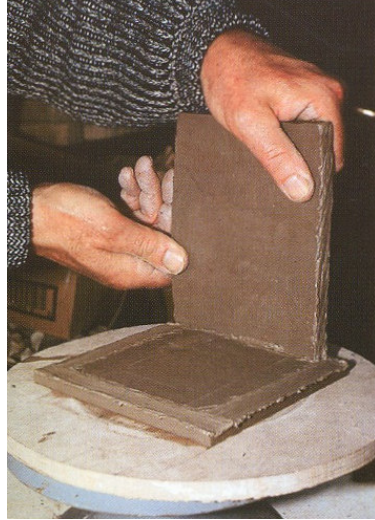

Resim 21: Plakanın çentiklenmesi

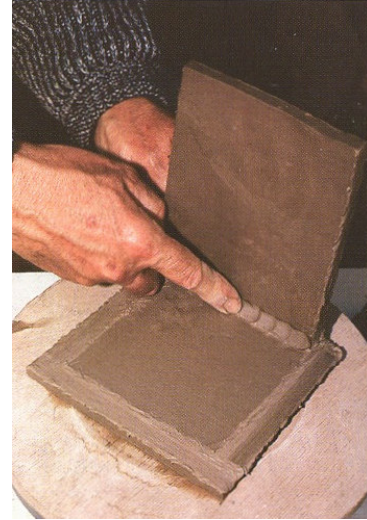

Resim 22: Balçığın sürülmesi

Plakaların üzerine balçık sürülmüş olan çentikli yüzeyleri birbiri üzerine yerleştirilir ve iyice öpüşmesi sağlanır.

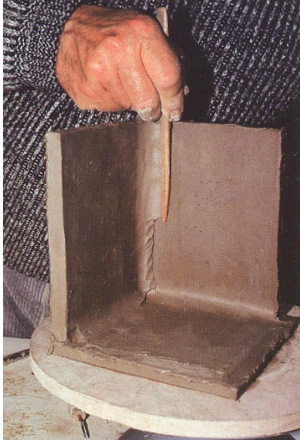
Resim 23: Parçanın yapıştırılması

Resim 24: Birleşme yerinin sıkıştırılması

³⁵ Balçık; sulandırılmış kil.

Parçaların birleşme yerlerine ince fitiller yerleştirilir ve bir alet yardımıyla bu alanlara yedirilir. Böylece plakaların birleşme yerleri güçlendirilerek, kaynaştırılır. (Res. 23-25). Form tamamlanana kadar her bir plaka bu şekilde yapıştırılır. Formun rötuş işlemi tamamlandıktan sonra kurumaya bırakılır (Res. 26).

Resim 25: Birleşme yerinin düzeltilmesi

Resim 26: Formun tamamlanması

2.2.2 Kalıpla (Şablonla) Şekillendirme

Genellikle endüstriyel alanda tercih edilen bir şekillendirme tekniğidir. Bunun en önemli nedeni bu yöntemin seri üretime uygunluğu başka bir deyişle kısa zamanda çok sayıda üretim yapılabilmesidir. Bu yönteme göre ana model alçıdan ya da kilden şekillendirilir (Res. 27a), ve alçıdan modelin kalıbı alınır (Res. 27b). Kalıp alma yöntemi ve kalıp parça sayısı modele bağlı olarak değişiklik gösterir.

a

b

Resim 27 a-b: (a) Kandil Modeli (Patricx), (b) İki parçadan oluşan alçı kalıp.

Kalıpla iki farklı biçimde üretim yapmak mümkündür bunlardan biri döküm metodu diğeri ise sıkıştırma metodudur.

Döküm metodunun uygulanmasında kullanılan kalıp alçıdan yapılır. Alçıdan yapılmış kalıbın içine sıvı bir çamur dökülür ve çamur belli bir cidar kalınlığına ulaştınca kalıptan boşaltılır. Bu işleme döküm adı verilmektedir. Kilin suyunu alçı kalıba vermesi ve kalıptan ayrılması için bir süre beklenir ve kalıp parçası sırasına göre parçalar alınır. (Res. 28a-b-c).

a

b

c

Resim 28 a-b-c: (a) Kalıp içine çamurla döküm yapılması, (b) Kalıptan çamurun boşaltılması, (c) İki Parçalı Kalıptan Dökümün çıkartılması.

Sıkıştırma metodu her türlü şablon olabilecek biçim ve malzemeyle uygulanabilir. Ancak alçıdan yapılmış şablonlar yada kalıplar bu yöntemin uygulanmasında nem kaybını daha kısa sürede gerçekleşmesine yardımcı olduğu için tercih edilmektedir.

Alçı kalıp parçaları üzerindeki, kalıbı alınan modelin bıraktığı iç boşluğa, kil homojen bir cidar kalınlığı oluşturacak şekilde sıkıştırılır (Res. 29).

a

b

Resim 29 a-b: (a) Birinci kalıp parçasına kilin sıkıştırılması, (b) İkinci kalıp parçasına kilin sıkıştırılması.

Kalıp parçalarının iç boşluğunun dışına taşan kil, bir alet yardımı ile alınır. Bu işlem kalıp parçaları kapatıldıkları zaman kot oluşmayacak şekilde olmalıdır (Res. 30).

Resim 30: Dışa taşan kil parçalarının alınması.

Alçı kalıp parçalarına basılmış olan kilin suyunu alçı çektiğinde kil kalıptan ayrılır.

Tüm kil parçalarının birleşme yerleri yani cidar kalınlıkları üzeri çentiklenir (Res. 31a) ve balçık sürülür (Res. 31b).

a

b

Resim 31 a-b: (a) Cidar kalınlığına çentik açılması, (b) Çentiklenmiş yüzeye balçık sürülmesi.

Kalıp parçaları birleşim yerleri öpüşecek şekilde kapatılır (Res. 32-a) parçaları birleştirmeye yönelik uygulanan bu yöntem alçı kalıp parçaları üzerinden modeli oluşturan kil parçalarını tek tek alıp birleştirilmesinden daha kolay ve daha verimlidir. Bu sayede parçalar deforme olmadan kalıptan alınabilmektedir. Kalıp kapatıldıktan sonra bir süre beklenmesi gerekir. Bu sürede kil daha çok nem kaybına uğrar.

a

b

Resim 32 a-b: (a) Kalıbın kapatılması,(b) Kalıbın sıkıştırılması.

Son olarak kalıp parçaları sırasıyla açılır ve kilden oluşan model kalıptan alınıp rötuşlanır (Res. 33-34) ve kurumaya bırakılır.

a

b

Resim 33 a-b: (a) Kalıbın açılması, (b) Kil modelin kalıptan çıkarılması.

a

b

Resim 34 a-b: (a) Kilden üretilmiş modelin rötuşlanması, (b) Tamamlanmış kap.

Yunan seramik kap tiplerinin şekillendirilmesinde çark kadar yaygın olan bu teknik günümüzde uygulandığı biçiminden pek farklı değildir. Öncelikle bir ana model, (patrix ya da çekirdek) kilden içi dolu ya da boş şekillendirilmekteydi³⁶. Daha sonra ana model belli bir sertliğe ulaşınca yüzey formunu alabilecek kıvamda belli bir kalınlıkta kille sıvanırdı. Sıvama işlemi kalıbı alınan ana formun, şekil özelliklerine göre yapılmaktaydı, yani kalıp parçası içinden, ana model yüzeyleri, rahatlı çıkabilecek, ters gönye oluşturmayacak biçimde belirlenmesi gerekmekteydi. Genellikle bu kalıplar az parçalıydı. Ana model kalıp parçalarından ayrıldıktan sonra alınarak kurutulur ve daha sonra pişirilirdi. Pişirme işlemi kalıbın daha uzun süre kullanılabilmesine olanak sağlamaktaydı. Kalıp parçaları kilden yapıldığı için gözenekli bir yapıya sahipti. Bu özelliği tıpkı alçı gibi içine basılan nemli kilin

³⁶ İren 2003, 28.

suyunu çekmesini kolaylaştırmaktaydı. Kilden yapılan kalıp parçalarına, ayrı ayrı basılan, şekillendirilebilir kıvamdaki kil, nem kaybına uğrayıp kalıplardan ayrıldığı zaman, parçalar alınır ve parça araları çentiklenir, balçık sürülür ve sıkıştırılarak birleştirilirdi. Birleştirme yerleri belli olmayacak şekilde yapılmaya özen gösterilir son olarak sonra kurutmaya alınırdı.

Bu tekniğin uygulanmasında kilin kalıptan alınması aşamasında, oldukça dikkatli olunması gerekmektedir. Çünkü zamanından önce alınmış olan nemli kil parçası kalıptan alınırken deforme olabilmekte, geç alındığında fazla nem kaybından dolayı kilde kılcal ya da derin çatlamlar ve kırılmalar oluşabilmektedir.

2.2.3 Çarkta (Tornada) Şekillendirme

Antik Dönem’de çarkın keşfi kapların yoğunlukla çark üzerinde şekillendirilmesine neden olmuştur. Bu döneme kadar uygulanan elde üretim oldukça nadir kullanılan bir yöntem dönüşmüştür. Ancak kapların ana yapıları üzerindeki bazı eklentiler elle şekillendirilerek eklenmeye devam etmiştir.

Çarkta üretimin kısa zamanda ve çok sayıda üretim olanağı sağlaması seri üretime uygunluğu ve kap biçimlerindeki standartizasyonu sağlaması bu yöntemin diğer şekillendirme yöntemlerine göre daha yaygın olmasına neden olmuştur.

M.Ö. 6-4. yy’da Yunan Seramik sanatında görülen birçok kap çarkta şekillendirilmesinden dolayı konik, küresel veya silindirik formdadır. Kap biçimleri merkezin sağında ve solunda simetrik olarak kaideden boyun ve dudağa kadar yükselmektedir. Arkeolojik kazılarda ele geçen seramik parçalar, Yunan seramik kaplarının bazılarının birkaç ayrı parçada çekilip daha sonra birleştirildiğini göstermektedir. Genellikle bu yöntemin büyük boyda kapların şekillendirilmesinde uygulandığı görülmektedir. Birbirlerinden ayrı çekilmiş olan parçalar birbirlerine, aralarına çentik açılıp daha sonra balçık yani sulandırılmış kil sürülerek kaynaştırılmıştır. Bu birleşme yerlerinin kabın dış yüzeyinden anlaşılması tamamen çömlekçi ustanın yeteneği ile ilgilidir. Ancak iç yüzeyinden birleşim yerlerini görmek mümkündür.

Çarkta üretim tekniği hızla dönen bir disk üzerine yerleştirilmiş olan plastik bir kilin elle kontrolü sağlanarak şekillendirilmesi işlemini kapsamaktadır. Çömlekçi çarkı ilk olarak M.Ö. 3000 'de bulunmuştur³⁷.

Bundan sonraki süreçte, çarkın biçimi değişikliğe uğramıştır. Örneğin önceleri kısa milli çarklar kullanılırken daha sonra merkez kaç kuvveti daha fazla olduğu için uzun milli çarklar tercih edilmiştir.

Günümüzde ise yaygın olarak ayakla ve elektrikle çalışan tornalar kullanılmaktadır. Ancak Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu'da halen ilkel tornalarla üretim yapılmaktadır.

Yunan çömlekçilerinin kullandıkları çarklarla ilgili bilgileri seramik kaplar üzerine yapılmış olan seramik üretimi ile ilgili betimlerden öğrenilmektedir. Bunun yanında halen günümüzde, dünyanın pek çok bölgesinde geleneksel çömlekçilik yöntemlerinin ilkel teknolojilerle uygulandığı örnekler görülmektedir. Bu bölgelerde yapılan üretimin biçimleri ve alet teknolojileri bunun yanında daha öncede ifade edildiği gibi Yunan seramik kapları üzerindeki betimler, Yunan geleneksel çömlekçiliği ile ilgili daha doğru bilgilere ulaşmamıza olanak sağlamaktadır³⁸.

Antik Dönem'den günümüze kadarki süreçte çok fazla değişikliğe uğramayan teknik iyice yoğrulmuş-çiğnenmiş bir kil topağının çarkın merkezine oturtulmasıyla başlar, çark dönerken, el altından kilin rahatça kayabilmesi için ellerin sürekli ıslatılması gerekmektedir (Res. 33). Islak ellerle ciddi bir basınçla kavranan kil topu çarkın merkezine getirilir (Res. 34).

³⁷ İren 2003, 11. "En erken kil şekillendirme tekniği Neolitik Çağ'ın başlarında geliştirilmiştir. Vazo, kil topağından elle şekillendiriliyordu. Bunun örnekleri Ürdün, Irak ve İran'da bulunmuştur. Aynı gelişme Sümer'de M.Ö. 3250 yıllarına, Mısır'da M.Ö. 2750 yıllarına, yani II. Sülale devrine rastlar. Troia'da çark yapımı çömlek yaklaşık M.Ö. 2500 yıllarında, Troia IIb'de karşımıza çıkar. Eski Yunan çarkı ağır tahta, pişmiş topraktan veya taştan yapılmış, genellikle bir yardımcı tarafından veya ayakla döndürülen, ortalama 60 cm çapında bir diskidir."

³⁸ Güner 1988, I. M.Ö. 800 yıllarında eski Yunan uygarlığında çarklı çömlekçiliğin doruğuna eriştiğini söyleyebiliriz. Bu nedenle Yunanlılar bu gerecin yaratıcısının ancak kendileri olabileceği tezini savunmaktadırlar. M.Ö. 600 yıllarında yapılan işlerin hangi ustalara ait olduğunu simgeleyen, örneğin "Euphoinios beni biçimlendirip dekorladı." ya da Euthymides adlı ustanın yazdığı "Euphorinios'un erişemeyeceği güzellikte dekorladı." gibi yazılar vardır. Bunlar bize o zaman bir meslek gurubunun var olduğunu kanıtlıyor. Bu ustaların, aynı zamanda kendi işlerinin deniz aşırı ülkelere ticaretini yapan, atölyelerinde ağır işlerde çalıştırdıkları bol esir bulunduran çok varlıklı kişiler olduklarını öğreniyoruz."

Resim 33: Kilin diske yerleştirilmesi.

Resim 34: Kilin merkeze getirilmesi.

Bu aşamadan sonra istenilen biçimde kile şekil vermeye başlanılır. Kil diğer parmaklarla tutulurken başparmaklarla kilin merkezinden içine doğru az bir basınçla ortalama 2 – 3 cm girilir (Res. 35-36).

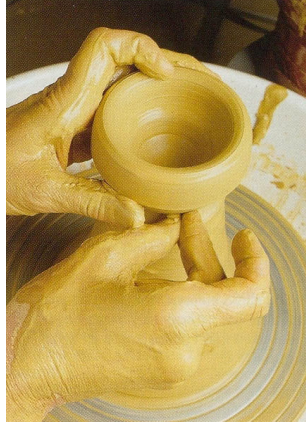
Resim 35: Şekillendirme.

Resim 36: Ortasının açılması.

Yapılacak kabın biçimsel özelliklerine göre kabın alt kısmı parmaklarla işaretlenir. Aşağıya doğru bastırmaya ve çanağın zeminini tamamlamak için düzleştirmeye devam edilir.

Orta ve başparmaklar yardımıyla daha önce kabın altı olarak belirlenen yerden kilin dış yüzeyine basınç uygulanır (Res. 37). İşaret parmağı çanağın içine yerleştirilir ve kabın duvarları iki parmak arasında tutulup yukarıya doğru çekilerek yavaşça bastırılır. Böylece kabın dış duvarı yükseltilecek inceltilemiş olur (Res. 38-39).

Resim 37: Kabin yükseltilmesi

Resim 38:Gövdenin şekillendirilmesi

Resim 39: Cidarın inceltilmesi

Kabın dip kısmının şekillendirilmesinde, kabın alt kısmı içerden bütün parmaklarla bastırılır ve dışarıdan diğer el yardımıyla desteklenir ve bu işlem kabın, zemininden başlayarak en üst kısmına kadar devam eder. Kil ince duvarlar halinde şekillendirilirken iki el hafifçe bastırılarak daima birbirine paralel şekilde tutulur.

Parçaya son halini vermeden önce işaret parmağı ile tüm cidar kalınlığının eşit ve yüzeyinin düz olduğundan emin olunur (Res. 40-41).

Resim 40: Ağız kenarının düzeltilmesi

Resim 41: Rötuşlama

Kap tamamlandıktan sonra bir ip, tel, gibi misina benzeri bir malzeme, iki el arasında gergin ve paralel tutulur. Kabın zemininden paralel ve hızlı bir şekilde bir taraftan diğer tarafa doğru çekilerek kabın zeminden kopması sağlanır. Kap kurutmaya alınır. Daha sonra deri sertliğine ulaşınca tekrar çarkta kabın yüzeyi bir alet yardımıyla rötüşlanır, parlatılır, fazlıkları alınır, istenirse cidar inceltilerek homojen kalınlığa ulaşması sağlanabilir. Ağız çapları dar ya da kapalı kaplarda içine müdahale edilemezken açık kaplarda bu işlemin tamamı iç yüzey için uygulanır. Eğer kabın sonradan eklenmesi gereken işlevsel veya dekorasyon amaçlı parçaları varsa, şekillendirilerek, daha sonra çentiklenip eklenilecek yüzeye balçık yardımı ile applike edilir.

3 M.Ö. 6-4. YY'DA YUNAN SERAMİK SANATI

3.1 M.Ö. 6-4. yy'da Seramik Sanatı Gelişimi ve Kap Tipleri

Yunan toplumunda kap tiplerinin büyük bir kısmı gündelik yaşamda duyulan kap ihtiyacını karşılamaya yönelik üretilmiştir. Ayrıca inançlar doğrultusunda oluşan duygusal ihtiyaçların karşılanmasına yönelik kapların da üretildiği görülmektedir. Bunlar gerek üzerlerine uygulanan dekor, gerekse boyutları üretimlerinde kullanılan hammadde bakımından günlük yaşamda kullanılan kap tiplerinden ayrılır. Ancak temel kap biçimlerinin günlük kullanım kaplarınıı takip ettiği açıktır³⁹. Kullanıma yönelik üretilmiş olan kaplar ilk prototiplerini her zaman devam ettirmiş, üretildikleri zamandan itibaren başlayarak gelişim göstermiştir. O nedenle kap tasarımlarında zamana ve üretim yerlerine bağlı olarak köklü değişimler sözkonusu değildir⁴⁰.

Zeytin ve asma Yunan ekonomisinde ve sosyal yaşamda, önemli bir yere sahiptir⁴¹. Asmadan şarap, zeytinden ise birçok kullanım alanı⁴² olan zeytinyağı ve diğerleri üretilmiştir. Antik Dönem'de temel bir içecek olan şarap günlük yaşamın olduğu kadar dinsel törenlerin de önemli bir parçası olmuştur. Bu ürünlerin gerek ithalatında gerekse ihracatında ürünlerin saklanması ve depolanması için seramik kaplara ihtiyaç duyulmuştur. Hatta Yunan toplumu şarap içme geleneğinde -şölenlerde- eylemle ilgili olarak kullanmak üzere özel kaplar üretmiştir. Şaraplarının su ile karıştırarak -seyrelterek- içen Yunanlılar bu nedenle hem su hem de şarap için birer kap ve her iki sıvıyı birbirlerine istedikleri oranda karıştırabilmek için ise başka bir karıştırma kabına ihtiyaç duymuştur. Elde edilen karışım kadeh ve kaselere, sürahi ya da testilerle aktarılmıştır⁴³. Gerek sofralık yağlar için gerekse banyo geleneğinde kullanılan parfüm benzeri yağlar için ağız çapı ya da boyun çapı oldukça dar genellikle küçük hacimli kaplar ve eczacılık ya da kozmetik özellikli yağ ve

³⁹ Cook 1997, 207. "Belli başlı istisnalar dışında Geometrik Dönem sonuna ait önemli amphora ve kraterler, Attik beyaz zeminli lekythos, Apulian Kırmızı Figür Dönemi'ne ait volütlü kraterler, Helenistik Dönem'e ait çok renkli seramik eşyalar -tüm bunların hepsi ölü gömme ritüelleri için üretilmişlerdir- ve sayısız minyatür kap kutsal yerler için üretilmişlerdir."

⁴⁰ Cook 1997, 207.

⁴¹ Özdizbay 2004, 14.

⁴² Zeytinyağı beslenmenin yanı sıra kandillerin içine yakıt olarak, merhem ve parfüm benzeri kokulu yağların ve sabun yapımında v.b. kullanılmıştır

⁴³ Moignard 2006, 63-66 ; Delemen 2003, 17.

merhem benzeri malzemeler için de geniş ağızlı kapaklı küçük silindirik kutular üretmişlerdir⁴⁴.

Görülen o ki Yunan Seramik Sanatı'nda, farklı ihtiyaçlar için üretilmiş olan farklı biçimlerde kaplar vardır ve bu kaplar temel bir sınıflandırmaya sahiptir. Bu temel sınıflandırma içinde yer alan kap tipleri kendi içlerinde oran, orantı, ölçü ve biçim açısından farklılıklar göstererek zaman içinde kendi alt gruplarını oluşturmuş⁴⁵.

Ele geçen seramik buluntular Protogeometrik Dönem Seramik Sanatı'nda çok sayıda kap tipi üretildiği göstermektedir. Ancak Geometrik Dönem'e gelindiğinde ise bu kap tiplerinin bir kısmının üretilmediği için kaybolduğu gözlemlenmektedir. Bunun en önemli nedeni Geometrik Dönem'de belirli kap tiplerinin üretilmiş olmasıdır⁴⁶. Geometrik dönemde kaplarda görülen şişkin karın yapısı yavaş yavaş incelmeye başlamıştır. Korinth'teki yerel çömlekçi atölyelerinde üretilen kaplar zarif bir görünüm kazanmıştır. Atina çömlekçi atölyelerinde de M.Ö. 6. yy'ın ortalarına gelinmeden önce kap tiplerinde hızlı bir gelişim gözlenebilmektedir. Kapların şişkin karın yapıları oldukça zayıflamış ve zarifleşmeye doğru gidilmiş, daha incelikli üretim yapılmış, kapların ayak-kaide ve dudak-ağız biçimlerine şekillendirilirken ayrıca bir hassasiyet gösterilmiştir⁴⁷. Kırmızı figür dönemiyle birlikte ritmik ve devamlı profile sahip olan kap tipleri önem kazanmıştır. 5. ve 4. yy'lardan sonra gelindiğinde kap tiplerinde yozlaşmaya gidilmiş, kaplar daha acemice yapılmıştır⁴⁸. Helenistik Dönem'de üretilen kaplar ise genellikle gösterişsiz, donuk, cansız ve devinimsizdir⁴⁹.

⁴⁴ Cook 1997,207.

⁴⁵ Temel Kap tipleri: **Amphoralar**: A Tipi Amphora, B Tipi Amphora, C Tipi Amphora, Panathenaic Amphora, Standart (Boyunlu) Amphora, Yumurta Gövdeli (Boyunlu) Amphora,, Nolan Amphora, **Loutrophoros**, **Pelike**, **Stamnos**, **Lebes- Dinos**, Lebes Gamikos, **Kraterler**: Karınlı Krater, Sütunlu Krater, Kalyx Krater, Volütlü Krater, **Hydria**, Kalpis, **Psykler**, **Oinochoeler**: Oinochoe 1, Oinochoe 2, Oinochoe 3, Oinochoe 7, Oinochoe 10, **Lekythoslar**: Deianeira Lekythos, Omuzlu Lekythos, Silindirik Lekythos, Squat Lekythos, **Aryballos**, **Alabastron**, **Pyxis**, Lekanis, **Kantharos**, **Skyphoslar**: Korinth Skyphosu, Atina Skyphosu, Kase Skyphosu, **Kase ve kadehler**:Komast Kasesi, Siana Kasesi, Dudaklı Kase, Kuşaklı Kase, A Tipi Kase, B Tipi Kase, C Tipi Kase, **Phiale**. Bkz.Tablo 1

⁴⁶ Cook 1997, 207.

⁴⁷ Cook 1997, 207,208.

⁴⁸ Cook 1997, 207.

⁴⁹ Cook 1997, 207.

Dönemlere bağlı kaplarda görülen biçimsel değişimler onları oluşturan ana yapının yanı sıra o yapıyı destekleyen detaylarda da gözlenebilmektedir. Örneğin kase ve kadehlerde, bunun yanında amphora ve hydrialarda görülen kulplarda bu değişim oldukça net izlenebilmektedir⁵⁰.

Yunanlıların çömlekçi sanatında görülen bazı kap tiplerinin, kilden yapılmış olan kaplara göre oldukça pahalı olan metalden yapılan kaplardan etkilenmiş olduğu görülmektedir⁵¹. Bunun en önemli nedeni metal vazoların, özellikle de süslemeli olanların yapıldıkları malzemeden kaynaklanarak her zaman daha değerli olmasıdır. Phiale, dinos, krater, kyathos gibi bazı seramik kap formlarının çömlekçiler tarafından metal vazo atölyelerinden alınarak taklit edildiği sanılmaktadır (Lev. Ia, Ib). Bazı kap örneklerinde biçim dışında metal vazolardan seramik kaplara uyarlanmış süslemelerin de uygulandığı görülmektedir⁵².

Yunan çömlekçilerinin ne kadar becerikli olurlarsa olsunlar kilden yapılmış olan kapların gerek dekor, gerekse biçim açısından metal kaplara körü körüne sadık kalarak onları kopya etmiş olmaları mümkün değildir. Bunun nedeni kilin şekillendirme özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Günümüzde olduğu gibi çok sivri uçlu, keskin hatlı, ince uzuvlu biçimler seramik üretim aşamaları düşünüldüğünde oldukça zorlu ve sakıncalıdır. O nedenle kilin yapısal özelliklerine göre metal kapların devrişirilerek kilden üretildiği düşüncesi daha doğrudur.

En başarılı seramik kap tipleri ve örnekleri Atina atölyelerinde üretilmiştir. Zaman zaman bu mükemmel oranda üretilmiş olan kapların belli bir matematiksel hesaplamaya göre üretilmiş olduklarına dair görüşler vardır. L. D. Caskey, *Geometry of Greek Vases* adlı kitabında, Boston Müzesi'nde bulunan Yunan Vazolarının büyük

⁵⁰ Cook 1997, 207.

⁵¹ Hill 1947, 248; Cook 1997, 208. “Meraklı çömlekçiler bazen metal vazolardaki süslemelerden detaylar alarak kopya etmiş olmalarına rağmen, kapların biçimlerini çömlekçiler çömlekçilik için geliştirmiştir. Seramik kapların, metal kaplardan öykünülerek üretildiğine dair yaygın bir söyleyiş vardır. Bu doğru ama eksik bir söylemdir.”

⁵² Moignard 2006, 60. ; Boardman 2003, 186. “Bunlar en çok ikisi de popüler bronz formlar olan hydrialar ve oinokhoelerde görülür ve kulp ile dudağın birleştiği yerde, yıldızların yanı sıra plastik insan ya da hayvan figürü, vazunun içine doğru bakar. Aynı süsleme şeması bazı kyathoslarda da yer almaktadır. Metal kulpları gövdeye birleştiren palmetler ve diğer öğeler, kil vazolarda kabartma ya da resim olarak kopya edilmiştir. Bkz. Boardman 2003, Fig.230, Fig.171.”

bir kısmının Altın Dikdörtgen'e⁵³ ve Altın Oran'a⁵⁴ göre biçimlendirildiğini iddia etmektedir⁵⁵ (Lev. IIa, IIb) (Lev. IIIa, IIIb). Yunan toplumun kaplarının da bu matematiksel sistemlere ya da başka bir sisteme göre şekillendirmiş olması mümkündür. Ancak henüz bu düşüncüyü destekleyen somut bir veriye ulaşılamamıştır⁵⁶.

Günümüzde yapılan araştırmalara göre doğa altın oranı içinde taşır. Dolayısıyla insan sürekli etkileşim ve iletişim içinde olduğu doğayı ürettiği ya da tasarladığı nesnelere bilinçli ya da bilinçsiz aktarır. Bu oranın sezgisel ya da matematiksel olarak Yunan çömleklerine yansıtılıp yansıtılmadığı konusunda kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Ancak Yunan seramik kaplarının toplumun belli ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik üretilmiş sanatsal bir niteliğe sahip endüstriyel ürünler oldukları, saklamak, depolamak, akıtmak, yemek, içmek, taşımak gibi eylemleri yerine getirmede kullanıldıkları, sonuç olarak yaşamı kolaylaştırmak için üretildikleri bilinmektedir.

Bu bağlamda aşağıda bu üretim amaçlarına göre alt başlıklarıyla birlikte gruplar tek tek incelenmiştir (Tablo 1).

⁵³ Bu oran Phi ve $\sqrt{5}$ değerlerine göre oluşturulmuş matematiksel sistemdir. Altın Dikdörtgen: Öyle bir dikdörtgen olmalı ki içinden bir kare çıkartıldığında, geride kalan ufak dikdörtgenin uzun kenarı ve kısa kenar oranı kendisinin uzun ve kısa kenar oranı ile aynı olsun. Bkz. Caskey 1922

⁵⁴ <http://tr.wikipedia.org/>,(18.03.2008) "Altın oran, doğada sayısız canlıların ve cansızın şeklinde ve yapısında bulunan özel bir orandır. Doğada bir bütünün parçaları arasında gözlemlenen, yüzyıllarca sanat ve mimaride uygulanmış, uyum açısından en yetkin boyutları verdiği sanılan geometrik ve sayısal bir oran bağıntısıdır. Doğada en belirgin örneklerine insan vücudunda, deniz kabuklularında ve ağaç dallarında rastlanır. Platon'a göre kozmik fiziğin anahtarı bu orandır. Altın oranı bir dikdörtgenin boyunun enine olan "en estetik" oranı olarak tanımlayanlar da vardır. Eski Mısırlılar ve Yunanlılar tarafından keşfedilmiş, mimaride ve sanatta kullanılmıştır. Göze çok hoş gelen bir orandır." ; Çakar 1992, 6. "Altın Oran: Şimdi uzunluğu I kadar olan bir AB doğru parçası alalım ve bunu bir C noktası yardımı ile uzunlukları a ve b kadar olan AC ve CB gibi doğru parçasına ayıralım. Eğer bu bölme sırasında $I/a = a/b$ yani $(a+b)/a = a/b$ Eşitliği gerçekleşiyorsa, bu bölmeye AB doğru parçasının Altın Bölümü diyeceğiz. I/a' ya, ya da eşiti olan a/b oranına ise, Altın Oran adı verilir. Johannes Kepler ise, bunu "Kutsal Oran" ya da "Orantı" olarak "Kutsal Orantı" şeklinde adlandırmaktadır."; Sözen-Tanyeli 1992, 18.

⁵⁵ Zeyinoğlu 1990, 68.

⁵⁶ Cook 1997, 208. Kaplar oran konusunda Yunanlı çömlekçilerin ne kadar hassas olduklarını apaçık göstermektedir. Kaplar aynı zamanda doğru bir simetriye ulaşmak içinde kendilerini hiç sıkıntıya sokmadıklarını da göstermektedir.; Boardman 2003, 185. Ancak modern yorumcular bütün bunları fark etmede çömlekçiden daha çabuk davranabilirler ve sonuç olarak Atina siyah figürü sayesinde, kaliteli vazo formlarına ve detaylarına hükmeden oran ya da "dinamik simetri" prensiplerini ortaya çıkarmak için son zamanlarda bazı araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların herhangi bir Antik çömlekçinin bildiklerinin ötesinde bir geometri bilgisinin varlığını göstermesi halinde, bunları hemen göz ardı edebiliriz. Buradan çıkarabileceğimiz sonuç, en iyi ihtimalle göze hoş gelen "doğal" bir eğrinin matematiksel olarak açıklanabileceğidir.

3.2 Depolama Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri

(Kat. No:1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9)

Depolama amaçlı kullanılan seramik kaplar, Yunan toplumunda gündelik yaşamda katı ve sıvı besin maddelerinin depolanması ve saklanması için kullanılan işlevsel ürünlerdir. Bu kap tipleri, iki tarafında birer kulpu olan ve taşınabilen büyük hacimli kaplardır. Kapların işlevleri, üzerlerine yapılan dekorla doğrudan ilişkilidir, bunlar üç temel sıvının⁵⁷ depolanmasında ya da dağıtılmasında kullanılmışlardır⁵⁸.

Genellikle bu işlemden yararlanan Yunan kaplarının dudak yapıları kapakla oldukça iyi örtüşmekte ya da ağzın kapatılmasında kullanılan deri veya bezin gerildiğinde kaymasını engelleyecek biçimde dışa çıkıntılıdır. Bu şekilde yiccekler dış etkenlerden korunabilmiştir. Boşaltma işleminde kolaylık sağlayan geniş çaptaki taban yapısı aynı zamanda kapların yere sağlam oturmasını sağlamaktadır. Kaplarda görülen karşılıklı ve aynı düzlem üzerinde yer alan dikey kulpları taşıma işleminde kabın işlevselliğini önemli ölçüde arttırmaktadır. Üzerinde durulması gereken en önemli nokta M.Ö. 4. yy'a kadar ağırlıklı olarak bu kapların kilden yapılmaya devam etmiş olmasıdır. Bunun en önemli nedeni kullanılabilir işleve en uygun ve en ekonomik hammaddenin kil oluşudur⁵⁹.

Yunan çömlekçilik sanatında depolama ve saklama amacı ile üretilen kap tipleri arasında başlıca olarak Amphora, Pelike, Stamnos ve Ticari Amphora gelmektedir.

3.2.1 Amphoralar

(Kat. No:1, 2, 3, 4, 5, 6)

“Amphora” kelimesi amphi (her iki kenarda-karşılıklı) ve phoros (taşımak) kelimelerinden türetilmiştir. Çift kulplu, içine şarap, yağ gibi sıvıların yanında katı maddeleri de taşımak ve depolamak amacı ile üretilmiş büyük bir kap tipidir⁶⁰.

⁵⁷ Üç Temel Sıvı: Su, şarap ve zeytinyağı.

⁵⁸ Moignard 2006, 58 ; Cook 1997, 210.

⁵⁹ Sparkes 1962, 124. “Kil oldukça ucuz bir malzeme idi, bronz ise oldukça kıymetliydi. Sabun ile terracotta kapların temizlenmesi oldukça zor olmasına rağmen terracotta kapların ucuz olması nedeniyle kolaylıkla bir yenisi edinilebilmekteydi.”

⁶⁰ Richter-Milne 1973, 3; Kanowski 1983, 18; Boardman 2003, 186; Moignard 2006, 58; “Amphoralar aynı zamanda bir ölçü birimi olarakta kullanılmışlardır.”

Oldukça yaygın olarak üretilmiş olan amphoralar bölgeye ve üretildikleri atölyeye göre çok değişken olmakla birlikte ortalama 45 cm yüksekliğindedir⁶¹.

Amphoralar biçimlerine göre boyunlu ve tek parçalı amphoralar olmak üzere iki gruba ve bu iki ana grupta kendi içinde alt gruplara ayrılmaktadır. Boyunlu amphoraların alt grubunda; Yumurta Gövdeli (tyrrhenian) Amphora, Standart Amphora, Nolan Amphorası ve Panathenaic Amphora yer almaktadır. Ancak Panathenaic Amphora işlevi gereği “*Törens el Seramik Kaplar*” başlığı altında ele alınmıştır. Tek Parçalı Amphoraların alt grubunda ise; A Tipi Amphora, B Tipi Amphora ve C Tipi Amphora yer almaktadır. Her iki grup amphora ve alt grupları, figürlü seramik kap tipleri arasında en önemli kap tiplerindedir. Dekorsuz amphora örnekleri oldukça nadirdir ve bu örneklerde amphoranın tarihsel gelişimine işaret eden detaylar gözlenemez⁶². Yukarıdaki iki ana grup dışında ele alınan Ticari Amphoralar’da, Amphora üst başlığı altında değerlendirilmektedir ve ayrı bir grup olarak ele alınmaktadır (Tablo 1).

Boyunlu amphoralar⁶³ Mikenlerden miras kalmış bir kap tipidir⁶⁴. Protogeometrik Dönem’e ait örnekleri genellikle bodur ve küresel bir gövde biçimine sahiptir. Arkeolojik çalışmalarda boyunlu amphoraların, yatay ya da dikey kulplu pek çok örneğine rastlanmıştır⁶⁵.

Ancak Geometrik Dönem’e gelindiğinde boyunlu amphoraların gövde formu bütünüyle incelmış ve daha zarif bir görünüm kazanmış, zaman içinde pek çok biçimsel değişikliğe uğramıştır⁶⁶. Kökeni Mikenlere dayanan ve yüzyıllar boyunca biçimsel değişikliklere uğrayarak üretilmeye devam etmiş olan boyunlu amphoraları,

⁶¹ Cook 1997, 210.

⁶² Sparkes-Talcott 1970 I, 47.

⁶³ Boardman 2003, 187. “Amphoraların bezeksiz örnekleri, dar boyun ve ayakları ile boyunlu amphoralardır. Bunlar süslemeli Panathenaia amphoralarının formlarını ve daha sonra silindirik ayakla birlikte görülebilen siyah figürlü “sivri dipli amphora”yı etkilemiştir. Zeytinyağı, şarap veya küçük katı nesnelersaklamak için kullanılmışlardır. Sıradan karınlı ve boyunlu amphoralar genellikle kapaklıdır.”

⁶⁴ Cook 1997, 210.

⁶⁵ Kanowski 1983, 20. “Attik Geometrik Dönem’de kapların boyunları oldukça yüksektir ve dikey kulplar omuzların ve boyunun üst kısmına eklenmiştir. Yatay kulplar mezar için üretilmiş olan geniş kapların gövdesi üzerinde görülmektedir. Orientalizan ve Erken Siyah Figür Dönemi’nde Yunan dünyasında, farklı biçimlere sahip, örneğin Cycladic “Heraldic” Grup, daha geniş bir tip olan Fikellura ve Cycladic Ad Grup boyunlu amphoraları bulunmuştur. Siyah Figür Dönemi’nde geniş omuzlu, Atina’da üretilmiş olan boyunlu amphoraların boyun ve omzun birleştiği kısım ile omuzların en üst noktası neredeyse birbirlerine paraleldir.”

⁶⁶ Cook 1997,

tek parçalı amphoralardan ayıran en temel biçimsel özellik, boyun bölümlerinin gövdeyle belirgin bir açıyla birleşmeleridir. Bunun temel nedeni Yunan çömlekçiliğinde, seri üretim geleneği olarak özellikle hacmi büyük olan kapların boyun, gövde ve kaidelerinin çömlekçi ustası tarafından önceden ayrı ayrı çarkta şekillendirilmesi ve daha sonra çapları birbirine uygun olan parçaların üretilen kap tipinin genel sitil özelliklerine aykırı düşmeyecek şekilde bir araya getirilerek formun oluşturulmasıdır. Bu nedenle amphoraları oluşturan parçaların birleşim yerleri keskin bir açıya sahiptir⁶⁷.

Yumurta gövdeli amphoralar boyunlu amphoraların alt gruplarından ilkidir. Tyrrhenian amphora olarak da literatürde yer alan yumurta gövdeli amphora: dışa açılan, dışbükey profilli bir ağız yapısına sahiptir, boyundan çıkan ve paralel inen, omuzla birleşen üç oluklu bir çift, dikey, kalın kulp, karşılıklı olarak yumurta biçimli gövdenin en şişkin kısmının biraz üzerinde omuzla birleşmektedir⁶⁸. Yumurta biçimindeki gövde, kaideye doğru dışbükey bir hareketle daralarak iki kademeli kaide ile son bulmaktadır (Lev. IV, Şek. 1a).

Yumurta gövdeli amphoranın yerini, varyasyonu olan geniş ve yayvan omuzlu, Standart Amphora (küçük-kısa boyunlu amphora) alana kadar, yumurta gövdeli amphora, M. Ö. 6. yy'ın 2. çeyreğinde, özellikle Tyrrhenian Grup tarafından resimlendiği dönemde oldukça yaygın bir kap tipi olmuştur⁶⁹.

Standart amphoralar boyunlu amphoraların alt grubunda yer alan bir diğer amphora tipidir. Genel olarak yumurta gövdeli amphoralara benzer bir görünüme sahip olsalar da aralarında oldukça belirgin biçimsel farklılıklar bulunmaktadır. Standart amphoraların da tıpkı yumurta gövdeli amphoralar gibi dışa açılan, dışbükey profilli ağız yapıları vardır. Ancak boyun yükseklikleri yumurta gövdeli amphoralara göre daha kısadır. Boyun üzerinde geniş bir alandan çıkan ve boyuna paralel inen, karşılıklı yerleştirilmiş bir çift kulp, oldukça belirgin, neredeyse düze yakın, hafif yuvarlak profilli omuzla birleşmektedir. Bir diğer farklılık ta yumurta gövdeli amphorada görülmeyen omuz yapısı standart amphorada oldukça belirgin ve geniş

⁶⁷ Boardman 2003,185.

⁶⁸ Boardman 2003, 186. M.Ö. 6. yy'ın ortasından sonra, yaygın form, boyunla daha yumuşak bir şekilde birleşen üç yuvarlak silmeli, kulplara kavuşur ve gövdenin ağırlık merkezi daha yukarıya taşınır.

⁶⁹ Sparkes-Talcott 1970 I, 47.

olmasıdır. Yumurta biçimli gövdenin en geniş alanını omuzlar oluşturur. Standart amphorada ise omuzlardan itibaren gövde, dış bükey bir hareketle kaideye doğru daralır ve kaidesi iki kademelidir (Lev. IV, Şek. 1b).

Nolan amphoraları boyunlu amphoraların bir diğer alt grubu olup, M.Ö. 5. yy'da üretilmiştir. Nolan Amphora'nın ismi Güney İtalya'daki, Napoli kentinin, Nola yerleşim bölgesinden gelmektedir. Bu bölgede çok sayıda Nolan amphora buluntusu ele geçmiştir. Özellikle kırmızı figür döneminde oldukça yaygın olan kabın üretimi M.Ö. 4. yy'ın sonuna kadar da devam etmiştir⁷⁰.

Dışa yayılarak açılan yüksek, genellikle iki kademeli ağız yapısı, boyun profilinin devamı niteliğinde oldukça estetik bir görünüm sunmaktadır. Ağıza doğru dışa açılan, yüksek ve iç bükey boyun üzerinden çıkan, hafif yuvarlak profilli omuzla dik bir açıyla birleşen üç oluklu bir çift dikey kulp⁷¹, karşılıklı yerleştirilmiştir. Gövdenin en geniş alanını oluşturan omuzlardan başlayan ve dış bükey bir hareketle kaideye doğru oldukça zarif daralan yumurta biçimli gövde, tek kademeli, disk biçimindeki kaide ile sonlanmaktadır. Nolan Amphora biçimsel özellikleri nedeniyle, amphoralar arasında görülen biçimsel açıdan en estetik özelliklere sahip formdur diyebilmekteyiz (Lev. IV, Şek. 1c).

Tek parçalı amphoralar, amphoraların ikinci ana grubunu oluştururlar. Yunan çömlekçi ustaları bu tip amphoraları tek parça olarak çarkta şekillendirerek üretmişlerdir. O nedenle dudaktan başlayarak kaideye kadar devam eden kesintisiz, akıcı bir profile sahiptirler. Tek parçalı amphoralar üç alt gruba ayrılmaktadır, bu gruplama, amphoralar arasındaki ağız, kaide ve kulp biçimindeki farklılıklarından kaynaklanarak oluşturulmuştur. Tek parçalı amphoralar, ilk olarak M.Ö. 7. yy'ın başlarında görülmüş, oldukça nadir üretilmiş bir kap tipidir. M.Ö. 600'lerde sevilen bir kap tipi haline gelmesine rağmen hiçbir zaman boyunlu amphoralar kadar yaygın bir kap tipi olamamış ve M.Ö. 5. yy sonlarında kaybolmuştur⁷².

A tipi amphoralar tek parçalı amphoraların alt gruplarından biridir. M.Ö. 7. yy'ın sonlarından başlayarak M.Ö. 5. yy'ın 3. çeyreğine kadar üretilmiş⁷³ olan A tipi

⁷⁰ Kanowski 1983, 20; Richter-Milne 1973, 4.

⁷¹ Richter-Milne 1973, 4. "En erken Nolan Amphora örneklerinde genellikle üç oluklu kulp biçimi görülmektedir. Daha sonra yapılan örneklerde olukların arası açılarak yarıklar oluşturulmuştur."

⁷² Richter-Milne 1973, 4; Kanowski 1983, 20; Cook 1997, 210.

⁷³ Richter-Milne 1973, 4.

amphoralar genellikle dışa açılan, savruk, içbükey ağız biçimine sahiptirler. Gövde yapısı yumurta biçimli, kaideleri ise basamaklıdır. Ele geçen bazı A tipi amphora örneğinin düz şerit biçiminde, kesiti köşeli kulplarının zaman zaman kenar alanlarının dekorlandığı görülmektedir(Lev. IV, Şek. 1d).

B tipi amphoralarda hafif dışa açılan, içbükey ya da düz bir ağız yapısı görülmektedir. Gövde yumurta biçimindedir. Kaide genellikle halka biçiminde ya da dışa açılan, ters ekinus olabilmektedir, boyundan başlayan ve omuzlarla birleşen kesiti yuvarlak, silindirik kulp biçimi oldukça yaygındır. Yaklaşık olarak bu kap tipi M.Ö. 650-450 yılları arasına tarihlenmektedir⁷⁴ (Lev. IV, Şek. 1e).

C tipi amphoralar oldukça yalın bir biçime sahip olan tek parçalı amphora grubunun son temsilcisidir. C tipi amphoralar genellikle dışa kıvrık, kalınlaştırılmış, yuvarlak profilli, torus ağız yapısına sahiptir⁷⁵. Gövdeleri yumurta biçimindedir, kaide ise genellikle dışa kalınlaştırılmış yuvarlak profilli torus ya da dışbükey bir harekete sahiptir. Boyundan başlayan ve omuzla birleşen farklı tiplerde kulp biçimleri c tipi amphoralar üzerine eklenmiştir (Lev. IV, Şek. 1f). Bu kap tipinin yaygın olarak üretimi yaklaşık olarak M.Ö. 520-470 yılları arasına tarihlenmektedir⁷⁶.

3.2.2 Ticari Amphoralar

(Kat. No: 7)

Ticari amphoralar ise çok sayıda değişik form göstermesine karşın genel olarak dip, kaide yerine yuvarlak bir topuzla bitmekte, kaba iri taneli kilden yapılmış ve dekorsuzdurlar⁷⁷. Yakın doğu ve Mısır'da erken dönemlerde ticari amaçla çömlekçiler tarafından üretilmiştir. Neolitik Dönemde görülen en eski üretim merkezleri, Malta ve Anadolu'dur. Antik Dönem'de bu kap tipi yaklaşık olarak M.Ö. 7. yy'da görülmüş ve daha sonra seri olarak üretilmiş ve yaygınlaşmıştır⁷⁸. Zeytinyağı, şarap veya küçük katı maddeleri saklama ve ticari taşıma için kullanılmışlardır.

⁷⁴ Richter-Milne 1973, 4; Kanowski 1983, 21.

⁷⁵ Boardman 2003, 187.

⁷⁶ Richter-Milne 1973, 4; Kanowski 1983, 21.

⁷⁷ Kanowski 1983, 7. "Genellikle Antik Dönem'de, kaba, taneli kille şekillendirilmiş olan kaplar, sadece depolama amaçlı kullanılan kap tipleridir, tıpkı günümüzdeki fiç ve varil gibi."

⁷⁸ Moignard 2006, 58. ; Kanowski 1983, 7.

Tez kapsamında çok çeşitli varyasyonları olan ticari amforalar içinden üretimi M.Ö. 6-4. yy'lar arasına tarihlenen ticari değere sahip Samos'ta üretilen besinlerin taşınmasında kullanıldığı düşünülen Samos amphorası ele alınmıştır⁷⁹.

Dışa açılan, dışbükey ağza sahip olan amphoranın boyundan oval kesitli bir çift dikey kulp çıkar ve omuzla birleşir. Üst kısmı şişkin alta doğru oldukça daralan yumurta biçiminde gövde yapısı bir topuzla son bulur (Lev. IV, Şek. 1g).

Genellikle ticari amphoraların kaidesi desteksizdir. Ticaretin gemiyle yapıldığı dönemlerde bu dip biçimi istifleme açısından büyük avantaj getirmiş ve daha fazla amphoranın gemilere yerleştirilmesine olanak sağlamıştır. Amphoranın içine bir şey koymak ya da almak gerektiğinde, kap yana yatırılmış, ayakta dik tutabilmek için ise özel stantlar kullanılmıştır.

3.2.3 Pelike

(Kat. No: 8)

Pelike, amphoralar gibi sıvı depolanması, özellikle de yağın depolanması için Geç Arkaik Dönem'in sonlarına doğru kullanılan bir diğer Yunan seramik kap tipidir. C Tipi Amphora'ya biçimsel açıdan benzer özellikler taşıması nedeniyle arkeoloji literatüründe yapılan kap tipi sınıflandırmalarında sıklıkla amphora grubuna dahil edilmektedir⁸⁰.

İlk olarak Atina'da, M.Ö. 6. yy'ın son çeyreğinde üretilmeye başlanan pelike, M.Ö. 4.yy'ın sonuna kadar üretilmeye devam etmiştir⁸¹. Kırmızı figürlü, özellikle küçük boyutta üretilmiş pelike varyasyonları, Klasik Dönem'de, Güney İtalya'da oldukça popüler bir kap tipi olmuş, kullanıldığı ve üretilmeye devam ettiği yıllar boyunca biçimsel değişikliklere uğramıştır⁸².

79 Şenol 2006,101.

⁸⁰ Sparkes-Talcott 1970 I, 49. "Pelike'nin biçimi ile ismi arasında bir ilişki olmadığı gibi, Antik Dönem'de bir tür amphora olarak tasarlanmış ve bu isimle bilinmekteydi; Bu kap tipini amphoralardan ayıran tek özellik isimsel farklılıktı. Pelike, C Tipi Amphora'nın bir varyasyonuydu, en geniş çapı, yüksekliğini geçmemekteydi, fakat standart bir Attik forma sahipti; kabın formu armut biçiminde, dengeli ve sağlamdı. Geç Arkaik Dönem'in sonlarına doğru görülen pelikenin temel fonksiyonu yağ depolamaktı."

⁸¹ Richter-Milne 1973, 5; Cook 1997, 213.

⁸² Cook 1997, 213. "Küçük boyuttaki Gnathian'da oldukça yaygındır. M.Ö. 6. yy'dan başlayarak M.Ö. 4. yy'la kadar pelikenin ağız çapı gövde çapına doğru yaklaşma eğiliminde olmuş ve M.Ö. 4. yy'la gelindiğinde ise kabın ağız çapı gövde çapını geçmiştir."

Vazo resimleri bu kabın hangi amaç doğrultusunda üretilip kullanıldığına dair bize ipuçları vermektedir. Bu dekorlar pelikenin yaygın olarak yağ depolamak ve saklamak için üretildiğine işaret etmektedir⁸³.

Pelikeler genellikle standart bir biçime sahiptir; dışa çekik, kalınlaştırılmış ağız, ağızdan başlayan ve kaideye kadar devam eden ve kaideye doğru şişkin kesintisiz bir gövde profiline sahiptir. Boyundan çıkan ve omuzlarla birleşen, bir çift kesiti yuvarlak dikey kulp ve dışa açılan, dış bükey kaide ya da disk biçiminde kaide görülür. Dekorsuz pelike örneklerinde büyük oranda şerit ya da kesiti yuvarlak silindirik biçimli kulp yapısı ayrıca dışa açılan, savruk kaide oldukça yaygındır⁸⁴ (Lev. IV, Şek. 1h).

3.2.4 Stamnos

(Kat. No: 9)

Depolama amaçlı kapların son grubunu oluşturan Stamnos, geniş ağızlı, kısa boyunlu, yumurta gövdeli, gövdenin en şişkin bölümü üzerinde bir çift yatay ve yuvarlak kesitli halka biçimli kulpludur. Halka ya da disk biçiminde kaidesi olan stamnosların, kaidesiz düz dipli örnekleri de görülmektedir. Ancak oldukça nadir üretilmiş olan bir başka depolama amaçlı kullanılan kap tipidir (Lev. IV, Şek. 11). Stamnosun bazı örneklerinin kapaklı olduğu da görülmektedir.

Stamnoslar biçimsel açıdan amphoralara oldukça benzer özellikler taşısalarda bu kap tipi amphoralara göre daha bodur, daha küçük kapasiteli ve yatay kulpludur⁸⁵. Bu iki kap tipinin bir diğer temel farklılığı boyun oranlarından kaynaklanmaktadır. Amphora'nın boynu dar ve uzun, stamnosun ki ise geniş ve kısadır. Bu tipdeki amphoralar sıklıkla *Stamnoid Amphora* olarak adlandırılmaktadır. Bronz Çağ'da ve Geometrik Dönem'de Atina'da yapılan stamnosun geç örnekleri oldukça kabadır, bu

⁸³ Kanowski 1983, 134. "Pelikeler üzerine yapılmış betimlerde, bu kabın yaygın olarak yağ depolamak için kullanıldığına işaret edilmektedir. Fakat bazı betimlerde su ve şarap taşımak için kullanıldığı görülmektedir. Bu şekilde taşıma yapmak için bir ip kulplardan geçirilmiştir."; Boardman 2003, 187. "Karınli amphoralar gibi bezenmiştir, ancak onlardan küçüktür; dışa kıvrık dudakları, sarkık profilleri vardır. İlk kez M.Ö. 520'de ortaya çıkarlar ve bazılarının üzerindeki sahnelerden anlaşıldığı kadarıyla asıl işlevleri, yemeklik zeytinyağının yanı sıra kokulu zeytinyağı saklamaktır. Boyunlu pelike küçük bir varyasyondur."

⁸⁴ Sparkes-Talcott 1970 I, 49.

⁸⁵ Kanowski 1983, 141. "En erken siyah figürlü stamnos örneğinin (Niarchos Koleksiyonu, Paris) kulpları dikeydir. Nadir üretilmiş olsalar da yatay kulplu amphoralar, stamnosa oldukça benzer." ; Cook 1997, 219.

kaplar günlük kullanıma yönelik üretilmiştir. Ancak oldukça özenli ve nitelikli üretilmiş olanları M.Ö. 5. yy'ın 4. çeyreğinde son bulur⁸⁶.

Vazo resimlerinden stamnosların genellikle şarap depolamak amacı ile özellikle Şarap ve Bilim Tanrısı Dionysos ile ilgili şöenlerde kullanıldığına işaret edilmektedir. Ayrıca figürlü vazolar üzerindeki betimlerde stamnosların aynı zamanda şarap ve suyu karıştırmada hatta zeytinyağının depolanmasında da kullanıldığı görülmektedir⁸⁷. Kabın biçimsel özelliği olan geniş ağız ve boyun yapısı, kraterlerin yanı sıra onuda karıştırma kabı gibi kullanılmasına olanak sağlamıştır⁸⁸.

3.3 Karıştırma Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri

(Kat. No: 10, 11, 12, 13)

Bağcılıkta ilerleyen Antik Dönem insanları aşılama yöntemini geliştirerek çeşitli cinslerde ve kalitelerde üzümler yetiştirmiştir. Bu yöntemin uygulanması sonucunda geniş tat ve aroma yelpazesine sahip şaraplar üretebilmişlerdir⁸⁹. Yoğun bir kıvamda hazırlanan şarap, içme geleneğine göre su ile karıştırılarak seyreltilmiştir⁹⁰. Vazo resimlerinde üzüm toplama ve şarap yapımının yanı sıra şarabın su ile seyreltilmesi ve sunulması da konu edilmiştir. Bu betimlerde seyreltmede ve sunmada özel kapların kullanıldığı görülmektedir. Bu kaplar karıştırma ve sunma işlevi için kullanılan kaplardır. Protogeometrik Dönem'den M.Ö. 4. yy'a kadar oldukça sık kullanılan çok önemli kaplar olmuşlardır⁹¹.

Genellikle karıştırma kaplarının ağız çapları oldukça geniştir. Bu genişlik, su ve şarabın taşındıkları kaplardan dökülmeden, karıştırma kabına boşaltılmasını ve kolaylıkla karıştırılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda soğutucu olarak kullanılan bir başka kap tipinin rahatlıkla kabın içine girmesini -sarkıtılmasını- ve kolaylıkla kepçelerle kabın içinden karışımın servis için alınmasını sağlamaktadır. Karıştırma kapları yüksek olmamakla birlikte kapasiteleri oldukça yüksek kaplardır. Bir yerden alıp başka bir yere kolaylıkla taşınabilmesi için kabın işlevselliğini önemli ölçüde

⁸⁶ Kanowski 1983, 141.

⁸⁷ Richter-Milne 1973, 8.

⁸⁸ Cook 1997, 219.

⁸⁹ Özdzibay 2004, 22. ; Delemen 2003, 10-12.

⁹⁰ Richter-Milne 1973, 7. "Yunanlıların şaraplarını sek olarak içmediği bilinmektedir. Onların en sevdiği su ve şarap oranı 1/3 tür."

⁹¹ Delemen 2003, 10-12.; Cook 1997, 218.

arttıran, genellikle gövde üzerinde, karşılıklı, aynı aksta bir çift kulp yer almaktadır. Kaide çapları, gövde yapılarının zemine sağlam oturmasına yetecek kadar geniş ölçüdedir. *Kraterler ve Lebes* Yunan çömlekçilik sanatında su ve şarabın karıştırılmasında kullanılan kap tipleridir. Ancak Karıştırma Amaçlı Seramik Kap Tipleri başlığı altında sadece kraterler incelenmekte olup lebes ise “*Törensel Seramik Kaplar*” başlıklı işlev grubu altında ele alınmaktadır (Tablo 1).

3.3.1 Krater

(Kat. No: 10, 11, 12, 13)

Antik Dönem geleneğinde kraterler, sempozyumlarda şarabı su ile karıştırma ve sunma işlemlerinde kullanılmak üzere tasarlanmış olan kaplardır⁹². Bu işlev için kullanılmak üzere özel bir kabın tasarlanmış olması şarabın Antik Dönem toplumunun sosyo-kültürel yapısı içinde önemli bir yer tutmasıyla doğrudan ilişkilidir⁹³.

Protogeometrik Dönem’den itibaren Geç Kırmızı Figür Dönemi sonuna kadar oldukça yaygın, sevilen bir kap tipi olan kraterler, ortalama olarak 40- 45 cm yüksekliğinde üretilmiştir. İlk krater örnekleri oldukça geniş bir kapasiteye sahiptir⁹⁴.

Karterler, Sütunlu Krater, Volutlü Krater, Kalyx Krater ve Çan Krater olmak üzere dört alt gruba ayrılmaktadır (Tablo 1).

Sütunlu kraterler kraterin ilk alt grubunu oluştururlar. Bunlar Korinthos krateri olarak da bilinmektedir. İsminden de anlaşılacağı gibi ilk olarak Korinth’li çömlekçiler tarafından üretilmiştir⁹⁵. Attik kırmızı figürlü vazoların altına M.Ö. 5. yy’da adlandırıldığı gibi Korinthos Krater yazılmıştır. Bu yazı bu kap tipinin Korinth’li çömlekçiler tarafından ortaya çıkarıldığına ilişkin bir delil niteliğini

⁹² Richter-Milne 1973, 6; Cook 1997, 217; Boardman 2003, 188. ;

⁹³ Moignard 2006, 63. “Kraterler, kadehler, hydria ve oinochoailer şarabın ve suyun kullanımıyla ilişkilidir ve bütün Yunan toplumu farklılıklar gösterse de geniş çapta, bilinen sosyal aktivitelerle: sempozyumlarla ya da resmi içki partileriyle de doğrudan ilişkilidir. Biz; felsefi tartışmaların bu tarzdaki partiler esnasında yapıldığına dair Plato tarafından yapılan ünlü bir söyleşiden öğrenmekteyiz. Günümüze kadar ulaşılmış olan resimler, bu partilerle ilgili olarak, özellikle Atinalı bekar erkeklerin katıldığı bir çeşit parti olduğunu ve atmosferi hakkında bilgi edinmekteyiz.”

⁹⁴ Cook 1997, 217. “Çok büyük boyutlarda yapılmış olan kraterler zaman zaman cenaze törenleri için, çok özel varyasyonlarından biri ise- Lebes Gamikos- evlenme törenleri için yapılmıştır.”

⁹⁵ Cook 1997, 218.

taşımaktadır. Bu kap tipi Atina'lı çömlekçiler tarafından da bu isimle bilinmekteydi⁹⁶.

M.Ö. 7. yy'da üretilmeye başlanan sütunlu kraterler özel toplantılarda şarap ve suyu karıştırmak ve sunmak için değil, gündelik yaşamda kullanılmak üzere Korinth'li çömlekçiler tarafından üretilmiş ve M.Ö. 5 yy'da Atina'daki çömlekçi atölyelerinde de üretilmesiyle birlikte yaygın bir hale gelmiştir⁹⁷. Genellikle ele geçen zayıf figürlü sütunlu krater örnekleri, bu kabın tıpkı çan krater gibi yoğunlukla evlerde aynı işlevde kullanılan bir kap tipi olan lekanis kadar yaygın olmadığına işaret etmektedir. Çan kraterler ve sütunlu kraterler, volütlü ve calyx kraterlerin aksine, incelikli ve özenli çalışılmamıştır. Günümüzde ele geçen siyah astarlı sütunlu krater örnekleri oldukça azdır dolayısıyla bu tip örneklerin Antik Dönem'de yaygın olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır⁹⁸. Sütunlu krater M.Ö. 6. yy'ın ilk yarısında kullanılmaya başlanmış ve M.Ö. 5. yy'ın 3. çeyreğine kadar da sevilen bir kap olmuştur⁹⁹.

M.Ö. 4. yy'la gelindiğinde bu kap tipinin üretiminin oldukça azaldığı görülmektedir¹⁰⁰.

Sütunlu krater, düz, genellikle bezemeli, dışa doğru oldukça kalınlaştırılmış bir ağız kenarına sahiptir. Ağız yüksekliğinde, ağza paralel ve bitişik başlayan kulplar ve gövdenin en şişkin kısmı ile birleşmektedir. Destek niteliğinde dikey kulplar iki sütuna ayrılan levhalardır. Bu kap tipi adını kulpun bu özel biçiminden almaktadır. Gövde kaideye doğru dışbükey daralan bir kase biçiminde olup kaide genellikle dış bükey, dışa açılan bir harekete sahiptir (Lev. V, Şek. 1a).

Kraterlerin ikinci alt grubu olan **Volütlü krater** M.Ö. 6. yy'ın başlarında bir krater çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. M.Ö. 4. yy sonuna kadar da üretimi

⁹⁶ Kanowski 1983, 66.

⁹⁷ Moignard 2006, 60. "M.Ö. 6. yy'ın ortalarında resmi bir Atina kap tipi olarak görülmüş ve M.Ö. 4. yy'ın sonuna kadar üretilmiştir."

⁹⁸ Sparkes-Talcott 1970 I, 55.

⁹⁹ Cook 1997, 218. ; Richter-Milne 1973, 7.

¹⁰⁰ Richter-Milne 1973, 7. ; Kanowski 1984, 66. "Korinth çömlekçiliğinde Sütunlu Krater ilk kez M.Ö. 7. yy'ın son çeyreğinde görülmüştür. Biçimsel anlamdaki temel farklılığı ağız kenarından başlayan ve omuzlarla birleşen kulplarının sütunlu olmasıdır. Bu biçim Atinalı çömlekçiler tarafından da benimsenmiş ve M.Ö. 5. yy'ın ilk yarısında oldukça yaygın bir biçim haline gelmiştir fakat bu popüleritesi bir sonraki yüzyılda azalmıştır. Daha zarif versiyonu Güney İtalya'da geç kırmızı figür dönemi sonuna kadar üretilmeye devam etmiştir."

devam etmiştir¹⁰¹. M.Ö. 570'lere tarihlenen Ergotimos tarafından yapılmış ve Kleitias tarafından resimlenmiş en erken Atina Volütlü Krateri Francois Vazosudur¹⁰². Metalden yapılmış kap tipleri ile kilden yapılmış kap tipleri arasında yüzyıllar boyunca devam eden etkileşim gerek biçimsel gerekse bezeme açısından ilk prototipleri metalden olan volütlü kraterlerde gözlenebilmektedir. Görsel anlamda metal örneklerine yaklaştırılmaya çalışılmış ve hatta başarıya ulaşılmışsa da, kilden yapılmış olan volütlü kraterler, metalden yapılmış örneklerinin aksine kulpunun biçimsel özellikleri nedeniyle oldukça kırılığandır¹⁰³.

M.Ö. 6. yy'da üretilmeye başlanan Volütlü Kraterler M.Ö. 4. yy'ın sonuna kadar biçimsel açıdan gelişim göstermiştir. Volütlü kraterlerin biçimsel farklılıkları kulplarından kaynaklanmaktadır; bir çift kulp omuzlardan çıkar ve ağız kenarı üzerinde kıvrılarak volüt biçimini alır ve ağız kenarına birleşir. Bu kap tipi ancak M.Ö. 5. yy'ın başından itibaren geliştirilmiştir¹⁰⁴.

Boyun yüksekliği yaklaşık olarak kabın yüksekliğinin üçte biridir ve ilk örneklerinin dışında ağız kısmı iyi tasarlanmış, kap genel olarak zayıflatılmıştır. Ağız, kaide ve boyun daha da girift bir yapıya sahiptir (Lev. V, Şek. 1b). M.Ö. 4. yy'da, volütlerin dekorlandığı görülür. Ancak bu dönemde volütlerin dışında kalan alanlar da oldukça incelikli dekorlanmıştır¹⁰⁵.

Kalyx krater karıştırma amaçlı kullanılan kraterin üçüncü alt grubudur. M.Ö. 6- 4.yy'lar arasında üretilmiştir. Siyah figür tekniğinde üretilmiş kalyx kraterler kırmızı figür tekniği ile üretilmiş örneklere göre sayıca oldukça azdır¹⁰⁶.

M.Ö. 530'lara tarihlenen ve Eksekias tarafından yapıldığı düşünülen kap örneğinin en erken Kalyx krater olduğu düşünülmektedir¹⁰⁷. Formun oldukça geniş bir yüzey oluşturmaya yönelik tasarlanmış olması dikkat çekicidir. Tasarımcısının

¹⁰¹ Richter-Milne 1973, 7.

¹⁰² Boardman 2003, 188.

¹⁰³ Moignard 2006, 60. "Volütlü kraterler kile üretildikleri zaman hiç iyi tasarlanmamış – uyarlanmamış- metal örneklerinden aynen alındıkları gibi kille üretilmiştir."

¹⁰⁴ Kanowski 1983,68; Cook 1997, 219. "Francois vazosunda görülen volütlerde, kıvrımlar arası geniştir ancak sonraki örneklerde ise tıpkı İon başlıklarındaki gibi bitişiktir."

¹⁰⁵ Kanowski 1983, 68.

¹⁰⁶ Cook 1997, 219. "Attik siyah figür döneminde M.Ö. 6.yy ortalarından hemen sonra görülmeye başlamıştır ve Kırmızı Figür Dönemi'nin sonuna kadar da oldukça sevilen bir kap tipi haline gelmiştir."; Richter-Milne 1973, 8.

¹⁰⁷ Boardman 2003, 188.

önemli bir vazo ressamı olduğu düşünüldüğünde bu olağan bir sonuçtur. Üzerinde çalışacak ressam için tek yönlü kavisi olan, geniş bir çalışma alanı oluşturmaktadır.

Gelişim süreci içinde Kalyx biçimsel açıdan zayıflayarak daha zarif bir görünüm kazanma eğilimindedir. Geç kırmızı figürlü Kalyx Kraterlerin üst bölümü daha önceki örneklerine göre oldukça belirgin içbükey profillidir¹⁰⁸.

Genellikle kalyx kraterin ağız kısmı bir faskiya üzerinde, dışa doğru kalınlaştırılmış, yuvarlak profilli, torus ve oldukça geniştir. Gövde kaideye doğru içbükey profille daralmaktadır. Gövdenin en alt kısmında, kesiti yuvarlak bir çift yatay silindirik kulp ve iki kademeli kaide görülmektedir (Lev. V, Şek. 1c). Kalyx krater biçimsel açıdan kaselerin bir varyasyondur. Aralarındaki tek fark kaselere göre daha büyük ölçülere sahip olmasıdır. Bunun yanında şarap ve suyu karıştırmak için kullanıldığı düşünülürse bu işlev için dışa açılan geniş ağız yapısı işlevsel değildir.

Kraterlerin son grubu olan **Çan kraterin** Attik kırmızı figürlü ilk örnekleri M.Ö. 5. yy'da görülmektedir¹⁰⁹. Çok kısa zamanda oldukça sevilen bir kap tipi olmuştur. Kap, gövde biçiminin çana benzerliği nedeniyle, arkeoloji literatüründe bu isimle adlandırılmıştır. Çan kraterine benzer bir biçime sahip bir kap tipi Protogeometrik Dönem'de, Atina'da üretilmiş ve birkaç yüzyıl içinde kaybolup gitmiştir¹¹⁰. Berlin Ressamı'nın çan krateri dekorlamasıyla birlikte 5. yy Kırmızı Figür Dönemi'nde tekrar görülmeye başlanmıştır. Çan krater özellikle M.Ö. 5. ve 4. yy'larda oldukça sevilen bir kap tipi haline gelmiş en yaygın krater alt grubudur¹¹¹. Özellikle Güney İtalya'da çan krater Kırmızı Figür Dönemi sonuna kadar bazı Helenistik seramik ürünler içinde önemini korumaya devam etmiştir¹¹².

Çan kraterin biçimsel kökeni ile ilgili farklı görüşler vardır. Bu görüşler özellikle kulp biçimiyle ilgilidir. Ancak kabın kökeni Batı Anadolu'yla özellikle Milet'le ilişkilendirilmektedir. Kulak biçimindeki kulp yapısının, Attik Kırmızı Figür Dönemi'nde üretilen örnekler arasında görülmemesi, çan kraterin biçimsel açıdan

¹⁰⁸ Kanowski 1983, 64. ; Cook 1997, 219.

¹⁰⁹ Erken Çan krater örnekleri için Bkz. CVA, Cyprus Museum and Larnaca District Museum i,2-4, Pl.4, Pl.5, P.17.

¹¹⁰ Kanowski 1983, 62.

¹¹¹ Richter-Milne 1973, 7; Cook 1997, 219.

¹¹² Kanowski 1983, 66.

kökenini oluşturacak benzer bir formun daha önce kilden yapılmamış olması bu görüşü desteklemektedir¹¹³.

Siyah astarlı çan kraterler oldukça yaygındır. Figürlü örneklerin yanında sade olanlarıda görülmektedir. Kulpları kulakçık biçiminde olanlar ilk çan kraterler örnekleridir. Daha sonra kulplu örnekler de üretilmiştir. Bunların genellikle sade ve siyah astarlı olduğu görülmektedir¹¹⁴.

Çan kraterinin oranlarının en üst seviyeye ulaştığı M.Ö. 5. yy'ın ilk yarısına tarihlenen örnekler de genellikle kabın ağız çapı oldukça geniş, ağız kenarı ise dışa kalınlaştırılmış, yuvarlak profilli, torustur. Büyük bir çanağa benzeyen gövdeye sahiptirler. Kaideye doğru daralan dışbükey gövdeye sahiptir. Gövdenin üst kısmında, kesiti yuvarlak bir çift yatay kulplu yer almaktadır. Kaideye doğru daralan gövde, torus biçiminde kaide ile son bulmaktadır (Lev. V, Şek. 1d).

3.4 Soğutma Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri

(Kat. No: 14)

Antik Dönem'de şarap, soğutularak içilmiştir. O nedenle şarabın soğutulması, şarap içme geleneğinin her zaman bir parçası olmuştur¹¹⁵. Vazolar üzerine yapılmış olan betimlerde, soğutma işlemi için özel bir kabın tasarlandığı görülmektedir. Soğutma amaçlı kullanılan tek kap tipi Psykter'dir. Ancak hileli kap olarak ta bilinen çift cidarlı amphora biçimli ilk soğutucu örnekleri nadirde olsa kazılarda ele geçmiştir¹¹⁶.

3.4.1 Psykter

(Kat. No: 14)

Psykter soğutucu anlamına gelmektedir ve Antik Dönem'de şarabı soğutmak için kullanılmış bir kap tipidir¹¹⁷.

¹¹³ Sparkes-Talcott 1970 I, 55; Cook 1997, 219.

¹¹⁴ Sparkes-Talcott 1970 I, 55.

¹¹⁵ Richter-Milne 1973, 11.

¹¹⁶ Boardman 2003, 189. "Nadir ve erken soğutucu amphora biçimine sahiptir. Vazo çift cidarlıdır. iç cidar ile onu çevreleyen dıştaki ikinci cidar arasında boşluk bulunur ve gövdede bu boşluğun açıldığı bir emzik bulunmaktadır" Bkz. London, British Museum, B148, Beazley Arşive No: 310175; Richter-Milne 1973, 11.

¹¹⁷ Sparkes-Talcott 1970 I, 52.

İçlerinde şarap olan psykterler, içlerine kar ya da soğuk su doldurulmuş kraterlerin içine asılı bırakılarak kullanılmıştır. Böylece şarap sulandırılmadan istenildiği kadar soğutulabilmiştir. Vazo resimlerindeki sempozyum sahnelerinde genellikle psykterler kalyx kraterin içinde resmedilmektedir¹¹⁸.

Psykter ve çeşitleri M.Ö. 6. yy'ın son çeyreğine yada biraz daha erken M.Ö. 5. yy.'ın ortalarına tarihlendirilmektedir¹¹⁹. Erken psykter örneklerinin genellikle damlaya benzer bir profile sahip ve omuz kısmının olmadığı görülmektedir.

Kap zaman içinde biçimsel değişikliklere uğramış, omuz şekli belirgin bir şekilde oluşmaya başlamış ve formun gövde kısmı içe doğru çökme eğilimindedir. Boyun oldukça dardır, ağız kenarında ve kaidenin en alt kısmı üzerinde birkaç torus bilezik görülmektedir (Lev. VI, Şek. 1a). Bazı psykterlerin gövdeleri üzerinde çok küçük kulplar veya tutamaklar olabilmektedir. Bazılarında ise her ikiside yoktur. Kulpsuz psykterlerde kaidede bir torus ve ağız kenarında iki torus bulunmaktadır. Kulplu olanlarında ise kaidede iki torus, ağızda ise bir torus görülebilmektedir¹²⁰.

3.5 Su Taşıma ve Depolama Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri

(Kat. No: 15, 16, 17)

Yaşamın kaynağı olan su Antik Dönem'de de önemli bir yere sahiptir. Su, gerek insanların temizlenmesinde gerekse bedensel sıvı gereksinimlerinin karşılanmasında bugün olduğu gibi o dönemde de gündelik yaşamın temelini oluşturmuştur. Suyun saklanması, depolanması ve taşınmasında kullanılmak üzere Yunanlı çömlekçiler özel kaplar tasarlamıştır. *Hydria* ve *Kados* adı verilen kaplar bu amaçla üretilmiş olan iki kap tipidir (Tablo 1).

3.5.1 Hydria

(Kat. No: 15, 16)

Hydrialar genel su kaynaklarından su alırken ve evlere taşırken kullanılan ev tipi kapların resmi versiyonlarıdır. Dekorsuz olan örnekleri günlük kullanıma yönelik

¹¹⁸ Kanowski 1983, 124.

¹¹⁹ Sparkes-Talcott 1970 I, 52.

¹²⁰ Kanowski 1983, 123.

üretmiş, üzeri figürlü olan örnekler ise resmi sempozyumlarda suyun taşınmasında kullanılmış olmalıdır¹²¹.

Hydria biçimi Miken zamanında yapılmaktaydı ve bu kap tipine ka-ti adı verilmekteydi. Muhtemelen bu kelime etimolojik açıdan Yunanca “*kethis*“ ve “*kathidos*” kelimeleriyle ilişkilidir. İlk olarak Siyah Figür Dönemi’nin başında üretilmiştir¹²².

Basık bir görünüme sahip olan bu hydrialar, bu kap tipinin ilk örneklerini oluşturmaktadır ve küresel gövdelidirler. Boyunlu amphoralara benzer bir biçime sahip olsalar da en temel farklılıkları kulp yapısından kaynaklanmaktadır. İkisi yatay biri dikey olmak üzere üç kulpludur. Büyük bir hacme sahip bir kap tipi olduğu düşünülürse bu kulplar taşıma ve boşaltma işlemi sırasın oldukça iş görmüştür¹²³.

M.Ö. 6.yy’da hydrialarda oldukça belirgin biçimsel bir değişim gözlenebilmektedir; Hydriaların gövdeleri kaideye doğru dış bükey profile oldukça sert daralmakta ve omuzların neredeyse yere paralel olmasıyla üçgen bir gövde yapısı oluşturulmuştur¹²⁴.

M.Ö. 6. yy’ın son çeyreğinde ise Attik çömlekçiliğinde zayıflatılmış bir hydria versiyonu yapılmaya başlamıştır ve bu hydria versiyonu neredeyse yarım yüzyıl üretilmeye devam etmiştir¹²⁵.

Birkaç basamaklı, dışa kalınlaştırılmış düz ağız yapısına sahip olan hydrianın, ağız kenarından başlayarak yükselen bir dikey kulpu, gövdenin en şişkin alanı olan omuzlarla birleşmektedir. Aynı düzlem üzerinde karşılıklı, simetrik yerleştirilmiş iki yatay kulp yer almaktadır. Vazo betimlerden dudaktan hafifçe taşan ve omuza bağlı dikey uzun kulpun suyu boşaltılmasına, iki yatay kısa kulpun ise kabın taşınmasına yönelik kullanıldığı anlaşılmaktadır. Gövde yumurta biçimindedir. Omuz genişliğine oranla oldukça dar bir çapa sahip olan kaide, dışa açılan dış bükey profile sahiptir (Lev. VI, Şek. 2a). Fiziksel açıdan değerlendirildiğinde form geniş alanlar ressamlar tarafından dekorlama konusunda tercih edilen bir kap tipi olmasını sağlamış olmalıdır.

¹²¹ Moignard 2006, 59.

¹²² Kanowski 1983, 38.

¹²³ Kanowski 1983, 38.

¹²⁴ Moignard 2006, 59. ; Kanowski 1983, 38. ; Sparkes-Talcott 1970 I, 53.

¹²⁵ Kanowski 1983, 38.

Hydrianın Kalpis adı verilen bir alt grubu vardır. *Kalpis* tıpkı Hydria gibi su depolamak ve taşımak için kullanılmıştır. Bu kap tipini hydriadan ayıran en önemli biçimsel özellik boynu gövdeye keskin açı yapan hydrianın aksine, devamlı bir profile sahip olmasıdır¹²⁶.

M.Ö. 5. yy öncesinde de üretilen kalpis popülerliğini Helenistik Dönem’de de devam etmiştir. Zamanla biçimsel değişimlere uğramış genel yapısı incelmış gelişmiştir. Antik Dönem’de önemli bir kap tipi olup olmadığı konusunda net bir bilgi yoktur. Ancak su taşımak için kullanılan bir kap olduğu açıktır¹²⁷.

Kalpis genellikle küçük kap tiplerinin moda olduğu M.Ö. 5. yy’da kırmızı figür tekniği ile dekorlanmıştır. Gövdenin merkezine yerleştirilen tek yada grup betimlemeleri ve ağız kenarı desenli olan örnekleri oldukça başarılıdır¹²⁸.

Su depolamak ve saklamak için kullanılmış, en işlevsel kap tipi olan kalpis, ağız kenarından itibaren başlayan ve kaideye kadar devam eden kesintisiz bir profile sahiptir. Ağız kenarından başlayarak yükselen ve gövdenin en şişkin alanıyla birleşen biri dikey, ikisi yatay toplam üç kulp görülmektedir. Hafif iç bükey boyunlu kap küresel gövde ile birleşir. Dış bükey kaide dışa açılır (Lev. VI, Şek. 2b).

3.5.2 Kados

(Kat. No: 17)

Bir tür su kabı olan kados geniş, dışa kalınlaştırılmış, çekik ağızlı, ağızdan başlayan ve kısa iç bükey boyunla devam eden kesintisiz bir profile sahiptir. Boynun bittiği yerden başlayan ve gövdenin en şişkin alanı üzerinde gövdeyle birleşen, kesiti yuvarlak, kısa, dikey bir çift kulp görülmektedir. Kabın kaidesi yoktur ve düz diplidir (Lev. VI, Şek. 2c).

Bir mutfak eşyası olan kados oldukça geniş ağızlıdır ve tek parçadan oluşur. Kadoslar suyun çekilmesinde kullanılmıştır. Bu kap tipi de pek çok Antik Dönem kabı gibi metal örneklerinden esinlenilerek seramikten üretilmiştir¹²⁹.

Kadosun kulplarına bağlanan ip yardımı ile kaynaklardan su alınmıştır. Küçük versiyonlarının üzerinde görülen küçük yuvarlak halkalar, ipin bağlanması içindir¹³⁰.

¹²⁶ Cook 1997, 213.

¹²⁷ Kanowski 1983, 38-39.

¹²⁸ Moignard 2006, 59.

¹²⁹ Sparkes-Talcott 1970 I, 201.

Uzun yıllar boyunca kullanılmış olması oldukça işlevsel bir kap tipi olduğu düşüncesini uyandırır da, suyun çekilmesi için çok uygun bir malzemedan yapılmamış olduğunu belirtmek gerekir. Seramiğin kırılğan oluşu suyun çekilmesi esnasında en ufak bir dikkatsizlikte kırılması anlamına gelmektedir. O nedenle bu işlevde kullanmak için metal malzemedan üretilen kados benzeri kapların daha işlevsel olduğunu söylemek mümkündür. Diğer yandan kulp biçimi işlevinin gerçekleştirilmesinde kolaylık sağlamaktadır. Yuvarlak kesitli kulp biçimi uzun süre kullanım sonucunda ipin incelmesini ve zarar görmesini büyük ölçüde engeller. Ayrıca kabın oldukça yalın ve kolaylıkla üretilebilir bir biçime sahip oluşu, seri üretimde zaman açısından oldukça avantaj sağlamaktadır. Belki de biçimin yalınlığı nedeni endüstriyel üretime uygun ve ekonomik oluşu insanların kadosun riskli kullanımını göz ardı etmelerine neden olmuştur.

3.6 Seramik Yağ Şişeleri

(Kat. No: 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26)

Yunan toplumunda oldukça kıymetli bir malzeme olan zeytinyağı¹³¹ özellikle besin olarak mutfaklarda, törensel seramonilerde, ayrıca hem kadınlar hem de erkekler tarafından banyo geleneğinin bir parçası olarak kullanılmıştır. Yunan çömlekçileri sözü edilen kullanım alanları doğrultusunda işlevlerini en iyi şekilde yerine getirecek yağlar için özel kaplar tasarlamış ve üretmiştir. Yağların nitelikleri ve kullanım yerlerindeki çeşitliliğe göre her bir işlev için tasarlanan kap da farklı biçimsel özelliklere sahiptir. Ancak tüm yağ şişeleri, işlevleri ya da kullanım alanları ne olursa olsun küçük hacimli, ağız yapısı dar, sembolik yada işlevsel kulp ve benzeri eklentili kaplardır. En önemli özellikleri, kişisel kullanıma yönelik üretilen şişeler olmalarıdır. Yunan toplumunda görülen seramikten yapılmış yağ şişeleri *Lekythos*, *Aryballos*, *Alabastron*, *Askos*, *Amphoriskos* ve *Lydion* olmak üzere altı ana gruba ayrılmaktadır (Tablo 1).

¹³⁰ Sparkes-Talcott 1970 I,201,202.

¹³¹ Özdizbay 2004, 31. “Zeytinyağının besin özelliğinin dışında, başta aydınlatma olmak üzere birçok amaca hizmet edebilmesi, değerini artırıyordu.” ; Moignard 2006, 58. “Farklı kaliteleredeki zeytinyağı, Yunan dünyasına pek çok konuda hizmet vermekteydi: aydınlatma, sabun gibi temizlik malzemelerin üretiminde, koku, nemlendirici, yemek pişirme aracı olarak, törensel amaçlı vicuda sürmek için, kısacası yağlayıcı olarak pek çok yerde kullanılmıştır.”

3.6.1 Lekythos

(Kat. No: 18, 19, 20, 21)

Lekythoslar çoğunlukla yağ ve kokulu yağları koymak için, bunun yanında sofraya eşyası olarak kullanılan şişelerdir. Ayrıca mezar hediyesi olarak ölü gömme törenlerinde de kullanıldığı görülmektedir¹³².

Lekythoslar uzun bir tarihsel geçmişe sahiptirler. Miken üzengili kaplarının işlevlerini, Protogeometrik Dönem’de bu kaplar devam ettirmişlerdir. Geometrik Dönem boyunca genellikle küresel gövdeli bir yapıya sahip olmuşlardır¹³³.

M.Ö. 6. yy’da görülen örneklerin gövde yapıları genellikle yuvarlaksa da sonraki yüzyıllarda değişikliğe uğrayarak tüm alt grupları silindirik bir gövde yapısına ulaşmıştır. Lekythoslar, Deianira Lekythos, Standard Lekythos, Secondary Lekythos, Squat Lekythos olmak üzere dört alt gruba ayrılmaktadırlar.

Bu dört alt grubun ilki olan *Deianira Lekythosları* trompet ağız biçimine sahiptir. Ağız, silindirik gövdeden bir halka ile ayrılmaktadır. Dikey ve şerit kulpludur. Formun gövdesi boyundan itibaren genişler yumuşak bir dönüşle neredeyse düze yakın bir açıyla iner ve kaideye doğru yumuşak bir hareketle daralarak birleşir. Formun kaidesi ağır, kısa ve dışa açılır (Lev. VII, Şek. 1a).

Bu tipin halka biçimindeki boynu, daha sonraki örneklerde omuzlara göre daha da açılı bir biçim kazanır ve bazı ara alt grupların gövdelerinin alt bölümleri de açılı hale gelir. Daha sonra kaide zayıflar ve açılı omuz yapısından uzaklaşılır. Deianira lekythosları siyah ve kırmızı figür döneminde oldukça yaygındır¹³⁴.

İkinci alt grubu oluşturan *Standart lekythos*, lekythoslar arasında özellikle en sade ve yalın olan versiyondur. Bu kap tipi lekythosların üçüncü alt grubunu oluşturan beyaz zeminli secondary lekythosun en erken örneklerini temsil etmektedirler. İlk olarak M.Ö. 6. yy’ın 2. çeyreğinde görülmüştür ve genellikle siyah figür tekniği ile dekorlanmış¹³⁵ standart lekythos M.Ö. 6. yy’ın ilk yarısında karakteristik bir kap tipi haline gelmiştir¹³⁶.

¹³² Richter-Milne 1973, 14.

¹³³ Kanowski 1983, 95

¹³⁴ Kanowski 1983, 95.

¹³⁵ Sparkes-Talcott 1970 I, 152.

¹³⁶ Richter-Milne 1973, 15.

Lekythoslar vazo ressamaları tarafından farklı renklerde seyreltilmiş sırlarla, mat boylarla ve pastel tonlarla boyanmıştır. Ressamlar kabı önce fırınlamış sonra boyamışlardır, bu şekilde ressamlar daha fazla renk seçeneğine ulaşabilmiştir. Bu dekorlama tekniği oldukça zahmet gerektirdiğinden tekniğin üzerine uygulandığı standart lekythoslar günlük kullanım için üretilmemişlerdir¹³⁷.

Standart lekythos, trompet ağızlı olup, ağız boyundan, boyun omuzdan ve omuz gövdeden keskin bir açıyla ya da belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Boyundan çıkan ve omuzla birleşen dikey bir kulpa sahiptir. Düz profilli omuz, formun en geniş açısına sahip olan kısımdır. Gövde omuzlardan başlayarak dış bükey bir hareketle kaideye doğru daralmaktadır. Kaide disk biçimindedir (Lev. VII, Şek. 1b).

Üçüncü alt grup olan *Secondary Lekythoslar* üzerinde görülen betimler bu kap tipinin mezar hediyesi olarak kullanıldığına işaret etmektedir.

M.Ö. 5. yy'ın 2. çeyreğinde Atina'da üretilmiş olan beyaz astarlı lekythoslar ölü gömme törenlerinde, içine kokulu yağlar koyularak kullanılmıştır. Kapların üzerine yapılmış olan betimlerde genellikle mitolojik sahneler ve ölü gömme törenine kadar geçen günlük yaşam sahneleri kademeli olarak işlenmiştir. Pek çok beyaz zeminli lekythos üzerinde sıklıkla mezar taşı ve mezar taşının çevresinin betimlendiği görülmektedir¹³⁸.

Secondary Lekythos trompet biçiminde bir ağız yapısına sahiptir. Ağız boyundan, boyun omuzdan ve omuz gövdeden keskin bir açıyla ayrılmaktadır. Dikey bir kulp boyundan çıkar ve omuzla birleşir. Kısa omuzlardan başlayan hafif iç bükey silindirik, gövde, kaideye yakın bir seviyeye kadar dik bir açı ile silindirik iner ve dış bükey bir hareketle kaideyle birleşir. Kaide disk biçimindedir (Lev. VII, Şek. 1c).

Lekythosların son grubu olan *Squat lekythoslar* yaygın olarak kırmızı ve siyah figür tekniği ile dekorlanmıştır, M.Ö. 5. yy.'ın sonlarında oldukça popüler olmuş ve bir yüzyıldan daha fazla bir süre üretilmiştir¹³⁹.

Genellikle squat lekythosların yükseklikleri 10 cm civarındadır. Daha zayıf, inceltilmiş örnekleri, daha geç dönemlere aittir¹⁴⁰. Squat lekythoslar trompet

¹³⁷ Kanowski 1983, 97.

¹³⁸ Kanowski 1983, 95.

¹³⁹ Richter-Milne 1973, 15. "M.Ö. 5. yy'ın 2. yarısından itibaren M.Ö. 4. yy sonuna kadar oldukça sevilen bir kap tipi olmuştur. Üzerine yapılan dekorlarda genellikle kadınların konu edilmiş olması bu kabın kadınlar tarafından kullanılan bir kap olduğuna işaret etmektedir."

ağızlıdır, ağız çapı dar ve dışa kavislidir. İç bükey kısa boyun üzerinden dikey bir kulp çıkar ve omuzla birleşir. Gövde küresel ve kaide halka biçimindedir (Lev. VII, Şek. 1d).

Kap biçimsel açıdan yalın ve işlevsel detaylar barındırdığından edrüstriyel üretim için oldukça elverişli bir kap tipidir.

3.6.2 Aryballos

(Kat. No: 22)

Genellikle sporcular tarafından kullanılan içine merhem yada yağ konulan küçük hacimli şişelerdir¹⁴¹. Yuvarlak dipli, küresel gövdeli olan aryballosların yanında yumurta gövdeli varyasyonları da vardır. Yumurta gövdeli olanlar çoğunlukla lekythos olarak adlandırılmaktadır. Küresel gövdeli aryballoslar Korinth Aryballosu ve Attik Aryballosu olmak üzere iki alt gruba ayrılmaktadır.

Korinth aryballosları M.Ö. 7 ve 5. yy'lar arasında oldukça yaygın üretilmiş bir kap tipidir¹⁴². Ortalama 7-8 cm yüksekliğinde üretilen¹⁴³ aryballosun ağız yapıları düz bir disk biçiminde olup oldukça kalındır. Kulp ağız kenarından başlar ve omuzla birleşir. İç bükey boyun profili kesintisiz olarak gövde ile birleşir ve son bulur (Lev. VII, Şek. 1e). İlk olarak Korinth çömlekçi atölyelerinde üretilmiş olan Korinth aryballosu daha sonra Lakonia'da, Batı Anadolu'da, Boeotia'da, Güney İtalya'da ve Atina'da da taklit edilerek üretilmişlerdir¹⁴⁴.

Attik aryballosu ise M.Ö. 6. yy'da üretilmeye başlanmış ve M.Ö. 4. yy'la kadar da devam etmiştir¹⁴⁵. Korinth aryballosundan oldukça farklı biçimsel özelliklere sahiptir. Kabın ağzı dışa açılan yüksek bir trompet biçimindedir. Ağız kısmını gövdeye bağlayan kısa boyun dar ve iç bükey profillidir. Küçük bir çift kulp, ağız kenarından karşılıklı olarak çıkmaktadır ve boyundan belirgin bir şekilde ayrılan düze yakın profile sahip omuz üzerinde desteklerle birleşmektedir. Gövdesi küreseldir ve geniş düz bir dipile sonlanır (Lev. VII, Şek. 1f

¹⁴⁰ Kanowski 1983, 97.

¹⁴¹ Richter-Milne 1973, 16; Kanowski 1983, 25.

¹⁴² Kanowski 1983, 27.

¹⁴³ Cook 1997, 221. "Korinth olgunluk döneminde daha büyük boyutta üretilmiş aryballos örnekleri vardır."

¹⁴⁴ Kanowski 1983, 27.

¹⁴⁵ Kanowski 1983, 27.

3.6.3 Alabastron

(Kat. No: 23)

Etimolojik açıdan “kulpsuz” anlamına gelen Alabastron, aryballos gibi içine yağ ya da merhem konan küçük bir kap tipidir. Antik Dönem’de sporcu erkekler tarafından kullanılan aryballosun aksine bu kap kadınlar tarafından kullanılmış olup vazo betimlerinde, kadınların banyodan sonra alabastronların içindeki sıvıyı saçlarına ve vücutlarına sürdükleri görülmektedir¹⁴⁶.

Genellikle alabastronlar düz bir disk biçiminde, yuvarlak ve boyun çapından daha geniş olan küçük bir ağza ve oldukça dar bir boyuna sahiptir, gövde yapısı uzatılmış damla biçimindedir. Dip kısmı yuvarlak olan alabastron örneklerinin yanında kaideli olanları da vardır. Nadiren boyun yada omuz üzerinde küçük kulakçıkları yada kulpları olan örnekleri de görülebilmektedir¹⁴⁷.

Alabastronlar üretildikleri atölyeye bağlı olarak üç alt gruba ayrılmaktadır. Bunlar Korinth alabastronu, Batı Anadolu alabastronu ve Attik alabastronudur¹⁴⁸.

İlk grup olan *Korinth alabastronu* ilk kez M.Ö. 7. yy ilk yarısında üretilmeye başlanmış ve bu yüzyılın sonuna kadar da üretimi devam etmiştir. Yaklaşık olarak 7-10 cm yüksekliğinde üretilmişlerdir¹⁴⁹.

Daha sonraki yıllarda kap biçimsel açıdan gelişim göstermiştir. Yuvarlak olan gövde yapısı zayıflayıp uzamış, ağız çapı genişleyerek ve düz bir profile sahip olmuştur¹⁵⁰ (Lev. VII, Şek. 1g).

Batı Anadolu alabastronları ise genellikle ince uzun gövde yapısına sahiptir. Gövdenin neredeyse orta kısmı en şişkin kısmını oluşturmaktadır ve sivri diptir (Lev. VII, Şek. 1h).

Bu grubun son örneği olan *Attik alabastronları* yaygın olarak M.Ö. 6-4. yy’larda üretilmiştir¹⁵¹.

Dışa kalınlaştırılmış, yuvarlak profilli disk biçiminde geniş çaplı ağız yapısına sahip olan Attik alabastronun, boyun çapı oldukça dar ve kısadır. Silindirik gövde

¹⁴⁶ Richter-Milne 1973, 17.

¹⁴⁷ Richter-Milne 1973, 17.

¹⁴⁸ Cook 1997, 222.

¹⁴⁹ Cook 1997, 222. “M.Ö. 7. yy’ın sonunda daha büyük versiyonları daha yaygın olmuştur.”

¹⁵⁰ Cook 1997, 222.

¹⁵¹ Cook 1997, 222.

boyundan başlayarak kabın alt kısmına doğru aşamalı olarak genişler ve kaidesi yuvarlaktır (Lev. VII, Şek. 1ı). Alabastron tıpkı aryballos gibi boyunlarından bağlanan iple taşınmış olmalıdır. Bu şekilde taşımak için oldukça elverişli bir biçime sahiptir. Ağız geniş olması boyuna bağlanan ipin kayıp çıkmasını engellemekte ve kabın her zaman dikey taşınmasını sağlamaktadır. Dar boyun çapı, alabastronun içine konan değerli sıvının mümkün olduğunca az miktarlarda ve kontrollü ele akıtılması için oldukça işlevsel bir özellik taşımaktadır. Kap devrilse bile içindeki sıvının bir anda boşalması mümkün değildir. Boşaltabilmek için kabın boşaltım esnasında sıvı dışarıya çıkarken içeriye havanın kolaylıkla girmesi gerekmektedir. Bunun yanında geniş ağız çapı kabın ters yüz olmasına olanak vermemekte ve kabın yatay kalmasını sağlamaktadır.

3.6.4 Askos

(Kat. No: 24)

Askos aslında ilk örnekleri deriden yapılmış içine şarap konan tulumlardır. Modern arkeolojide askos ismi, Antik Dönem’de de içinde şarap yada yağ saklanan pek çok seramik kap tipine de uyarlanmıştır. Kaba olarak üretilmiş olan askoslar mutfak yada masa eşyası olarak içine yağ koymak amacıyla ve daha incelikli üretilmiş olanlarının da yağın yanı sıra parfüm kabı olarak kokulu yağlar için kullanıldığı bilinmektedir. Askos benzeri ilk kap tipleri Yunan seramik sanatı içinde Geometrik Dönem’de görülmüştür. Miken seramik sanatında görülen vazoları biçimsel açıdan hatırlatmaktadır¹⁵².

Bu kap tipinin en iyi örnekleri M.Ö. 5. yy’ın ilk çeyreğinde Atina’lı çömlekçiler tarafından üretilmiştir. Askos tiplerinde zaman içinde biçimsel gelişim ve değişim göstererek farklı varyasyonları da üretilmiştir¹⁵³. Buna göre Derin Gövdeli Askos, Sığ Gövdeli Askos ve Guttus Tipi Askos olmak üzere günümüzde üç ana gruba ayrılabiliriz.

İlk grup olan *Derin gövdeli askoslar* genellikle düz diplidir. Gövde oldukça şişkin ve derin, boyundan başlayan ve gövdenin diğer tarafıyla birleşen kemerli bir kulpa sahiptirler. Emzik kısmı dikey olarak gövdeyle neredeyse dik bir açıyla

¹⁵² Kanowski 1983, 31.

¹⁵³ Kanowski 1983, 31.

birleşmektedir. Daha sonra üretilen varyasyonlarda emzik ile gövdenin birbirlerine olan açının yavaş yavaş daraldığı görülmektedir (Lev. VII, Şek. 1j).

M.Ö. 5. yy'ın ikinci çeyreğinde derin gövdeli askosların siyah astarlı sade örnekleri en yaygın olan askos biçimidir. Bunların hiç biri M.Ö. 480'den öncesine tarihlenmemektedir. Atina Agorası'nda ele geçen kırmızı figür tekniği ile üretilmiş olan iki askos Atina'lı çömlekçiler tarafından ilk kez üreilmeye başlanan Attik askoslarının ilk prototiplerindendir¹⁵⁴.

İkinci grup olan *Sığ gövdeli askoslar* ilk kez Atina atölyelerinde üretilmiştir. M.Ö. 5. yy'ın son çeyreğine kadar fazla yaygın bir kap tipi olmamışsa da daha sonradan oldukça sevilen bir kap tipi haline gelmiştir. Bu yüzyılda hem sade ve siyah astarlı, hem de figürlü askos üretilmiştir¹⁵⁵ (Lev. VII, Şek. 1k).

Askosların üçüncü ve son alt grubunu sığ ve derin gövdeli askoslardan oldukça farklı biçimsel özelliklere sahip olan Guttus Tipi askos oluşturur. *Guttus Tipi askos* gövdenin en üst kısmına yerleştirilmiş dikey bir emziğe sahiptir. Oldukça şişkin ve yuvarlak olan gövdesi kısa bir kaide üzerine yerleştirilmiştir. Halka biçimindeki kulp ilk örneklerde bir çıkıntı olarak görülmektedir¹⁵⁶ (Lev. VII, Şek. 1l).

3.6.5 Amphoriskos

(Kat. No: 25)

Genellikle amphoriskos iki kulplu minyatür bir amphora olarak bilinen bir kap tipidir. Antik Dönem'de amphoriskos, panathenaic amforanın oldukça küçük ölçülerinde üretilmiş biçimdir, yağ ve parfüm şişesi olarak kullanılmıştır¹⁵⁷.

Amphoriskos dışa açılan, dışbükey, oldukça yüksek bir ağız yapısına sahiptir. İnce boyunlu kabın, ağız kısmının bittiği alandan kesiti yuvarlak bir çift kulp çıkmakta ve gövdenin omuz kısmı üzerinde birleşmektedir. Kabın omuz kısmı yuvarlak profillidir. Omuzdan itibaren kaideye doğru dış bükey bir hareketle gövde daralır. Dışbükey gövde, oldukça küçüktür ve neredeyse topuz biçiminde diple sonlanır (Lev. VII, Şek. 1m)

¹⁵⁴ Sparkes-Talcott 1970 I, 158.

¹⁵⁵ Kanowski 1983, 31. ; Sparkes-Talcott 1970 I, 158.

¹⁵⁶ Kanowski 1983, 31.

¹⁵⁷ Sparkes-Talcott 1970 I, 155.

3.6.6 Lydion

(Kat. No: 26)

Lydion, Lydia kökenli bir kap tipi olup, kulpsuz ve yüksek kaidelidir. Attik atölyelerinde çok fazla üretilmemiş olan lydionlar parfüm kabı olarak kullanılmışlardır. Bu kap tipinin sadece siyah figür tekniği ile ressamlar tarafından resimlendikleri bilinmektedir¹⁵⁸.

Dışa oldukça kalınlaştırılmış, profili düz, disk biçiminde geniş ağız yapısı vardır. Hafif iç bükey boyun gövde ile açığı oluşturacak şekilde biçimlendirilmiştir. Kabın en geniş kısmı omuzlardır. Gövde omuzlardan başlayarak kaideye doğru dış bükey daralır. Lydionun kaidesi yüksek ve dışa açılır (Lev. VII, Şek. 1n).

3.7 Törensel Seramik Kaplar

(Kat. No: 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36)

Antik Dönem’de seramik kaplar, gündelik yaşamın dışında, toplumun düşünce sistemleri gereği ritüellerde, kimi zaman şarap ya da yağ gibi kutsal sıvıları içine koymak için, kimi zamanda evlenme, cenaze ve ödül törenlerinde kullanılmak üzere özel olarak tasarlanarak üretilmiştir. Törenlerde kullanılan seramik kapların üzerine yapılmış olan betimler, kullanıldıkları ritüele bağlı olarak ressamlar tarafından resimlenmişlerdir. İşlevsellik törensel kaplarda ikinci plana itilmiştir. Öncelik, bu tip kapların günlük kullanım kaplarına göre gösterişli olması, kullanıldığı törenin şaşasını yansıtacak biçime ve dekora sahip olma gerekliliğidir. Törensel amaçlı kullanılan seramik kaplar, Phiale, Loutrophoros, Lebes, Lebes Gamikos, Kernos, Patera, Nestoris, Phormiskos, Panathenaic Amphora, Rhyton olmak üzere on altı gruba ayrılmaktadır (Tablo 1).

3.7.1 Phiale

(Kat. No: 27)

Taslara benzeyen phiale, tabaktan biraz daha fazla, kaseden ise daha az derinlikte olan, dinsel törenlerde tanrılara sıvı sunumu yapılırken kullanılan bir kap tipidir (Lev. VIII, Şek. 1a). Genellikle metal malzemelerden yapılan phialenin

¹⁵⁸ Boardman 2003, 191.

özellikle M.Ö. 6 yy'da metal tas örneklerinden esinlendiği düşünülmektedir¹⁵⁹. Oldukça nadir seramik örnekleri olan kap İlk olarak Korinth atölyelerinde üretilmiş ve daha sonra Atina'da üretilmeye devam edilmiştir¹⁶⁰.

Eş merkezli, yatay, kaburgalı phiale örnekleri Arkaik Dönem'in özelliğini taşırlar, bunlar metal örneklerinden aynen kopya edilmişlerdir¹⁶¹.

Yapılan kazılarda ele geçen ev eşyalarının niteliği, üretildikleri malzeme onu kullanan insanların ekonomik durumları ve hangi toplumsal sınıfa ait oldukları konusunda bize bilgi vermektedir. Muhtemelen metal phialeler Antik Dönem toplum yapısı içinde üst sınıfın kullanımına yönelik üretilmiş olmalıdır. Alım gücü daha düşük olan sınıf ise metal örneklerine göre oldukça ucuz bir malzeme olan kilden bire bir taklit edilerek üretilmiş phialeleri tercih etmişlerdir.

3.7.2 Loutrophoros

(Kat. No: 28)

Loutrophoros, düğün öncesinde gelinin yıkanmasının bir tür ritüel olan Antik toplumda, özel olarak suyu muhafaza etmede kullanılmak üzere üretilmiş büyük bir kap tipidir. Kap tipinin adı banyo suyu anlamına gelen, Loutron ve taşımak anlamına gelen Phoros, kelimelerinin birleştirilmesiyle türetilmiştir¹⁶².

Hydriaya ve Amphoraya, özellikle boyunlu amphoralara biçimsel açıdan oldukça benzeyen loutrophoros, uzun boyunlu ve uzun gövdeli oldukça dar ve gösterişli törensel bir kap tipidir¹⁶³ (Lev. VIII, Şek. 1b). Loutrophorosun yüzeyine, kullanılacağı ritüele dair sahneler betimlenmiştir, bu sayede loutrophorosun hangi ritüelle ilişkili olarak üretilmiş olduğunu bilmekteyiz.

M.Ö. 5. yy'la kadar cenaze törenleriyle ilişki olarak üretilmiş ve betimlenmiştir. Ancak bu tarihten sonra yaygın olarak evlenme törenleri ile ilişkili

¹⁵⁹ Sparkes-Talcott 1970 I, 105; Kanowski 1983, 118; Boardman 2003, 186; Moignard 2006, 62.

¹⁶⁰ Richter-Milne 1973, 30. "Bu kap tipi nadiren terracotta yapılmıştır. Atina vazo resimlerinde görülen phiale betimleri muhtemelen metal örneklere işaret etmektedir çünkü betimlerde phialelerin üzeri yivlidir. Ayrıca arkeoloji literatüründe bu kaplar sıklıkla metal olarak tanımlanmaktadır."

¹⁶¹ Kanowski 1983, 118.

¹⁶² Richter-Milne 1973, 5; Kanowski 1983, 101. "Atina'da düğün öncesinde yıkanma seramonisi için Kallirhoe'den su getiren kimseler tarafından bu kaba bu isim verilmiştir. Loutrophoros ismi, bu tip seramonilerde kullanılan tüm kaplar için de kullanılmıştır."

¹⁶³ Cook 1997, 213.

olarak üretildiği görülmektedir¹⁶⁴. Yunan toplumunda düğün günü banyo yapılması bir gelenektir, banyo yapılması için evlenecek kişiye yakın olan kimseler Kallirhoe Irmağı'ndan loutrophoroslarla banyo için suyu getirirdi¹⁶⁵.

Düğün öncesi yıkanma seramonisinde kullanılan loutrophorosların üzerindeki resimlerde, düğünün tüm detayları başından sonuna kadar tüm aşamalarıyla ressam tarafından incelikli bir şekilde anlatılmaktadır. Cenaze töreninde kullanılmak üzere üretilmiş loutrophoroslarda ise cenaze ile ilgili ritüellerin uygulanış biçimi ve savaş sahneleri görülmektedir. Bu kap savaşta kahramanlık göstermiş ve evlenmeden ölmüş olan genç delikanlıların cenaze törenlerinde kullanılmak üzere süslenmiştir¹⁶⁶. Bu kaplar mezarın üzerine bırakılmış, tıpkı günümüzdeki mezar taşları gibi loutrophoroslar da mezarı işaret etmek için bir tür mezar taşı olarak Antik Dönem'de kullanılmıştır.

En üst düzeye yaklaşık olarak M.Ö. 6. y. y.'in ilk çeyreğinde ulaşmıştır. Loutrophoros, çoğunlukla kırmızı figür tekniği ile dekorlanmıştır. Ancak siyah figür tekniği ile üretilmiş olan örnekler de görülmektedir. Günlük kullanıma uygun bir kap olmadığından yaygınlaşmamış, o nedenle çok sayıda üretilmemiştir¹⁶⁷.

3.7.3 Lebes

(Kat. No: 29)

Lebes ve Dinos kelimeleri bu kap tipi için kullanılan iki isimdir. Dönme anlamına gelen dinos, Antik kökenli bir kelime değildir. Yunan vazo biçimleri ve adları konusunda bir otorite son olarak bu kelimenin Antik Dönem'e temellendirilemeyeceğini ve Atinalı'ların üretildiği dönemde bu kap tipine Lebes dendiğini iddia etmiştir.¹⁶⁸

Atina siyah figürlü vazoları arasındaki en eski kap tipi olan lebes M.Ö. 5. yy'ın ortalarına kadar üretilmiştir. Lebes oldukça derin bir kap tipidir. Genellikle kulpsuz

¹⁶⁴ Boardman 2003, 191. "Erken siyah figürde törensel sahneler yas tasvirleri için tercih edilmiştir."

¹⁶⁵ Richter-Milne 1973, 5.

¹⁶⁶ Richter-Milne 1973, 6; Kanowski 1983, 101. "Loutrophoros üzerine resimlenmiş sahneler kabın işlevine uygundur -düğün, cenaze ve savaş sahneleri-, daha sonra savaşta şerefiyle ölmüş genç erkekler içinde bu kaplar kullanılmaya başlanmıştır."

¹⁶⁷ Kanowski 1983, 101. "Yalnızca bir yada iki sanatçı tarafından özellikle üretildiği anlaşılmaktadır. Bunlardan biri Hermonax'tır. Fakat Kleophrades ve Berlin Ressamı'nın çalışmaları arasında birer tane Loutrophoros yer almaktadır."

¹⁶⁸ Moignard 2006, 61.

ve kısa boyunlu olan lebeslerin dipleri yuvarlak şekillendirilmiştir. Bu nedenle kabın ayakta durabilmesi için yüksek bir stant ile birlikte tasarlanmıştır¹⁶⁹ (Lev. VIII, Şek. 1c).

Vazo betimlerinden lebesin, depolama, su taşıma ve depolama, karıştırma, pişirme ve törensel amaçlı olmak üzere oldukça geniş bir yelpazede kullanılmış olduğu görülmektedir. Şölenlerde kraterler gibi şarabın ve suyun karıştırılmasında kullanılmıştır. Spor müsabakalarında bir ödül olarak kazanan kimseye verilmiş, dinsel ritüellerde kullanılmış son olarak ta her türlü granüllü ve sıvı malzemenin depolanmasında büyük iş görmüştür. Seramik üretiminin yanında metalden üretilmiş lebes örnekleri oldukça yaygındır¹⁷⁰.

Figürlü vazo betimlerinde bu kap tipinin ağırlıklı olarak metalden yapıldığı anlaşılmaktadır. Ödül olarak verilmiş ya da yemek pişirmek amacı ile üretilmiş olan lebesler bronzdan yapılmıştır¹⁷¹.

3.7.4 Lebes Gamikos

(Kat. No: 30)

İlk kez M.Ö. 6. yy'ın ortalarında üreilmeye başlanan lebes gamikos, M.Ö. 5-4. yy'lar arasında oldukça yaygın bir kap tipi olmuştur¹⁷².

Lebese gamikos tipki loutrophoslar gibi düğün seramonilerinde kullanılmış olan törensel bir kap tipidir. Loutrophoslarla taşınan kutsal su, lebes gamikos içine boşaltılır ve düğünden önce yapılan banyo ritüeli bu kap içindeki su ile gerçekleştirilmiştir¹⁷³.

Kabın modern arkeolojide kullanılan adı ile Antik Dönem'de kullanıldığı bilinen adı oldukça benzer anlamlar taşımaktadır. Antik Dönem'de bu kaba verilen isim "*Nuptial Lebes*" tir ki bu isim bu kabın üzerine vazo ressamlarının düğün sahneleri yapmalarıyla da ilişkilidir¹⁷⁴. Vazo ressamları tarafından lebes gamikos

¹⁶⁹ Moignard 2006, 61. "Bazı günümüze ulaşan dekorlu lebes örnekleri kendileri için yapılmış olan standlarla eşleşmektedirler."

¹⁷⁰ Sparkes-Talcott 1970 I, 57. "Siyah astarlı sade lebes örneğine Agora kazılarında rastlanılmamıştır."

¹⁷¹ Kanowski 1983, 86.

¹⁷² Boardman 2003, 192. "En erken lebes gamikos örneği vazo ressamı Sophilos'un dönemine tarihlenir ve üzerinde Menelaos ve Helene tasvir edilmiştir"

¹⁷³ Cook 1997, 220.

¹⁷⁴ Kanowski 1983, 88.

üzerine genellikle önemli karakterleri içeren mitolojik konular ve önemli evlenme seramonileri betimlenmiştir¹⁷⁵.

Lebes gamikos düğün seramonileri ile ilişkilendirilmektedir. Genellikle iki uzun dikey kulp kabın omuzlarıyla birleştirilmiş ve yaklaşık olarak ağız kenarına kadar da uzatılmıştır, bazı örneklerde kulp yüksekliğinin ağız yüksekliğini geçtiği de görülmektedir. Pek çok örnekte lebes ve lebes gamikos, standları ile birlikte üretilmişlerdir¹⁷⁶.

Dışa açılan, birkaç kademeli ağız yapısına sahip olan lebes gamikosun kısa boynu düz profillidir ve gövdeden belirgin bir açıyla ayrılır. Küresel gövdenin yuvarlak omuzları üzerinde bir çift dikey karşılıklı, kesitli yuvarlak, “M” biçiminde dikey kulp yerleştirilmiştir. Konik, yüksek kaideli lebes gamikosun kapağı kubbe biçiminde ve topuzludur (Lev. VIII, Şek. 1d).

3.7.5 Kernos

(Kat. No: 31)

Kernos çok amaçlı kullanılan bir Yunan kap tipidir. Antik kaynaklardan ve vazo betimlerinden kernosun nerede ve nasıl kullanıldığına ilişkin bilgiler edinilebilmektedir. Kaynaklarda bu kap tipinin özellikle Demeter ve Persephone ile ilişkili ritüellerde kullanıldığına işaret edilmektedir¹⁷⁷. Kaynaklar aynı zamanda kernosun Eleusinian ritüellerinde kullanılmış olduğunu aynı zamanda Kybele ve Rhea ile de ilişkili olduğunu göstermektedir¹⁷⁸.

Eleusis ritüellerinde meyve ve sebzeler bu kabın içinde tanrıçalara adanmıştır. Kernoslar tören süresince baş üstünde taşınmıştır. Vazo betimlerinde kernosun içine konmuş ve kenarına sarkmış bahar yaprakları görülmektedir¹⁷⁹.

Alt kısmı kalınlaştırılmış, yüksek, düz profilli, içi boş halka biçiminde bir kap, kernosun gövdesini oluşturmaktadır. Halkanın en üst kısmı üzerine birkaç tanede kapaklı küçük fincan yerleştirilmiştir. Merkezde, küçük fincanlar halkanın ortasına

¹⁷⁵ Boardman 2003, 167. Bkz. Res: 293: Lebes Gamikos, Düğün alayı.

¹⁷⁶ Kanowski 1983, 88.

¹⁷⁷ Sparkes-Talcott 1970 I, 183. “Yüksek ve geniş gövdeli sığ kase, iki yatay kulplu ve sığ kaseinin ağız kenarına yerleştirilmiş küçük fincanlı sırsız siyah astarlı sade kernos versiyonu Demeter ve Kore ile ilişkilidir.”

¹⁷⁸ Kanowski 1983, 54

¹⁷⁹ Kanowski 1983, 54-55.

bakan yan yüzeyleri üzerinden çıkan, bir sucukla birbirleriyle birleşirler. Birleşme yeri halkanın merkezini oluşturur ve bu alan üzerinde halka biçiminde ufak bir kulp yerleştirilmiştir. Kernosu oluşturan tüm parçalar şekillendirildikten sonra birbirleriyle sonradan birleştirilmiş ve tek bir parça haline getirilmiştir (Lev. VIII, Şek. 1e). Kap kullanıldığı ritüelin uygulanış biçimine göre üstlendiği rolü oldukça iyi yapmaktadır. Kernosun baş üzerinde taşınabilmesi için içi boş geniş bir halka gövde yapısı oluşturulmuştur. Halka üzerindeki küçük fincanlar içine konan maddeler kapaklı olması nedeniyle baş üzerinde kolaylıkla taşınarak törende yerini alabilmiştir. Kernosun baş üzerine konmasında ya da indirilmesinde kabın ağırlık merkezinde yer alan halka biçimli kulptan tutulmuştur.

3.7.6 Patera

(Kat. No: 32)

Patera, oldukça geniş ve sığ bir Yunan kap tipidir. Pateranın ağız kısmı dışa hafif kalınlaştırılmıştır. Oldukça sığ bir gövde derinliğine sahiptir. Yüksek kaide iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü oluşturan ilk basamak yüksek ve koniktir. Diğer bölümden oldukça belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. İkinci kısmı oluşturan bölüm ise dışa taşkın, kısa ve birkaç kademedan oluşmaktadır. Pateranın karşılıklı kenarları üzerine geniş, kısa ve dikey bir çift kulp yerleştirilmiştir. Pateraların en karakteristik özelliği kulplar üzerinde topuzların oluşudur (Lev. VIII, Şek. 1f).

3.7.7 Nestoris

(Kat. No: 33)

İlk olarak nestoris üretimi Güney İtalya'da başlamıştır. Bir tür törensel kap olan nestoris. M.Ö. 5. yy'da Güney İtalya'daki bazı yunan şehirlerindeki kırmızı figürlü seramiklere duyulan ilgi, kırmızı figür tekniği ile üretilen nestorislerin daha da yaygın hale gelmesini sağlamıştır. Güney İtalya'lı çömlekçilerin ve ressamların uygulamalı nestoris çalışmaları Taranto ve Metaponte kıyı kolonili müşterilerine yönelik olmuş ve yerel bir biçim kazandırılmıştır. Nestoris üretimi özellikle Apulia ve Lakania'da gövde ve kulp biçimlerine göre üç gruba ayrılmıştır. Louvre Müzesi'nde görülen nestoris örnekleri en eski ve ilk örnekleri temsil etmektedirler. Bunlar yaklaşık olarak M.Ö. 430-420 yıllarına tarihlendirilmektedirler. Bikonik

gövde, iki yatay ve iki yüksek dikey süslü kulp bu kap tipinin karakteristik özelliğidir¹⁸⁰.

Torus biçimde ağız yapısına sahip olan nestorisin boynu, neredeyse silindirik hafif iç bükey profillidir. Dudak kenarından başlayan ve yükselerek daha sonra kıvrılan ve aşağıya doğru inen oldukça süslü ve ihtişamlı bir çift köşeli kesitli yüksek kulp düz omuzlarla birleşmektedir. Gövde boyundan belirgin bir açıyla ayrılmaktadır ve en geniş kısmını oluşturan omuzlardan itibaren gövde dış bükey profille yarım küre olacak şekilde kaideyle birleşir. Gövdenin üst kısmında yatay bir çift ilmek biçiminde kesiti yuvarlak küçük kulp görülmektedir. Kaide ve gövdenin birleştiği yerde belirgin bir açı oluşmaktadır. Silindirik yüksek kaidenin yere oturan kısmı tek kademelidir (Lev. VIII, Şek. 1g).

Törensel bir kap olması nedeniyle oldukça süslü olması normaldir. Ancak oldukça zarif, yüksek ve ince yapılı kulp biçimi seramik malzemenin kırılğan olması nedeniyle kulpun bu şekilde tasarlanıp üretilmesi için pek olanaklı değildir. Bu kap tipi de pek çok Yunan seramik kabı gibi metal prototiplerinden esinlenmiş ve kilden üretilmiş olduğu düşüncesini uyandırmaktadır.

3.7.8 Phormiskos

(Kat. No: 34)

Çok fazla sayıda üretilmemiş olan phormiskoslar, vazolar üzerindeki betimlerden bir çeşit çocuk oyunu olan astragolai ve mezar ritüelleriyle ilişkilidir¹⁸¹.

Phormiskos, Antik Dönem’de çocuklar tarafından oynan astragolai adı verilen oyunda kullanılan kemiklerin içine konan kumaştan ya da deriden yapılmış torbalara benzeyen biçimsel özelliklere sahiptir. Bu kap yapıldıkları malzeme açısından ve torba yada keselerde görülen ağız yapısının olmaması nedeniyle ilk prototiplerinden iki temel farklılıkla ayrılmaktadır. Organik malzemelerden üretilmiş olanlarının açılıp kapanabilecek bir sisteme sahip olmasına karşın kilden yapılmış olan phormiskoslar açılabilir özellikte değildirler¹⁸².

¹⁸⁰ <http://www.louvre.fr> (25.07.2008)

¹⁸¹ Neils 1992, 225

¹⁸² Neils 1992, 225

Tek parçadan oluşan phormiskoslar gündelik yaşamda kullanılmaya yönelik değildirler. Çoğu phormiskos mezarlarda gömü hediyesi olarak bulunmuştur. Bu kapların üzerine yapılmış olan betimler ve buluntu yerleri törensel amaçlı üretilen ritüel kabı olduklarını göstermektedir. Genellikle yas sahnelerinin betimlendiği ve siyah figür tekniğinin uygulandığı phormiskos örnekleri mezar hediyesi olarak oldukça yaygındır. Phormiskos üzerindeki birkaç küçük delik bu kabın ritüellerde sıvı serpmeye kullanıldığını işaret etmektedir¹⁸³.

Phormiskos armut biçimindedir. En üst noktasında küçük bir topuz bulunan ve gövdeye doğru kademeli olarak genişleyen yuvarlak dipli derin gövdeli bir kap tipidir. Kap üzerinde kulp, kulak, ağız gibi bir biçim yoktur. Topuzlu kısmı üzerinde karşılıklı bir çift küçük delik görülür (Lev. VIII, Şek. 1h). Bu deliklerden ip geçirilerek askı yapılmış ve kabın asılması sağlanmıştır. Gövde üzerindeki deliklerden ise ritüellerde sıvı serpilmiştir.

3.7.9 Rhyton

(Kat. No: 35)

Ryton, Antik Dönem’de boynuz ve hayvan başı biçiminde olan içki yada dinsel törenlerde kullanılan bir tür törensel kap tipidir¹⁸⁴. Yunan mitolojisinde şarap tanrısı Dionysos’ la rhytonlar doğrudan ilişkilidir.

Gerek boynuz biçimli gerekse hayvan başlı rhyton örneklerine, figürlü vazo resimleri üzerindeki betimlerde sıklıkla rastlanmaktadır (Lev. VIII, Şek. 1i).

Bu kapların şarap içmek ve Dionysos için yapılan ritüellerde adak sıvısını dökmek için kullanıldığı açıktır. Boynuz biçimindeki rhytonlar Arkaik Dönem’de oldukça yaygın bir kap tipi olmuştur. Hayvan başı biçimindeki rhytonlar ise Atina’daki çömlekçi atölyelerinde M.Ö. 6. yy’ın sonlarında üretilmeye başlamıştır¹⁸⁵. Sotades, Phiale ve Villa Giulia ressamı rhyton çalışan önemli ressamlardır¹⁸⁶.

¹⁸³ Neils 1992, 225-235.

¹⁸⁴ Richter-Milne 1973, 28.

¹⁸⁵ Kanowski 1983, 132.

¹⁸⁶ Kanowski 1983, 132. “Sotades Ressamı rhyton resimlemeye oldukça verimli olmuştur. Diğer rhyton çalışmalarıyla bilinen ressamlar, Phiale ve Villa Giulia Ressamlar birkaç rhyton resimlemişlerdir ve Sotades Ressamı’na göre oldukça az sayıdadır. Penthesilea atölyelerinde üretilmiş oldukça fazla sayıda rhyton vardır ancak oldukça sıradandırlar. Kırmızı figür dönemine geçildiğinde Rhyton özellikle Apulia’da oldukça ilgi çeken bir form olmuştur.”

3.7.10 Panathenaic Amphora

(Kat. No: 36)

Yunan toplumunda pek çok şölen tanrılar için yapılmıştır. Bu şölenlerin en önemlilerinden biri Panathenaia şölenidir. Her yıl Panathenaia Şöleni Tanrıça Athena'yı onurlandırmak için Attik yılın ilk ayında yazın Hekatombaion ayında yapılırdı¹⁸⁷.

İlk başlarda her yıl yapılan bu şölenler M.Ö. 6. yy'da yeniden ele alınarak daha kapsamlı bir hale getirilmiş ve dört yılda bir yapılmaya başlanmıştır. Panathenaia şöleni tüm atletizmle ilgili spor dallarında yapılan yarışmaları kapsamaktadır. Bu yarışmalarda kazanan sporcuya, çömlekçilerin özellikle bu şölende kullanılmak üzere tasarlayıp ürettiği, içi zeytinyağı ile doldurulmuş panathenaic amphora ödül olarak verilmiştir. Bu kap tipinin genellikle bir yüzüne Athena, diğer yüzeyine ise, o kap hangi yarışmadan kazanıldıysa o atletik faaliyeti yapan figür ya da figürler betimlenmiştir¹⁸⁸. Panathenaia şölenleri için üretilen panathenaic amphoralar bir gelenek olarak her zaman siyah figür tekniği ile dekorlanmıştır¹⁸⁹. Bazı kap örneklerinde "Atina oyunlarından" diye bir yazı görülmektedir¹⁹⁰.

Özel bir amaç için üretilmiş panathenaic amphoralar, boyunlu bir amphoradır. Yüzyıllar boyunca biçimsel değişikliklere uğramış olsa da her zaman dar boyunlu, ağızlı ve kaideli olarak tasarlanmıştır¹⁹¹.

Panathenaic amphoranın ağız yapısı dışa açılır ve hafif kavilidir. Ağız ve boyun arasında boyun ve yumurta biçimli gövde arasında belirgin bir aç görülmektedir. Boyundan çıkan karşılıklı bir çift dikey küçük kulp, yuvarlak omuzlar üzerinde gövde ile birleşmektedir. Kulpların kesiti yuvarlaktır. Yumurta biçimli gövde, dışa açılan tek kademeli kaide ile son bulmaktadır (Lev. VIII, Şek. 1j).

¹⁸⁷ Moore 1999, 37-56. "Panathenaia şölenleri birkaç gün sürerdi ve güneş yükselirken yapılan büyük bir törenle tanrıların doğumu kutlanarak sonlanırdı."

¹⁸⁸ Bothmer 1953, 52 vd.

¹⁸⁹ Moignard 2006, 58.

¹⁹⁰ Kanowski 1983, 20; Boardman 2003, 168. "Atina Oyunları uzun süre yapılmıştır; yaklaşık olarak M.Ö. 560 lerde başlamış ve en az ikinci yüzyıl boyunca devam etmiştir. Bir gelenek olarak siyah figür tekniği, kırmızı figür döneminde bile panathenaic, ödül amphoralarına uygulanmıştır. Fakat M.Ö. 5. ve M.Ö. 4. yy'da özellikle Güney İtalya'da bu kap biçimi bazı kırmızı figür vazo ressamlarının ilgisini çekmiş ve bu ressamlar, Panathenaic amphoraların üzerine geleneksel temaların dışında, farklı konular dekorlamışlardır."

¹⁹¹ Boardman 2003, 168.

3.8 Seramik Merhem Kapları

(Kat. No: 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44)

Antik Dönem’de kozmetik ve eczacılıkla ilgili olarak kullanılan bir takım yağ merhem, pudra ve parfüm gibi maddelerin yanı sıra takı benzeri küçük cisimlerin saklanması için kullanılan kaplardır. Hacimsel açıdan içlerine konan maddelerle ilişkili olarak küçük ve kapaklı olan seramik merhem kapları *Pyxis*, *Lekanis* ve *Exaleiptron* olmak üzere üç ana gruba ayrılır (Tablo 1).

3.8.1 Pyxis

(Kat. No: 37, 38, 39, 40, 41, 42)

M.Ö. 4. yy’dan sonra kullanılan Pyxis kelimesi, tahtadan yapılmış kutu anlamına gelen pyxos kelimesi ile ilişkilidir. İlk başta tahtadan yapılmış olan pyxos¹⁹², pyxisin ilk prototipleridir¹⁹³. Pyxis Antik Dönem’de kadınların kozmetik ve merhem gibi malzemelerini, küçük kıymetli ya da kıymetsiz takı ve mücevherlerini kısacası kişisel eşyalarını içinde sakladıkları kapaklı bir Yunan kap tipidir¹⁹⁴. Genellikle silindirik biçimde üretilmişlerdir ve üzerlerine yapılan bezemelerde kadınla ilişkili konular, ressamlar tarafından işlenmiştir. Bu betimlerin pyxislerin sadece kadınlar tarafından kullanılan bir kap tipi olduğunu kanıtlamaktadır¹⁹⁵. Bu kaplar aynı zamanda cenaze törenleriyle ilişkili kaplardır. Mezar hediyesi olarak pyxisi kullanan kişinin yani sahibinin mezarına bırakılmıştır¹⁹⁶.

Pyxisin kapaklı bir kutu olması, diğer küçük silindirik kap tiplerinden ayırır. Bu kap tipinin bazı alt gruplarında görülen kapak ve gövde ilişkisi oldukça etkileyici bir şekilde kurgulanmıştır. Bunlar tasarım açısından en başarılı kapaklı kap örneklerini oluşturmaktadır.

¹⁹² Richter-Milne 1973, 20. “Tahtadan yapılmış olanlarında, hekimler ilaçlarını içlerinde muhafaza etmiştir.”

¹⁹³ <http://www.beazley.ox.ac.uk/> (15.06.2008) “Taştan yapılmış pyxos örneklerine de rastlanılmıştır.”

¹⁹⁴ Richter-Milne 1973, 20. “Kadınların temizlenmek ya da süslenmek için kullandıkları oldukça kıymetli örneğin diş temizliği için ya da göz kapaklarını koyulaştırmak için kullandıkları malzemeler, ruj, pudra v.s. pyxisler içinde saklanmıştır.” ; Richter-Milne 1973, 20. ; Moignard 2006, 55.

¹⁹⁵ Richter-Milne 1973, 20.

¹⁹⁶ Moignard 2006, 55.

Buluntular bu kap tipinin protogeometrik dönemden beri Atina'daki çömlekçi atölyelerinde üretildiğine işaret etmektedir¹⁹⁷.

Pyxis farklı biçimsel özelliklere sahip olan altı alt gruba ayrılmaktadır. Bunlar Tripod Pyxis, Nikosthenic Pyxis, A Tipi Pyxis, B Tipi Pyxis, C Tipi Pyxis, D Tipi Pyxis'dir.

Tripod Pyxis Antik Dönem'de sadece siyah figür tekniği ile resimlenmiştir. Bu kap tipinin kırmızı figür tekniği ile resimlenmiş bir örneğine rastlanılmamıştır¹⁹⁸.

Gövdesi kase biçimindedir. Gövdenin üst kenarından başlayan ve gövdeyi sararak aşağıya inen yüksek ve aralıklı üç tane ayak kabı taşımaktadır. Kapak çok yüksek olmamakla birlikte kubbe biçimindedir. Kapağın merkezinde tutmak için lale tomurcuğu biçiminde küçük bir topuz görülmektedir. Tripod pyxis M.Ö. 6. yy'dan önce ilk olarak Korinth'de görülen bir kap tipidir¹⁹⁹ (Lev. IX, Şek. 1a).

Nikosthenic Pyxis, Etrüsk kap biçimlerinden esinlenilerek Etrüsklere ihraç etmek için Atina çömlekçi atölyelerinde M.Ö. 6. yy'da üretilmeye başlamıştır. Siyah figür tekniği ile resimlenmiş örneklerine çok rastlanmamaktadır ve genellikle kırmızı figür tekniği ile resimlenmiştir. Bu kap tipi Nikosthenes ressamı tarafından resimlendiği için Nikosthenic Pyxis adını almıştır. M.Ö. 5. yy'da kaybolmuştur²⁰⁰ (Lev. IX, Şek. 1b).

A Tipi Pyxis, özellikle M.Ö. 6. yy'dan 5. yy'la kadar yaygın olarak Atina çömlekçi atölyelerinde üretilmiştir²⁰¹. Orjinalinde ilk olarak Korinthos atölyelerinde üretilmeye başlanmış olan silindirik ve iç bükey profilli pyxisin gövdesi, üç bölmeden oluşan bir kaide üzerinde yer almaktadır (Lev. IX, Şek. 1c). Erken A tipi pyxis örneklerinde kaide üç yada dört bölmeden oluşurken geç örneklerde ise kaide halka biçimindedir²⁰².

¹⁹⁷Kanowski 1983, 127. "Erken geometrik çömlekçilikte, küresel ve yumurta biçimli proto geometrik kap tiplerinin soyundan gelen en üst kısmı geniş taban kısmı küt kap tipleri görülür. Geç geometrik pyxis tipi düzdür. Bu kabın duvar kısmı düzleşme eğilimindedir. Bazı geometrik örnekler diğer erken ya da geç pyxis örnekleriyle karşılaştırılınca alışılmadık bir şekilde geniş ve kabağın üzerinde yer alan at figürleri yerini topuz biçiminde kulp biçimine bırakmıştır."

¹⁹⁸ Kanowski 1983, 34.

¹⁹⁹ Kanowski 1983, 34.

²⁰⁰ <http://www2.ocn.ne.jp/~greekart/index.html> (15.06.2008)

²⁰¹ Boardman 2003, 192.

²⁰² Kanowski 1983,128.

Pyxis'in kapağı düzdür ve gövdeye kenetlenmektedir. Kapağın gövde üzerine oturmasını kolaylaştıran birbirine uyumlu dişi ve erkek dişler yapılmıştır. Kapağın üst merkezinde topuz biçiminde biraz yükseltilmiş kulp görülmektedir. Kapağın düz bir profile sahip olması, kapağın zorlukla açılıp kapatılmasına neden olacağından kapak üzerine uzun, topuzlu bir kulp eklenmiştir.

B Tipi Pyxis M.Ö. 6. ve 5. yy'da yaygın olarak üretilmiş, yaklaşık olarak M.Ö. 5. yy'ın 2. çeyreğinden M.Ö. 4. yy'ın 2. çeyreğine kadar oldukça popüler bir kap tipi olmuştur. Hem kırmızı hem de siyah figür tekniği ile üretimi yapılmıştır²⁰³.

Pudra kutusu olarak bilinen B tipi pyxisin küçük bir ihtimalle aynı zamanda parfüm kutusu olarak da kullanıldığı zannedilmektedir. Ancak pek çok tasvirde bu kabın tütsü kutusu olarak kullanıldığı da görülmektedir²⁰⁴.

Düz, silindirik profilli B tipi pyxisin gövdesi üzerinde, üst kısmı kubbe biçiminde olan ve tüm silindirik gövdeyi kapatacak şekilde, derin bir kapak görülmektedir. Kaide halka biçimindedir (Lev. IX, Şek. 1d)

B tipi pyxis'in ilk örneklerinin Antik Dönem'de pudra kutusu olarak adlandırıldığı bilinmektedir²⁰⁵. Pyxis içinde pudranın saklanması, kapağın neden tüm gövde yüzeyini kapsayacak şekilde yapılmış olduğu sorusuna açıklık getirmektedir.

C Tipi Pyxis A tipi pyxislerin geç varyasyonlarıdır. Silindirik, iç bükey profilli pyxisin gövdesi, halka biçiminde kısa kaide üzerinde yer almaktadır. Kapağın üst merkezinde topuz biçiminde kulp görülmektedir. *Pyxisin* kapağı kubbe biçiminde kavisli bir profile sahiptir (Lev. IX, Şek. 1e).

D Tipi Pyxis B tipi pyxis'e oldukça benzer biçimsel özelliklere sahiptir ancak D tipi B ye göre oldukça yalın, küçük silindirik bir kap tipidir (Lev. IX, Şek. 1f). Bu kap tipinin kullanım amacıyla ilgili olarak birkaç varyasyon söz konusudur. Yüzük ve küpelerin saklanabileceği ve farklı amaçlarda kullanılan pudralar için oldukça uygun bir kap tipidir²⁰⁶. Siyah figür tekniği ile dekorlanmış hiç D tipi pyxis örneği ele geçmemiştir²⁰⁷.

²⁰³ Kanowski 1983,128.

²⁰⁴ Sparkes-Talcott 1970 I, 173.

²⁰⁵ Kanowski 1983,128.

²⁰⁶ Sparkes-Talcott 1970 I, 173.

²⁰⁷ Kanowski 1983,128. "Atina'da kırmızı figürlü pyxisler oldukça yaygındır ve nadiren ihraç edilmiştir."

Zemine göre doksan derecelik bir açıya sahip olan gövde üzerinde, disk biçiminde gövdeden biraz daha geniş bir çapa sahip kapak yer almaktadır. Kapak, kullanımına uygun olarak kolaylıkla açılıp kapatılması için gövdeye göre daha geniş yapılmış ve böylece elle kavranabilecek bir alan sağlanmıştır. Kapak B tipindeki gibi gövdeyi kapsamamakta aksine kolaylıkla gövde üzerinden kayabilecek belli belirsiz bir yivle gövde üzerine oturtulmuştur.

3.8.2 Exaleiptron

(Kat. No: 43)

Yunan seramik sanatında exaleiptron üretimi ilk olarak M.Ö. 7. yy'da başlamış ve M.Ö. 4. yy'la kadar da devam etmiştir. Küçük hacimli ve kapaklı exaleiptron sınıfların özellikle kutsal olduğu düşünülen yağların saklanması için kullanılmışlardır. Çoğunlukla kadınlar tarafından kullanılmış olan kabın içinde muhtemelen koku, kokulu su, merhem pudra gibi kozmetik malzemeler saklanmakta, ayrıca bu malzemeler parmakla, süngerle ya da bir bez parçası ile sürülerek kullanılmaktaydı²⁰⁸. Ayrıca exaleiptronların eczacılıkta da kullanıldığına ilişkin vazo resimleri de görülmektedir. Dekorlu olan exaleiptronlar da genellikle cenaze, evlenme ve bazen diğer ritüellerle ilgili kullanımının yanında kadınla ilişkili sahneler betimlenmiştir.

Exaleiptron kelimesi bazı arkeologlar tarafından benzer fonksiyonlarda ve biçimlere sahip tüm kap tipleri için kullanılmıştır. Özellikle belli bir biçime sahip olan kaplara bu ad verilmediğinden, modern arkeolojide örneğin kothon ya da plemochoe içinde bu ad kullanılmaktadır²⁰⁹.

Küçük kapaklı kapların karakteristik bir özelliği olarak exaleiptron da silindirik gövde biçimine sahiptir. Kabın gövdesinin ağız kısmı içe eğiktir (Lev. IX, Şek. 1g). M.Ö. 6. yy'da üretilmiş olan exaleiptron örnekleri genellikle dekorlu ve üçayaklıdır. Fakat daha sonra üretilmiş olan örnekler yüksek kaideli olma eğilimindedir²¹⁰.

²⁰⁸ Kanowski 1983, 35.

²⁰⁹ Kanowski 1983, 33. "Bu ismin verildiği tüm kapların karakteristik ortak özelliği ağız kısmının içe dönük ve ağız çapının gövde çapının yaklaşık olarak üçte biri kadar olmasıdır."

²¹⁰ <http://www.beazley.ox.ac.uk/> (15.06.2008)

3.8.3 Lekanis

(Kat. No: 44)

Antik Dönem’de özellikle hangi amaçla kullanıldığı bilinmeyen, kapaklı ve küçük bir kap tipidir. Lekanis kadınlar tarafından kullanılan kişisel eşyaların yada kozmetik malzemelerin içinde saklandığı, pyxis ile aynı işleve sahip bir tür kaptır. Genellikle gelinlere evlilik hediyesi olarak verilen kap, cenaze törenleriyle de ilişkilidir. Yapılan kazılarda lekanisin mezar hediyesi olarak bırakıldığı görülmektedir. Lekanisler özellikle M.Ö. 6-4. yy’lar arasında oldukça sevilen bir kap tipi olmuştur²¹¹.

Lekanisin, kapağının merkezinde disk biçiminde topuzu olan yüksek bir kulp yer almaktadır. Gövdesi çok sığ olmayan kabın üzerinde bir çift, aynı aks üzerine karşılıklı yerleştirilmiş, kesiti yuvarlak, yatay kulp yer alır. Lekanisin kaidesi halka biçimindedir (Lev. IX, Şek. 1h).

3.9 Sıvı İçecekler İçin Kullanılan Seramik Kap Tipleri

(Kat. No: 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61,62, 63, 64, 65)

Daha önce de bahsedildiği gibi şarap Yunan toplumunda oldukça önemli bir yere sahiptir. Yunan toplumunda şarap nasıl özel kaplarda hazırlanıp, sunuluyor ve soğutuluyorsa şarabın içilmesinde de özel tasarlanmış kaplar kullanılmıştır. Ancak bu kapların günümüz endüstriyel tasarımı ve ergonomi kuralları açısından işlevsel olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Ancak bu kapların geleneksel bir forma sahip oldukları düşünülerek bu formlar üzerinde değerlendirme yoluna gidilmeye çalışılmıştır. Yunan toplumunda sıvı içecekler için kullanılan seramik kap tipleri; *Kase ve Kadehler, Skyphoslar, Lakaina, Mastos, Chalice, Kantharos* olmak üzere yedi alt gruba ayrılmaktadır (Tablo 1).

²¹¹ Kanowski 1983, 92.

3.9.1 Kase ve Kadehler

(Kat. No: 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55)

Bir tür Yunan içki kabı olan kase ve kadehler M.Ö. 4. yy'la kadar oldukça yaygın bir kap tipi olmuşlardır²¹². Kadeh ve kaseler sıg geniş ağızlı, ağız çapının yarısı yada daha küçük ölçülerde kaide çapı olan, sıvıların, özellikle şarabın içilmesinde kullanılan kap tipleridir ve tümü şölenlerle ilgilidir²¹³. Kase ve kadehler modern arkeolojide temel olarak mühürsüz ve mühürlü olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

Mühürsüz kadeh ve kaseler Arkaik Dönem'de nadiren görülmektedir. Genellikle siyah astarlı ve sadedirler (Lev. X, Şek. 1a). Agora'da çok nitelikli sadece siyah astarlı mühürsüz kase örnekleri yanında M.Ö. 5. yy'da Atinalı vazo ressamı tarafından resimlenmiş mühürsüz kase örnekleri de ele geçmiştir²¹⁴. Mühürlü kapların üretiminin yaygınlaştığı M.Ö. 5. yy.'da, mühürsüz olan örneklerde yaygınlaşmış ve M.Ö. 4. yy.'da ise neredeyse yok olmuştur²¹⁵.

Mühürlü olan kadeh ve kaseleri farklı ana gruplara ayırabilmekteyiz Ancak kapların gelişim sürecini görebilmek için genellikle arkeoloji biliminde dikkate alınan gruplamaya bağlı kalınmıştır. Buna göre *Komast Kaseleri*, *Siana Kaseleri*, *Küçük Usta Kaseleri*, *A Tipi Kylix*, *B Tipi Kylix* ve son olarak *C Tipi Kylix mühürlü kase ve kadehlerin* ana grubunu oluşturmaktadır. Bu ana grubun dışında kalan *Küçük Usta Kaseleri* adı verilen *Lades Kemiği Kulplu Kaseler*, *Gordion Kaseleri*, *Dudaklı Kaseler*, *Kuşaklı Kaseler*, *Droop Kaseleri* de kendi içinde beş alt gruba ayrılmaktadır.

Ana grubu oluşturan kaselerden ilki olan **Komast kaseleri** M.Ö. 590-570 tarihleri arasında üretilmiş en erken Atina siyah figürlü kase tipidir. Atinalı çömlekçiler başlangıçta Korinthos'tan komast kaselerini ve kotyle adı verilen bir başka Korinthos'lu kabı yeniden ele almış ve M.Ö. 6. yy'ın ilk çeyreğinde komast kaseleri üretilmiştir²¹⁶.

²¹² Cook 1997, 224. Kase ve kadehler, kantharos yerlerini alana kadar sevilen bir kap olmuştur.

²¹³ Richter-Milne 1973, 20.

²¹⁴ Sparkes-Talcott 1970 I, 98. ; Kanowski 1983, 83.

²¹⁵ Sparkes-Talcott 1970 I, 98.

²¹⁶ Sparkes-Talcott 1970 I, 88.

Komast kaseleri adını üzerine betimlenen komast figürlerinden almıştır. Bu figürler, yanık yüzlü ve vücutlu, çıplak ya da kırmızı tunikli, neşeli ve kıvrak, bazen kendilerine kadınların da katıldığı dansçılardır²¹⁷. Kase, üzerine betimlenmiş olan komast figürlerine göre, giyimli ise erken döneme, çıplak ise geç döneme tarihlenmektedir.

Dışa doğru açılı, yüzeyi düz ve kısa bir ağız yapısına sahip olan komast kasesi gövdeden oldukça belirgin bir açıyla ayrılmaktadır. Gövde çanak biçiminde, yuvarlak profilli ve derindir. Ağızın bittiği ve gövdenin başladığı alan üzerinde karşılıklı yukarıya doğru hafif açılı, yatay, kesiti yuvarlak bir çift kulp yer alır. Kasenin kaidesi kısa, iç bükey, tabana doğru açılan bir profildedir (Lev. X, Şek. 1b).

Komast kasesinin ağız kenarı biçimsel açıdan içme eylemi için yeterince ergonomik değildir, ancak kabın gövdesinin derin olması sıvıların içinde muhafaza edilmesinde kolaylık sağlamıştır. Komast kaselerinin kaideleri kısa ve dışa açılır. Kaide biçiminden, kabın gövdesinin iki elle kavranarak kaldırılıp sıvıların içilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Siana kaseleri ismini Rhodos'taki Siana adı verilen buluntu yerinden almaktadır. M.Ö. 6. yy'ın 2. çeyreğinde üretilmiş siana kaseleri²¹⁸, Komast kasesinin geliştirilmiş bir varyasyonudur o nedenle biçimsel açıdan benzerliklerin yanında farklılıkları da vardır²¹⁹. Komastta göre ağız yapısı daha yüksek ve daha dik bir açıyla gövdeyle birleşmektedir. Ayrıca Siana kaselerinin gövde derinliği komast kaselerine göre daha az ve kaide yüksekliği ise daha fazladır. Dekor açısından incelendiğinde Siana kaselerinin iç yüzeyi dekorludur²²⁰.

²¹⁷ Boardman 2003, 18. "Komastlar bir çok Korinthos vazosunda görülürler, ancak Atina'daki uygulamanın tersine, kaselerde pek ortaya çıkmazlar."

²¹⁸ Kanowski 1983, 80.

²¹⁹ Sparkes-Talcott 1970 I, 89.

²²⁰ Boardman 2003, 32. "Siana kaseleri iki şekilde süslenmiştir: "çift desenli" (35, 40, 42) örneklerin ağız kısmında bir bitkisel bezeme vardır. Bu genellikle birçok doğu Yunan kasesinde bulunan asma filizi ya da defne dizisidir veya nadiren hayvanlardır. Figürler kulp bölgesinde, bazende kulp palmetleri arasındadır. "Örtüşen süslemeli" tiplerde ise figürlerin ağız ve kulp bölgesine taşar (36, 39, 44-5), ancak hemen ağız kenarının altından geçen siyah çizgi ile ikiye bölünürler. Alt kısım, rezerve bırakılmış ve içi ince çizgilerle doldurulmuş- başka bir Doğu Yunan özelliği- bir şeritle ya dalotus ve palmetten ziyade, bazen tıknaz tomurcuk ve çiçeklerden oluşan bitkisel bezemelerle, dil motifleriyle ya da ışınlarla bezenmiştir. İç kısmın ¾'ü, genellikle dillerle çerçevelenmiş ve hayvan ya da figür ile süslenmiş bir tondodan ibarettir (41-2, 45). Bu korinthos kaselerinin bezeme şablonudur."

Siana kaselerinin ağız yapısı yüksek ve dışa açılmaktadır. Ağızın hemen altında bir çift yatay kulp, yuvarlak bir profile sahip gövde üzerinde yer almaktadır. Yüksek ve tabana doğru dışa açılan bir kaidesi bulunmaktadır. (Lev. X, Şek. 1c).

Komast kaselerine göre daha yüksek ve dik ağız yapılı Siana kaseleri, içme eylemi için ergonomik değildir. Gövdenin komasta göre daha sığ olması, kullanımında içine sıvı doldurulurken, içilirken ya da taşınırken bir sorun yaratmamış olmalıdır. Siana kaselerinin kaide yüksekliği artırılmıştır. Kap her hangi bir düzlem üzerinden alınırken yada bırakılırken muhtemelen gövdeden kavranılmıştır. Ellerin kabın altına yerleştirilmesinde kaide yüksekliği, bu hareketin seri bir şekilde yapılmasını sağlamıştır. Gövde üzerindeki kulpların ne işe yaradığı sorusuna gelince muhtemelen şölenlerde bu kulplardan tutularak servis yapılmış olmalıdır. Kabın geniş ve derin gövde yapısı kaidenin taban çapının genişletilmesine neden olmuştur. Bu genişletme kabın yere sağlam basmasını sağlamıştır.

M.Ö. 6. yy'ın 2. çeyreğinde üretilmiş olan Siana kaselerinden hareketle çömlekçiler bu kap tipini geliştirmiş ve küçük usta kaseleri üretilmiştir.

Küçük usta kaseleri M.Ö. 6. yy içinde resimlenen kaselerde bir başka alt grubu oluşturmaktadır. Siana kaselerinin devamı niteliğinde olan ²²¹ küçük usta kaseleri yukarıda da değindiğimiz gibi Lades Kemiği Kulplu Kaseler, Gordion Kaseleri, Dudaklı Kaseler, Kuşaklı Kaseler, Droop Kaseleri olmak üzere beş alt gruba ayrılmaktadır.

Lades kemiği kulplu kaseler M.Ö. 6. yy'ın ortalarında üretilmiştir, genellikle ilk prototipleri ağaç olan kapların kilden şekillendirilmiş taklitleridir. İnceltilmiş ağız kenarından başlayan profil, gövdenin bittiği kaidenin başladığı alana kadar kesintisiz devam eder. Kabın gövdesi tam bir yarım küre biçiminde ve derindir. Gövde üzerinde lades kemiği biçiminde, yukarıya doğru kavisli bir çift kulp yer alır. Tabana doğru açılan kaide oldukça yüksek ve zariftir (Lev. X, Şek. 1d).

Gündelik yaşamda kullanılmak için oldukça kırılğan üretimi zor bir biçime sahip olan kase özellikle zarif ve zayıf kulpları açısından işlevsel olmasa da en yüksek kaideye sahip olması nedeniyle tek elle rahatlıkla kavranabilmekte dolayısıyla kaseinin taşınmasını ve tutulmasını kolaylaştırmaktadır. Ağız kenarı

²²¹ Boardman 2003, 59.

düzdür. Dudağın dayandığı ağız kenarı düz olan kaplardan sıvıların içilmesi zor olmaktadır. Dudak, formun ağız kenarını tam olarak kavrayamadığı için, sıvı ağız kenarından gövdenin dış yüzeyine akmasına neden olur. Sonuç olarak lades kemiği kulplu kasenin tasarım açısından yalnızca kaidesi ergonomik bir yapıya sahiptir.

Gordion kaseleri adını tıpkı Siana kaseleri gibi buluntu yerlerinden alırlar. Yaklaşık olarak M.Ö. 6. yy'ın 3. çeyreğinde üretilmiş olan Gordion kaseleri²²², dışbükey ve yüksek bir ağız ve devamında, dış bükey profilli gövde yapısına sahiptir. Gövde üzerinde yatay, kesiti yuvarlak, yukarıya doğru kavisli, bir çift kulplu yer alır. Gordion kaselerinde görülen kaide, Siana kaselerine göre daha da yükselmiş, tabana doğru dışa açılan bir biçime sahiptir (Lev. X, Şek. 1e).

Ağız yapısı gövdenin sahip olduğu profili devam ettirmektedir. Bu kabı siana kaselerinden ayıran en önemli biçimsel farklılık düz ağız yapısıdır ve içme eylemi için pek ergonomik değildir. Siana kaselerinin aksine geniş tabanlı yükseltilmiş kaide, kasenin taşınmasını ve kavranmasını kolaylaştırmıştır.

Dudaklı kaseler M.Ö. 565-540 yıllarına tarihlenmektedirler²²³. Dudak alanı resim alanı olarak tercih edilmiştir bu nedenle ağız alanı oldukça yüksektir ve gövdeye keskin bir açı yapmaz devam eden bir profilmış gibi görünür. Gordion kaselerine benzer özellikler gösterse de ağız yüksekliği daha fazla ve geniş, gövde derinliği ise daha azdır. Yüksek kaidesi geniş ve düz bir dipale biter (Lev. X, Şek. 1f).

Kaseler arasında ağız, gövde ve kaide biçimi en ergonomik ve işlevsel olan kase tiplerinden biri dudaklı kaselerdir.

Kuşaklı kaselerin içmede kolaylık sağlayan ağız kenarı hafif dışa çekiktir. Kuşaklı kasenin gövde profili dış bükeydir. Yatay, kesiti yuvarlak, yukarıya doğru kavisli, yuvarlak kesitli bir çift kulplu gövde üzerindedir. Hafif dışa doğru açılan yüksek kaidelidir (Lev. X, Şek. 1g). Kuşaklı kaseler M.Ö. 550-520 tarihleri arasında üretilmişlerdir²²⁴.

Kuşaklı kase ve dudaklı kase tipinin niye ortaya çıktığı ve ressamilar ile alıcılar arasında neden bu kadar uzun süre tutulduğu merak konusudur. Siyah dudak, kaseden içen kişi için daha uygundur, ancak dudak kasesinin iç kısmında, dudağın

²²² Sparkes-Talcott 1970 I, 90; Kanowski 1983, 80; Boardman 2003, 59.

²²³ Kanowski 1983, 80.

²²⁴ Boardman 2003, 60.

altındaki sivri kesitli kalın şerit, sıçrayan şarap miktarının azalması anlamına gelmektedir. Anlaşılan iki düzenleme de Atinalıları memnun etmiştir, ancak dudaklı kasenin şekillendirilmesi ve sahip olduğu alanın tamamıyla süslenmesi daha zordur²²⁵.

Droop kaseleri M.Ö. 540-510 yılları arasına tarihlenirler²²⁶. Kaidesi çok yüksek olmayan kasenin taban çapı oldukça geniştir. Kalın ağız kenarı dışa çekiktir. Kaide ile gövdenin birleştiği alanda birkaç bilezik görülür (Lev. X, Şek. 1h).

A tipi kylix M.Ö. 6. yy'ın 3. çeyreğinde oldukça sevilen bir kap tipi olan A tipi kylix M.Ö. 5. yy'da neredeyse kaybolmuştur. Günümüze ulaşan örneklerden hem siyah figür tekniği ile hem de kırmızı figür tekniği ile resimlendiği bilinmektedir. M.Ö. 6. yy'ın sonuna tarihlenen bazı kylixin iç yüzeyi siyah figür tekniği ile, dış yüzeyi ise kırmızı figür tekniği ile dekorlanmış yani "bilingual" dır²²⁷.

Kabın gövdesi üzerinde herhangi ayrıca şekillendirilmiş bir ağız ya da dudak yapısı görülmez. Kabın gövde profili dış bükey bir hareketle başlar ve yumuşak bir şekilde gövde ve kaide arasındaki bileziğe kadar devam eder. Gövde üzerinde bir çift kesiti yuvarlak, yukarıya doğru kavisli, yatay kulp görülmektedir. Kylixin kaidesi kısa ve zemine doğru dışarıya doğru açılır (Lev. X, Şek. 1i).

B tipi kylix M.Ö. 6. yy'dan itibaren üretilmeye başlamıştır. Ancak M.Ö. 5. yy'la gelindiğinde yaygın bir kap tipi olabilmiştir ancak bu dönemde mühürsüz örnekler tercih edilmiştir²²⁸.

Biçimsel açıdan A tipi Kylix'e benzer özellikler taşımaktadır. A tipinde olduğu gibi ağız yada dudak yapısı görülmez. Kabın gövde profili dış bükey bir hareketle başlar kaidenin sonuna kadar kesintisiz devam eder. Bu nedenle B tipi kylix hem çok kırılığandır hem de yapımı oldukça zor bir biçimsel özelliğe sahiptir, bunun yanında oldukça maliyetlidir²²⁹. Gövde üzerinde bir çift kesiti yuvarlak, yukarıya doğru kavisli, yatay kulp görülmektedir. Kulpların eğimi kylixin yüksekliğine oldukça yakındır. Zemine doğru dışa açılan kaide, yüksek ve A tipine göre daha zariftir (Lev. X, Şek. 1j).

²²⁵ Kanowski, 1983, 80; Boardman 2003, 60.

²²⁶ Kanowski 1983, 81. ; Boardman 2003, 62.

²²⁷ Boardman 2003, 108.

²²⁸ Boardman 2003, 108.

²²⁹ Sparkes-Talcott 1970 I, 92.

C tipi kylix B tipi kylixlere göre daha az yaygın bir kap tipi olmuştur. Bazı C tipi kylix örneklerinde ağız yapısı eklendiği görülmektedir. C tipi kylixlerin sıklıkla tüm yüzeyi siyah astarlı, sade ya da sadece iç kısmı dekorlanmıştır²³⁰.

Kylix ağızdan başlayan ve gövde sonuna kadar kesintisiz devam eden bir profile sahiptir, Gövde üzerine yerleştirilmiş bir çift yatay kulp görülmektedir. Gövdenin hemen altından içbükey dışa açılan kısa kaide başlar ve disk biçiminde bir tabanla sonlanır (Lev. X, Şek. 1k).

3.9.3 Skyphoslar

(Kat. No: 56, 57, 58, 59, 60, 61)

Geçmiş M.Ö. 8. yy'la kadar geri giden skyphos derin bir içki kabıdır. Özellikle sade örnekleri M.Ö. 6. yy'dan M.Ö. 4. yy'la kadar Atina'da oldukça sevilen bir kap tipi olmuştur²³¹. Vazo ressamı tarafından oldukça sevilen skyphosların yüzeylerine kullanıldıkları yerlerle ilişkili olan sahnelerin betimleri yoğunlukla görülmektedir.

Skyphos kelimesi antik bir isim olmakla beraber kase ve kadehler içinde kullanıldığı bilinmektedir. Skyphoslar bazen kotyle olarak da adlandırılmışlardır²³². Günümüzde kullanılan bira bardaklarına eşdeğer kaplardır. Kapasite ve biçimsel özellikleri açısından günlük kullanıma oldukça elverişli bir kap tipidir²³³. Bazı vazo resimlerinde, kylixlerle birlikte şölenlerde kullanılan bir mutfak eşyası olarak görülebilmektedir²³⁴. Günlük yaşamda mutfak eşyası olarak kullanılmak üzere üretilmiş sade ve siyah astarlı skyphos örnekleri de bol miktarda, özellikle Agora kazılarında ele geçmiştir. Genellikle belli bir standarta hacme ya da kapasiteye sahip olan kaplardır.

Derin bir içki kabı olarak tanımlansa da sığ gövdeli olan varyasyonları da üretilmiştir. Skyphosların maximum çapı, kylixlerin aksine yüksekliklerinden daha fazla değildir²³⁵. Genellikle kısa kaideli ve iki kısa yatay kulplu olarak

²³⁰Kanowski 1983, 83.

²³¹Sparkes-Talcott 1970 I, 81.

²³²Richter-Milne 1973, 27.

²³³Richter-Milne 1973, 26. "Nadirde olsa altından ya da gümüşten yapılmış skyphos örnekleri de vardır."

²³⁴Moignard 2006, 62.

²³⁵Kanowski 1983, 137. Kylixlerin en geniş çapları yüksekliklerinden her zaman daha fazladır.

üretmişlerdir. Kulplu olan örneklerinin kulpları oldukça küçüktür. Kullanımı sırasında kulplar yerine, kabın gövdesi kavranmıştır²³⁶.

Korinth skyphosları derin ve ağız kenarından çıkan karşılıklı bir çift yatay kulplu ve küçük halka kaideli kap tipidir. Kap orijinalinde ilk olarak Korinth'li çömlekçi atölyelerinde üretilmiş daha sonra Atinalı çömlekçiler tarafından küçük değişiklikler yapılarak kopya edilmiştir.

Siyah Figür Dönemi'nin başında üreilmeye başlanan Korinth skyphosun üretimi M.Ö. 5. yy'ın sonuna kadar devam etmiştir.²³⁷

Korinth skyphosun ağız yapısı geniş ve düzdür. Gövdenin profili dışbükeydir ve kaideye doğru daralmaktadır. Ağız hizasında, kesiti yuvarlak, yatay, neredeyse ağza paralel bir çift kısa kulp gövde üzerine yerleştirilmiştir. Kabın oldukça kısa halka biçimli kaidesi görülür. Kabın ağız çapının geniş ve derin olması, içine sıvı servisi yapılmasını kolaylaştırmaktadır. Kaide yapısı nedeniyle form yere sağlam oturmaktadır (Lev. X, Şek. 11).

Hermogenean skyphosu derin, geniş, hafif dışa çekik ağız yapısına sahiptir. Skyphosun gövdesi kaideye doğru dış bükey bir hareketle daralır. Gövde üzerinde yatay, yukarıya doğru kavisli bir çift karşılıklı kulp görülmektedir. Dışa açılan kaide, kısa, küçük ve düz profillidir (Lev. X, Şek. 1m). Bu kap tipi M.Ö. 6. yy'ın 3. çeyreğinde üretilmiştir²³⁸.

Heron skyphosu ağız kenarı dışa çekik, sıvıların içilmesi için tasarlanmış en başarılı skyphos tipidir. Gövde yapısı sıvının saklanması ve içindeki sıvının kap taşınırken dökülmesini engelleyecek derinliktedir. Ağır kaidelidir, yere teması güçlüdür (Lev. X, Şek. 1n). Bu kap M.Ö. 6. yy'ın sonlarına doğru üreilmeye başlamış ve üretimi M.Ö. 5. yy'ın başlarına kadar devam etmiştir. Beyaz zeminli örneklerinin yanı sıra siyah figür tekniği ile resimlenmişlerdir²³⁹.

²³⁶ Sparkes-Talcott 1970 I, 81.

²³⁷ Kanowski 1983, 138. "Atina'da taklit edilen Korinth skyphosunun ağız kenarı hafif içe doğru girintilidir. Kabın çeperi incedir. Ve kısa halka kaidelidir. Genellikle sade siyah astarlı Korinth skyphoslarının dekoru dış çeperinin en üst kısmında yani ağız kenarında bir siyah kuşaktır. Bazen bu bant dikey yada kırmızı çizgilerle hareketlendirilmiştir." ; Sparkes-Talcott 1970 I, 81. "M.Ö. 6 yy'ın başında, korinth'li pek çok kap tipini aynı zamanda skyphosu da resimleyen siyah figür vazo ressamı genellikle kabı komaslarla süslemiştir."

²³⁸ Boardman 2003, 63. ; Sparkes-Talcott 1970 I, 83.

²³⁹ <http://www2.ocn.ne.jp/~greekart/> (15.06.2008)

Kase skyphosları biçimsel açıdan kase ile skyphos arasında melez bir kap tipidir kaselere olan benzerliklerinden dolayı kase –skyphos adını alırlar. Geniş ağızlı, dış bükey, derin, gövdeli, çift, yatay kulplu ve ağır kaidelidir (Lev. X, Şek. 1o). M.Ö. 6. yy'ın ortalarında sadece siyah figür tekniği ile resimlenmişlerdir. M.Ö. 6. yy'ın sonundan, M.Ö. 5. yy'ın başına kadar bu teknik vazo ressamı tarafından ağırlıklı olarak tercih edilmiştir. Kırmızı figürlü örneklerin üretimi M.Ö. 4. yy. la kadar devam etmiştir²⁴⁰.

A tipi skyphosu Atinalı çömlekçiler, Korinthli çömlekçilerden almış ve çok küçük değişiklikler yaparak yeniden üretmiştir. M.Ö. 6. yy'da üreilmeye başlanan kap zaman içinde geliştirilmiştir. Skyphos konik gövde biçimine M.Ö. 5. yy'la gelindiğinde ulaşmıştır²⁴¹.

Atina Agorası'nın dışında siyah astarlı, sade örneklerinin tarihlenebilir olması uzun süre sevilen ve oldukça geniş bir alana yayılmış kabın, kronolojik açıdan gelişimini izlememize olanak sağlamaktadır. Buna paralel olarak figürlü örnekleride Korinth skyphosuna göre daha yaygın bir kap olduğunu kanıtlar niteliktedir²⁴².

Oldukça geniş ve düz ağız yapısına sahip olan A tipi skyphos, kaideye doğru daralan dış bükey profilli konik gövdelidir. Ağız kısmının hemen altından çıkan yuvarlak kesitli bir çift yatay kulp neredeyse ağza ve kaideye paralel bir biçimde gövde üzerine eklenmiştir. Kaide oldukça ağır, dışa kalınlaştırılmış yuvarlak profillidir (Lev. X, Şek. 1p). Kullanım açısından çok işlevsel olmayan ağız yapısının dışında gövde ve kaide biçimi kullanıma uygundur. Genel olarak kabın biçiminin yalın oluşu onu seri üretim için elverişli kılmaktadır. Bunun sonucu olarak siyah figürlü günlük kullanıma yönelik üretilmiş olanların sayısı fazladır.

B tipi skyphos oldukça popüler bir kap tipidir, yaygın olarak M.Ö. 5. yy'da üretilmişlerdir. Genellikle kap üzerine dekor olarak iki ince zeytin dalı arasına bir baykuş betimi yerleştirilmiştir. Dolayısıyla bu kaba baykuş anlamına gelen glaux skyphosu da denmektedir²⁴³. Bunun yanında iki yatay kulplu bu çeşit dekorlu olan tüm kaseler baykuş skyphosu ya da baykuş kotyle adını alır²⁴⁴.

²⁴⁰ <http://www2.ocn.ne.jp/~greekart/> 15.06.2008)

²⁴¹ Sparkes-Talcott 1970 I, 84.

²⁴² Sparkes-Talcott 1970 I, 85.

²⁴³ Sparkes-Talcott 1970 I, 87.

²⁴⁴ Kanowski 1983, 138.

Bir yatay ve bir dikey kulpu olan kap genel görünüm açısından baykuşu andırmaktadır. Siyah astarlı ve sade B tipi skyphos örnekleri çok yaygın değildir. Bunun nedeni, baykuş betimli skyphosların ucuz siyah astarlı olanların yerini almış olmasıdır²⁴⁵.

Geniş bir çapı ve düz ağız kenarı olan B tipi skyphosun, kaideye doğru daralan dış bükey konik bir gövdesi vardır. Ağızın hemen altından karşılıklı, biri yatay, diğeri dikey kulp gövde üzerinde yer alır. Kulp biçimindeki farklılık oldukça önemlidir. Bu şekildeki kulp yapısının hangi açıdan kullanıma bir avantaj sağladığını söylemek mümkün değildir. Muhtemelen estetik bir takım kaygılar neticesinde iki farklı yapıda kulp eklenmiş olmalıdır. Son olarak kaidesi dışa kalınlaştırılmış ve yuvarlak profillidir (Lev. X, Şek. 1r).

3.9.4 Kantharos

(Kat. No: 62)

Zarif, yüksek bir çift kulpu bulunan ve derin bir kap tipi olan Kantharos, kase ve kadehlerle biçimsel açıdan yakından ilişkilidir. Kökeni belli olmayan kap Boiotia'da uzun bir geçmişe sahiptir²⁴⁶. Bu kap pek çok vazo tipinde olduğu gibi ilk örnekleri metalden yapılmış daha sonra uyarlanarak seramikten yapılmıştır²⁴⁷. Kabın biçimsel zarifliği killin doğasına şekillendirme açısından aykırı olması nedeniyle taklit edildiği fikrine ulaştırır²⁴⁸. Sıklıkla kantharosların üzerine kırmızı ve siyah figür tekniği ile çeşitli betimler yapılmıştır. Ancak betimlerde ağırlıklı olarak Dionysos ve Herakles ile ilişkili konular işlenmiştir. Çünkü bir şarap kabı olarak kantharos, Dionysos ve Heraklesle ilgili ritüellerde sunum kabı olarak kullanılmıştır²⁴⁹.

²⁴⁵ Sparkes-Talcott 1970 I, 86.

²⁴⁶ Cook 1997, 226. "Etrüsk dışında ve M.Ö. 7. yy'da Boiotia'da M.Ö. 4. yy'la kadar yayağın bir kap olmamıştır. Helenistik Dönem'de önemini kaybetmiştir."

²⁴⁷ Kanowski 1983, 50. "Pek çok vazo resminde betimlenen kantharoslar metal olarak görülmektedirler. Ele geçen bir dizi kantharos örneğinin bir kısmı gümüşten bir kısmı ise altından yapılmışlardır."

²⁴⁸ Richter-Milne 1973, 26. "Kantharos pek çok vazo resminde içki sunumu yapılırken betimlenmiş olsada Atina çömlekçiliğinde yaygın bir form olmamıştır. Muhtemelen metal yüksek ve kıvrımlı kulplar için en uygun malzemeydi. Biçimsel özellikleri nedeniyle kap seramiğe çok iyi adapte edilememiştir."

²⁴⁹ Richter-Milne 1973, 27; Kanowski 1983, 49; Boardman 2003, 190. "Dikey kulplu kaselerden kantharos Atina siyah figüründe yaygın bir form olmamasına rağmen en önemlisidir ve daha çok vazo resimlerinde Dionysos'un elinde betimlenmiştir."

Seramik kantharoslar siyah figür döneminin başından itibaren üretilmeye başlamış ve M.Ö. 5.yy'da bu üretim son bulmuştur. M.Ö. 6. ve M.Ö. 5. yy'da görülen oldukça farklı biçimlere sahip kısa kaideli, kısa kulplu ya da tek kulplu varyasyonlar üretilmiştir²⁵⁰.

Dış bükey profilli, kaideye doğru daralan yuvarlak gövde yapısı olan kantharosun ağız kenarından başlayan ve ağız seviyesinin üzerinden yükselerek aşağıya inen, kaideye yakın bir alanda gövdeyle birleşen bir çift dikey kulpu vardır. Gövde ve kaide arasında bir bilezik yer almaktadır. Yüksek kaidesi tabana doğru keskin bir dönüşle dışa doğru açılarak sonlanır (Lev. X, Şek. 1s).

Günlük kullanıma hiç uygun bir kap tipi değildir. Aynı zamanda iyi bir endüstriyel tasarım ürünü olduğu da söylenemez.

3.9.5 Mastos

(Kat. No: 63)

Oldukça ilginç biçime sahip bir tür içki kabı olan mastosun kökeni korinthos'a dayandırılmaktadır²⁵¹.

Aslında skphosdan türetilmiş bir varyasyondur. Kase göğüs biçiminde şekillendirilmiştir ve genellikle biri dikey diğeri yatay bir çift kulpa sahiptir. Çok yaygın bir kap tipi olmamışsa da siyah figür döneminde, siyah figür tekniği ile süslenmiştir. Tüm bu örnekler yaklaşık olarak M.Ö. 6. yy'ın 3. çeyreğine tarihlenmektedir. Ancak M.Ö. 6. yy'ın öncesine tarihlenen mastos örnekleri de ele geçmiştir²⁵².

Pek çok tasarım ürününün çağlar boyunca, insanların çevrelerinde gördükleri doğal objelerden esinlenilerek tasarlandığı bilinmektedir. Bu fikrin, kap tipleri içinde geçerli olduğunu en iyi şekilde kanıtlayan kap mastostur. Kadın göğsü biçiminde olan kabın gövdesini göğüs, göğüs ucu ise kabın dip kısmını meydana getirir (Lev. X, Şek. 1t).

²⁵⁰ Sparkes-Talcott 1970 I, 113.

²⁵¹ Richter-Milne 1973, 30; Boardman 2003, 189.

²⁵² Kanowski 1983,106. "Mastoid kaplar daha eskiye dayanmaktadır. Ele geçen birkaç Korinth mastoid kap örneği, Payne tarafından M.Ö. 585 tarininden daha öncesine tarihlenmiştir. Mastoid kaplar, küçük ve düz kaidelerinin dışında biçimsel olarak mastoslara oldukça benzeyen kaplardır."

3.9.6 Chalice

(Kat. No: 64)

Ağız yapısı oldukça yüksek, konik ve düz profillidir ve dış bükey yuvarlak gövdesi üzerinde bir çift yatay kulp yerleştirilmiştir. Ağız kısmı ile gövde, gövde ile kaide oldukça belirgin bir açıyla birbirlerinden ayrılır. Kısa olan chalicenin kaidesi dışa doğru açılır (Lev.X, Şek. 1u). M.Ö. 6. yy'ın sonlarına doğru görülen chalice M.Ö. 480'lerde kaybolmuştur²⁵³.

3.9.7 Lakaina

(Kat. No: 65)

Chaliceye oldukça benzer tek farkı kaidesinin olmaması ve gövdeden kesik geniş bir taban üzerine oturmasıdır. Lakaina konik ve oldukça yüksek ağızlı, dış bükey gövdeli, gövdenin başladığı alan üzerinden çıkan bir çift yatay kulpu olan, düz dipli bir kaptır (Lev. X, Şek. 1v). Lakonia da yapılan bir kap tipi olmasından dolayı kap muhtemelen bu adı almıştır. Genellikle derin, bir çift yatay kulpu olan tüm kaselere bu ad verilmiştir²⁵⁴.

3.10 Mutfak Eşyaları

(Kat. No: 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75)

Antik Dönem'de gündelik yaşamda kullanılmak üzere tasarlanarak üretilen seramik kapların şekillendirilmesinde, geleneklerin ve yaşam biçiminin oldukça etkili olduğu görülmektedir. Yunan toplumda görülen yeme kültürü, bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde kullanılacak olan kabın biçimsel özelliklerini yansıtmaktadır. Yemek yapma metod ve yöntemlerinde çeşitlilik, kaplarda da çeşitliliğe neden olmuştur. Yunan mutfak eşyaları *Tabaklar*, *Balık Tabağı*, *Lopas*, *Khytra*, *Eschara*, *Mortar*, *Lekane*, *Kyathos*, *Kalathos*, *Louterion* on ana gruba ayrılmaktadır (Tablo 1).

²⁵³ Sparkes-Talcott 1970 I, 141.

²⁵⁴ <http://www2.ocn.ne.jp/~greekart/> (15.06.2008)

3.10.1 Tabaklar

(Kat. No: 66)

Tabaklar oldukça sığ ve çok kısa kaidesi olan bir tür sofraya eşyasıdır. Pinax olarak bilinen susuz yemeklerin yenmesi için oldukça işlevsel olan kap, günümüzde servis yapmak amacı ile kullandığımız sığ tabakların antik varyasyonlarıdır (Lev. XI, Şek. 1a). İlk yapılan pinaxlar ağaçtandır. M.Ö. 5. yy'a kadar yemeklerin seramik kaplar içinde yenmesi oldukça sıra dışıdır²⁵⁵. Dekorlu tabaklar sadece M.Ö. 6. yy'da yaygınlaşma eğilimindedir²⁵⁶. Dekor alanı olarak tabakların iç kısmı kullanılmış olup dinsel ya da cenaze törenleriyle ilişkili konular işlenmiştir²⁵⁷.

3.10.2 Balık Tabağı

(Kat. No: 67)

M.Ö. 5.yy'ın sonlarında ortaya çıkan balık tabağı, Atina kökenli bir kap tipidir. Düz profilli, konik, sığ olan kap, kısa kaide üzerinde yükselir (Lev. XI, Şek. 1b). Siyah astarlı, sade balık tabağı oldukça yaygındır. Figürlü olan örneklerin üzerinde ise deniz yaratıklarının betimleri görülür. Bu betimler kabın deniz ürünleri, özellikle balık yemede kullanılmış olan bir tür Yunan kap tipi olduğuna işaret etmektedir²⁵⁸.

3.10.3 Lopas

(Kat. No: 68)

Sığ kapaklı bir pişirme kabıdır. İlk olarak M.Ö. 5. yy'ın 3. çeyreğinde görülmüştür. Daha erken tarihlerde pişirme amaçlı üretilmiş kap örnekleri M.Ö. 6. yy ve erken M.Ö. 5. yy'la tarihlenmektedir²⁵⁹. Bunlar genellikle geniş ağızlı pişirme kaplarıdır (Lev. XI, Şek. 1c). Lopas kap tipi yalnızca pişirmek değil aynı zamanda kızartmak içinde kullanılmıştır²⁶⁰.

²⁵⁵ Cook 1997, 227.

²⁵⁶ Richter-Milne 1973, 31. "Bir yemek masasının betimlendiği bir amphorada, üzerinde yiyecek olan bir pinax küçük bir stand ve bıçak arasında görülmektedir. (Museum Antiker Kleinkunst, Munich, no. 2301)"

²⁵⁷ <http://www.beazley.ox.ac.uk/> (15.06.2008)

²⁵⁸ Sparkes-Talcott 1970 I, 147.

²⁵⁹ Sparkes-Talcott 1970 I, 227.

²⁶⁰ Delemen 2003, 20. "Sote işlevlidir."

3.10.4 Khytra

(Kat. No: 69)

Doğrudan ateş üzerine konarak yemeklerin içinde pişirildiği terracotta kap tiplerinden biridir. Hacmi büyük olan kap, sulu yemeklerin pişirilmesinde özellikle tercih edilmiştir. Genellikle içinde su kaynatılmış ya da çorba pişirilmiştir²⁶¹. Sırlanmamış seramik khytralar günlük kullanıma yönelik üretilmişlerdir. Bunlar hafif ve ısıya oldukça direnç gösterebilen pişirme kaplarıdır²⁶².

Kabın neredeyse boyun kısmı yoktur. Oldukça kısa ağız kenarı hafif dışa açılır. Ağız çapı gövdeye göre oldukça dardır. Ağız kenarından başlayan gövdenin en şişkin alanı üzerinde birleşen kısa bir çift dikey kulp görülür. Kabın gövdesi küresel ve dip kısmı neredeyse yuvarlaktır (Lev. XI, Şek. 1d). Kap kullanım amacına oldukça uygun bir kap olduğundan M.Ö. 4. yy'ın sonuna kadar neredeyse hiç değişikliğe uğramadan üreilmeye devam edilmiştir²⁶³.

3.10.5 Eschara

(Kat. No: 70)

Günümüzde kullandığımız tava gibi kaplara biçimsel açıdan benzemesede, benzer bir işlevde kullanılmak üzere üretilmiş bir diğer pişirme kabıdır. Pişirme amaçlı olarak pek çok kap tipi üretilmişse de özellikle yiyecekleri kavurmak için Antik Dönem'de escharalar kullanılmışlardır²⁶⁴. Bu kaplar pişirme sonrasında içinde kavrulmuş olan yiyeceğin uzun süre sıcak kalmasını sağlayacak bir tasarım özelliğine sahiptirler.

Düz, kalınlaştırılmış kenarlı ağız yapısına sahip olan escharalar, oldukça sığ ve konik gövdeli bir çift yatay kulpludurlar. Kaidesi oldukça yüksektir ve tabana doğru açılır (Lev. XI, Şek. 1e). Oldukça sağlam, dayanıklı bir kulp yapısına sahiptir. Yüksek ve yapılı kaide, içindeki yemeğin masada en uygun ısıda kalmasını sağlamaktadır. Tabanındaki delik pişirme esnasında fırının içinde güvenli bir şekilde yemeğin pişirilmesini sağlamaktadır²⁶⁵.

²⁶¹ Delemen 2003, 20.

²⁶² Sparkes-Talcott 1970 I, 224

²⁶³ Sparkes-Talcott 1970 I, 224.

²⁶⁴ Sparkes-Talcott 1970 I, 234.

²⁶⁵ Sparkes-Talcott 1970 I, 234.

3.10.6 Mortar

(Kat. No: 71)

Yiyeceklerin öğütülmesinde ya da ezilmesinde kullanılan bir başka antik kap tipidir. Çoğunlukla taştan yapılan mortarların seramikten yapılmış örneklerine de rastlanılmaktadır. Havan ya da dibek adı verdiğimiz kaplarla benzer işlevlerde kullanılmış olan mortar biçimsel özelliklerine ve üretildikleri atölyelere göre farklılıklar göstermektedir. Farklı atölyede üretilselerde genellikle bunlar sırsız kaplardır²⁶⁶.

Geniş ağızlı, dışbükey gövdeli, sığ bir kap tipidir (Lev. XI, Şek. 1f).

3.10.7 Lekane

(Kat. No: 72)

Lekanein antik ismi, pek çok yazılı kaynaktan, başka kap tipleri içinde kullanıldığı bilinmektedir²⁶⁷. Lekaneler tabak ve kase gibi günlük kullanıma yönelik pişirmek ve haşlamak için üretilmiş kaplardır.

Açıkağızlı bir kap olan lekane, genellikle iki kulplu ve ev içinde kullanıma yönelik üretilmiş, oldukça yaygın bir ev eşyasıdır. Skyphosa biçimsel açıdan oldukça benzer. Derin, dış bükey profilli, iki yatay kulplu, kapaksız kaplardır (Lev. XI, Şek. 1g).

Genellikle belli alanları sırlı olan örnekleri görülür ve zaman zaman da yemek pişirmek amacıyla kullanılmışlardır. M.Ö. 6. yy. itibaren yaygın olarak kullanılmaya başlamış olan lekaneler M.Ö. 4. yy'a kadar sevilen bir kap tipi olmuşlardır²⁶⁸.

3.10.8 Kyathos

(Kat. No: 73)

Kyathos Antik Dönem'de kullanılmış, tek kulplu ya da saplı kısa kaideli bir tür kepeçdir (Lev. XI, Şek. 1h). Kap tıpkı Nikosthenic amphora gibi Etrüsk'ten taklit

²⁶⁶ Sparkes-Talcott 1970 I. 221.

²⁶⁷ Sparkes-Talcott 1970 I, 211.

²⁶⁸ Kanowski 1983, 91.

edilmiştir²⁶⁹. Özellikle Atinalı çömlekçiler tarafından özel şeylerin servisleri için üretilmiş, sıvıların derin kaplar içinden alınmasında kullanılan bir kaptır²⁷⁰. Beyaz zeminli yapılmış olan örnekler cenaze törenlerinde kullanılmak üzere üretilmiştir²⁷¹. Kap aynı zamanda bir ölçü birimi gibi de kullanılmıştır²⁷².

Kazılarda çok sayıda metal malzemelerden yapılmış kyathos ele geçmiştir. Orijinalinde ilk olarak metal malzemelerden yapılmış olan kyathos daha sonra seramiğe uyarlanmış kap tiplerindedir²⁷³. Bronz kyathosların seramiğe uyarlanmasıyla birlikte seramik örnekler de bu adla anılmıştır. Bilinen seramik kyathos örnekleri M.Ö. 6. yy'ın sonlarıyla, M.Ö. 5. yy'ın ilk yarısı arasına tarihlenmektedir²⁷⁴. Seramik olan kyathos örneklerinin kulpları oldukça zarif ve ince olduğundan bazıları günümüze sağlam gelememiştir.

Biçimsel açıdan, seramik yapımındaki tüm aşamaların (şekillendirme, kurutma ve pişirme) gerçekleştirilmesinde çömlekçiyi oldukça zorlayan bir tasarıma sahiptir. Oldukça dikkat ve özen gerektiren kap, üretim süresi açısından fazla zaman almış olmalıdır, dolayısıyla seri üretime bu açıdan pek uygun bir form değildir. Ancak tasarım amacını yani işlevini en iyi şekilde yerine getiren fonksiyonel bir kaptır.

3.10.9 Kalathos

(Kat. No: 74)

Kalathosun, ağız çapı dar kapların ağızlarının kapatılması için kullanılmış bir tür tıpa olduğu kesindir²⁷⁵. Günümüzde kullandığımız sürahiler gibi kapağı olmayan kapların içindeki maddeyi korumak amacı ile bardağın ters çevrilerek kapatılması işlevi Antik Dönem'de kalathoslarla yapılmıştır.

Hafif dışa çekik geniş yuvarlak ağız yapısı kabın ters çevrilerek üzerine konduğu silindirik formdaki kapların biçimine kolaylıkla oturmasını sağlamaktadır.

²⁶⁹ Kanowski 1983, 73. “Kyathos siyah figür döneminin sonlarına doğru yaklaşık olarak M.Ö. 530'larda oldukça yaygın bir kap tipi olmuştur. Nikosthenes'in Etruria'ya ihraç ettikleri kap tipleri arasında yer alır.”

²⁷⁰ Richter-Milne 1973, 30,31.

²⁷¹ Moignard 2006, 60.

²⁷² Kanowski 1983, 73.

²⁷³ Richter-Milne 1973, 31. “Seramikten yapılmış kyathos örnekleri bronz örneklerine oldukça benzemektedir.”

²⁷⁴ Richter-Milne 1973, 31

²⁷⁵ Sparkes-Talcott 1970 I, 80.

Kabın ağızdan başlayan içbükey profilli kaideye doğru daralır, kabın kaidesi dışa kalınlaştırılmış yuvarlak profilli ve düz diplidir (Lev. XI, Şek. 11).

3.10.10 Louterion

(Kat. No: 75)

Genellikle louterion el yıkamak için kullanılan yüksek kaidesi olan bir kaptır. Ancak kabın farklı amaçlar içinde kullanıldığı bilinmektedir. Mermerden yapılmış olan örnekleri ve oldukça incelikli üretilmiş olan terracotta örnekleri suyun arıtılmasında kullanılmıştır. Yerel kullanımlarında da farklılıklar görülebilmektedir. Sıklıkla leğen ya da lavabo gibi el yıkama için kullanılmış olduğu vazo resimlerinde görülmektedir. Sığ olan louterion örnekleri ekmek tahtası olarak derin olan örnekleri ise fışkıran kaynaklardaki suyun muhafaza edilmesinde kullanılmıştır²⁷⁶.

Biçimsel açıdan sığ yüksek kaideli bir tabağa benzemektedir. Louterionun yan ağız kenarında alt alta üç yiv yer alır. Dış bükey profilli sığ bir gövdesi vardır. Oldukça yüksek, çapı geniş, konik bir kaideye sahiptir (Lev. VIII, Şek. 1j).

3.11 Seramik Testiler

(Kat. No: 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83)

Büyük karıştırma kaplarından sıvının alınmasında yada sunulmasında kullanılmış Yunan kaplarıdır. Seramik testiler *Oinochoe*, *Lagynos*, *Olpe* ve *Epichysis* olmak üzere dört ana gruba ayrılmaktadır.

3.11.1 Oinochoe

(Kat. No: 76, 77, 78, 79, 80)

Oinochoe şarap anlamına gelen oinos ve dökmek anlamına gelen cheo kelimelerinin birleştirilmesiyle türetilmiştir²⁷⁷. Vazo resimlerinde sıklıkla görülen oinochoe kraterlerin içinden şarap alırken ve daha sonra kase ve kadehlere sunum yapılırken betimlenmiştir²⁷⁸.

Bu kap tipi Antik Dönem’de kullanılan en yaygın kap tiplerinden biri olmuştur. Kabın genel biçim tanımlamasını yaparsak tek kulplu, boyu genişliklerinden daha

²⁷⁶ Sparkes-Talcott 1970 I, 218.

²⁷⁷ Kanowski 1983, 109.

²⁷⁸ Richter-Milne 1973, 18. ; Cook 1997, 215.

yüksek ölçülere sahip kaplardır diyebiliriz. Oldukça küçük ölçülerde de üretilmiş olan örnekleri genellikle küçük çocuk mezarlarında görülmektedir²⁷⁹. Beazley'in sınıflandırmasına göre oinochoeler ağız biçimlerine, profillerine, ve kulp biçimlerine göre on alt gruba ayrılmaktadır²⁸⁰. Bunlar Tip 1, Tip 2, Tip 3, Tip 4, Tip 5, Tip 6, Tip 7, Tip 8, Tip 9, Tip 10 dur. Ancak bunlar arasında en karakteristik ve endüstriyel tasarım açısından en ilgi çekici tasarıma sahip olanlar Tip1, Tip2, Tip3, Tip7 ve Tip 10 dur.

Tip 1 Ağız yapısı yonca biçimindedir. Uzun boyun, gövdeden belirgin bir açıyla ayrılır. Ağız kenarından çıkan dikey kulp, ağız seviyesinin üzerinde yükselir ve kıvrılarak yuvarlak omuzlarla birleşir. Gövde yumurta biçimlidir ve iki kademeli kaide ile sonlanır (Lev. XII, Şek 1a).

Tip 2 Yonca biçiminde ağız yapısına sahip, yüksek boyunlu Tip 2 nin ağız kenarından çıkan ve ağız seviyesinin hemen üzerinden dönerek, yuvarlak omuzlarla birleşen dikey, kısa bir kulpu vardır. Gövde yumurta, kaide ise disk biçimindedir (Lev. XII, Şek 1b).

Tip 3 "Chous" olarak da adlandırılmaktadır. Genellikle Anthesteria şölenlerine (hasat şöleni) katılan çocuklar tarafından kullanılan minyatür bir kap tipidir²⁸¹. Sıklıkla çocuk mezarlarında bulunmuştur. Tek parçalı bir oinochoe tipidir. Yonca biçiminde ağızdan başlayan profil boyunla ve gövdeyle kesintisiz devam eder. Ağızdan başlayan, bir dikey kulp gövdenin en şişkin alanı üzerinde birleşir. Gövde soğan biçimindedir. Kaide dışa kalınlaştırılmış, yuvarlak profillidir (Lev. XII, Şek 1c).

Tip 7 de gaga biçiminde ağız yapısı görülmektedir. Dikey bir kulp ağız kenarından başlar ve gövdenin en şişkin alanının hemen altında birleşir. Kabın gövdesi yumurta biçimli ve kaidesi halka kaidedir (Lev. XII, Şek 1d).

Tip 10 gaga biçimli, yüksek emzikli, ağız yapısına sahiptir. Kabın ağız kenarından başlayan dikey kulp, gövdenin yuvarlak omuzları üzerinde birleşir. Yumurta biçimli gövde, "S" profilli kaide ile sonlanır (Lev. XII, Şek 1e).

²⁷⁹ Richter-Milne 1973, 19. "Oinochoe bazı betimlerde lekythoslarla birlikte mezar üzerine bırakılmıştır. Üzerinde çocuk betimi olanlar örnekler arkeolojik kazılarda çocuk mezarlarından çıkarılmıştır. Bunlar çocuklara çocuklara hediye olarak verilen kaplardır."

²⁸⁰ Kanowski 1983, 111.

²⁸¹ <http://www.beazley.ox.ac.uk/> (15.06.2008)

3.11.2 Olpe

(Kat. No: 81)

Korinth'de oldukça yaygın bir kap tipidir. Atinalı çömlekçiler tarafından M.Ö. 7. yy'da üretilmiştir. Kesintisiz bir "S" biçiminde profile sahiptir. Korinth atölyelerinde üretilmiş olan olpeler Atina atölyelerinde üretilmiş örneklerine göre daha uzundur²⁸².

Olpeler Antik Dönem'de tıpkı Oinochoeler gibi sıvıların servis edilmesinde bunun yanında da ölçü birimi olarak ta kullanılmıştır. İşlevleri bakımından oinochoelerle aynı amaç için kullanılmış olsalar da biçimsel açıdan farklı özelliklere sahiptirler. Dışa açılan, dış bükey yüksek bir ağza sahiptir. Ağızdan başlayan ve kaideye kadar "S" biçiminde bir gövde profili görülmektedir. Ağız kenarından başlayan dikey kulp ağız seviyesinin üstünde yükselir ve kavis yaparak aşağıya doğru iner ve gövdenin en şişkin alanının hemen üzerinde birleşir. Kaide tek kademelidir (Lev. XII, Şek 1f).

3.11.3 Epichysis

(Kat. No: 82)

Epichysis biçimsel açıdan tip 10'a oldukça benzemektedir. Geç Kırmızı Figür Dönemi'nde özellikle Apulia da üretilmiştir²⁸³. Epichysisin ağız yapısı gaga biçimindedir. İnce, uzun boyun yuvarlak omuzla devam eder. Basık, silindirik gövde iç bükey bir profile sahiptir. Ağız kenarından başlayan, omuzla birleşen dikey yüksek bir kulp omuz üzerinde birleşir (Lev. XII, Şek 1g).

3.11.4 Lagynos

(Kat. No: 83)

Lagynos düz dipli Helenistik bir kap tipi olup şarap saklamak için kullanılan bir çeşit cep matarasıdır²⁸⁴.

Dışa kalınlaştırılmış, dar ağızlı ve silindirik uzun boyunludur. Ağızın hemen altından çıkan dikey bir kulp omuzla birleşir. Dışa açılan konik, düz profilli omuz,

²⁸² Kanowski 1983, 110.

²⁸³ Kanowski 1983, 110.

²⁸⁴ Cook 1997, 217.

kaideye doğru daralan dış bükely gövde ile belirgin bir açıyla ayrılır. Dışa açılan dış bükely kaide oldukça kısadır (Lev. XII, Şek 1h).

4 M.Ö. 6-4. YY ARASINDA YUNAN SERAMİK SANATINDA GÖRÜLEN BAZI KAP TİPLERİNİN TASARIM ANALİZİ

Analiz kapsamında ele alınan Yunan seramik kapları birer tasarım ürünüdür. Ancak bu kaplar, bireysel değil toplumsal bir ihtiyacı karşılama yönelik olup, teknik imkanlarla, kısa zamanda, çok sayıda, belli bir standartta, estetik ve en önemlisi belli bir işlev için üretilmiş olduklarından endüstriyel kap tasarımlarının nesneye dönüşmüş halleri, yani endüstriyel ürünlerdir.

İnsanların ihtiyaçlarının artması, depolama, saklama, taşıma, akıtma, yeme ve içme eylemlerinin günlük yaşamda gerçekleştirilebilmesi için bir takım çözümlene arayışları, Yunan çömlekçilik sanatının gelişimindeki en önemli nedenlerinden olmuştur. İhtiyaçların artması ve çeşitlenmesi bunun doğal sonucu olarak kap tiplerinde de çeşitliliğe yol açmıştır. Dolayısıyla kaplardaki biçimsel çeşitlilik pek çok nedene bağlanabilmektedir. Bunların bazıları günlük yaşamda farklı ihtiyaçların doğması, düşünce sistemi, kilin diğer hammaddelere göre daha kolay elde edilebilmesi, doğada bol miktarda bulunması, kilin maliyetinin ucuz olması, coğrafik ve iklim koşulları nedeniyle duyulan ihtiyaçlar, kısacası toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarıdır²⁸⁵.

Yunan kap tiplerinin işlevleri ile ilgili bilgi edinirken gerek üzerlerine yapılmış olan dekorlardan gerekse isimlendirildikleri kelimelerden yararlanılmaktadır. Çünkü günümüzde olduğu gibi Antik Dönem’de de kapların işlevleri isimlerine yansımıştır. Başka bir deyişle gereksinimler biçimi belirlemiş ve üretilen nesneye isim vermiştir. İşlevleri konusunda isimleri açıklayıcı bir özellik taşıyan Yunan seramik sanatında görülen kapların büyük bir kısmı bu şekilde isimlendirilmiştir²⁸⁶.

Seramik kapların, kullanımlarını kolaylaştıracak biçimsel özellikler kabın ağız biçiminden başlayarak kaideye kadar tüm ana yapıyı ve parçalarını (stand, kapak, tıkaç gibi) içerir. Ayrıca ana yapı üzerine eklenen kulp, emzik, kaide gibi eklentileri kapsamaktadır. Kapların biçimsel yapısı o kabı kullanan kişiye nasıl kullanılacağına

²⁸⁵ Hopper 2000, 15.

²⁸⁶ Kanowski 1984, 4. “Seramik kap tipleri ile ilgili yapılan araştırmada bu kaplara verilen isimlerin fonksiyonlarına dair önemli ipuçları taşıdığı anlaşılmaktadır. Kaplara verilen sıfatlar o kapla ilgili olarak ek bilgi sağlayabilmektedir. Hatta kapların isimleri kapasiteleri ile ilgili bilgi de verebilmektedir.”

ilişkin bilgi verir²⁸⁷. Bu bilgilerin tümü, işlev²⁸⁸ olarak adlandırılmaktadır. Kabı oluşturan biçimsel kurgu kabın işlevini yansıtmıyor ya da yetersiz kalıyorsa yapılan tasarımın amacına uygun olduğu düşünülemez. Dolayısıyla işlevsel de değildir.

Örneğin parfüm gibi kokulu kıymetli yağların içine konması ve saklanması için üretilmiş bir seramik kap, kolaylıkla heryere taşınabilmesi için hacminin küçük, içindeki değerli kokulu yağın kontrol dışı dökülmemesi için ağız çapının oldukça dar, sıvının sızması için iç ve dış yüzeyinin sırlı ya da oldukça ince taneli bir kille astarlanmış olması gerekir. Sıralanılan bu özellikler kokulu yağ kabının işlevselliğinin temelini oluşturmaktadır. Buna göre kabın ana yapısı ve üzerine yapılacak eklentiler işlevsellik temelini destekleyecek biçimde şekillenmelidir.

4. 1 Seramik Kap Üretiminde Endüstrileşme Zorunluluğu

Endüstriyel bir ürün olarak konumuz olan Yunan seramik kapları, Yunan toplumun sosyo-kültürel yapısına bağlı olarak artan talep sonucunda kesintisiz ve seri olarak üretilmiş dolayısıyla endüstrileşme sürecine girmiştir²⁸⁹.

Endüstrileşme süreci içinde seramik kap üreticileri insanların talebine göre seramik kapları şekillendirmiştir²⁹⁰. Antik Dönem'den günümüze kadar geçen süreçteki endüstriyel kap tiplerinin oluşumu aşağıdaki şemada gösterildiği gibi gerçekleşmektedir.

²⁸⁷Zeytinoglu 1990, 106. "Bir kullanım objesinin, içeriğinde verimliliğin dışında hiçbir şeye yer vermemek düşüncesi, işlevsellik için yeterlidir. Bu durumu sağlamak; eylem ile eylemi gerçekleştiren obje arasında kurulacak doğrudan bir ilişki ve ilişkinin gereklerini tasarıma ölçüsel kurallar olarak yüklemek ile olasıdır. Ancak, işlevin gerektirdiği ölçü kavramının dışında, kolay algılanabilir bir görselliğin de olması gerekir. İşlevselliği ön planda tutan bir tasarım, işleve yönelik bir takım bildirimleri kullanıcıya aktarmak durumundadır."

²⁸⁸ İşlev; Nesnelere kendine özgü niteliklerinin biçimsel anlatımıdır.

²⁸⁹ İren 2003, 11. "Eski Yunan'da çömlekçilik zaman içinde bir endüstriye dönüştü ve şehirlerin belli bölgelerinde toplandı. Atina'daki çömlekçiler mahallesi Kerameikos, bunlar arasında günümüzde en iyi tanınanıdır."

²⁹⁰ Fischer 1980, 165-166. "Toplumsal bir nesnenin bir çalışma ürününün biçimi doğrudan doğruya o nesnenin işlevine bağlıdır. Belli bir çömlek tipi çıkmadan binlerce yıl önce, çömlekler bu amaçta bir işi görmek için yapılırdı, bir biçimi gerçekleştirmek için değil. Sonunda, hem örnek olarak hemde kalıp olarak özellikle yararlı ve kullanışlı bir biçim üzerinde karar verildi ve daha ölçülü bir üretime geçildi."; Kura 1989, 51.

Üretim fazlası katı ve sıvı besinlerin saklanması ve depolanması ihtiyacı için üretilmiş kap tiplerini yukarıda verilen şemaya göre ele alacak olursak:

1. Kapların üretimi kullanılacak hammaddeye bağlı olarak çok zaman almamalı, o nedenle yalın bir biçime sahip olmalı,
2. Çok miktarda besinin saklanması için kapların hacimleri büyük olmalı,
3. Ağız çapları içine besinin konmasında kolaylık sağlayacak kadar geniş ancak dökülmesini engelleyecek kadar da dar olmalı,
4. Bir yerden başka bir yere taşınırken kolaylıkla taşınabilmesi için eklentileri (kulpları) olmalı,
5. Yere sağlam oturması için gövde yüksekliğine orantılı çap genişliğine sahip kaidesi olmalıdır.

Yukarıda belirlenen beş genel madde ile depolama ve saklama işlevi için tasarlanacak olan seramik kabın biçimsel özellikleri belirlenmiş olur ve çömlekçiler tarafından üretilir.

Endüstriyel seramik üretiminde ihtiyacı toplumun sosyal kültürel ve ekonomik yapısı belirlerken, işlev, hammadde, hammadde için uygulanan şekillendirme yöntemi, insan anatomisi, toplumun estetik anlayışı tasarımı etkileyen başlıca faktörlerdir.

Seramik kapların insanlar tarafından kullanılması, insan anatomisinin bir ölçü olarak kap biçimlerine yansımaya neden olmuştur. Endüstriyel seramik tasarımında Antik Dönem'den beri insan anatomisi her zaman belirleyici bir unsur olmuştur²⁹¹.

Kullanıma yönelik tasarlanan ve üretilen seramik kaplar insanın anatomik özelliklerine bağlı kalmak zorundadır. Yukarıda anlatılan depolama ve saklama işlevi için tasarlanan seramik kaptaki olduğu gibi diğer kap tiplerinde insan anatomisinin hacimsel sınırları ölçüsünde ve eklemlerinin işlev sınırları içinde olması gerekmektedir²⁹². Örneğin kabın içine sıvı ya da katı bir malzeme konduğu zaman ulaşacağı ağırlık hesaplanmalı, dolayısıyla insanın taşıyamayacağı kadar büyük bir hacme sahip olmamalıdır. İçi dolu iken ulaşacağı ağırlık kulpun boyutlarını, biçimini ve sayısını da etkiler. Kulp beş parmağın rahatlıkla onu kavrayabileceği bir biçimde ve boyutta olması gerekir. Bu tip bir kabın kulplarının yatay ve karşılıklı aynı düzlem üzerinde olması ergonomik²⁹³ açıdan kullanım kolaylığı sağlar²⁹⁴.

İçmede kullanılan kapları eğer ele alırsak kabın içinden içilmesi düşünülen sıvının niteliği, kullanım şekli ve her içimdeki tüketim miktarı içme kabının başta biçimi bunun yanında eklentileri ve hacmi ile doğrudan ilişkili olup kabın boyutlarının belirlenmesini sağlar. Az miktarlarda tüketimi olan bir sıvının içilmesinde kullanılan kabın üzerine eklenen kulp çok güçlü olmak zorunda değil bir ya da birkaç parmakla kabı destekleyecek şekilde olması yeterli olurken tüketimi fazla olan bir başka sıvı için dört parmağın aktif olarak kullanılabilmesi ve başparmağında destekleyebileceği şekilde bir tasarıma sahip güçlü bir kulp yapısı gerekebilir. Kabın ağız çapı insan anatomisini zorlamayacak sınırlarda ve kullanım açısından ergonomik olmak zorundadır. Kap geniş bir çapa sahip olmamalıdır bunun nedeni sıvının içilmesi bu tip kaplardan oldukça zordur, sıvı içim sırasında kontrol edilemez ve ağız kenarından dökülür. Bunun yanında kabın ağız kenarı zarif ve dışa çekik olmalıdır. Başta insanın ağız yapısı ve dudakları bu özellikli bir kabı daha rahat

²⁹¹ Zeytinoğlu 1990, 114. “Bu bağlamda, insan ölçülerini konu alan Antropometri, ile tasarım arasında sıkı bir ilişki kurulmaktadır. Antropometrik tasarlama; makinelerin, düzenlemelerin, araçların ölçümü için yönelme değeri olan insan gövdesinin antropometrik (görgül) ölçümlerinin kullanımını kapsamaktadır.”

²⁹² Toka 1978, 26. “Kullanış amacına göre Antropometrik ölçümlerin üç biçimi vardır. 1. İnsan gövdesinin hacimsel sınır ölçüleri, 2. İnsan gövdesinin işlevsel ölçüleri, 3. Rahatlığın gözetilmesi için geometrik ölçümler.” ; Zeytinoğlu 1990, 114.

²⁹³ Sözen-Tanyeli 1992, 78. Ergonomik, (İng. Ergonomic). 1. Ergonomi disiplinine ilişkin. 2. İnsanın doğal yapısına uygun nitelikteki endüstri ürünü eşya, nesne ve çevre öğelerini niteler.

²⁹⁴ Henrickson-McDonald 1983, 63 vd.

kavrayarak örtüşecek, kişiye içim keyfi verecektir. Estetik açıdan bakarsak ergonomik olmayan ağız yapısı sıvının damla damla kabın dış yüzeyine akarak leke bırakmasına neden olacaktır.

Kabın tüketilmeye (kullanılmaya) başlanmasıyla birlikte tasarımla ilgili aksaklıklar fark edilerek biçimde değişiklikler yapılır. Bu değişiklikler, aksaklıkları, yani işlev ve biçim uyumsuzluğunu gidermeye yönelik olabildiği gibi işlev, biçim ilişkisini güçlendirmeye hatta daha da özellikli ihtiyaçları karşılamak için kap çeşitliliğini arttırmaya yönelik de olabilir ve kap tekrar tüketiciye sunulur. Kabın, ağız, kulp, kaide, gövde biçiminde ya da boyutlarında değişiklikler işleve en uygun biçimi elde etmek için yapılan çalışmalardır. Bu çalışmaların sonunda en ideal biçime ulaşılır. İdeal biçim (ürün) tüketildiği toplumun ya da toplumların estetik değerlerini yansıtmak zorundadır.

Seramik kaplar işlevsel ürünler olmalarının yanında estetik ürünlerdir. Antik Dönem güzellik ve estetik anlayışı bu dönem içinde üretilmiş olan pek çok sanatsal eserin²⁹⁵ yanı sıra gerek biçimsel özellikleri gerekse üzerlerine uygulanan dekor ve bezemeler açısından endüstriyel bir ürün grubu olarak seramik kaplarda da görülebilmektedir. Ancak belli bir işlev için üretilmiş bu kaplarda estetik ikinci planda bırakılmıştır²⁹⁶. Endüstriyel seramikler estetik değerleri bakımından izleyiciye haz vermekten öte bir ihtiyaç karşılamaya yönelik üretilmiş fonksiyonel ürünlerdir²⁹⁷. Antik Dönem'de üretilen kap tiplerinde görülen, estetik anlayışın zaman zaman kapların işlevlerinden daha baskın olduğu görülmektedir. Bu kaplar, gerek biçimsel açıdan gerekse dekor açısından abartılı, sadece törenlerde kullanılan ve kullanılacakları törenle ilişkili örneklerdir.

Endüstrileşme sürecinin temelinde, artan talep ve ihtiyaçlar yatar. Talebin artması ve ihtiyaçların çeşitlenmesi Yunan çömlekçiliğinde de endüstrileşmeye doğru gidilmesine neden olmuştur. İhtiyaçları karşılayan ideal endüstriyel tasarımlar²⁹⁸ ekonomik bir hammaddeyle üretilmeli, daha az emek gerektirmeli son

²⁹⁵ Resim, Heykel, Mimari alanlarında.

²⁹⁶ Beiswanger 1939, 587 vd.

²⁹⁷ Tunalı 2004, 75. "Estetik işlevsellik, bir ürünle onu bir algı etkinliği ile kavrayan bir kullanıcı arasındaki bir ilgidir. Estetik işlevsellik, ürünün kullanımında meydana gelen duyulur algıya dayalı bir psikolojik olaydır."

²⁹⁸ İdeal endüstriyel tasarım ürünü: Malzeme ve İşlev, işlev ve biçim, biçim ve şekillendirme yöntemi arasındaki ilişkinin maksimum düzeyde doğru bir biçimde sağlandığı ürünlerdir.

olarak ise kısa zamanda üretilmelidir. Tüm bu koşullar Yunan çömlekçilerinin standartlaşmaya gitmesine neden olmuştur²⁹⁹. Üretimde artan talep ve bu talebin en kısa zamanda karşılanması gerekliliği çömlekçilerin üretimlerine; üretimde uyguladıkları şekillendirme yöntemine, işleve uygun kilin çeşitlenmesine, kap tiplerinde temel biçimlerin oluşturulmasına ve bu biçimlerin standartlaşmasına ve üretimdeki standartlaşmanın sonucu olarak tüketimde de standartlaşmaya gidilmesine neden olmuştur. Kapların şekillendirilmesinde diğer şekillendirme yöntemlerine göre kilin en kısa zamanda şekillendirilebileceği iki yöntem olan çarkta şekillendirme ve kalıpla şekillendirme tercih edilmiştir.

4.2 Hammadde

İşlev ve biçim ilişkisi endüstriyel tasarım ürünleri için ne kadar önemli bir yere sahipse hammadde ve işlev ilişkisi de bu ürün grubu için güçlü ve doğru kurulması gerekir.

Endüstriyel tasarımda hammadde ile ürün arasındaki olması gereken sıkı bağ, özellikle kapların üretiminde kendini göstermektedir. Kil kolay şekillendirilebilen, yüzyıllar boyunca şekillendirme yöntemleri uygulanan ve denenerek geliştirilen, şekillendirmede kullanılan alet kültürü ilerlemiş, hızlı üretime yatkın, piştikten sonra her türlü hava koşulunda bozulmadan kalabilen, gözenekli yapısal özelliği nedeniyle yüksek ve düşük ısıya karşı direnç gösteren ideal bir hammaddedir. Bu özellikler beslenmeyle başka bir değişle toplumların ağırlıklı olarak mutfak kültürleriyle işkili günlük yaşamda kullanılan eşyaların üretilmesinde diğer olası hammaddelere göre tercih edilen bir malzeme olmasını sağlamaktadır. Bir bütün olarak seramik kap tasarımlarının işlevsel olması, tasarımların gerçekleştirilmesinde kullanılmış olan hammaddenin uygunluk göstermesinden kaynaklanmaktadır.

Bir diğer gereklilikte zamandır. Üretimin gerçekleştirilmesinde harcanan zaman doğrudan malzeme için uygun görülen şekillendirme yöntemi ile ilişkilidir. Çalışma kapsamında anlatılan seramik şekillendirme yöntem ve tekniklerinden

²⁹⁹ Boardman 2003, 185. “Hiç kuşkusuz, önceden belirlenmiş miktarda sıvı saklamaya yarayan formların özel durumları dışında, belli bir ölçüm tekniği ve standartlaşma vardı. Büyük vazoların ve küçüklerin boyunları, gövdeleri ve ayakları genelde çarkta ayrı ayrı yapılmakta ve sonra birleştirilmekteydi. Çömlekçinin elinde önceden yapılmış boyun, gövde, ayak ve dudaklar bulunmaktaydı ve bunlardan uygun olanları birleştiriyordu. İsrraftan kaçınmak için parçaları standart bir ölçüde ürettiyordu.”

anlaşılacağı gibi elle şekillendirme yöntemi endüstriyel üretim için pek elverişli bir yöntem değildir. Zaman açısından oldukça fazla bir kayba neden olan, standart bir biçimde üretim yapılamayan, şekillendirme sırasında dikkat edilmesi gereken kurallara maksimum düzeyde dikkat edilse bile hata yapma olasılığı oldukça yüksek bir şekillendirme yöntemi olan elle şekillendirme, üretimde de büyük ölçüde kayba neden olacaktır. Bu nedenle ele şekillendirme endüstriyel bir üretim yöntemi olmaktan uzaktır³⁰⁰. Buna karşın kalıpla şekillendirme ve çarkta şekillendirme seri üretim için oldukça uygun yöntemler olup özellikle kap üretiminde çark, endüstriyel üretiminin tüm gerekliliklerini yerine getirebilmektedir.

Sonuç olarak bir nesnenin endüstriyel bir ürün olup gerek biçimsel açıdan gerekse malzeme açısından işlevini yerine getirememesi, üretiminin seri olmaması, estetik bir görünüme sahip olmaması söz konusu değildir. Nesnenin üretim amacı, duyulan bir ihtiyacı endüstriyel koşullar çerçevesinde en ideal biçimde karşılaması ayrıca hizmet edeceği toplumun beğenilerine başka bir deyişle estetik görüşüne hitap etmesi gerekir.

Çalışma kapsamında endüstriyel tasarım ürünleri olarak M.Ö. 6. ve 4. yy'lar arasında görülen Yunan seramik kap tipleri işlev ve biçim ilişkisi açısından değerlendirmeye alınırken var olan birçok grubun ve bunların alt gruplarının içinde işleve dönük olarak tasarımlarının en başarılı temsilcileri olan kap tipleri bu bölümde detaylı bir şekilde incelenmektedir.

Bunlardan ele aldığımız ilk örnek olan *C Tipi Tek Parçalı Amphoranın* tasarım açısından analizi yapıldığında, işlev ve biçim ilişkisinin en iyi yansıtıldığı depolama amaçlı üretilmiş olan seramik kap tipidir (Lev. XIII). Genel olarak, oldukça yalın ve yumuşak hatlara sahiptir³⁰¹. Profilin akıcı olması görsel açıdan kabı estetik kılmaktadır.

Dışa kalınlaştırılmış, torus ağzın hemen altından boyun başlamaktadır. Hafif iç bükey olan yüksek boyun, kademeli olarak dış bükey devam eder ve kaideye doğru daralır. Boyun üzerinden çıkan bir çift, kesiti yuvarlak, silindirik dikey kulp

³⁰⁰ İren 2003, 28. “Elde üretim Yunanistan’da Erken Bronz Çağı süresince uygulandı. Bu dönemden Girit’te, Kıbrıs’ta ve başka yerlerde birçok örnek vardır. Buna karşın, çarkta üretim sanatı yaygınlaştıkça daha yavaş bir yöntem olan elde üretim terk edildi ve sadece depolamak ve yemek pişirmek için kullanılan kaba “mutfak” kaplarında devam etti.”

³⁰¹ Cook 1997, 210. “Tek parçalı amphoralar M.Ö. 7. yy’ın sonuna kadar görünselerde hiçbir zaman boyunlu amphoralardan daha fazla popüler olmamışlardır.”

gövdenin en şişkin alanı üzerinde birleşir. Yüksek olmayan kaide, dışa açılır ve dış bükey bir harekete sahiptir. Kabı oluşturan eğriler birbirlerine zıtlık göstermektedir ancak birbirlerine oldukça yumuşak bir geçişle bağlanır.

Boyunlu amphoraların aksine C tipi amphora'nın şekillendirme işleminin tamamı çark üzerinde yapılmış olması oldukça yumuşak, akıcı ve dingin bir profile sahip tasarımının ortaya çıkmasında büyük ölçüde katkı sağlamıştır. Uygulanan şekillendirme yöntemi amphorayı üretim süresi bakımından da oldukça ekonomik kılmaktadır. Depolama ve saklama amaçlı kullanılan kap tipleri içinde yeralan boyunlu amphoraların üretim süresi tek parçalı amphoralara göre daha uzundur. Dolayısı ile tek parçalı amphora grubunda yeralan C tipi amphoranın boyun, gövde ve kaidesi parça parça değil, çark üzerinde kap bütünüyle şekillendirildiğinden, kısa zamanda tamamlanabilmektedir.

C tipi amphora çok yaygın bir kap tipi olmamasına rağmen işlevsel açıdan oldukça başarılı bir örnektir. Kabı oluşturan ağız, kulp ve kaide detayları, onu tek parçalı amphoralar grubu içinden ayırarak en başarılı depolama ve saklama kabı olarak nitelendirmemizi sağlamaktadır.

Depolama amaçlı kullanılan kaplar genellikle içlerine konan besin maddelerinin korunması ve saklanması için kumaş yada deri benzeri bir parça ile gerilerek kapatılmıştır. Bu parçanın kayması ise ağız kenarına bir ip bağlanarak engellenmiştir. C tipi amphoranın yuvarlak profilli ve alçak olan torus biçimindeki ağız yapısı, ağza gerilen kumaş ya da deri parçası bağlama işleminin kolaylıkla yapılmasını sağladığı gibi aynı zamanda ipin kaymasını önler. A ve B tipi amphora bu işlem için çok elverişli değildir. Ayrıca C tipinde görülen torus ağız yapısı kabın kullanımı sırasında olası çarpmalara A ve B tipi amphoralarının keskin hatlı ve yüksek dışa açılan ağız yapılarına göre daha fazla direnç gösterebilmektedir. Ortalama 40 cm yükseklikte üretilmiş C tipi amphoralar, yeterince besin maddesi alabilecek kapasiteye sahiptir. Karşılıklı aynı düzlem üzerinde yeralan dikey kulplar kabın içi dolu iken bir ya da iki kişi tarafından kolaylıkla taşınabilmesi için eklenmiştir. Kulplar kabın işlevselliğini arttıran unsurlardır. Kabın kulpları A tipi amphoralarda görülen köşeli kulpların aksine silindirik ve elle kavrandığında ele zarar vermeyecek bir biçimdedir. A tipi amphoraların şerit biçiminde köşeli kulp yapısı taşımayı zorlaştırmakta ve kabın işlevselliğini olumsuz etkilemektedir.

Ticari amphoraları da bir diğer depolama amaçlı üretilmiş olan kap tipidir. Antik Dönem tüccarlarının şarap, tahıl ve zeytinyağı gibi besin maddelerinin ticaretinde ambalaj olarak kullanılmışlardır. Analizi yapılacak olan kap Samos'ta üretilen ticaret amphorası tipidir (Lev. XIV). Estetiğin beklide minimum seviyede etkili olduğu bu kap tipinde işlevsellik maximum seviyededir.

Antik dünyada ticaret, deniz taşımacılığı ile deniz aşırı ülkelere yapılmaktaydı. İthal ve ihraç edilen tüm malların gemilere maximum seviyede yüklenebilmesi ve yolculuk sonunda olası kaybın minimum seviyede olması, içi dolu kabın gemiye yüklerken yada boşaltırken kolaylıkla taşınabilmesi, içindeki malzemenin dökümemesi için kapak yada benzeri bir sisteme sahip olması en önemliside kabın alış fiyatının oldukça düşük olması gerekmektedir. Tüm bu gereksinimleri Antik Dönem'de en iyi biçimde ticaret amphoraları karşılamıştır. Samos amphorasıda bunlardan biridir.

Ağız çapı oldukça dar olan Samos amphorası, dışa açılan, dışbükey oldukça belirgin ağız yapısına sahiptir. Ağızın hemen altında yüksek hafif iç bükey boyun görülür. Karşılıklı boyundan çıkan, oval kesitli, bir çift dikey kulp, omuzla birleşir. Boyun, kesintisiz, dışarıya doğru, dış bükey kavis yaparak genişler ve gövdenin en şişkin alanı olan omuzları oluşturur, omuzlardan içeriye doğru, dış bükey kavis, topuzla birleşene kadar kademeli olarak devam eder.

Amphora oldukça işlevsel biçimsel özellikler taşımaktadır. Kabın içine konulan malzemenin korunması ve saklanması için, yüksek ve belirgin ağız yapısı, kolaylıkla bir bezin yada derinin ağız kısmına gerilerek ipe bağlanmasına olanak sağlamaktadır. İp, ağız kenarından çıkıntı nedeniyle kaymayacaktır. Kabın geniş bir hacime sahip olması yeterli miktarda malzemenin depolanmasına olanak tanımaktadır. Samos amphorasının işlevsel bir kap tipi olmasının en önemli nedeni kaidesinin olmayışı, gövdenin sivri bir topuzla sonlanmasıdır. Bu kaplar gemilerin içine belli bir istifleme düzenine göre inşa edilmiş, yuvarlak delikli raflara yerleştirilmiştir. Deliklerin çapı amphoraların en geniş gövde çapını geçmemekte ve dolayısıyla amphoralar raflara konduğunda oldukça güvenli oturmaktadır. Gemi yolculuğunun zor olduğu düşünülecek olursa bu şekilde istifleme yapılmasını

mekandan kazanç sağladığı gibi güvenli bir yolculuk imkanı da sunmaktadır³⁰². Amphoradaki kulplar kabın dolu ya da boşken taşınmasında büyük ölçüde kolaylık sağlamıştır. Ergonomik açıdan bakıldığında kulpların yuvarlak kesitli olması elle zarar vermeden rahatlıkla kavranmasında ve taşınmasında büyük ölçüde yarar sağlamıştır. Samos amphorası daha az plastik, içine kum benzeri katkı maddeleri eklenmiş, karma bir çömlekçi kili ile şekillendirilmiştir. Bu şekilde yapılmış Samos amphorası, muhtemelen ekonomik rakamlarda satışı olan kaplardan biri oldukça akıllıca tasarlanıp üretilmiş bir endüstriyel üründür.

Karıştırma amaçlı üretilmiş *Çan Krater*, işlevine en üst seviyede hizmet verebilen oldukça başarılı bir endüstriyel kap tipidir (Lev. XV).

Genel olarak bakıldığında biçimsel açıdan büyük bir çanağa benzeyen çan krater, estetik açıdan oldukça dingin ve sağlam bir yapısal özellik taşımaktadır; ağız çapı oldukça geniş ve dudak kısmı dışarıya doğru hafif çekiktir. Ağız kenarından başlayan profil, kaideye kadar kesintisiz uzatılmış “S” biçimindedir. Gövdenin üst kısmına doğru bir alan üzerinde kavisli ve karşılıklı bir çift yatay kulp yerleştirilmiştir. Kaide yapılı ve torus biçimindedir.

Kraterlerin kullanım şekli sempozyumların betimlendiği figürlü seramik kaplarda görülebilmektedir³⁰³. Çan kraterin ağız kenarının günümüzde kullandığımız fincanlarda olduğu gibi dudak payına benzer bir yapı oluşturulmuştur. Yuvarlak profilli ve çekik bu yapıyla, kraterin ağız kenarından şarabın sızarak gövdeye akması engellenmeye çalışılmıştır. Çan kraterin ağız çapının geniş olması akışkan özellik gösteren su ve şarabın depolandıkları büyük hacimdeki amphora ve hydrialardan, dışarıya dökülmeden krater içine aktarılmasında kolaylık sağlamaktadır. Su ve şarap karıştırıldıktan sonra seri bir şekilde bu karışım kyathos ile alınarak kadehlere servis edildiği düşünülecek olursa ağız çapının geniş olması servis sırasında dökülmesini bir nebze engellemekte ve hızlı bir şekilde karışımın kyathosla alınmasına yardımcı olmaktadır. Seyreltilmiş şarabın soğutulmasında kullanılan psykter, çan kraterin bu geniş ağız yapısında rahat hareket olanağı bulmaktadır.

³⁰² Moignard 2006, 58.

³⁰³ Moignard 2006, 63. “Seramik kabın ne amaçla üretilmiş olduğunun, kabın üzerine resimlenmiş betimlerde gösterildiği, oldukça yaygın bir görüştür.”

Karıştırma amaçlı kullanılan tüm krater tiplerinin gerek hacimlerinin büyük olması, gerekse ağız çaplarının geniş olması üretilmelerinin en temel nedeni olan karıştırma ve servis hizmetlerinde hepsini işlevsel kılsada çan krater diğerlerinden öne çıkmaktadır. Onun daha işlevsel olmasının en temel nedeni kulp yapısıdır. Volütlü krater ve sütunlu krater, kulplarındaki volüt ve sütunlar nedeniyle taşımada tutma rahatlığı sağlamamakta ve dikey olmaları kontrolsüz taşınmasına neden olmaktadır. Çan kraterin kulp yapısı incelendiğinde ise oldukça sade ve ergonomik olduğu görülmektedir. Kulpun yatay oluşu sıvının taşınırken çalkalanmasını minimuma indirmekte böylece karışım daha kontrollü taşınabilmektedir. Yuvarlak kesitli silindirik kulp yapısı kulbun elle daha rahat kavramasını sağlamaktadır. Bir diğer karıştırma amaçlı kullanılan kap tipi olan kalyx kraterin kulp yapısı tıpkı çan kraterdeki gibi yatay ve silindirik kesitli olsada bu eklentiler işlevsel değildir. Kalyxlerde kulp kaideye oldukça yakın bir alanda gövde üzerine yerleştirilmiştir. Kabın içi sıvı ile doldurulduğunda ağırlık merkezi kraterin üst kısmında toplanmaktadır. Kulplar ise konumları gereği bu ağırlığı dengeleyememektedir. Dolayısıyla bu yapı, kabı taşınması oldukça zor bir kaba dönüştürmektedir.

Üretim süresi bakımından çan kraterin biçimsel yalınlığı ve akıcılığı, diğer varyasyonların aksine, gerek kulp gerekse gövde ve kaide yapısı bakımından çömllekçiye zaman kazandırmış olmalıdır.

Psykter şarabın soğutulması için üretilmiş oldukça incelikli tasarlanmış işlevsel, Antik Dönem'in termoslarıdır. Antik Dönem'de bu işlev için kullanılmış olan tek yaygın kap psykterdir. Bu nedenle kabın tasarım analizi kendi gelişimi seyri içinde gerçekleştirilmektedir.

Biçimsel açıdan mantara benzeyen psykter estetik değerleri çok fazla içinde barındırmayan şarabın soğutulması için tasarlanmış işlevsel bir kap tipidir (Lev. XVI).

Ağız çapı dar olan psykterin, ağız kenarı torus biçimindedir. Düz boyun yapısı fazla yüksek olmamakla birlikte, profil, kesintisiz gövdeyle devam etmektedir. Dış bükey, oldukça şişkin olan gövde, çapı dar, yüksek kaide ile birleşerek sonlanır.

Psykter geniş yuvarlak gövdesi ile yeterince şarap içine alabilecek kapasiteye sahip bir kap tipidir. Kaide çapının dar olması, ağız çapı, kaide çapından geniş olan,

her ölçüdeki kraterin içine kolaylıkla bırakılıp alınabilmesine, kulplu olanların ise sarkıtılabilmesine olanak tanımaktadır. Psykterlerin geniş yüzey imkanı soğutma işleminin hızlanmasını aynı zamanda kabın su üstünde kalmasını sağlamıştır. Su içinde kap, su altında kalan yüksek kaide ile dengeli durabilmektedir³⁰⁴.

Kap Antik Dönem’de çarkta ya tek parça ya da ayrı ayrı çekilen parçaların birleştirilmesiyle şekillendirilmiştir. Tek parçalı devamlı profile sahip olan örnekler diğerlerine göre daha kısa sürede tamamlanırlar. Diğerinde ise her bir parça, çarkta ayrı ayrı çekilmiş ve parçalar çentiklenerek birleştirilmiştir. Bu şekilde yapılan üretim, endüstrileşme süreci içinde tercih edilen bir yöntem olmuşsa da daha çok emek gerektirmekte ve birleşim yerlerinde hava kalma olasılığını arttırmaktadır. Dolayısıyla seramik üretim sürecinin her hangi bir aşamasında ürünün bozulmasına neden olabilmektedir.

Ancak Psykter ne şekilde üretilirse üretilsin işlev ve biçim uyumu en üst seviyeye ulaşmıştır. Bu kabın alt gruplarının olmaması, farklı biçimsel çözümlenmelere ihtiyaç duyulmamış olmasından kaynaklandığını düşündürmektedir.

Su taşıma ve depolama amaçlı³⁰⁵ kullanılan pratik bir kap tipi olan **Kalpis** oldukça gösterişli ve işlevselliğini arttıran biçimsel özelliklere sahiptir (Lev. XVII).

Kabın ağız kenarından başlayan profili kaideye kadar kesintisiz devam eder. Dışa kalınlaştırılmış ağız yapısı görülmektedir. Ağız kenarından başlayarak gövdenin en şişkin alanı olan omuzda birleşen bir dikey ve gövdenin en şişkin alanı üzerinde iki yatay kulp görülmektedir. Kürsel gövdeli kalpisin kaidesi dışa açılan, dışbükey profile sahiptir

Su taşıma ve depolama amaçlı kullanılan Kalpis ve Hydria, profilleri ve hacimleri dışında birbirlerinden çok büyük biçimsel farklılıklar göstermezler. Kalpis devamlı ve kesintisiz bir profile, hydria ise keskin hatlı, kesintili bir profile sahiptir. Bu nedenle Kalpis çarkta kısa zamanda tek parça olarak kolaylıkla şekillendirilebilen seri üretime yatkın bir kaptır³⁰⁶. Hacimsel açıdan kalpisin daha küçük olması kullanım kolaylığı sağladığı gibi üretim kolaylığı da sağlamış olmalıdır. Hem hydriada hemde kalpiste görülen üç kulp her iki kabın işlevselliklerini arttıran en

³⁰⁴ Boardman 2003,189. “Kuyu suyu ya da karla dolu bir kraterin içinde duran psykter, armut biçimi ve kalın ayağı ile soğutmak için azami yüzey sağlar.”

³⁰⁵ Henrickson-McDonald1983, 632-633.

³⁰⁶ Richter 1923, 253 vd.

önemli yapısal özelliktir. Ancak gerek hacimsel açıdan gerekse seri üretime biçimsel yatkınlığı nedeniyle bu kulplar kalpiste işlevlerini maximum düzeyde yerine getirmektedir. Ayrıca kulpların yuvarlak kesitli, silindirik olması onları ergonomik kılmaktadır. Gövde üzerine yerleştirilmiş karşılıklı iki yatay kulp kabın iki kişi tarafından kolaylıkla çalkalanmadan taşınmasına, dikey kulp ise rahatlıkla suyun dökülmesine olanak sağlamıştır. Kalpisin işlevsel açıdan incelendiğinde en büyük tasarımsal yanlışın ağız yapısından kaynaklandığı görülmektedir. Ağız dökme eylemi için işlevsel değildir. Bu yapı suyun boşaltılması sırasında kontrollü boşaltıma olanak tanımamaktadır.

Su taşıma ve depolama amaçlı kullanılan kaplar grubu içinde ele alınan kados, torus ağız, kesintisiz profili, düz dibi ve omuz üzerine yerleştirilmiş silindirik kulp yapısı ile oldukça işlevsel ve üretimi kolay bir kaptır. Ancak bu kap suyun depolanması ya da taşınması için değil ip bağlanarak suyun nehir ya da kuyu gibi kaynaklardan çekilmesi için kullanılmıştır³⁰⁷. Bu nedenle kap biçimsel açıdan işlevine uygun olsa da şekillendirilmesinde kullanılan malzeme bakımından işlevine uygun değildir. Çünkü kabın yapı malzemesi olan seramik kırılğan bir malzemedir ve su çıkartılırken ya da çekilirken kabın çarparak kırılma olasılığı yüksektir.

Seramik yağ şişeleri başlığı altında hem mutfak eşyası olarak masada kullanılan kaplar hem de kozmetik amaçlı içine kokulu yağlar konan kaplar ele alınmıştır. Lekythoslar ve askoslar mutfak grubunu oluştururken aryballos, alabastron, lydion ve amphoriskos kozmetik grubunu oluşturmaktadır.

Mutfakta kullanılan yağ şişelerin biri olan *Squat lekythoslar*, bazı biçimsel özellikleri bakımından lekythosun diğer alt gruplarından ayrılır. Kabın ağız yapısı dışa kavisli, geniş ve yüksek, yayvan ve yuvarlaktır. Dar ve yüksek olan boyun, gövdeye doğru iç bükey bir hareketle dışa açılır. Boyun üzerinden çıkan kesiti yuvarlak dikey bir kulp gövdenin başladığı alan üzerinde birleşir. Gövde küresel yapıda, kaide ise geniş ve düzdür³⁰⁸.

Küçük boyutta olan kap, çok az miktarlarda saklanan kıymetli yağlar için yeterli bir hacme sahiptir. Dar boyun yapısı yağın kullanım esnasında birden bire boşalmasını engellemekte ve daha kontrolü dökülmesini sağlamaktadır (Lev. XVIII).

³⁰⁷ Sparkes-Talcott 1970 I,201.

³⁰⁸ Richter 1923, 253 vd

Ele geçen buluntu örneklerinin bazılarında lekythosun ağzının iç kısmında küçük bir çıkıntı görülmektedir. Bu çıkıntı ikinci bir ağız yapısı oluşturmakta ve ağız çapını oldukça daraltmaktadır. Bu örnekler lekythosların ağız yapılarıyla ilgili denemeler yapıldığını, üreten çömlekçilerin tasarım kaygısını oldukça iyi yansıtan kanıtlardır³⁰⁹. Endüstriyel tasarım açısından bir şişeden, sıvının az dökülmesi isteniyorsa boyun ya da ağız çapı mümkün olduğunca daraltılmalıdır. Çünkü boşaltma işlemi sırasında sıvı dışarıya çıkmaya çalışırken içeriye hava girişinin olması gerekir. Hava içeriye ne kadar rahat girerse sıvı da o kadar rahat dışarıya akıtılacaktır. Nitekim lekythosta sıvının akışı az miktarda ve kontrollü dökülsün diye gerek ağız çapında gerekse boyun kısmında daraltmaya yönelik biçimsel detaylar eklenmiş yada vurgulanmıştır. Bu örnek o nedenle işlevine en üst seviyede hizmet eden lekythos örneğidir. Diğer yandan Squat lekythosunun zeminle temas ettiği alanın yani kaidesinin geniş olması onu zemine sağlam basan bir form olmasını sağlamakta ve devrilme olasılığını düşürmektedir. Boyutsal açıdan küçük, biçimsel açıdan yalın olan squat lekythos diğer lekythoslara göre biçimsel özellikleri nedeniyle daha kısa zamanda ve kolaylıkla şekillendirilebilme özelliği göstermektedir.

Squat lekythosun dışında kalan Deianira, Standart ve Secondary lekythoslarının biçimsel açıdan en temel ortak özellikleri uzun silindirik gövde yapısına sahip olmalarıdır. Lekythosların masada kullanıldığı düşünülecek olursak bu özellik estetik açıdan onları zarif ancak işlevsellikleri bakımından zayıf kılmaktadır. Kaplarda boy uzadıkça yere temas alanının genişlemesi dengeyi arttıran bir özelliktir. Fakat bu özellik bu kap tiplerinde görülmemektedir. Bu grupta yer alan Deianira, Standart ve Secondary lekythosları genel olarak gerek ağız gerekse kulp bakımından squat lekythosla aynı biçimsel özelliklere ve işlevselliğe sahiptir. Ancak sadece Deianira lekythosun gövde profili devamlılık göstermektedir. Bu özellik şekillendirme kolaylığı açısından onu squata yaklaştırır.

Korinth Aryballosu Antik Dönem’de kokulu yağlar için kullanılan kozmetik yağ şişeleri arasında yer alır ve oldukça ilginç bir başka endüstriyel tasarım

³⁰⁹ Kanowski 1983, 97.

ürünüdür. Genellikle atletler tarafından kullanılmış olan aryballos oldukça küçük, yalın ve estetik bir tasarıma sahiptir (Lev. XIX).

Ağız yapısı oldukça kalın ve disk biçiminde olan Korinth aryballosunun ağız çapı gövdesinin en şişkin alanının çapına oldukça yaklaştırılmıştır. Kısa ve geniş olan kulp yapısı, ağız kenarından başlar ve omuzla birleşmektedir. Boyun oldukça kısadır ve kesintisiz küresel gövde ile birleşerek son bulan aryballosun kaidesi yoktur.

Korinth aryballosunun oldukça abartılı ve disk biçimindeki ağız yapısında, sıvının akması için oldukça dar bir alan bırakılmıştır. İçindeki yağ, kabın gövdesinden tutularak sallanması sonucunda ele dökülmüştür³¹⁰. Arballoslarda bulunan kıymetli yağların -biçimsel açıdan benzer özellikler gösteren Squat lekythosta da görüldüğü gibi- az miktarlarda ve kontrolü kullanım isteği bu ağız yapısının tasarlanmasının en önemli nedeni olmalıdır. Korinth Aryballosunun dip kısmının yuvarlak olması kapın devrilmesini zorlaştırırken devrilsen bile ağız çapının geniş olması tamamen yere yatmasını engellemektedir. Dolayısıyla yağ dökülmemektedir.

Vazo üzerine yapılmış olan betimlemelerde aryballosun özellikle erkek atletler tarafından palaestralarda kullanıldığına işaret edilmektedir. Betimlerde atletler vücutlarını aryballoslardan ellerine döktükleri yağlarla yağlamakta, aryballosları boynuna ya da kulpundan geçirerek sardıkları iple, bele ya da bileğe asarak taşınmaktadırlar³¹¹. Kabın ağız çapının oldukça geniş olması boyun kısmına bağlanan ipin kaymasını önlemektedir. Bu nedenle aryballos oldukça güvenli olarak içindeki yağ dökülmeden taşınabilmektedir. Bu kap tipinin tasarımında kaidenin yer almaması taşıma biçimiyle doğrudan ilişkilendirmemize ayrıca kullanılmadıkları zamanlarda bir yere asıldığına işaret etmektedir.

Aryballosların başka bir tipi olan Attik Aryballosu düz dip yapısı ile yere oturabilmektedir. Bu tipin dip yapısı kabın istenilen her yere konabilmesini sağlasada kulplarının abartılı ve gösterişli oluşu günlük yaşam içinde kullanım kolaylığı sağlamamaktadır. Dolayısıyla günlük kullanımda daha fazla özen gerektirmektedir.

³¹⁰<http://www.metmuseum.org> (15.06.2008)

³¹¹ Richter-Milne 1973, 16.

Kabın şekillendirme süresi tüm bu özelliklerinden dolayı korinth tipine göre daha fazladır.

Aryballos gibi kozmetik şişesi olarak tasarlanan alabastron, kadınlar tarafından oldukça yaygın kullanılmış bir kap tipidir. Alt grupları arasında Korinth alabastronu en işlevsel olanıdır. Kabın dudak yapısı Korinth aryballosunda olduğu gibi disk biçiminde olup sıvının akması için oldukça küçük bir ağza sahiptir. Alt kısma doğru şişkin olan gövde yuvarlak diple bitmektedir. Ağız ve boyun arasında kulp benzeri kulakçıklar görülür. Bu yapı boyundan asılarak taşındığı düşünülen bir kap için yeterlidir. Genel olarak işlevine uygun olarak tasarlanmış olsada kap estetik açıdan tamamlanmamış olduğunu ve Korinth aryballosunun taklit edildiği hissini uyandırmaktadır. Bu nedenle özgün bir biçime sahip olduğu düşünülemez.

Kozmetik şişesi olarak kullanılan diğer iki seramik kap lydion ve amphoriskostur. Bu kaplar kendi işlev grubu içinde gerek boyut gerekse biçimsel açıdan endüstrileşme yolunda üretilmesi oldukça zor kaplardır. Ağız-gövde ve kaide görülen detaylar seri üretim için uygun değildir. Diğer yandan her iki kabın ağız çaplarının geniş olması sıvıların taşınmasında gereğinden fazla özen gerektirmektedir.

Lekythoslar gibi mutfakta yağ şişesi olarak kullanılan *Askos* günümüzde kullandığımız çaydanlıklarla oldukça benzer biçim ve kullanım özelliği göstermektedir (Lev. XX).

Askosların tüm alt grupları üretim açısından oldukça zor tasarımlara sahiptir. Emzik ve kulp eklentileri ayrıca yassı gövde yapıları nedeniyle şekillendirme bakımından oldukça zaman alan kaplardır. Guttus tipi İşlevsel açıdan diğer iki alt gruptan ayrılmasada estetik açıdan zarif değildir aynı zamanda abartılı emzik boyutu kabın ağırlık merkezini öne taşımakta ve bu ağırlığı dengeleyen kaidenin çapının dar oluşu kabı dengesiz kılmaktadır. Guttus tipi askoslar bu özellikleri nedeniyle diğerlerinden öne çıkar.

Sığ gövdeli askoslar ise derin gövdelilere göre işlevsellik bakımından çok büyük farklılık göstermez, bunlar da derin gövdeliler kadar işlevseldir. Ancak yaklaşık 45 derecelik bir açıyla gövdeye eklenmesi gövdenin tamamının doldurulamamasına ve sıvının dökülmesine neden olacaktır. Hacimsel açıdan derin gövdeliler daha fazla sıvı içerdiğinden tasarım açısından daha başarılı görülmektedir.

Gövdesi şişkin ve derin olan askosun ağız çapı küçük ve emziklidir. Emzik gövde ile yaklaşık olarak 90 derecelik bir açıyla birleşmektedir. Ağızın hemen altından, boyun üzerinden başlayan, yukarıya doğru yükselen ve aynı aks üzerinde, gövdenin son bulduğu kenarla dar bir açıyla birleşen, kavisli bir profile sahip kemerli kulp görülmektedir. Gövdenin üst kısmı ve yere temas ettiği dip düz ancak biraz daha geniştir.

Tasarım açısından incelendiğinde servis yapmak için kullanılan bir yağ kabı olarak benzerlerine, özellikle tıpkı askoslar gibi sofrada da kullanılan lekythoslara göre oldukça işlevsel bir kap tipidir³¹². Yunan toplumunda değerli bir sıvı olan yağın saklanması ve servis edilmesinde kullanılabilecek en iyi tasarımlardan biridir. Büyük saklama ve depolama amaçlı kullanılan kaplardan alınan yağ, gövdenin üst kısmında bulunan delikten kap doldurulmuştur. Hazneye iki farklı noktadan, biri gövde üzerinden diğeri ise emzik bölümünden hava girişi sağlayan deliklerle, doldurma ya da boşaltma işlemi sırasında havanın kabın içinde sıkışma olasılığı ortadan kaldırmıştır. Dışa açılan ağız yapısına sahip emzik yağın kontrollü boşaltılmasını sağlamaktadır. Oldukça geniş ve kavisli kulp yapısı kabın kolaylıkla tek elle taşınmasına yardımcı olmaktadır. Askosta görülen yuvarlak kesitli silindirik kulp yapısı, kabın içi doluyken tek elle taşınmasında kullanım rahatlığı katmaktadır ve kap bu bakımdan oldukça ergonomiktir. Emzik yüksekliğinin gövde seviyesinden fazla olması haznenin tamamen yağla doldurulabilmesini sağlamış ayrıca yağın kaptan dökülmesini engellemiştir. Askosun yere temas alanının geniş olması kaba sağlam bir duruş kazandırmıştır.

Törensel seramik kaplar estetik açıdan kullanıldıkları ritüelin niteliğine uygun tasarlanmış kaplardır. Genel olarak işlevselliğin bu tür kapların tasarımında ikinci planda kaldığı görülmektedir. Çalışma kapsamında törensel seramik kaplar içinden kullanılış biçimlerine ve estetik yetkinliklerine bakılarak öne çıkan kap tipleri olan phiale, lebes ve loutrophoros üzerinde durulmaktadır.

Neredeyse tüm törensel faaliyetlerde kullanılan **Phiale** Antik Dönem’de oldukça önemli bir yere sahiptir. Antik Dönem çömlekçiliğinde genellikle libasyon kabı

³¹² Richter-Milne 1973, 18. “Askos biçimsel açıdan, yağ dökmek için, içinden yağın oldukça zor ya da zayıf aktığı lekythoslara göre gövde biçimi ve açılı emziği ile oldukça iyi tasarlanmış bir kap tipidir.”

olarak üretilmiş bir kap olsa da farklı işlevlerde de kullanıldığı bilinmektedir (Lev. XXI).

Siyah astarlı phiale varyasyonları çocuk bakımında ve bazı ev temelli aktivitelerin gerçekleştirilmesinde hem sıvı hem de granüllü maddelerin içine konmasında, çocukların temizlenmesinde, tıpkı ev içinde kullanılan diğer küçük açık kaplar gibi benzer amaçlarda kullanılmıştır³¹³. Phialenin kulp, ayak, sap gibi eklentileri yoktur, ancak bazı örneklerinde phialenin iç yüzeyinin merkezinde yuvarlak bir tümsek görülmektedir, bu biçime sahip olan örneklere mesomphalos phiale adı verilmektedir³¹⁴.

Dışa açılan, yüksek kenarlı phialenin, ağız kısmının hemen altında bir basamak görülmektedir, Dışbükey ve sığ bir gövde yapısına sahiptir. Kabın iç kısmında merkezde yumurta gibi bir tümsek yer alır. Simgesel bir anlam taşıyan tümseğin tasarım açısından bir işlevinin olup olmadığını söylemek zordur. Ancak içinde sıvı taşıdığı düşünülecek olursa kabın iç yüzeyindeki tümsek, altında dış bükey bir profil oluşturmaktadır ve taşırken parmakların bu alandan destek aldığı düşünülebilir. Ayrıca sığ bir kaptaki sıvı taşırken çalkalanma ve dökülme olasılığı oldukça yüksektir. Phialenin ortasındaki tümsek çalkalanma alanını daraltarak sıvının dökülmesini bir nebze engelleyen bir faktör olabilir.

Başka bir açıdan değerlendirecek olursak libasyonların uygulanmasında savurma işlemi biçimsel açıdan bu sığ kapla kolaylıkla gerçekleştirilebilmesine, sıvıların içinde bırakıldıklarında ise merkezindeki tümsek kabın sıvı üzerinde batmadan kalabilmesini sağlamış olabilir.

Loutrophoros düğün ve cenaze törenleri için üretilen törensel seramik kap tiplerinden biridir. Biçimsel ve dekor özellikleri bakımından günlük kullanıma uygun bir tasarıma sahip değildir. Törensel amaçlı üretilmiş olan kap, oldukça süslü, gösterişli, amphora ve hydria benzeri bir kap tipini oluşturur³¹⁵ (Lev. XXII).

Birkaç kademeli, dışa açılan, hafif içbükey profilli ağız ve ağızdan başlayarak içbükey profilli, gövdeye doğru oldukça daralan, yüksek bir boyuna sahiptir. Bir çift

³¹³ Moignard 2006, 62.

³¹⁴ Kanowski 1983, 116.

³¹⁵ Boardman 2003, 191. "Amphora ya da hydria formundaki loutrophoros uzun boyunlu amphoraların gövdesine sahipti. Form Anatolos Ressamı'nın ve diğerlerinin boyadığı erken protoattik vazolara benzer, ancak seri M.Ö. 7. yy'da kesintiye uğramıştır."

dikey ve yüksek kulp, ağzın bittiği boyunun başladığı yerden çıkar ve hafif dışa yuvarlak bir hareketle boyun profiline paralel bir biçimde inerek omuz üzerinde birleşir. Loutrophorosun omuzları geniş ve hafif yuvarlaktır. Gövde dış bükey bir harekete sahip olup, oldukça zarif ve koniktir. Kaide ise S profilli (Oglee), yüksek ve geniştir.

Mezar üzerine bırakılarak kullanılmış olmaları tüm hava koşullarından etkilenmelerine neden olmuştur. Ancak çömlükçiler bu konuyla ilgili oldukça basit ve akıllıca bir çözüm üretmişler, mezarı işaret etmede kullanılan tüm kapların altlarının delikli ya da açıkyapmışlardır³¹⁶. Bu sayede yağmur ya da kar yağdığındakapların içlerinin su ile dolması engellenebilmiş ve su toprağa akmıştır. Eğer kabın dip kısmı kapalı olsaydı, içi su ile dolacak ve soğuk hava koşullarında su donarak genleşecekti. Genleşme kabın cidarının çatlamasına ya da patlamasına neden olacaktı.

Lebes oldukça gösterişli bir başka törensel kap tipidir³¹⁷. Kase biçimine sahip olan kabın ağız yapısı kalınlaştırılmış, yuvarlak profilli, geniş çapta olup boyunu yoktur. Küresel gövdeli kabın dip kısmı yuvarlaktır. Şölenlerde şarap sunmak için kullanılan lebes oldukça geniş bir hacme sahiptir. Kabın ayakta durabilmesi için üretilmiş olan yüksek bir kaide görülmektedir. Kaide gövdeden bağımsızdır (Lev. XXIII).

Lebes şölenlerde tıpkı kraterler gibi içinden şarap servisi yapılan bir kaptır. Oldukça yalın bir biçime sahip olsa da üzerine yapılan dekorlarla ve standıyla gösterişli bir kaba dönüştürülmüştür. Kap oldukça geniş bir hacme sahip yeterince şarabın içine konmasına olanak tanımaktadır. Bu kabın en önemli özelliği kaide üzerindeki lebesin hareketli oluşudur yani istendiği takdirde kabın gövdesi hafif bir kuvvetle döndürülebilmektedir³¹⁸. Kabın hareketli yapısı işlevsel açıdan forma bir katkı sağlamasa da, üzerine yapılmış dekorların devamlılık özelliği göstermesinden dolayı, hareket etmeden hafif bir kuvvetle kabın kaide üzerinde dönmesi sağlanarak kolaylıkla betimler izlenebilmektedir³¹⁹. Kapta görülen dip yapısı ve bu dip yapısına

³¹⁶ Kanowski 1983, 101. “Bunun neden Yağmur sularına karşı alınmış basit bir çözüm olmalıdır. İçi iyice su ile dolmuş durgun su dondurucu hava koşullarıyla birlikte kabı çatlatılabirdi.”

³¹⁷ Bothmer 1984/1985, 6.

³¹⁸ Moignard 2006, 61. “Lebesin hareketli bir kap olması önemlidir -onu sallayabilir yada döndürebilirsiniz.”

³¹⁹ Moignard 2006, 61.

uygun biçime sahip kaide yapısı özellikle kabı analiz kapsamına dahil edilmesine neden olmuştur.

Lebesle kullanım yeri ve şekli bakımından aynı yapısal özellikler taşıyan oldukça gösterişli bir diğer törensel kap lebes gamikostur. Vazo resimlerinde kabın düğünle ilişkili olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Demeter ve Persephone için yapılan törenlerde kullanılan bir diğer kap kernostur. Birkaç kapaklı fincanın halka biçiminde bir ana yapının üzerine yerleştirildiği ilginç bir kap tipidir. Kabın tören sırasında baş üzerinde taşındığı bilinmektedir³²⁰ kap bu işleve uygun olarak çok geniş bir tabana yayılan ve hareketlide olsa dengesini koruyabilen bir biçimsel özelliğe sahiptir. Aynı zamanda baş üzerine kolayca ve merkezlenerek konulabilmesi için kabın üstünde halka biçiminde kulp bulunmaktadır.

Merhem kapları olarak bilinen kapaklı seramik kaplar kıymetli kozmetik malzemelerin saklanması için kullanılan özel kaplardır³²¹. Pyxis, exaleiptron ve lekane olmak üzere üç ana gruba ayrılırlar. Pyxis ise kendi içinde altı alt gruba ayrılmaktadır. Bunlar arasında endüstriyel tasarım açısından en başarılı olanı B Tipi Pyxistir.

B Tipi Pyxis genel olarak silindirik bir biçimsel özellik göstermektedir (Lev. XXIV). Kap, kapak ve gövde olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Silindirik kapak merkeze doğru hafif dış bükey bir harekete sahip, kubbelidir. Kapağın en dış kenarı dışarıya doğru çıkıntılıdır. Kapak oldukça yüksek, kabın gövdesi ile aynı yükseklikindedir. Gövde, kapağın çapına göre daha dar bir çapa sahiptir. Kapakta görülen çıkıntının aynısı gövdenin alt kısmında da görülmektedir. Bu çıkıntı üzerine, gövde yüksekliği ile aynı yüksekliğe sahip olan kapak, tam olarak oturmaktadır. Kaide gövde çapına göre oldukça dar ve kısadır.

B Tipi Pyxis, Yunan çömlekçiliğinin el işçiliği ve endüstriyel tasarım konusunda ne kadar ileri bir seviyeye ulaştığını gösteren en önemli kap tiplerinden biridir. Çarkta, gövde üzerine yivlerle oturan kapaklı kutu yapımı teknik açıdan oldukça zordur. Çünkü kapak ve gövde arasında boşluk kalma olasılığı ve kapak ve

³²⁰ Kanowski 1983, 54-55.

³²¹ Bothmer 1984/1985, 7.

gövdenin birbirleri üzerine oturmama olasılığı yüksektir. Bu kap örneğinde kapak sadece gövde üzerine oturmamakta aynı zamanda tüm gövdeyi kapsayarak kapanmaktadır. Bu şekilde tasarlanmış kapak hafif bir hava akımıyla uçabilecek yada kirlenebilecek kıymetli bir kozmetik malzemenin saklanması için oldukça işlevseldir. Tüm gövdeyi kapsayan kapak, kabın içindeki malzemeyi oldukça sağlıklı koruyabilme olanağı sağlamaktadır. Ayrıca taşınırken kapağın gövde üzerinden kayıp düşme olasılığı yoktur. Kapağın gövde üzerinden kolaylıkla alınması için de oldukça basit ama etkili bir çözüm getirilmiştir. Kapağın kenarındaki çıkıntılı yapı kapağın elle rahatlıkla kavranması ve kapağın açılması için üretilmiş bir çözümdür. Kabın yalın estetiğini bozabilecek fazladan bir kulp biçiminin kapağa eklenmesine gerek kalmamıştır. Bunun yanında vazo ressamlarına resimlenecek yüzey açısından kapak üzerinde kulpun olmaması daha geniş ve kesintisiz bir yüzey sağlamaktadır.

Pyxisin diğer alt gruplarını oluşturan Tripod, Nikosthenic, A tipi, C tipi, D tipi pyxis kozmetik malzemelerin saklanması bakımından temelde yeterlilik göstermektedir. Bu yeterlilik tüm kap tiplerinin kapaklı tasarlanmış olmalarından kaynaklanmaktadır. Ancak tasarımlarda yer alan detaylar bu kapların işlevselliğini arttırabildiği gibi yetersiz kalmalarına da neden olabilmektedir. Dolayısıyla üretim süreci bakımından karmaşık yapıları pyxisleri şekillendirilmesi zor kaplar olarak değerlendirmemize neden olmaktadır.

Tripod pyxis kapak ve gövde ilişkisinin iyi kurgulandığı kapağın işlevselliğini arttıran topuzlu bir kulba sahip yere üçayakla sağlam basan zarif ve incelikli tasarlanmış oldukça estetik ve işlevsel bir merhem kabıdır. Fakat bu kabın üretim süreci dikkate alındığında oldukça karmaşık biçimsel yapıya sahip olmasından kaynaklanarak endüstriyel açıdan seri üretime çok uygun bir kap olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla bu kabı başarılı endüstriyel bir tasarım ürünü olarak değerlendirememekteyiz.

Nikosthenic pyxiste gövde ve kapak birbirlerine uyumludur. Kapağa topuz eklenerek işlevselliği arttırılmıştır. Ancak kabın ağırlık merkezinin yukarıda olması nedeniyle kaide yapısı gövdesi ile uyum göstermez.. Kaide çapının dar olması nedeniyle kap yere dengeli ve sağlam basmaz.

A ve C tipi pyxis tıpkı tripod pyxis gibi çok emek gerektiren bir tasarıma sahiptir. Her iki kapta iç bükey silindirik bir yapı hakimdir. Ancak A tipinde genel yapı içinde kabın kapağı ve gövdesi profilin devamı niteliğinde olup kaide üç bölümden oluşur. C de ise gövde içbükey profilli olup kapak kubbe biçimindedir. Kaidesi halka biçimindedir. D tipi pyxis oldukça yalın silindirik gövde yapısına sahip düz kapaklı bir kap tipidir. Kapak üzerine herhangi bir eklenti yapılmadığından ve belirgin bir kenar çıkıntısına sahip olmadığından kullanımı oldukça zor yetersiz bir kaptır.

B Tipi Pyxis dışındaki diğer beş tip pyxisin kapak sistemleri derin değildir ve gövdeyi yüzeysel kavramaktadır. Dolayısıyla kimyasal yada mekanik açıdan uçucu özellikteki kozmetikler bu tip kaplarda sağlıklı bir biçimde korunamazlar. Ancak B tipi pyxis içinde bu özellikteki kozmetikler daha sağlıklı bir biçimde korunabilmektedir.

Exaleiptron bir başka kapaklı kozmetik amaçlı üretilmiş sığ bir kap tipidir. Gövdeye göre oldukça dar bir çapa sahip olan kap, gövde biçimini devam ettiren bir profile sahiptir. Kapağın merkezinde, yüksek, lale biçiminde bir topuz görülmektedir. Exaleiptronun ağız kısmı haznesine doğru kıvrılmaktadır. Basık, yuvarlak profilli gövde, yüksek, tabana doğru dışa açılan, iç bükey profilli, konik bir kaide üzerinde yer alır (Lev. XXV).

Kapak, ağız kenarında oluşturulmuş, yiv üzerine oturmaktadır. Kapağın çapı, gövdenin çapına göre oldukça küçüktür. Yüksek kulp yapısı, kapağın parmaklarla kolaylıkla kavranmasını, dolayısıyla kullanım kolaylığı sağlamaktadır. Kap içine konan her hangi bir sıvının kolaylıkla dökülmesi, gövdenin ağız yapısının yüksek, iç bükey yapısı nedeniyle oldukça zordur ve içindeki sıvının dökülerek değil de sürülerek kullanılması nedeniyle bu biçim oldukça işlevseldir³²². Gövde üzerinde taşıma amaçlı herhangi bir uzantı görülmemektedir. Kap muhtemelen kaidesinden kavranarak taşınmıştır.

³²² Kanowski 1983, 35. "Ağız yapısının içe doğru kıvrık olması, bu kap tipini sıvıların dökülerek kullanılması için ideal bir kap tipi yapmamaktadır."

Sıvı içeceklerin içilmesinde kullanılan kaplar geleneksel bir biçime sahip olup bu biçimin çeşitlendirilmesiyle üretilen kaplardır³²³. Sıvı içecekler için kullanılan standart ve seri üretime uygun en işlevsel ve estetik değerleri yüksek olan kap tipi dudaklı kasedir.

Dudaklı Kase şarabın içilmesi için tasarlanmış en işlevsel Yunan kase tipidir. Kasenin gövde derinliği fazla değil, sığdır. Hafif eğimli, neredeyse dik ağız yapısına sahiptir, ağız profili gövde profilinin devam ettirmemekte, ancak ağız yapısından gövde yapısına geçiş keskin değil oldukça yumuşaktır. Ağız yapısının bittiği, gövdenin başladığı alan üzerinde bir çift yatay kulp aynı düzlem üzerine karşılıklı yerleştirilmiştir. Kulpların kesiti yuvarlaktır. Gövdeyi taşıyan dar çaplı yüksek kaide, geniş ve düz bir dip ile bitmektedir (Lev. XXVI). Endüstriyel tasarım bakımından sıvıların içine konduğu kaplar, sıvıların dökülmemesi için genellikle kapalı bir ağız yapısına sahip olması gerekir, ancak Yunan kaseleri bu genel yargının aksine sıvıların içme işlevi için üretilmiş açık ağız yapısına sahip geleneksel bir forma sahiptir. O nedenle kabın tasarım analizini yapılırken bu özellik göz ardı edilmektedir.

Dudaklı kasenin ağız çapının geniş olması, kraterlerin içinden sıvının kepçelerle alınıp kaselere konulması işleminde avantaj sağlamakta, servisin dökülmeden, seri bir şekilde yapılmasına neden olmaktadır. Düze yakın ağız kenarı, içme sırasında ergonomik açıdan bir nebze kolaylık sağlamaktadır. Ancak dışa çekik bir yapıya sahip olmadığı için düz ağız kenarı, içim sırasında kabın içindeki sıvının damla damla dış yüzeyine akmasına neden olmaktadır. Buda estetik olmayan bir görüntü ortaya çıkarır.

Kasenin yatay, zarif, kulpları estetik açıdan kase formunun genel biçimi ile oldukça uyumlu olup, sunulurken içindeki ağırlığı taşıyacak kadar da güçlü ve kavranması bakımından ergonomiktir. Bu tip kaplarda görülen kulplar, kabın kullanımı sırasında çok fazla işleve sahip olmaması, bu eklentilerin daha çok estetik kaygılardan dolayı gövde üzerine yerleştirildiği düşüncesini uyandırmaktadır. Taşıma eylemi kabın kaide yapısı kavranarak gerçekleştirilmektedir. Kasenin kaidesi

³²³ Henrickson-McDonald1983, 632

oldukça yüksek ve zariftir. Tek elle kaidenin gövdesinden ya da iki elle kasenin gövdesi kavranarak taşınabilir³²⁴.

Heron skyphosu da sıvı içecekler için kullanılan bir diğer endüstriyel kap tipidir. Geniş ağız çapına sahip kabın, ağız kenarı dışa çekik ve kalın cidarlıdır. Skyphosun gövdesi dış bükey bir hareket sahip olup, ağız çapına göre daha dar çaplı ağır bir kaide ile son bulmaktadır. Gövde üzerinde yukarıya doğru hafif kavisli, aynı düzlem üzerinde bir çift, yatay, kesiti yuvarlak kulp görülür. Sıvıların içilmesi için tasarlanmış en başarılı skyphos tipidir (Lev. XXVII)³²⁵.

Skyphosun kalın cidarını inceltmeye yönelik bir çaba olarak görülen dışa çekik ağız yapısı içim sırasında dudak, biçimi rahatlıkla kavrayabilmekte ve dudak çekildikten sonra kabın ağız kenarından gövdeye sıvının sızması önlenmektedir. Bu ağız yapısı oldukça işlevsel olup kabın estetiğini bozabilecek gövde üzerinde damlacıkların oluşmasını engellemektedir. Kabın gövde yapısı içine konan sıvının saklanması ve içindeki sıvının kap taşınırken dökülmesini engelleyecek derinlik ve hacme sahiptir. Kulplar kabın içi doluyken taşınmasında büyük iş görmektedir. İşlevsel olan kulplar biçimsel açıdan da kullanışlıdır. Yere temas alanının geniş olması zemine sağlam basmasını sağlamaktadır.

Sıvı içecekler için kullanılan kaplar arasında oldukça gösterişli biçimsel özelliklere sahip ancak endüstriyel açıdan beklide grubunun en yetersiz örneği kantharostur. Ancak bu kap tipinin Dionysos'la ilgili kutlama ya da şenliklerde şarap içmek için kullanılmıştır. Bu nedenle işlevinden öte geleneksel biçimi öne çıkmaktadır. Kabın oldukça geniş ve sığ olan gövdesine karşın, kabı dengesiz kılan yüksek kulpu ve kaidesi günlük kullanım için uygun değildir.

Kantharosun kulpları yüksek, zayıf ve kırılındır. Kulplardan tutularak içine konan sıvının içilmesi kolay değildir. İçme esnasında baş yüksek kulplardan dolayı rahat hareket edemez. Kulpların taşımak için değil kabı daha görkemli kılmak için estetik kaygılar nedeniyle abartıldığı bellidir. Kap yüksek ve zarif kaidesinden kavranarak taşınmış olmalıdır.

³²⁴ Moignard 2006, 62. "Yüksek kaideli olan kase ve kadehler kullanılırken oldukça fazla dikkat gerektirmektedir. Kaseyi kullanan kimse tek eliyle kasenin kaidesinden tutarak içkisini içer, ki bu da kasenin en pratik kullanım şeklidir. Ancak çapları daha geniş olan kase örnekleri, iki el yardımı ile alttan kavranarak taşınmıştır."

³²⁵ Oakley 1988, 165 vd.

Mutfak eşyaları³²⁶ başlığı altında ele alınan kap tipleri arasın en öne çıkan tasarım örneklerinden biri balık tabağıdır.

Balık Tabağı mutfak eşyası olarak kullanılan balık tabağı işlevselliği açısından Yunan tasarım anlayışının beklide en üst seviyeye ulaştığı tasarım ürünüdür. Estetik açıdan işlevini destekleyecek konular tabak üzerine dekorlanmıştır.

Tabak konik bir gövde yapısına sahip kabın ağız kenarı bittiği noktadan itibaren dönerek 90 derecelik bir açıyla zemine doğru sarkmaktadır. Kabın iç kısmında merkezde bir hazne oluşturulmuştur. Kabın kaidesi yüksek olup dış bükey profillidir (Lev. XXVIII).

Balık tabağı geniş çaplı, konik gövde yapısı az sulu yemeklerin yenebilmesi için uygun bir biçime sahiptir. Aşağıya doğru sarkmış ağız kenarının neden bu biçime sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Fakat balık tabağının sadece deniz ürünlerinin yenmesi için kullanılmış olan bir kap tipi olduğu, o dönemin beslenme alışkanlığında bu tür besinlerin de bir sosla yendiği bilinmektedir. Gövdenin iç kısmında görülen yuvarlak hazne, sosluk olarak kullanılmıştır. Böylece bireysel sos kullanım imkanı yaratılmıştır. Ayrıca bu hazne yağlı ya da sulu olan yemeğin fazla olan sıvılar süzülerek bu haznede toplanmış, yemekle karışması engellenmiştir.

Lopas pişirme amaçlı kullanmak için oldukça iyi tasarlanmış Antik Dönem'in tavalarıdır³²⁷. Kapaklı olan lopasın ağız yapısı yüksek, dışa açılı ve düzdür. Kabın sığ ve basık gövde yapısı kaideye doğru daralır. Gövdenin en şişkin alanı üzerinde bir çift yatay, kesiti yuvarlak kulp, aynı düzlemde karşılıklı yer almaktadır. Lopasın kapağı dış bükey, kavisli bir hareket sahip, kubbe biçimindedir. Kapağın merkezinde topuz biçiminde bir kulp yer almaktadır. Kapak, ağız kenarına değil iç tarafta oluşturulmuş çıkıntılı alan üzerine oturmaktadır (Lev. XXIX).

Gerek yemeklerin pişirilmesinde gerekse kızartılmasında kabın içindeki ısının kaybolmasını engellemek amacıyla pişirme kapları genellikle günümüzde olduğu gibi Antik Dönem'de de kapaklı tasarlanmışlardır³²⁸. Kabın gövdesi üzerindeki kapağın üzerindeki kapağın kolaylıkla kaldırılmasında kullanılmak için kulp

³²⁶ Henrickson-McDonald 1983, 631-632

³²⁷ Morris 1985, 393 vd., Pl.105.

³²⁸ Boegehold 1986, 43-44

eklenmiştir. Kulpların, yüksek dışa açılan ağız kenarının altında olması kulplardan tutularak kabın kaldırılması esnasında yemek buharından ellerin korunması sağladığı düşünülebilir. Yatay kulplar, iki elle taşınan kabın sıcak yada soğukken kolaylıkla tutulmasını ve destekli bir şekilde kaldırılmasını sağlayan ergonomik yapıdadır.

Bir başka işlevsel mutfak eşyası olan ve sulu yemeklerin pişirilmesinde kullanılmış olan **Khytranın** kısa ağız yapısı hafif dışa açılır. Ağız çapı gövdeye göre oldukça dardır. Ağız kenarından başlayan gövdenin en şişkin alanı üzerinde birleşen kısa bir çift dikey kulp görülür, kabın gövdesi küresel ve dip kısmı yuvarlaktır (Lev. XXX).

Khytranın silindirik gövde yapısı ısı akışını en iyi şekilde gerçekleşmesini sağlayan hacimsel biçime sahiptir. Kabın ağız çapının dar olması ısı kaybının oluşmasını ve bunun yanında ocak üzerine koyarken ya da alınırken içindeki sıvının dökülmesini engellemektedir. Isı kaybının az olması pişirme sürecini kısaltmakta ve daha az yakıt kullanılmasını sağlamaktadır. Kulpların yukarıya doğru ağza yakın olması büyük hacimli kabın içindeki sıvının dökülmeden taşınmasını kolaylaştırmaktadır. Yuvarlak dip yapısı kabın üçlü sacayağı biçimindeki ocaklar üzerine oldukça dengeli oturtulmasını sağlamaktadır³²⁹.

Kyathos bir tür Antik Dönem kepçesidir. Genellikle şarap depolamak için kullanılan geniş hacimli kaplar içinden şarap kaselere kyathoslarla servis edilmiştir. Ağız çapı geniş gövde yapısının profili, kaideye doğru dış bükey daralır. Kabın kaidesi oldukça küçük ve kısadır. Kabın ağız kenarından başlayan neredeyse dik bir açıyla yükselerek kıvrılan, aynı aks üzerinde gövde ile birleşen oldukça zarif dikey bir kulp yapısına sahiptir. Kulpun en üst noktasında küçük bir topuz yer almaktadır (Lev. XXXI).

Kyathos tasarım açısından oldukça akıllıca tasarlanmış fonksiyonel bir kaptır. Kap biçimsel açıdan genel olarak kepçeye benzemektedir. Antik Dönem'de krater, stamnos gibi derin ve büyük boyutlardaki kapların içindeki sıvılar kyathoslarla alınarak kaselere servis edilmiştir. Yeterli miktarda sıvıyı içine alabilecek kadar geniş ve diğer büyük kapların ağız çaplarından rahatlıkla girip çıkabilecek kadar dar bir çapa sahiptir. Kulpun açısı olarak yaklaşık olarak 90-70 derecelik bir açıyla gövdeye

³²⁹ Morris 1985, 393 vd., Pl.103c-105b.

bağlanmış olması gövdenin tamamıyla sıvı ile doldurulmasını sağlamaktadır. Açı fazlalaştıkça sıvıyı alma miktarı düşecektir. Kulpun en üst noktasında yer alan çıkıntı kyathos doluyken elden kaymadan destekli bir şekilde sıvının alınmasını kolaylaştırır. Kulp yüksekliği büyük kapların derinliklerine uyumludur. Kyathosla sıvı alındıktan sonra kaide yapısının olması nedeniyle yere konabilmektedir. İçi dolu olarak şekillendirilmiş kulpun, gövde ile orantılı ağırlığı ve açısı olduğundan kyathos devrilmemekte dolayısıyla kabın ağırlık merkezi hesaplanarak tasarlanmış olmalıdır.

Sıvıların servis edilmesinde kullanılmış olan seramik testiler genellikle kulp ve ağız yapılarına göre çeşitlenmiştir. Bu grup içinde kullanılan en yaygın kap tipi oinochoelerdir. Oinochoeler arasında en işlevsel olan tipler 3 ve 7 dir³³⁰.

Tip 3 tek parçalı bir oinochoe tipidir. Yani çark üzerinde yekpare olarak şekillendirilmiştir. Kabın ağız yapısı yonca biçimindedir. Ağızdan çıkan yuvarlak kesitli dikey bir kulp gövdenin en şişkin alanı üzerinde birleşir. Ağız kısmından başlayan profil, boyunla ve gövdeyle kesintisiz devam eder. Gövde soğan biçimindedir. Kaide dışı kalınlaştırılmış, yuvarlak profilli torustur (Lev. XXXII).

Kabın ağız yapısı sıvının boşaltılması sırasında, sıvının dışarıya dökülmesini engelleyecek bir biçime sahiptir. Kulp biçimi insan anatomisinin sınırları doğrultusunda içindeki tüm sıvının rahatlıkla boşaltılmasını sağlayacak biçime ve açığa sahiptir. Yalın biçimsel özellikleri kabın çok kısa zamanda seri olarak üretimine olanak tanımaktadır.

Tip 7 de ise gaga biçiminde yüksek bir ağız yapısı görülmektedir. Dikey bir kulp ağız kenarından başlar ve gövdenin en şişkin alanının hemen altında birleşir. Kabın gövdesi yumurta biçimli ve kaidesi halka kaidedir (Lev. XXXIII).

Kabın ağız kısmı ve gövde kısmı ayrı ayrı şekillendirilip daha sonra birleştirilmiştir. Bu nedenle devamlı bir profil görülmemektedir. Tip 3'e alternatif bir ağız yapısına sahip Tip 7 de işlev açısından sıvıların kontrollü dökülmesini sağlaması bakımından oldukça başarılıdır. Gövde hacmi yeterli miktarda sıvıyı içinde alacak kadar geniştir. Kulp kullanım bakımından tıpkı tip 3 de olduğu gibi oldukça ergonomik ve işlevseldir. Bu grup içinde ele alınan tip 1 ve tip 10 ağız yapılarından çok kulplarından kaynaklanarak işlevlerine yeterince hizmet edemeyen kaplar olarak

³³⁰ Oakley 1988, 165 vd.

görülmüştür. Kulplar oldukça yüksek, zarif ve kırılıgandır. Kulplardaki gösterişli yapı günlük kullanıma uygun değildir. Üretim süreci dikkate alındığında çok emek gerektiren kaplardır. Endüstrileşme süreci içinde bu tip kapların üretimi zaman açısından büyük kayıptır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Artan talep ve ihtiyaçları karşılamak için kapların üretilmesinde standartlaşmaya gidilmesiyle birlikte başta tercih edilen malzeme olmak üzere, seramik şekillendirme yöntemleri, tasarım sürecini büyük ölçüde etkilemiştir. Çeşitlenen ve artan ihtiyacı karşılamaya yönelik tasarımlar yapılarak seri üretime en uygun şekillendirme yöntemi belirlenmiş ve kısa zamanda çok sayıda üretim yapma yoluna gidilmiştir. Üretilen kapların kullanım süreci içinde yetersiz kalması durumunda üzerlerinde bir takım değişiklikler yapılarak geliştirilirken, işlevsiz kalması durumunda yeni kap tipleri tasarlanmış ve üretilmiştir.

Çalışmamızda Yunan seramik kap tiplerinin tasarım ilke ve öğelerinden hareketle esas olarak işlev biçim ilişkisi üzerinde durulmuştur. Kapların tasarımında insan fizyolojisi, onu oluşturan öge ve uzuvların kullanım biçimi ve sınırları, insanın tinsel yapısı ve dolayısıyla toplumun düşünce sistemi, alışkanlıkları, gelenekleri, ekonomisi, yaşadığı çevresel koşullar gibi öncelikli kriterler göz önünde bulundurularak yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak ele alınan tüm kap örnekleri bu kriterlere göre tasarlanmış olsalar da yapılış amaçlarına ve kullanım biçimlerine uyum gösterememektedir. Çalışmamız kapsamında kap tipleri işlevlerine göre 10 gruba ayrılmıştır. Bu sınıflandırma içinde yer alan 83 kap tipi ve alt grupları arasından belirlenen 21 kap tipi yukarıda belirttiğimiz kriterlere göre şekillendirilmiş, işlev biçim ilişkisi açısından bize göre en başarılı örnekleri teşkil etmektedir. Bunlar; *Depolama Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tiplerinden C Tipi Amphora* ve *Ticari Amphora*, *Karıştırma Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tiplerinden Çan Krater*, *Soğutma Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tiplerinden Psykter*, *Su Taşıma ve Depolama Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tiplerinden Kalpis*, *Seramik Yağ Şişelerinden Squat Lekythos* ve *Askos*, *Törensel Seramik Kaplardan Aryballos*, *Phiale*, *Loutrophoros* ve *Lebes*, *Sıvı İçecekler için Kullanılan Seramik Kap Tiplerinden Dudaklı Kase* ve *Heron Skyphosu*, *Seramik Merhem Kaplarından B Tipi Psykter* ve *Exaleiptron*, *Mutfak Eşyalarından Lopas*, *Khytra*, *Kyathos* ve *Balık Tabacağı*, *Seramik Testilerden Tip 3* ve *Tip 7 Oinochoe*'dir. Bu kapsamda aynı kriterler göz önünde bulundurularak bunların dışında kalan 61 kap tipi ise işlev biçim ilişkisi bakımından yetersiz olduğu düşünülenlerdir.

Antik Dönem’de uygulanan seramik şekillendirme yöntem ve teknikleri kap tiplerinin gerek tasarım gerekse üretim aşamasını doğrudan etkilemiştir. Bu nedenle ortaya çıkan ihtiyaca cevap verebilecek biçimsel özelliklere sahip kaplar tasarlanmış, daha sonra hangi şekillendirme yöntemi tasarımların fiziksel boyutlarına ve özelliklerine göre, kısa zamanda, hata olmaksızın üretimine cevap veriyorsa bu şekillendirme yöntemi günümüzde olduğu gibi çömlekçi tarafından tercih edilmiştir. Tasarım ve ürün açısından en başarılı Yunan seramik kap örneklerinin üretildiği M.Ö. 6-4. yy’lar arasında da çömlekçiler, sosyal toplumun günlük yaşam içinde fiziksel ya da düşünsel ihtiyaçlarını, artan taleple birlikte karşılamaya çalışmıştır. Dolayısıyla çömlekçiler üretimlerinde zorunlu olarak endüstrileşme yoluna gitmişlerdir. Endüstrileşme en kısa zamanda üretim olanağı sağlayan çarkın şekillendirmede yoğun olarak kullanılmasına neden olmuştur. Kap tipleride endüstrileşmenin doğal sonucu olarak standartlaşmıştır. Kullanıma bağlı olarak da yetersizliklerinin giderilmesine yönelik varyasyonları üretilmiştir.

Çalışma kapsamında bir adım daha ilerlenerek kapların tasarımında dönemin sosyal ve kültürel yapısı temel alındığı, işlevine maksimum seviyede uyum gösteren fiziksel özelliklere sahip, kısa zamanda az zayıyla çarkta üretilebilen, ortak beğenilere hitap ettiği düşünülen, akıcı profilli, biçimsel süslemelerden uzak, sade formlar tasarım bakımından en çözümlenmiş kap tipleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Arkeoloji biliminin sitil gelişimi olarak adlandırdığı biçimsel değişimler endüstriyel tasarım boyutunda irdelendiğinde, işlevselliği arttırmaya ya da bir eksikliği gidermeye yönelik çabalar olarak görülmektedir. Bu nedenle Yunan seramik kap tiplerinin tasarım analizi yapıldığında işlev grupları içinden başarılı olduğu düşünülen kapların dışında yer alan örnekler başarısız olarak görülmemiştir. Çünkü tüm kap tipleri birbirleriyle biçimsel açıdan ilişkilidir ve birbirlerini etkileyerek varyasyonlarını doğurmuştur. Ancak bununla beraber tüm kap tasarımlarının temel ölçüsü insanın düşünsel ve anatomik yapısıdır. Düşünsel boyutunu yansıtmada tanrılara adaklar adarken kullanmak üzere gösterişli törensel kapların yanında gündelik yaşamını kolaylaştırmaya yönelik kaplar da üretmişlerdir.

Çalışmamız kapsamında ele alınan M.Ö. 6-4. yy’da görülen kapların şekillendirme yöntem ve teknikleri bakımından üst seviyelere ulaştığı görülmektedir. İşlev biçim ilişkisinin bağlarını güçlü kılmak için detaylı bir şekilde kurgulanılan,

kimi zaman bu bağların güçlü kimi zaman zayıf kurulabildiği tüm kap tiplerinin Antik Dönem’de gelişim gösteren endüstriyel tasarım ürünleri oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

KATALOG

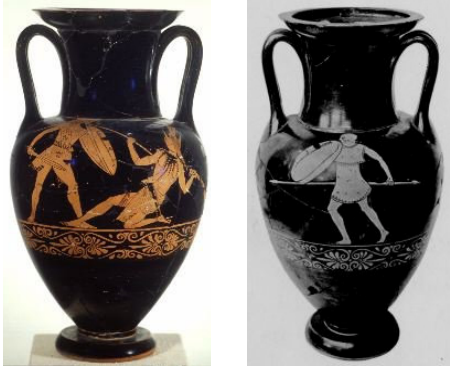
KATALOG NO: 1

Tarih	M.Ö. 600-550	
Biçim	Amfora, Boyunlu, Yumurta Gövdeli	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 33.1 cm	
Ressam	Omaha	
Çömlekçi	-	
A- Yüzü	Akhilleus'un amazonla mücadelesi	
B- Yüzü	Sempozyum	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan, dışbükey ağız, boyundan çıkan ve boyuna paralel inen, omuzla birleşen, üç oluklu, bir çift dikey kulp, yumurta biçimli gövde ve dışa açılan, dışbükey kaidelidir.	
Koleksiyon	Omaha, Joslyn Art Museum, 1963.480	
Kaynakça	Beazley 1971, 34 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 24 Brinkmann 1994, 84, Fig. (A) Grabow 1998, Pl.14. K67 (A1) CVA, Omaha, Joslyn Art Museum 1, 6-8, Pl.10.1-4, Pl.11.1-2	

KATALOG NO: 2

Tarih	M.Ö. 550-500	
Biçim	Amfora, Boyunlu, Standart	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 24.4 cm	
Ressam	Leagros Grup / Chiusi	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Persephone ve Demeter'in arasında tekerlekli tahtında oturan ve bir elinde başak tutan Triptolemos	
B Yüzü	Çelenk tutan genç bir erkek ve kadın arasında, Theseus ve Minotauros'un mücadelesi	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan, dışbükey ağız, boyuna bitişik çıkan ve paralel inen, oldukça belirgin yuvarlak omuzla birleşen, üç oluklu, bir çift dikey kulp, yumurta biçimli gövde ve iki kademeli kaidelidir.	
Koleksiyon	Providence, Museum of The Rhode Island School of Design, 25.083	
Kaynakça	Kondi 1979, Fig.3 (B) CVA, Providence Museum of The Rhode Island School of Design 1, 20, Pl.10.1a-c LIMC, VIII, PL.33, Triptolemos 57 (A)	

KATALOG NO: 3

Tarih	M.Ö. 475-425	
Biçim	Amfora, Boyunlu, Nolan	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 34.6 cm	
Ressam	Nikon	
Çömlekçi		
A Yüzü	Akhilleus ve Hektor'un mücadelesi	
B Yüzü	Akhilleus ve Hektor'un mücadelesi	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan yüksek ağız, boyuna bitişik çıkan, omuzla birleşen üç oluklu bir çift dikey kulp, yumurta biçimli gövde ve tek kademeli, disk biçiminde kaidelidir.	
Koleksiyon	Providence, Museum of The Rhode Island School of Design, 23.323	
Kaynakça	Burn - Glynn 1982, 135 Beazley 1968, 653.1 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 276 CVA, Providence, Museum of The Rhode Island School of Design 1, 24-25, Pl.15.2a-b, Pl.16.2	

KATALOG NO: 4

Tarih	M.Ö. 575-525	
Biçim	Amfora, A	
Şekillendirme	Çark	
Yöntemi		
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 83 cm	
Ressam	Exekias	
Çömlekçi	-	
A- Yüzü	Akhilleus'in Ölümü	
B- Yüzü	Antilokhos'un Ölümü	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan, içbükey, yüksek ağız (Flaring), boyundan çıkan ve omuzlarla birleşen, kesiti köşeli bir çift dikey kulp, yumurta biçimli gövde, iki kademeli kaidelidir.	
Koleksiyon	Philadelphia, University Museum 3442.	
Kaynakça	Beazley 1956,145.14 Beazley 1971, 60 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 40 LIMC, IV, Pl.29, Euphorbos III 1 (B) LIMC, VIII, Pl.364, Menelaos 41 (A) LIMC, I, Pl.666, Antilokhos, I, 30	

KATALOG NO: 5

Tarih	M.Ö. 575-525	 A B
Biçim	Amfora, B	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 43.2 cm	
Ressam	Grup E	
Çömlekçi	-	
A- Yüzü	Herakles ve Geryon	
B- Yüzü	Biri kadın ikisi erkek figürün arasında silahlanan bir savaşçı	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan yüksek ağız, boyundan çıkan ve omuzla birleşen, kesiti yuvarlak bir çift dikey kulp, yumurta biçimli gövde, dışa açılan, dışbükey, tek kademeli kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge (Ma), Harvard Univ., Arthur M. Sackler Museum, 1972.42	
Kaynakça	Beazley 1956,133.8 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 35 LIMC, IV, Pl.61, Eurytion II 46 (A)	

KATALOG NO: 6

Tarih	M.Ö. 550- 500	
Biçim	Amfora, C	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 38.7 cm	
Ressam	Affecter	
Çömlekçi	-	
A- Yüzü	Dans eden çıplak ve giyimli erkekler	
B- Yüzü	Dans eden çıplak ve giyimli erkekler	
Biçimsel Tanım	Dışa doğru kalınlaştırılmış yuvarlak profilli ağız, boyundan çıkan ve omuzla birleşen, kesiti yuvarlak bir çift dikey kulp, yumurta biçimli gövde, dışa açılan, dışbükey, tek kademeli kaidelidir.	
Koleksiyon	Malibu (Ca), the J. Paul Getty Museum	
Kaynakça	Beazley 1971, 112.85TER Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 64 CVA, Malibu, J. Paul Getty Museum 1, 14-15, 76, Pl.13.1-2, Pl.14. 1-2, Pl.16. 5-6	

KATALOG NO: 7

Tarih	M.Ö. 480-470	
Biçim	Ticari Amfora (Samos Amforası)	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Terra Cotta	
Ölçüleri	-	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Dekorsuz	
B Yüzü	Dekorsuz	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan, dışbükey ağız , boyundan çıkan ve omuzla birleşen, oval kesitli bir çift dikey kulp, üst kısmı şişkin alta doğru oldukça daralan ve bir topuzla son bulan, yumurta biçimli gövdelidir.	
Koleksiyon	-	
Kaynakça	Şenol 2006,100	

KATALOG NO: 8

Tarih	M.Ö. 500-450	
Biçim	Pelike	
Şekillendirme	Çark	
Yöntemi		
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 28.4 cm	
Ressam	Louvre G 539	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Biri genç diğeri yetişkin erkek iki figür ve İki figür arasında bir köpek	
B Yüzü	Yetişkin bir erkek ve mızraklı genç bir erkeğin arasında bir kütüğün üzerinde Poseidon	
Biçimsel Tanım	Dışa kalınlaştırılmış yuvarlak profilli ağız, boyundan çıkan ve gövdeyle birleşen bir çift silindirik, kesiti yuvarlak dikey kulp, yuvarlak gövde ve tek kademeli, disk biçiminde kaidelidir.	
Koleksiyon	Malibu (Ca), the J. Paul Getty Museum, 86. Ae. 195	
Kaynakça	Beazley 1971, 364.21BIS Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 222 CVA, Malibu, J. Paul Getty Museum 7, 19-21, Pl.343.1-2, Pl.344.1-2, Pl.347.3-4 LIMC, VII, Pl.667, Theseus 317 (A)	

KATALOG NO: 9

Tarih	M.Ö. 475-425	
Biçim	Stamnos	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 45.4 cm	
Ressam	Curti	
Çömlekçi	-	A B
A Yüzü	Kaval ve lir çalan satirler, oinochoe ve kantharos tutan rahibeler, thyrsos ve kantharos tutan Dionysos	
B Yüzü	Şarap tulumu, thyrsos ve kantharos tutan satirler, thyrsos'lu rahibe	
Biçimsel Tanım	Oldukça geniş, dışa kalınlaştırılmış ağız, kısa boyun, Gövdenin en geniş alanı üzerinde yuvarlak kesitli bir çift halka biçiminde yatay, kısa kulp. Kaideye doğru daralan şişkin gövde, S profilli, iki basamaklı kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge (Ma), Harvard Univ., Arthur M. Sackler Museum, 1925.30.40	
Kaynakça	Beazley 1968, 1042.1 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 320 Boardman 1989, Fig.146 (A) CVA, New York, Hoppin and Gallatin Collections, 9-10, Pl.14.1-3, Pl.15.1-3	

KATALOG NO: 10

Tarih	M.Ö. 575-525	
Biçim	Krater, Sütunlu	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 33.2 cm	
Ressam	Lydos	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Savaşçıların arasında cepheden betimlenmiş bir quadriga	
B Yüzü	Aslanların arasında bir sphinx	
Biçimsel Tanım	Dışa doğru oldukça kalınlaştırılmış ağız, ağız yüksekliğinde, ağza paralel ve bitişik başlayan, gövdenin en şişkin alanıyla birleşen bir çift dikey kulp, derin kase biçiminde, kaideye doğru daralan, dış bükey gövde, dışa açılan, dışbükey kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge (Ma), Harvard Univ., Arthur M. Sackler Museum, 1925.30.125	
Kaynakça	Beazley 1956, 108.9 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 29 CVA, New York, Hoppin And Gallatin Collections, 4, Pl.3.1-2	

KATALOG NO: 11

Tarih	M.Ö. 475-425	
Biçim	Krater, Volütlü	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 51 cm	
Ressam	Woolly Satyrs	
Çömlekçi	-	A B
A Yüzü	Aktaion'un ölüm sahnesi	
B Yüzü	Oinochoe taşıyan kadınlar, giyimli genç erkekler	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan yüksek bir ağız ve ağız kenarından volütlerle yükselen, gövdenin en şişkin kısmında bulunan, bir çift yatay ilmek biçimindeki çıkıntılarla birleşen, kesiti köşeli bir çift dikey kulp, dışbükey boyun, kaideye doğru daralan yuvarlak gövde, S profilli, birkaç basamaklı kaidelidir.	
Koleksiyon	Paris, Musee Du Louvre, Ca3482	
Kaynakça	Beazley 1968, 613.3 Beazley 1971, 397 Burn - Glynn 1982, 131 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 269 Boardman 1989, Fig.13 (A)	

KATALOG NO: 12

Tarih	M.Ö. 525-475	
Biçim	Krater, Kalyx	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 43.8 cm	
Ressam	Kleophrades	
Çömlekçi	-	
A-B Yüzü	Boynuz biçiminde İçki kadehleri, Şarap Tulumu, Amfora, Hepahaistos'un Dönüşü, elinde kantharos tutan Dionysos, volütlü krater, kithara, lir ve pipo tutan Satyr'ler	
Biçimsel Tanım	Bir faskiya üzerinde dışa doğru kalınlaştırılmış yuvarlak profilli oldukça geniş ağız, kaideye doğru içbükey daralan gövde, gövdenin en alt kısmında kesiti yuvarlak bir çift yatay silindirik kulp ve iki kademeli kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge (Ma), Harvard Univ., Arthur M. Sackler Museum, 1960.236	
Kaynakça	Beazley 1968, 185.31 Watkins 1973, 50-51, No.20 (A,B) Folsom 1976, Pl.19 (A) Houser 1979, 29-30, Fig. 4A-E (A,B,) Burn - Glynn 1982, 93 Boardman 1989, Fig.130 (A) Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 187 Carpenter 1991, Fig. 13, (A-B) Robertson 1992, 61, Fig. 48 Carpenter 1997, Pl.15A (A) LIMC, VIII, Pl.762, Silenos 103 (A) LIMC, IV, 642, Hephaistos 159	

KATALOG NO: 13

Tarih	M.Ö. 475-425	
Biçim	Krater, Çan	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 30 cm	
Ressam	Peleus	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Kayanın üzerine oturan satyr fülüt çalmakta, Dionysos elinde thyrsos ve kantharos tutmakta, yılanlı kadın rahibe tympanon oynamakta	
B Yüzü	Mızraklı Thracian, Orpheus'un lir ile düşüşü, oraklı kadınlar	
Biçimsel Tanım	Dışa doğru oldukça kalınlaştırılmış yuvarlak profilli, geniş ağız, gövdenin üst kısmında, kesiti yuvarlak bir çift yatay silindirik kulp, dışbükey kaideye doğru daralan gövde, disk biçiminde kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge (Ma), Harvard Univ., Arthur M. Sackler Museum, 1960. 343	
Kaynakça	Beazley 1968, 1042.2 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 320 Matheson 1995, 134, Pl.118a-b (A, B) Carpenter 1997, Pl.30B (A) CVA Baltimore, Robinson Collection 2, 33-34, Pl.46.1a-c, Pl.47.1	

KATALOG NO: 14

Tarih	M.Ö. 550-500	 A B
Biçim	Psykter	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	Phintias	
Çömlekçi		
A-B Yüzü	Palaestra'da eğitim gören bir grup atlet	
Biçimsel Tanım	Dışa kalınlaştırılmış yuvarlak profilli dar ağız, içbükey boyun ve geniş yuvarlak gövde, oldukça yüksek dışa açılan kaidelidir.	
Koleksiyon	Boston (Ma), Museum of Fine Arts, 01.8019	
Kaynakça	Beazley 1968, 24.11, 1620 Burn - Glynn 1982, 74 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 155	

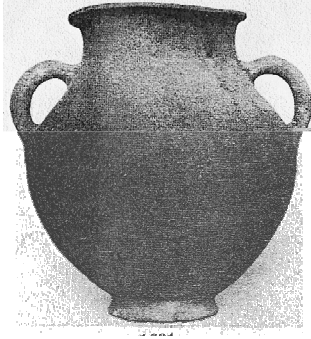
KATALOG NO: 15

Tarih	M.Ö. 550-530	
Biçim	Hydria	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Atik Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 44 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Seyirciler arasında Theseus ve Minotauros	
Biçimsel Tanım	Birkaç kademeli, dışa kalınlaştırılmış ağız, ağız kenarından başlayarak yükselen, gövdenin en şişkin alanı omuzlarla birleşen bir dikey, aynı alan üzerine karşılıklı, simetrik yerleştirilmiş iki yatay kulp, hafif içbükey boyun, Omuzları yuvarlak ve şişkin,kaideye doğru kavisli daralan gövde, dışa açılan, dışbükey kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge (Ma), Harvard University, Arthur M. Sackler Museum, 1963.69	
Kaynakça	Buitron 1972, 32-33	

KATALOG NO: 16

Tarih	M.Ö. 500-450	
Biçim	Kalpis	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 35.5 cm	
Ressam	Yale Oinochoe	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Ev kadınları ve Balıkçılar	
Biçimsel Tanım	Dışa oldukça kalınlaştırılmış yuvarlak profili ağız, kenarından başlayarak yükselen, gövdenin en şişkin alanıyla birleşen bir dikey, aynı alan üzerine karşılıklı, simetrik yerleştirilmiş iki yatay kulp, hafif içbükey boyun, küresel gövde, dışa açılan, dışbükey kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge (Ma), Harvard Univ., Arthur M. Sackler Mus, 60.340	
Kaynakça	Beazley 1968,503.22 CVA, Baltimore, Robinson Collection 2, 27, Pl.34.1, Pl.34A.1	

KATALOG NO: 17

Tarih	M.Ö. 520-480	
Biçim	Kados	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik	
Ölçüleri	y. 28.2 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Dekorsuz	
Biçimsel Tanım	Geniş, dışa kalınlaştırılmış, çekik ağız, kısa iç bükey boyun, boynun bittiği yerden başlayan ve gövdenin en şişkin alanı üzerinde gövdeyle birleşen, kesiti yuvarlak, kısa, dikey bir çift kulp, düz diplidir.	
Koleksiyon	Athenian, Agora Museum, P 24,668	
Kaynakça	Sparkes-Talcott 1970 II, Pl.72, Fig.1601 Sparkes-Talcott 1970 I, 201	

KATALOG NO: 18

Tarih	M.Ö. 525-475	
Biçim	Lekythos, Deianira	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 23.5 cm	
Ressam	Munich 1842	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Şarap yapan satyr'ler, kadın rahibeler, elinde şarap kadehi tutan Dionysos.	
Biçimsel Tanım	Çapı dar, yuvarlak, yüksek, dışa kavisli konik ağız, ağız üzerinden çıkan omuzla birleşen dikey kulp, omuzları yuvarlak, kaideye doğru hafif şişkin, silindirik gövde, dışa açılan, kısa kaidelidir.	
Koleksiyon	Tampa (Fl), Museum of Art, 86.1586.15	
Kaynakça	Beazley 1971, 198	

KATALOG NO: 19

Tarih	M.Ö. 550-500	
Biçim	Lekythos, Standart	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 30.9 cm	
Ressam	Leagros Group	
Çömlekçi		
Gövde Resmi	Boğaya binmiş Europa, Hermes, Şarapla bir kadın	
Biçimsel Tanım	Çapı dar, yuvarlak, yüksek, dışa kavisli ağız, iç bükey boyun üzerinden çıkan ve omuzla birleşen dikey kulp, omzu düz, kaideye, doğru kavisli daralan silindirik gövde ve disk biçiminde kaidelidir.	
Koleksiyon	Providence (RI), Rhode Island School of Design, 22.216	
Kaynakça	Beazley 1956, 380.284 Beazley 1971, 219 CVA, Providence, Rhode Island School of Design 1, 21, Pl.12.1a-c	

KATALOG NO: 20

Tarih	M.Ö. 425-400	
Biçim	Lekythos, Secondary	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür, Beyaz Zemin	
Ölçüleri	y. 23.2 cm	
Ressam	Tymbos Group	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Üzerinde yazılar bulunan dikili bir taşın önünde, bir kadın	
Biçimsel Tanım	Çapı dar, yuvarlak, yüksek, dışa kavisli (Trompet) ağız, iç bükey boyun üzerinden çıkan ve omuzla birleşen dikey kulp, omzu düz, kaideye, doğru kavisli daralan silindirik gövde ve disk biçiminde kaidelidir.	
Koleksiyon	Providence (RI), Rhode Island School of Design, 06.050	
Kaynakça	Beazley 1968, 759, 9 (a iii 2)	

KATALOG NO: 21

Tarih	M.Ö. 450-500	
Biçim	Lekythos, Squat	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 10.6 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Atlara doğru koşan Nike	
Biçimsel Tanım	Çapı dar, yuvarlak, yüksek, dışa kavisli trompet ağız, iç bükey kısık çıkan ve omuzla birleşen dikey kulp, kürsel (kışkin şişkin gövde kaidelidir.	
Koleksiyon	Fogg Museum And Gallatin Collections, 408	
Kaynakça	CVA, Cambridge (MA), Fogg Museum And Gallatin Collections, 104-105, Pl.60.3	

KATALOG NO: 22

Tarih	M.Ö. 575-525	
Biçim	Aryballos (Korinth Tipi)	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 7.77 cm	
Ressam	Nearchos	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Salyangoz motifi	
Biçimsel Tanım	Dışa Kalınlaştırılmış disk biçiminde yüksek ağız, ağız profiline bitişik çıkan kesiti köşeli, keskin dönüşlü omuzla birleşen kulp, küresel gövde, düz diplidir.	
Koleksiyon	New York Metropolitan Museum 26.49	
Kaynakça	Beazley 1956, 83.4, 682 Beazley 1971, 30 Korshak 1977, 131, Fig.74 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 23 Rutter and Sparkes 2000, 87, Fig. 5.1 Boardman 2001, 55, Fig. 66.1-2 LIMC, VII, Pl.435, Psoleas 2, Pl.467, Pygmaioi 2	

KATALOG NO: 23

Tarih	M.Ö. 475 -425	
Biçim	Alabastron (Attik Tipi)	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 23 cm	
Ressam	Dresden	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Bir eliyle bir değneğe yaslanmış diğer eliyle bir kese tutan giyimli bir erkek	
B Yüzü	Lir tutan giyimli bir genç erkek	
Biçimsel Tanım	Dışa kalınlaştırılmış, yuvarlak profilli disk biçiminde ağız, dar ve kısa boyun, boyundan başlayarak kabın alt kısmına doğru aşamalı olarak genişleyen silindirik gövde. Yuvarlak diplidir.	
Koleksiyon	Tampa (Fl), Museum of Art, 86.84	
Kaynakça	Beazley 1968, 656.28	

KATALOG NO: 24

Tarih	M.Ö. 500-450	
Biçim	Askos (Derin Gövdeli)	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 5.6 cm, r: 7.2 cm	
Ressam	Makron	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Sempozyum, boylu boyuna uzanmış, iki rahibe biri Thyrsoslu diğeri Skyphos'lu	
Biçimsel Tanım	Dar, yuvarlak dışa açılan ağız,gövdenin üst-dış kenarında kısa boyun, boyundan başlayan ve aynı aksta yükselen ve gövdenin diğeri üst-kenarıyla birleşen kulp, basık gövde,düz diplidir.	
Koleksiyon	Providence (Ri), Rhode Island School of Design, 25.074	
Kaynakça	Beazley 1968, 480.338 Burn - Glynn 1982, 121 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 247 CVA, Providence, Museum of, Rhode Island School of Design 1, 26, Pl.17.4a-b	

KATALOG NO: 25

Tarih	M.Ö. 430	
Biçim	Amphoriskos	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 18 cm	
Ressam	Heimarmene	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Paris ve Helen Aphrodite ile diğer tanrıçalar	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan, dışbükey oldukça yüksek ağız, ince bir boyun, ve ağzın bitiği alandan çıkan ve gövdenin omuz kısmı üzerinde birleşen kesiti yuvarlak bir çift kulp, yuvarlak omuz, kaideye doğru keskin daralan, dışbükey gövde, oldukça küçük neredeyse, topuz biçiminde diplidir.	
Koleksiyon	Berlin, Antiken Museen, 30036	
Kaynakça	Beazley 1968, 6.40 Burn - Glynn 1982, 4.71	

KATALOĞ NO: 26

Tarih	M.Ö. 530	
Biçim	Lydion	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 8 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Dil motifleri, yaprak motifleri, çizgisel bezemeler	
Biçimsel Tanım	Dışa oldukça kalınlaştırılmış,düz yüzeyli, disk biçiminde geniş ağız, hafif iç bükey boyun, düz omuzlu, omuzdan başlayan ve kaideye doğru dış bükey daralan gövde,dışa açılan oldukça yüksek kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge, Harvard University Art Museums, 1960.307	
Kaynakça	Cohen 1880-1892,10.16 Boardman 1974, 7.77	

KATALOĞ NO: 27

Tarih	M.Ö. 475-425	
Biçim	Phiale	
Şekillendirme	Çark	
Yöntemi		
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	Phiale	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi.	Üstü örtüyle kaplanmış tabure, kuşlar, sepetli ve oinochoe'li Nike, giyimli genç erkekler, kadınlar: bunlardan biri elinde oinochoe ve phiale tutuyor biri kaval çalıyor, biri dansediyor	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan, yüksek kenar, hemen altında bir basamak, ve dışbükey, sığ;gövde, kabın iç kısmında merkezde yumurta gibi bir tümsek	
Koleksiyon	Boston (Ma), Museum of Fine Arts, 97.371	
Kaynakça	Beazley 1968, 1968, 1023.146 Beazley 1971, 441 Burn - Glynn 1982, 154 Beazley Addenda 1989, 316 Boardman 1989, Fig.128 Oakley 1990, Pl. 120 A-B, No.146 Robertson 1992, 206, Fig.217	

KATALOG NO: 28

Tarih	M.Ö. 475-425	 A B
Biçim	Loutrophoros	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 93 cm	
Dönem	Klasik	
Ressam	Akhilleus ve Sabouroff	
Çömlekçi	-	
A- B Yüzü	Gövdenin Üst Bölümü: Savaş Sahnesi Gövdenin Alt Bölümü: Cenaze Sahnesi Boyun Bölümü: Genç bir savaşçı ve elinde asa tutan bir yetişkin erkek	
Biçimsel Tanım	Birkaç kademeli, dışa açılan hafif içbükey profilli ağız, ağızdan itibaren daralan ve gövdeye doğru tekrar genişleyen yüksek bir boyun,dışbükey, konik daralan gövde ve S profilli kaidelidir.	
Koleksiyon	Philadelphia (Pa), University of Pennsylvania, 30.4.1	
Kaynakça	Beazley 1968, 841.112 , 990.45 Burn - Glynn 1982, 145 Boardman 1989, Fig.113 (A) Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 296, 309 Robertson 1992, 197, Fig.207 (A) Oakley 1997,Pl.25-28 Boardman 2001, 231, Fig.253 (A)	

KATALOG NO: 29

Tarih	M.Ö. 590-550	
Biçim	Lebes	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 93 cm	
Ressam	Gorgon	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Perseus Gorgon'lardan kaçarken, Medusa'nın kafası kopartılırken, Athena, savaş sahnesi, savaş arabaları arasında savaşçılar	
Biçimsel Tanım	Dışa kalınlaştırılmış yuvarlak profilli ağız, yuvarlak gövde ve yuvarlak diplidir. Stand	
Koleksiyon	Paris, Musée du Louvre, E 874	
Kaynakça	Beazley 1956, 8.1, 679 Beazley 1971, 6 Boardman 1974, Fig.11.1, 2 (A),(B) Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 2 CVA, Paris, Louvre 2, Iii.Hd.10, Iii.Hd.11, Pl.14.3, Pl.15.1-2, Pl.16.1-2, Pl.17.1-2, Pl.18.1 LIMC, II s.703, Athen 7	

KATALOG NO: 30

Tarih	M.Ö. 500-450	
Biçim	Lebes Gamikos	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 38 cm	
Ressam	Pan	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Genç erkekler ve aralarında oturan bir kadın	
Stand, A Yüzü	Poseidon bir kadını takip etmekte	
B Yüzü	Nifuzlu Bir kadın ve hizmetçisi	
Stand, B Yüzü	Genç erkekler bir kadını takip etmekte	
Biçimsel Tanım	Yüksek kubbe biçiminde topuzlu kapak, dışa açılan, dış bükey birkaç kademeli ağız, düz profilli oldukça kısa boyun, yuvarlak omuz ve hemen üzerinde boyuna paralel bir çift dikey kısa kulp, küresel gövde, düz profilli, dışa kalınlaştırılmış kaide, kabı taşıyan, konik yüksek stantlıdır.	
Koleksiyon	Providence (RI), Rhode Island School of Design, 28.020	
Kaynakça	Beazley 1968, 553.27 CVA, Providence , Rhode Island School of Design Art Museum, 1, 29, Pl.22.2a-b	

KATALOĞ NO: 31

Tarih	M.Ö. 300	
Biçim	Kernos	
Şekillendirme	Çark	
Yöntemi		
Teknik	Kırmızı Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	-	
Biçimsel Tanım	Halka biçiminde bir kap ve üzerine 5 adet kapaklı küçük kaplar yerleştirilmiş. Merkezde, beş küçük kabın arasından çıkan, bir dikey halka kulpludur.	
Koleksiyon	Copenhagen, Ny Carlsberg Glyptothek, 428	
Kaynakça	CVA, Copenhagen, Ny Carlsberg Glyptotek 1, 100, Pl.76. 2.4	

KATALOG NO: 32

Tarih	M.Ö. 375-350	
Biçim	Patera	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 18.7 cm	
Dönem	Klasik	
Ressam	Menzies Group	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Altarın önünde duran Eros ve Uçan Eros	
Tondo	Bir kayanın üzerine oturmuş elinde bir kutu taşıyan Eros	
Biçimsel Tanım	Dışa hafif kalınlaştırılmış, çıkıntılı ağız, sığ gövde, geniş kenar üzerinde karşılıklı yerleştirilmiş bir çift dikey topuzlu kulp, yüksek birkaç basamaklı kaidelidir.	
Koleksiyon	The Toledo Museum of Art, 19.67.137	
Kaynakça	CVA, Toledo Museum of Art, Pl.96.1-2	

KATALOĞ NO: 33

Tarih	M.Ö. 350-340	
Biçim	Nestoris	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 53.1 cm	
Ressam	Choephoroi	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Orestes Delphi'de , Phrixos'un kendini feda edişi	
B Yüzü	Yunanlıların barbarlarla şavaşı, Aktaion'un ölümü	
Biçimsel Tanım	Dışa kalınlaştırılmış, yuvarlak profilli ağız ve ağız kenarından başlayan, ve yükselen, kesiti kare, hafif yuvarlak omuzlar üzerine birleştirilmiş bir dikey çift kulp, omuz üzerinde yatay bir çift ilmek biçiminde küçük, kesiti yuvarlak kulp, yüksek boyun, küresel gövde, oldukça yüksek hafif konik kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge, Harvard University Art Museums, 1960.367	
Kaynakça	Trendall 1967, 125, no. 644, Pl.62.4-6	

KATALOG NO: 34

Tarih	M.Ö. 550-500	
Biçim	Phormiskos	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
A-B Yüzü	1. Friz: Sirenler- Panterler, Kuğular 2. Friz: Lotus- Palmet Dizisi, Sirenler, Aslanlar, Kuğular 3. Friz: Cenaze töreni, erkekler, kadınlar ve çocuklar	
Biçimsel Tanım	Torba biçimli, alt kısmı yuvarlak, uzun boyunlu ve uzun boyunu ucunda bir delik yer almakta	
Koleksiyon	Bologna, Museo Civico Archeologico, Pu190	
Kaynakça	CVA, Bologna, MUseo Civico 2, III.H.E.12, III.H.E.13, Pl.24.1-3	

KATALOG NO: 35

Tarih	M.Ö. 500-450	
Biçim	Rhyton	
Şekillendirme Yöntemi	Çarkta, elde, kalıpla şekillendirme	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	Douris	
Çömlekçi	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Asalı, sakallı yetişkin erkek	
Biçimsel Tanım	Ağız kısmı hafif dışa çekik ,dibe doğru yaklaşık 15 derecelik bir açıyla daralan silindirik gövde ve aşağıya bakan, ağzı açık, aslan başı biçiminde dip. Gövde üzerinde dikey yuvarlak hatlara sahip kulak biçiminde kulpludur.	
Koleksiyon	Paris, Musee Du Louvre, Mnb1294	
Kaynakça	Beazley 1968, 445.257, 1653	

KATALOG NO: 36

Tarih	M.Ö. 490	
Biçim	Amfora, Panathenaic	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 49.1cm	
Ressam	Berlin	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Uçan Nike	
B Yüzü	Ayakta duran genç bir adam	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan hafif kavisli ağız, kısa boyun ve boyundan çıkan ve omuzla birleşen kesiti yuvarlak bir çift dikey kulp, yumurta biçimli gövde, dışa açılan tek kademeli kaide	
Koleksiyon	Philadelphia (Pa), University of Pennsylvania, 31.36.11	
Kaynakça	Beazley 1968, 198.15 Beazley 1971, 342 Burn - Glynn 1982, 95 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 191	

KATALOG NO: 37

Tarih	M.Ö. 600-550	
Biçim	Tripod Pyxis	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	Sophilos	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Hayvan Firizi;(Sfenks, panter, aslan, keçi)	
Biçimsel Tanım	Yuvarlak, dar çaplı, hafif dış bükey profilli kapak ve merkezinde, lale biçiminde küçük bir topuz, dibi yuvarlatılmış, gövde ve gövde kenarlarından başlayan, eşit aralıklarla ayrılmış, üç yüksek ayaklıdır.	
Koleksiyon	Boston (Ma), Museum of Fine Arts, 98.	
Kaynakça	Bakir 1981, Pl.26-29. Beazley 1956, 41.27. Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 11	

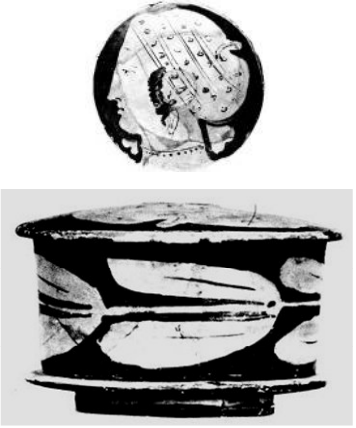
KATALOG NO: 38

Tarih	M.Ö. 5-6. yy	
Biçim	Pyxis, Nikosthenic	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Kapak Resmi:	Bir erkek, bir çocuklu kadın ve yaşlı bir erkek birlikte oturmakta	
Gövde Resmi	Düğün hazırlığı sahnesi	
Biçimsel Tanım	Yüksek , topuzlu kapak, kaideye doğru daralan konik gövde, tek basamaklı yüksek kaidelidir.	
Koleksiyon	Athens, M. Vlasto	
Kaynakça	Boardman 1974, Fig. 267.	

KATALOG NO : 39

Tarih	M.Ö. 470-460	
Biçim	Pyxis , A Tipi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 12 cm	
Ressam	London D 12	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Bir grup kadın	
Biçimsel Tanım	Kapağın merkezinden çıkan yüksek topuzlu, yassı kapak, içbükey gövde, üç bölmeli kaidelidir.	
Koleksiyon	Toledo Museum of Art, 1963.29	
Kaynakça	Beazley 1968, 6.40 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 4.71	

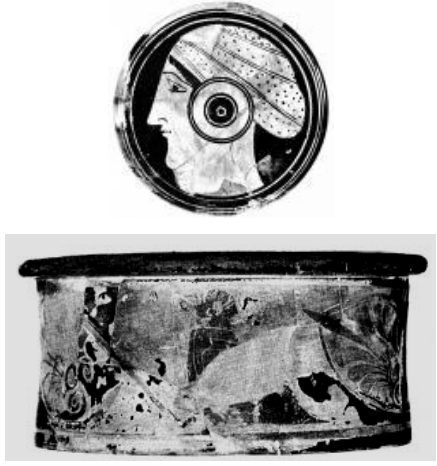
KATALOG NO: 40

Tarih	M.Ö. 425-375	
Biçim	Pyxis, B Tipi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde ve Kapak Resmi	Kapak: Profilden kadın başı betimi Gövde: Bitkisel bezeme	
Biçimsel Tanım	Üst kısmı kubbe biçiminde gövde yüksekliğinde silindirik kapak, silindirik gövde, silindirik kısa kaidelidir.	
Koleksiyon	Dusseldorf, Hetjens-Museum, 1968.	
Kaynakça	CVA, Nordrhein-Westfalen, Dusseldorf Und Krefeld Und Neuss 1, 25-26, Pl.15.5-7	

KATALOG NO: 41

Tarih	M.Ö. 460-450	
Biçim	Pyxis, C Tipi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 5.5 cm	
Ressam	Sotheby	
Çömlekçi	-	
Kapak Resmi	Yunanlılar ve Amazonlar	
Biçimsel Tanım	Kubbe biçiminde kapak ve kapağın merkezin bir metalden halka, konik yassı gövdelidir.	
Koleksiyon	University Museums, University of Mississippi, 1977.3.243	
Kaynakça	Beazley 1968, 3.78	

KATALOG NO: 42

Tarih	M.Ö. 450-400	
Biçim	Pyxis, D Tipi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	-	
Dönem	Klasik	
Ressam	Long-chin Grup	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Bir grup kadın bir tanesi koşarken, bazıları kayaların üzerinde otururken	
Kapak Resmi	Bir kadın başı betimi	
Biçimsel Tanım	Yassı bir kapak, silindirik gövde, dışı kalınlaştırılmış yuvarlak profilli kaidelidir.	
Koleksiyon	Tubingen, Eberhard-karls-univ., Arch. Inst., S101257	
Kaynakça	Beazley 1968, 1222.3 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 349	

KATALOG NO: 43

Tarih	M.Ö. 525-500	
Biçim	Exaleiptron	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 16.4 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	Lysiades	
Gövde Resmi	Dil ve diş motifi	
Kapak Resmi	Dil ve diş motifi	
Biçimsel Tanım	Topuzlu kapak, basık, yuvarlak profilli gövde, dışa açılan yüksek konik kaidelidir.	
Koleksiyon	Museum of Art, Rhode Island School of Design, 16.040	
Kaynakça	Beazley 1956, 5.15 CVA, Providence, Rhode Island School of Design Pl.80.26.2	

KATALOG NO: 44

Tarih	M.Ö. 385-370	
Biçim	Lekanis	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 9 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Kapak Resmi	Leopar, yabani tavşan ve kuğu	
Gövde Resmi	Bitkisel motifler	
Biçimsel Tanım	Disk biçiminde topuzlu, yüksek bir kulp, sığ olmayan bir gövde ve gövde üzerinde bir çift yatay kulp, halka biçiminde kaidelidir.	
Koleksiyon	Tampa Museum of Art, Joseph Veach Noble Collection, 86.99a,b	
Kaynakça	CVA, VIENNA i, Universität und Professor Franz v. Matsch, Pl.8.10-11	

KATALOG NO: 45

Tarih	M.Ö. 470-460	
Biçim	Kase, Mühürsüz	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	-	
Dönem	Klasik	
Ressam	Douris	
Çömlekçi	-	
Tondo	Çömlekçi çalışırken	
Gövde Resmi	Dekorsuz	
Biçimsel Tanım	İçe çekik ağız, yuvarlak profilli gövde, gövdeden çıkan, kesiti yuvarlak, yukarıya doğru kavisli bir çift kulp, kısa, dışa kalınlaştırılmış kaidelidir.	
Koleksiyon	Berlin, Antiken Museen, F 2542	
Kaynakça	Beazley 1968, 803.60 Burn - Glynn 1982, 2, 291	

KATALOG NO: 46

Tarih	M.Ö. 600-5 50	
Biçim	Komast Kasesi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 8.6 cm	
Ressam	Palazzolo / Komast Grup	
Çömlekçi	-	
A- BYüzü	Komast, Dans eden kadınlar ve erkekler	
Biçimsel Tanım	Dışa doğru açılı yüzeyi düz ve kısa bir ağız, dış bükey, yuvarlak profilli gövde, ağzın hemen altında gövde üzerinde, karşılıklı neredeyse zemine paralel, yatay, kesiti bir çift yuvarlak kulp, kısa, iç bükey, kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge, Harvard University Art Museums, 1925.30.133	
Kaynakça:	Beazley 1956, 34.2 Brijder 1983, 1, Pl.5D, 6A, (A) Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 9	

KATALOG NO: 47

Tarih	M.Ö. 560-550	
Biçim	Siana Kasesi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 11 cm	
Ressam	Griffin-Bird	
Çömlekçi	-	
A- B Yüzü	Panterler arasında, koç betimleri	
Tondo	Hippalektryon'a binen genç delikanlı	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan yüksek ağız, yuvarlak profilli gövde, ağzın bittiği alandan çıkan, karşılıklı yatay, kesiti yuvarlak bir çift kulp, yüksek ve dışa doğru tabana doğru açılan kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge, Harvard University Art Museums, 1954.142	
Kaynakça	Beazley 1956, 5.15	

KATALOG NO: 48

Tarih	M.Ö. 575-525	 A B
Biçim	Lades Kemiği Kulplu Kase	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 21.7cm	
Ressam	Boston Polyphemos	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Odysseus ve çıplak büyücü kadın Circe	
B Yüzü	Odysseus ve tek gözlü dev Polyphemos	
Biçimsel Tanım	İnceltilmiş ağız, yuvarlak profilli gövde, gövde üzerinden çıkan, lades kemiği biçiminde, yukarıya doğru kavisli bir çift kulp, yüksek ve tabana doğru açılan kaidelidir.	
Koleksiyon	Boston (Ma), Museum of Fine Arts, 99.518	
Kaynakça	Beazley 1956, 198 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 53. Boardman 2001, 200, Fig.217 (A) CVA, Boston, Museum of Fine Arts 2, 320-32, Pl.88.1-5 LIMC, VI, Pl.25, Kirke 14 (A), Pl.631, Odysseus 139 (A) LIMC, IV, Pl.52, Eurylochos I 1.(A)	

KATALOG NO : 49

Tarih	M.Ö. 565-560	
Biçim	Gordion Kasesi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 10.5 cm	
Ressam	Kleitias	
Çömlekçi	Ergotimos	
A- B Yüzü	Palmet motifi dizisi	
Tondo	Üç yunus ve bir balık	
Biçimsel Tanım	Dışbükey ve yüksek bir ağız, yuvarlak profilli gövde, gövde üzerinden çıkan, yatay, kesiti yuvarlak yukarıya doğru kavisli, bir çift kulp, yüksek, dışa tabana doğru açılan kaidelidir.	
Koleksiyon	Berlin, Antiken Museum, V.I.4604	
Kaynakça	Beazley 1956, 78.13	

KATALOG NO: 50

Tarih	M.Ö. 565-560	
Biçim	Gordion Kasesi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 10.5 cm	
Ressam	Kleitias	
Çömlekçi	-	
A- B Yüzü	Palmetler arasında tavuk ve horoz betimleri	
Biçimsel Tanım	Hafif dışa çekik inceltilmiş ağız, dışbükey gövde, yatay, kesiti yuvarlak, gövdeden çıkan yukarıya doğru kavisli bir çift kulp, yüksek ve hafif dışa doğru açılan disk biçiminde tabanı olan kaidelidir.	
Koleksiyon	Leiden, Rijksmuseum Van Oudheden, I1968.12.1	
Kaynakça	CVA, Leiden, Rijksmuseum Van Oudheden 2, 7, Fig.6, Pl.60.1-3	

KATALOG NO: 51

Tarih	M.Ö. 550-530	
Biçim	Kuşaklı Kase	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 12.5 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
A- B Yüzü	Merkezde oturan sfenks, solunda ve sağında ikişer insan figürü	
Biçimsel Tanım	Hafif dışı çekik ağız, yuvarlak profilli gövde, yatay, kesiti yuvarlak, gövdeden çıkan yukarıya doğru kavisli bir çift kulp, yüksek ve hafif dışı doğru açılan kaide, tek kademelidir.	
Koleksiyon	Cambridge, Harvard University Art Museum, 1960.320	
Kaynakça	CVA, Robinson Collection, Baltimore 1, 40, Pl.19. 2a-b	

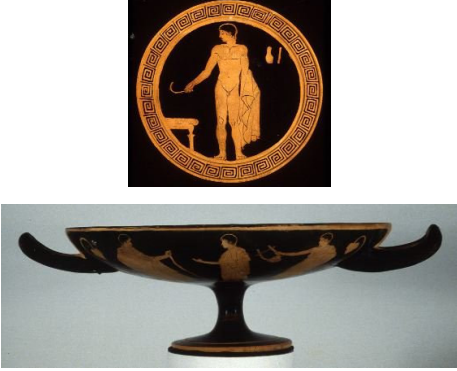
KATALOG NO : 52

Tarih	M.Ö. 575-525	
Biçim	Droop Kase	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 30.9 cm	
Dönem	Klasik	
Ressam	Toronto 289	
Çömlekçi	-	
A- B Yüzü	Atlı araba yarışı	
Biçimsel Tanım	Dışa çekik , kalınlaştırılmış ağız, yuvarlak profilli gövde, yatay, gövde ile birleştirilmiş, kesiti yuvarlak, yukarıya doğru kavisli bir çift kulp,gövdeden birkaç boğumla ayrılmış, yüksek ve dışa doğru açılan kaidelidir.	
Koleksiyon	Toronto, Royal Ontario Museum, 919.5.14	
Kaynakça	Beazley 1956, 196.2 CVA, Toronto Royal Ontario Museum, 28, Pl.32.1-3	

KATALOG NO: 53

Tarih	M.Ö. 525-475	 A B
Biçim	Kylix, A Tipi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	Leafless Grup	
Çömlekçi	-	
Tondo	Çıplak bir kadın figürü	
A Yüzü	Herakles ve Kerberos, Dionysos ve Hermes	
B Yüzü	Herakles ve Kerberos, Hermes ve Athena, Dionysos	
Biçimsel Tanım	Ağızdan başlayan ve gövde sonuna kadar kesintisiz devam eden bir profile, gövde üzerine yerleştirilmiş bir çift kesiti yuvarlak, yatay kulp, içbükey dışa açılan kaidelidir.	
Koleksiyon	Basel, Antikenmuseum Und Sammlung Ludwig, Bs1921.349	
Kaynakça	CVA, Antiquorum, Basel, Antiken Museum, 1, 116, Pl.51.2.4-5	

KATALOG NO: 54

Tarih	M.Ö. 475-425	
Biçim	Kylix, B Tipi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 9 cm	
Ressam	Douris	
Çömlekçi	-	
Tondo	Strigil'li Atlet	
A- B Yüzü	Giyimli genç erkekler	
Biçimsel Tanım	Ağızdan başlayan ve gövde sonuna kadar kesintisiz devam eden bir profil, gövde üzerine yerleştirilmiş bir çift yatay, kesiti yuvarlak kulp, dar ve yüksek, iç bükey profilli, tabana doğru dışa açılan kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge (Ma), Harvard Univ., Arthur M. Sackler Museum, 1895.248	
Kaynakça	Beazley 1968, 803.48 CVA, Cambridge (Ma), Fogg Museum And Gallatin Collections, 32-33, Pl.14.1a-d	

KATALOG NO: 55

Tarih	M.Ö. 550-500	
Biçim	Kylix, C Tipi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 7.6 cm	
Ressam	Class of Providence 22.214	
Çömlekçi	-	
A ve B Yüzü	Göz betimleri arasında rahibelere saldıran satyrlar	
Biçimsel Tanım	Ağızdan başlayan ve gövde sonuna kadar kesintisiz devam eden bir profile, gövde üzerine yerleştirilmiş bir çift yatay kulp, içbükey kaide ve disk tabanlıdır.	
Koleksiyon	Providence, Museum of The Rhode Island School of Design, 22.214	
Kaynakça	Beazley 1956, 631.1 CVA, Providence, Museum of The Rhode Island School of Design 1, 21, Pl.11. 2a-c	

KATALOG NO : 56

Tarih	M.Ö. 475-425	 A B
Biçim	Skyphos, Corinthian	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 14.3 cm	
Ressam	Lewis	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Koşan giyimli genç bir erkek	
B Yüzü	Koşan giyimli bir kadın	
Biçimsel Tanım	Geniş ve düz ağız, kaideye doğru daralan dış bükey profilli gövde, ağız hizasında, kesiti yuvarlak, yatay, neredeyse ağza paralel bir çift kulp. Dışa kalınlaştırılmış yuvarlak profilli kaidelidir.	
Koleksiyon	Providence, Museum of The Rhode Island of Design, 25.072	
Kaynakça	Beazley 1968, 973.10 CVA, Providence, Providence, Museum of The Rhode Island of Design, 1, 27, Pl.20.1a-b	

KATALOG NO : 57

Tarih	M.Ö. 550-500	
Biçim	Skyphos, Hermogenean	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 9.8 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
A- B Yüzü	Palmetler arasında Herakles ve Nemean Aslanı	
Biçimsel Tanım	Geniş, hafif dışa çekik ağız, kaideye doğru daralan dış bükey profilli gövde, ağzın altından çıkan, kesiti yuvarlak, yatay, yukarıya doğru kavisli bir çift kulp, kısa ve küçük, düz profilli dışa açılan kaidelidir.	
Koleksiyon	University Museums, University of Mississippi, 1977.3.70	
Kaynakça	CVA, Baltimore, Robinson Collection 1, 42-43, Pl.24.1a-b	

KATALOG NO: 58

Tarih	M.Ö. 510-500	
Biçim	Skyphos, Heron	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 17.4 cm	
Ressam	Theseus	
Çömlekçi	-	
A- B Yüzü	Çömlekçiler işliklerinde çalışırken	
Biçimsel Tanım	Hafif dışa çekik geniş ağız, kaideye doğru daralan dışbükey profilli gövde, gövdenin üst kısmından çıkan, kesiti yuvarlak, yatay, yukarıya doğru kavisli bir çift kulp, dışa kalınlaştırılmış, yuvarlak profilli kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge, Harvard University Art Museums, 1960.321 and 1958.19	
Kaynakça	Beazley 1956, 5.15	

KATALOG NO: 59

Tarih	M.Ö. 575-525	
Biçim	Skyphos, Kase	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 11.5 cm	
Ressam	Amasis	
Çömlekçi	-	
A- B Yüzü	Yetişkin erkekler, genç delikanlılar, kızlar: bazı erkeklerin elinde hayvanlar, kızların elinde çelenkler çiçekler betimlenmiş	
Biçimsel Tanım	Hafif dışa çekik ağız, yuvarlak profilli gövde, yatay, kesiti yuvarlak, gövdeden çıkan, yukarıya doğru kavisli bir çift kulp, yüksek ve hafif dışa doğru açılan konik kaidelidir.	
Koleksiyon	Paris, Musée du Louvre, A479	
Kaynakça	Beazley 1956, 156.80, 688 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 46 CVA, Paris, Musée du Louvre, 9, III.H.E.83-84, Pl.92.1-9	

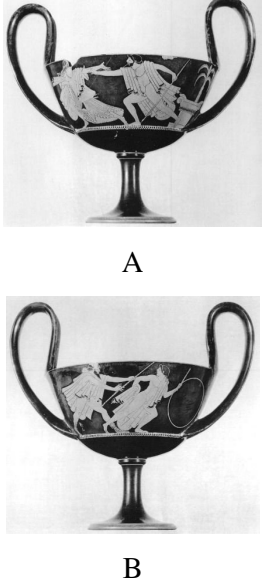
KATALOG NO: 60

Tarih	M.Ö. 460-450	
Biçim	Skyphos, A Tipi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 19.5 cm	
Ressam	Lewis	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Silahlı genç bir erkek bir kızı takip ediyor	
B Yüzü	Giyimli iki kadın	
Biçimsel Tanım	Geniş ve düz ağız, kaideye doğru daralan dış bükey profilli gövde, ağzın hemen altından çıkan, kesiti yuvarlak, yatay, neredeyse ağza paralel bir çift kulp. Dışa kalınlaştırılmış yuvarlak profilli kaidelidir.	
Koleksiyon	University Museums, University of Mississippi, 1977.3.104	
Kaynakça	Beazley 1968, 6.40 Burn - Glynn 1982,4.71	

KATALOG NO: 61

Tarih	M.Ö. 480	
Biçim	Skyphos, B Tipi	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 7.8 cm	
Ressam	Triptolemos	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Toprağı kazan bir sporcu, Aryballos ve Strigil asılı	
B Yüzü	Yere oturmuş dinlenen bir sporcu, Aryballos ve Strigil asılı	
Biçimsel Tanım	Geniş ve düz ağız, kaideye doğru daralan dış bükey profilli gövde, ağzın hemen altından karşılıklı, biri, yatay, kesiti yuvarlak, diğeri dikey kulp, dışa kalınlaştırılmış yuvarlak profilli kaidelidir.	
Koleksiyon	Tampa (FI), Museum of Art, 86.92, 86.92	
Kaynakça	Beazley 1968, 367.102, 1648 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 223	

KATALOG NO: 62

Tarih	M.Ö. 500-450	
Biçim	Kantharos	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	-	
Dönem	Geç Arkaik	
Ressam	Brygos	
Çömlekçi	-	
A Yüzü	Zeus Aegina'yı kovalarken	
B Yüzü	Zeus Ganymede'yi kovalarken	
Biçimsel Tanım	Dış bükey profilili, kaideye doğru daralan yuvarlak gövde, ağız kenarından başlayan ve ağız seviyesinin üzerinde yükselerek aşağıya inen, kaideye yakın bir alanda gövdeyle birleşen bir çift dikey kulp, gövde ve kaide arasında bir halka, yüksek ve alt kısmı keskin bir dönüşle dışa doğru açılarak sonlanan kaidelidir.	
Koleksiyon	Boston (Ma), Museum of Fine Arts, 95.36	
Kaynakça	Beazley 1968, 381.182. Burn - Glynn 1982, 112 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 227	

KATALOG NO : 63

Tarih	M.Ö. 530	
Biçim	Mastos	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
A- B Yüzü	İki göz ve arasında bir burun, asma dalına tırmanan Satyr'ler	
Biçimsel Tanım	Kadın göğsü şeklinde gövde, dikey bir kulp ve yatay bir diğer kulp, göğüs ucu gibi bir topuzla sonlandırılmış diplidir.	
Koleksiyon	Londra, British Museum, B376	
Kaynakça	Boardman 2001, 248, Fig. 272 (A)	

KATALOG NO: 64

Tarih	M.Ö. 600- 550	
Biçim	Chalice	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Fiğür	
Ölçüleri	y. 15.8 cm	
Ressam	Sophilos	
Çömlekçi	-	
A- B Yüzü	Hayvan Firizleri	
Biçimsel Tanım	Konik bir biçimde ağız, dış bükey gövde, gövdenin başladığı alan üzerinden çıkan bir çift yatay kulp, dışa açılan, düz profilli yüksek kaidelidir.	
Koleksiyon	Athens, National Museum, Cc600	
Kaynakça	Beazley 1956, 39.11 Boardman 2003, Fig. 28	

KATALOG NO: 65

Tarih	M.Ö. 6.yy	
Biçim	Lakaina	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	-	
Ölçüleri	-	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
A- B Yüzü	Dekorsuz	
Biçimsel Tanım	Konik bir biçimde oldukça yüksek ağız, dış bükey gövde, gövdenin başladığı alan üzerinden çıkan bir çift yatay kulp, düz diplidir.	
Koleksiyon	Ann Arbor (Mi), University of Michigan, Kelsey Museum, 2583	
Kaynakça	CVA, University of Michigan, 1, 29, Pl.12.2.	

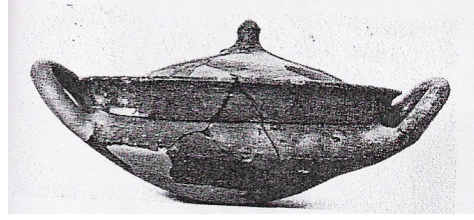
KATALOG NO: 66

Tarih	M.Ö. 575-525	
Biçim	Tabak	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 3 cm	
Ressam	Lydos	
Çömlekçi	-	
Tondo	Kanatlı iki genç erkek koşarken	
Gövde Resmi	Çizgisel bezeme	
Biçimsel Tanım	Oldukça sığ, yuvarlak, tabak halka kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge, Harvard University Art Museums, 1959.127	
Kaynakça	Beazley 1956,112.54 Beazley 1971, 44 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 31 CVA, Baltimore, Robinson Collection 1, 40, Pl.19.1a-b	

KATALOG NO: 67

Tarih	M.Ö. 400-320	
Biçim	Balık Tabagı	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 3.7 cm	
Ressam	Scottsdale	
Çömlekçi	-	
Tondo	Dört çipura, iki deniztarağı ve iki karides betimi Kenar bezeme: Su dalgası	
Biçimsel Tanım	Aşağıya doğru 90 derecelik açıyla kabın en dış noktasından dönerek aşağıya doğru inen yüksek kenar, konik gövde ve kaideyle birleştiği alanın hemen üzerinde tabağın iç kısmında küçük yuvarlak bir hazne, dışa açılan dış bükey yüksek kaidelidir.	
Koleksiyon	Malibu, The J. Paul Getty Museum, 81. AE.132.1	
Kaynakça	CVA, Malibu, The J. Paul Getty Museum, 4, 19, Pl.202.3-4	

KATALOG NO: 68

Tarih	M.Ö. 375-350	
Biçim	Lopas	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik	
Ölçüleri	y. 9 cm (gövde yüksekliği)	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Dekorsuz	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan yüksek dışbükey ağız, sıg, basık, kaideye doğru daralan gövde, gövdenin en şişkin alanı üzerinde bir çift yatay, kesiti yuvarlak kulpludur.	
Koleksiyon	Athenia, Agora Museum,14655	
Kaynakça	Sparkes-Talcott 1970 II,Pl.95, Fig.1963	

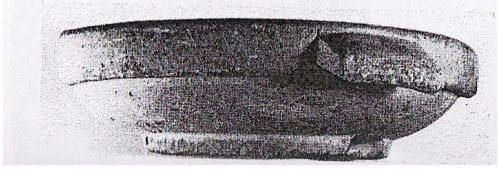
KATALOG NO: 69

Tarih	M.Ö. 460-440	
Biçim	Khytra	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik	
Ölçüleri	y. 25 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Dekorsuz	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan alçak ağız, kısa boyun, ağız kenarından başlayan gövdenin en şişkin alanı üzerinde birleşen kısa bir çift dikey kulp, küresel gövde, yuvarlak diplidir.	
Koleksiyon	Athenia, Agora Museum, P 21947	
Kaynakça	Sparkes-Talcott 1970 II, Pl.93, Fig.1928 Sparkes-Talcott 1970 I, 224	

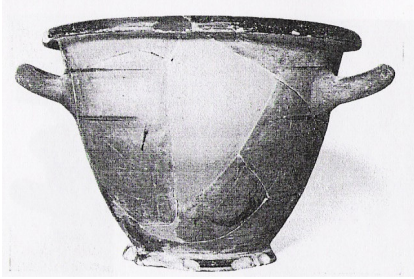
KATALOG NO: 70

Tarih	M.Ö. 500-470	
Biçim	Eschara	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik	
Ölçüleri	-	
Dönem	Klasik	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Dekorsuz	
Biçimsel Tanım	Düz, kalınlaştırılmış kenarlı ağız, oldukça sığ konik gövde, yüksek tabana doğru açılan kaidelidir.	
Koleksiyon	Athenia, Agora Museum, P 14671	
Kaynakça	Sparkes-Talcott 1970 II, Pl.98, Fig.2028 Sparkes-Talcott 1970 I, 234	

KATALOG NO: 71

Tarih	M.Ö. 520-490	
Biçim	Mortar	
Şekillendirme Yöntemi	Döküm	
Teknik	Korint	
Ölçüleri	y. 8.4 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Dekorsuz	
Biçimsel Tanım	Geniş ağız, dışbükey gövde sığdır.	
Koleksiyon	Athenia, Agora Museum, P 25761	
Kaynakça	Sparkes-Talcott 1970 II, Pl. 90, Fig.1899 Sparkes-Talcott 1970 I, 221	

KATALOG NO: 72

Tarih	M.Ö. 450-400	
Biçim	Lekane	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik	
Ölçüleri	y. 25.9 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Dekorsuz	
Biçimsel Tanım	Oldukça geniş, dışa kalınlaştırılmış kıvrık ağız, dışbükey, şişkin, kaideye doğru daralan gövde, dışa açılan kısa kaidelidir.	
Koleksiyon	Athenia, Agora Museum, P 5157	
Kaynakça	Sparkes-Talcott 1970 II, Pl.84, Fig.1792-1794-1795-1796 Sparkes-Talcott 1970 I, 213	

KATALOG NO: 73

Tarih	M.Ö. 510	
Biçim	Kyathos	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik Siyah Figür, Beyaz Zemin	
Ölçüleri	y. 14 cm	
Ressam	Hanfmann	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Göz motifleri arasında Dionysos ve horoz betimi	
Biçimsel Tanım	Kap kepçeye benzemekte, geniş ağızlı, kaideye doğru dışbükey daralan gövde, kabın ağız kenarından başlayan yükselen, kıvrılarak gövde ile birleşen yüksek kulp, kulpun en üst noktasında küçük bir çıkıntı, kısa dışa açılan kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge, Harvard University Art Museums, 1969.15	
Kaynakça	Eisman 1973, 71, Fig.1	

KATALOG NO: 74

Tarih	M.Ö. 540	
Biçim	Kalathos	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 12.1 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Atletler ve eğitimcileri	
Biçimsel Tanım	Hafif dışa çekik geniş ağız, kaideye doğru daralan konik gövde, dışa kalınlaştırılmış düz dipli kaidelidir.	
Koleksiyon	Saint Louis Art Museum, 126.1922	
Kaynakça	Moon 1979, 61, Fig.36	

KATALOG NO: 75

Tarih	M.Ö. 525-500	
Biçim	Louterion	
Şekillendirme Yöntemi	Elle Şekillendirme	
Teknik	Attik	
Ölçüleri	y. 19.5 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Dekorsuz	
Biçimsel Tanım	Üç yivli, düz profilli, yüksek çapı geniş ağız, sığ gövde, oldukça yüksek, konik kaidelidir.	
Koleksiyon	Athenia, Agora Museum, P 13734	
Kaynakça	Sparkes-Talcott 1970 II, Pl.88, Fig.1876 Sparkes-Talcott 1970 I, 218	

KATALOG NO: 76

Tarih	M.Ö. 475-425	
Biçim	Oinochoe, Tip 1	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik , Kırmızı Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	Berlin	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Kantharos ve Thyros'lu Dionysos, Thyros'lu ve meşaleli rahibeler	
Biçimsel Tanım	Yonca biçiminde ağız, yüksek boyun,ağız kenarından çıkan ve ağız seviyesinin üzerinde yükselen ve kıvrılarak yuvarlak omuzlarla birleşen dikey bir kulp, yumurta biçimli gövde, iki kademeli kaidelidir.	
Koleksiyon	Montpellier, Societe Archeologique, 140	
Kaynakça	Beazley 1968, 992.74 Burn - Glynn 1982, 345, 437 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 312	

KATALOG NO: 77

Tarih	M.Ö. 500-480	
Biçim	Oinochoe, Tip 2	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 22.6 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Krotala'lı rahibeler	
Biçimsel Tanım	Yonca biçiminde ağız, yüksek boyun, ağız kenarından çıkan ve ağız seviyesinin hemen üzerinden dönerek, yuvarlak omuzlarla birleşen dikey bir kulp, yumurta biçimli gövde, disk biçiminde kaidelidir.	
Koleksiyon	Cambridge, Harvard University Art Museums, 1959.189	
Kaynakça	Houser 1979, 26, Fig.1 Watkins 1973, 46F, 18	

KATALOG NO: 78

Tarih	M.Ö. 400-300	
Biçim	Oinochoe, Tip 3	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	y. 8.9 cm	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Çocuklar erkek bir geyiğin üzerine binerken	
Biçimsel Tanım	Yonca biçiminde ağız, boyun profili, gövde profili ile devamlı, ağızdan başlayan, gövdenin en şişkin alanı üzerinde birleşen, bir dikey kulp, kaideye doğru şişkin soğan biçiminde gövde, dışa kalınlaştırılmış yuvarlak profilli kaidelidir.	
Koleksiyon	Providence, Museum of The Rhode Island School of Design,25.067	
Kaynakça	CVA, Providence, Museum of The Rhode Island School of Design 1, 31-32, Pl.24.3	

KATALOG NO: 79

Tarih	M.Ö. 500-450	
Biçim	Oinochoe, Tip 7	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	Brussels Oinochoe	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	İki savaşçı ve silahlanmaları	
Biçimsel Tanım	Gaga biçiminde ağız, ağız kenarından başlayan ve gövdenin en şişkin alanının hemen altıyla birleşen dikey bir kulp, yumurta biçimli gövde, halka kaidelidir.	
Koleksiyon	Raleigh (Nc), Museum of Art, G79.11.5	
Kaynakça	Shapiro 1981,121, No. 47	

KATALOG NO: 80

Tarih	M.Ö. 550-500	
Biçim	Oinochoe, Tip 10	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Siyah Figür	
Ölçüleri	-	
Ressam	Louvre F 118	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Savaş sahnesi	
Biçimsel Tanım	Gağa biçimli yüksek emzikli ağız, kabın ağız kenarından başlayan ve gövdenin yuvarlak omuzları üzerinde birleşen dikey kulp, yumurta biçimli gövde, S profilli kaidelidir.	
Koleksiyon	Boston (Ma), Museum of Fine Arts, 41.58	
Kaynakça	Beazley 1956, 440 Carpenter - Mannack - Mendonca 1989, 113	

KATALOG NO: 81

Tarih	M.Ö. 525-500	
Biçim	Olpe	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Atik, Siyah Figür	
Ölçüleri	y. 23.8 cm	
Ressam	Sevres 100	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Dionysos ve kadın rahibeler	
Biçimsel Tanım	Dışa açılan, dış bükey yüksek ağız, Ağızdan başlayan ve kaideye kadar S biçiminde bir gövde profili, ağız kenarından başlayan ağız seviyesinin üstünde yükselen ve kavis yaparak aşağıya doğru inen ve gövdenin en şişkin alanının hemen üzerinde birleşen dikey bir kulp, tek kademeli kaidelidir.	
Koleksiyon	University Museums, University of Mississippi, 1977.3.76	
Kaynakça	Beazley 1956, 5.15 Burn - Glynn 1982, 4.35	

KATALOG NO: 82

Tarih	M.Ö. 4.yy	
Biçim	Epichysis	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Kırmızı Figür	
Ölçüleri	-	
Dönem	-	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Bitkisel motif	
Biçimsel Tanım	Gaga biçimli ağız, uzun, ince boyun, ağız kenarından başlayan, omuzla birleşen dikey yüksek bir kulp, yuvarlak omuz ve iç bükey silindirik basık gövde, dışa kalınlaştırılmış yuvarlak profilli kaidelidir.	
Koleksiyon	Londra, British Museum, F397	
Kaynakça	CVA, London, British Museum 2, 9, Pl.12. 9	

KATALOG NO: 83

Tarih	-	
Biçim	Lagynos	
Şekillendirme Yöntemi	Çark	
Teknik	Attik, Kırmızı Figür, Beyaz Zemin	
Ölçüleri	-	
Dönem	-	
Ressam	-	
Çömlekçi	-	
Gövde Resmi	Çizgisel bezeme	
Biçimsel Tanım	Dışa kalınlaştırılmış, dar ağız, yüksek silindirik boyun, ağzın hemen altından çıkan ve omuzla birleşen dikey bir kulp, dışa açılan konik omuz, kaideye doğru daralan dış bükey gövde, dışa açılan dış bükey kısa kaide	
Koleksiyon	Mannheim, Reiss-Museum, Cg165	
Kaynakça	CVA, Mannheim, Reiss-Museum 1, 47, Pl.36. 9	

KISALTMALAR VE KAYNAKÇA

Bu çalışmada kullanılan kısaltmalar aşağıdaki gibidir.

- Aegean 1979 : Aegean Islands cat. 1979.
Greek Art of The Aegean Islands (Exhibition Catalogue),
Metropolitan Museum of Art, New York, 1979.
- AJA : American Journal of Archaeology. The Journal of
The Archaeological Institute of America
- Arcasoy 1983 : A. Arcasoy, Seramik Teknolojisi, G.S.F.Seramik
Anasanat Dalı Yayınları No: 1, İstanbul, 1983.
- Arseven 1983 : C. E. Arseven, Sanat Ansiklopedisi, Cilt II,
VII.Fasikül, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1983.
- Atalayer 1994 : F. Atalayer, Temel Sanat Öğeleri, Eskişehir,
1994.
- Aydın 2004 : E. D. Aydın, Temel Tasarıma Çağdaş Yaklaşımlar,
İstanbul, 2004.
- Bakir 1981 : G. Bakir, Sophilos, Mainz, 1981.
- Beazley 1956 : J. D. Beazley, Attic Black-figure Vase-painters,
Oxford, 1956.
- Beazley 1968 : J. D. Beazley, Attic Red-figure Vase-painters.
2nd ed. Oxford, 1968.
- Beazley 1971 : J. D., Beazley, Paralipomena, Oxford, 1971.
- Beiswanger 1939 : G. W. Beiswanger, "The Esthetic Object and the
Work of Art", The Philosophical Review, 48, no.6
(1939), s.587-605
- Boardman 1974 : J. Boardman, Athenian Black Figure Vases,
London, 1974.
- Boardman 1989 : J. Boardman, Athenian Red Figure Vases, The
Classical Period, London, 1989.
- Boardman 1991 : J. Boardman, Greek Art, London, 1991.

- Boardman 2001 : J. Boardman, *The History of Greek Vases: Potters, Painters and Pictures*, London, 2001.
- Boardman 2002 : J. Boardman, *Kırmızı Figürlü Atina Vazoları, Arkaik Dönem*, (Çev.: G. Ergin), İstanbul, 2002.
- Boardman 2003 : J. Boardman, *Siyah Figürlü Atina Vazoları*, (Çev.: G. Ergin), İstanbul, 2003.
- Bothmer 1953 : D. Bothmer, "A Panathenaic Amphora" *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, 12, no. 2, (1953), s.52-56
- Bothmer 1962 : D. Bothmer, "Painted Greek Vases", *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, 21, no.1, (1962), s.1-11
- Bothmer 1984/1985 : D. Bothmer, "Greek and Roman Art", *Notable Acquisitions (Metropolitan Museum of Art)*, no. 1984/1985, (1984 - 1985), s.6-7
- Brijder 1983 : H. Brijder, *Siana Cups I and Komast Cups*, Amsterdam, 1983.
- Brinkmann 1994 : V. Brinkmann, *Beobachtungen zum formalen Aufbau und zum Sinngehalt der Friese des Siphnierschatzhauses*, Ennepetal, 1994.
- Buitron 1972 : D. Buitron, *Attic Vase Painting in New England Collections*, Cambridge, Mass., 1972.
- Burn - Glynn 1982 : L. Burn and R. Glynn, *Beazley Addenda: Additional References to ABV, ARV 2 and Beazley 1971*, Oxford, 1982.
- Bush 1923 : W. T. Bush, "Another Note on Professor Carpenter's the Esthetic Basis of Greek Art", *The Journal of Philosophy*, 20, no.2 (1923), s. 42-46
- Carpenter 1991 : T. H. Carpenter, *Art and Myth in Ancient Greece*, London, 1991.

- Carpenter 1993 : T. H. Carpenter, "Looking at Greek Art", The Classical Journal, 88, no. 4, (1993), s.419-425
- Carpenter 1997 : T. H. Carpenter, Dionysian Imagery in Fifth-Century Athens, Oxford, 1997.
- Caskey 1922 : L. D. Caskey, Geometry of Greek Vases, Boston, 1922.
- Ceramic Committee 2002 : Turkish Ceramic Promotion Committee, Ceramics in Turkey The History of Earth and Fire, İstanbul, 2002
- Chase 1932 : G. H. Chase, "A Black-Figured Amphora", Bulletin of the Fogg Art Museum, 2,no.1 (1932), s.2-4
- Cohen 1880-1892 : H. Cohen, Description Historique Des Monnaies Frappées Sous L'empire Romain Communément Appelées Médailles Impériales, Paris, 1880-1892.
- Cook 1997 : R. M. Cook, Greek Painted Pottery, Routledge, 1997.
- CVA : Corpus Vasorum Antiquorum
- Çakar 1992 : Ö. Çakar, "Doğanın Güzellik Ölçüsü Altın Oran", TÜBİTAK, 297, (1992), s. 6-11.
- Çokay 2006 : S. Çokay Kepçe, Antalya Karaçalı Nekropolü, Antalya, 2006.
- Delemen 2003 : İ. Delemen, Antik Dönemde Beslenme, İstanbul, 2003.
- Eisman 1973 : M. M. Eisman, "New Attributions of Attic Kyathoi," AJA, 77 (1973), s. 71-73.
- Farnsworth 1970 : M. Farnsworth, "Corinthian Pottery: Technical Studies", American Journal of Archaeology, 74, no.1. (1970), s.9-20
- Fischer 1980 : E. Fischer, Sanatın Gerekliliği, (Çev.:C. Çapan), E Yayınları, Toplum ve Sanat Dizisi, İstanbul, 1980.
- Folsom 1976 : R. Folsom, Attic Red-Figured Pottery, Parkridge, 1976.
- Getty 1986 : J. Paul Getty, Museum Journal, 15 (1987), Acquisitions, 1986.
- Grabow 1998 : E. Grabow, Schlangenbilder in Der Griechischen

- Schwarzfigurigen Vasenkunst, Paderborn, 1998.
- Grace 1961 : V.R. Grace, Amphoras and the Ancient Wine Trade Excavations of the Athenian Agora, Picture Book 6, Princeton, 1961.
- Güner 1988 : G. Güner, Anadolu'da Yaşamakta Olan İlkel Çömlekçilik, İstanbul, 1988.
- Gürer 1990 : L. Gürer, Temel Tasarım, İstanbul, 1990.
- Hardy 2000 : M. Hardy, Handbuilding, London 2000.
- Henrickson-McDonald 1983 : E. F. Henrickson; M. M. A. McDonald, "Ceramic Form and Function: An Ethnographic Search and an Archeological Application", American Anthropologist, 85, no.3. (1983), s.630- 643.
- Hill 1947 : D. K. Hill, "The Technique of Greek Metal Vases and Its Bearing on Vase Forms in Metal and Pottery", AJA, 51, (1947).No:3, s. 248-256,
- Houser 1979 : C. Houser, Dionysos and his Circle, Harvard, 1979.
- Hopper 2000 : R. Functional Pottery, Form and Aesthetic in Pots of Purpose, London, 2000.
- İren 2003 : K. İren, Vazo Resimlerinin Işığında Eski Yunan Çömlekçiliği, İstanbul, 2003.
- JPGM 1987 : The J. Paul Getty Museum Journal
- Kanowski 1984 : M. G. Kanowski, Containers of Classical Greece: A Handbook of Shapes, New York, University of Queensland Press, 1984.
- Kondi 1979 : K. Kondi, Onlookers in Representations of Deeds and Games in Ancient Greek Art, Salonica, 1979.
- Korshak 1977 : Y. Korshak, Frontal Faces in Attic Vase Painting of The Archaic Period, Chicago, 1977.
- Kura 1989 : H. Kura, Endüstriyel Seramik Tasarımında, Biçim ve Üretim Yöntemleri, (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Eser Çalışması), İstanbul, 1989.
- LIMC : Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae,

- Zurich and Munich 1974.
- Luce 1916 : S. B. Luce, "The Origin of the Shape of the
"Nolan" Amphora", American Journal of Archaeology,
20, no.4 (1916), s.439-474
- Matheson - Wallace 1982 : P. M. W. Matheson and M. B. Wallace, "Some
Rhodian Amphora Capacities", Hesperia, 51,
no.3 (1982), s.293-320
- Matheson 1995 : S.B. Matheson, Polygnotos and Vase Painting in
Classical Athens, Madison, 1995.
- Mendonca - Mannack - Carpenter 1989
: T. H. Carpenter, with T. Mannack, and M.
Mendonca, Beazley Addenda, Oxford, 1989.
- Moon 1979 : W. Moon, Greek Vase Painting in Midwestern
Collections, Chicago, 1979.
- Moore 1999 : M. B. Moore, "Nikias Made Me": An Early
Panathenaic Prize Amphora in the Metropolitan
Museum of Art, Metropolitan Museum Journal,
34, (1999), s.37- 56
- Morris 1985 : S. P. Morris, "A Contribution to the Ancient Grek
Kitchen", Hesperia, 54, no. 4. (1985), s.393- 409.
- Murray 1895 : A. S. Murray, "An Athenian Lekythos",
The Journal of Hellenic Studies, 15 (1895), s.192-193
- Neils 1992 : J. Neils, "The Morgantina Phormiskos" AJA, 96, No. 2,
(Apr., 1992), s. 225-235.
- Oakley 1988 : J. H. Oakley, "Attic Red-Figured Skyphoi of
Corinthian Shape", Hesperia, 57, no.2, (1988), s.165- 191
- Oakley 1990 : J. H., Oakley, The Phiale Painter, Kerameus 8, Mainz, 1990.
- Oakley 1997 : J. H. Oakley, The Achilles Painter, Mainz, 1997.
- Ökse 1999 : A. T. Ökse, Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri, Arkeoloji
ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1999.
- Ökse 2002 : A. T. Ökse, Arkeolojik Çalışmalarda Seramik

- Değerlendirme Yöntemleri, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2002.
- Özdizbay 2004 : A. Özdizbay, Eski Yunan'da Tarım, Türk Eskiçağ Bilimleri, Enstitüsü Yayınları Pöpüler Dizisi:19, İstanbul, 2004.
- Özturanlı 1989 : G. Özturanlı, Geleneksel Tasarım İle Çağdaş Tasarım İlişkilerinin Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Eser Çalışması), İstanbul, 1989.
- Ramage 1983 : N. H. Ramage, "A Merrythought Cup from Sardis", American Journal of Archaeology, 87, no.4, (1983), s. 453- 460
- Robertson 1992 : C. M. Robertson, The Art of Vase-Painting in Classical Athens, Cambridge, 1992.
- Richter 1923 : G. M. A. Richter, "Athenian Pottery: Recent Accessions", The Metropolitan Museum of Art Bulletin, 18, no. 11 (1923), s.253-257
- Richter 1937 : G. M. A. Richter, " A Greek Bronze Hydria", The Metropolitan Museum of Art Bulletin, 32, no.11, (1937), s.255-259
- Richter-Milne 1973 : M. A. G. Richter, M. J. Milne, Shapes and Names of Athenian Vases, Washington DC, 1973.
- Robinson 1893, : E. Robinson, Catalogue of Greek, Etruscan and Roman Vases, Boston 1893.
- Robinson 1961, : D. M. Robinson, Bequest of Classical Art and Antiquities: A Special Exhibition, Cambridge 1961.
- Ros 2006 : D. Ros, Seramik, İstanbul 2006.
- Rutter – Sparkes 2000: K. N. Rutter, B. A. Sparkes, Word and Image in Ancient Greece, Edinburgh, 2000.
- Saltuk 1997 : S. Saltuk, Arkeoloji Sözlüğü, İstanbul, 1997.
- Sevin 2003 : V. Sevin, Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi, Eski Anadolu ve Trakya Başlangıcından Pers

- Egemenliğine Kadar, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003.
- Sevim 2007 : S. Sevim, Dekorlar ve Uygulama Teknikleri, Yorum Sanat, İstanbul, 2007.
- Shapiro 1981 : H. Shapiro, "Art, Myth and Culture", Greek Vases from Southern Collections, Tulane, (1981), s. 121.
- Sözen-Tanyeli 1992 : M. Sözen, U. Tanyeli, Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992.
- Sparkes 1962 : B. A. Sparkes, "Greek Kitchen", The Journal of Hellenic Studies, 82, (1962), s.121-137.
- Sparkes-Talcott 1970 I: Athenian Agora, Princeton, 1970.
B. A. Sparkes and Lucy Talcott, The Athenian Agora XII : Black and Plain Pottery. Princeton: American School of Classical Studies at Athens, New Jersey, 1970.
- Sparkes-Talcott 1970 II: Excavations of the Athenian Agora: Picture Book
Princeton, 1970.
B. A. Sparkes and Lucy Talcott, The Athenian Agora XII, Black and Plain Pottery. Princeton: American School of Classical Studies at Athens, New Jersey, 1970.
- Sparkes 1970 : B. A. Sparkes, "Everyday Life in Classical Athens", The Journal of Hellenic Studies, 90, (1970), s.255-256
- Şenol 2006 : G. C. Şenol, Klasik ve Helenistik Dönem'de Mühürlü Amphora Üreten Merkezler ve Mühürleme Sistemleri, Ege Yayınları, İstanbul, 2006.
- Toka 1978 : C. Toka, İnsan- Araç Bağlantısında Ergonomik Tasarım İlkeleri, 1978.
- Trendall 1967 : A. D. Trendall, Phlyax Vases, London, 1967.
- Trendall 1978, : A. D. Trendall, A. Cambitoglou, The Red-Figured Vases of Apulia, Oxford, 1978.
- Tunalı 1996 : İ. Tunalı, Grek Estetik'i, İstanbul, 1996.

- Tunalı 2004 : İ. Tunalı, Tasarım Felsefesine Giriş, İstanbul, 2004.
- Watkins 1973 : Fogg Art Museum,
The Frederick M. Watkins Collection, Cambridge,
Mass, 1973.
- Whitmore 1922 : E. M. Whitmore, “The Esthetic Basis of Greek
Art”,The Classical Journal, 17, no.7 (1922), s.413- 414
- Zeytinoğlu 1990 : E. Zeytinoğlu, Kullanıma Yönelik Seramik
Tasarımında Ölçü Ögesinin İşlevi
(Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Eser Çalışması)
İstanbul, 1990.

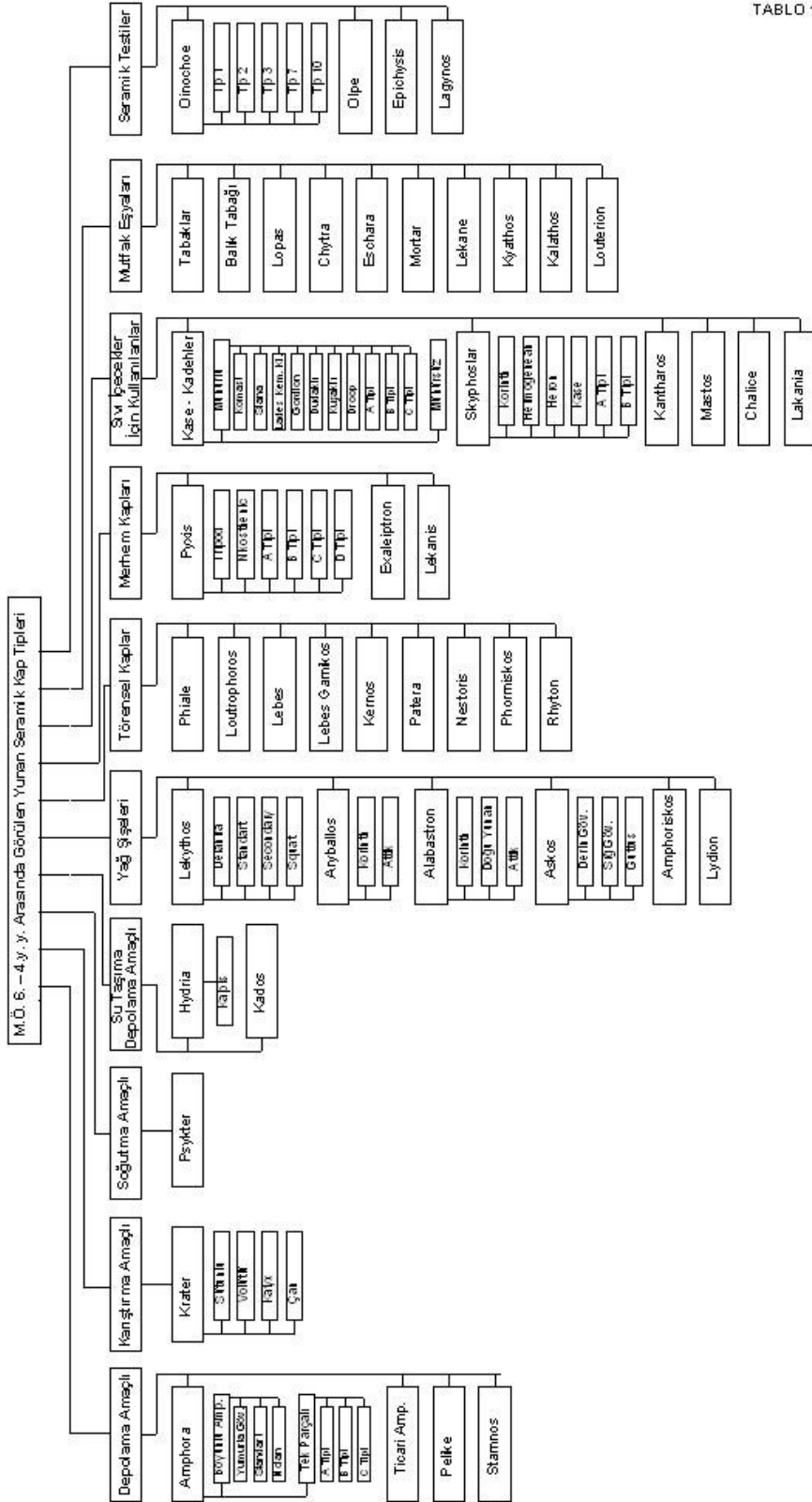
Elektronik Kaynaklar

- <http://www.louvre.fr>
- <http://www.uibk.ac.at/klassische-archaeologie/index.html>
- <http://www.beazley.ox.ac.uk/>
- <http://www.metmuseum.org>
- <http://www2.ocn.ne.jp/~greekart/index.html>
- http://commons.wikimedia.org/wiki/Main_Page

Diğer Kısaltmalar:

- Bkz. : Bakınız
- cm : Santimetre
- fig. : Figür
- Lev. : Levha
- M.Ö. : Milattan Önce
- no. : Numara
- Pl. : Plate
- Res. : Resim
- s. : sayfa
- Şek. : Şekil
- vd. ; ve devamında
- yy : yüzyıl

TABLÖLAR

TABLO 1

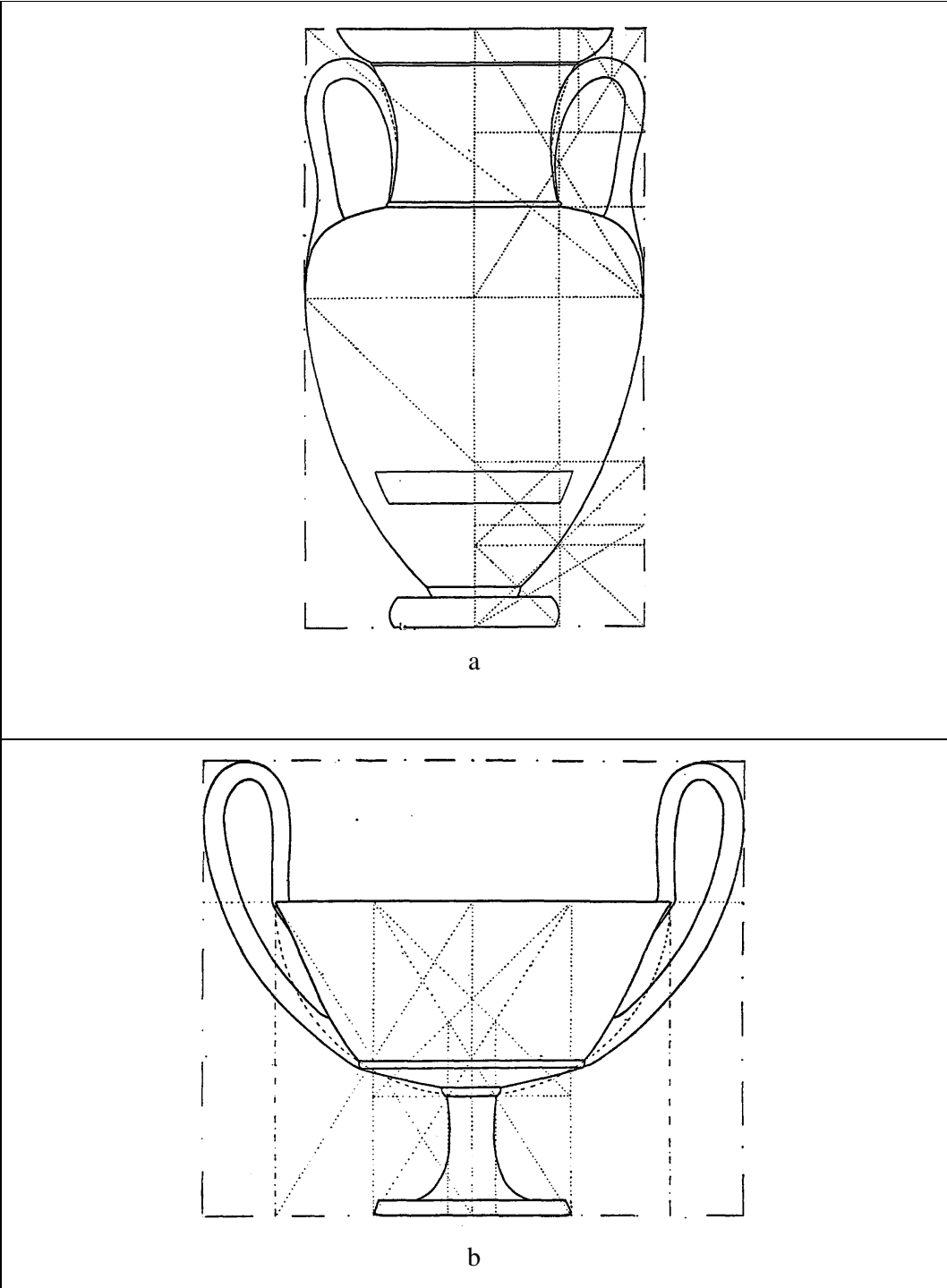
LEVHALAR

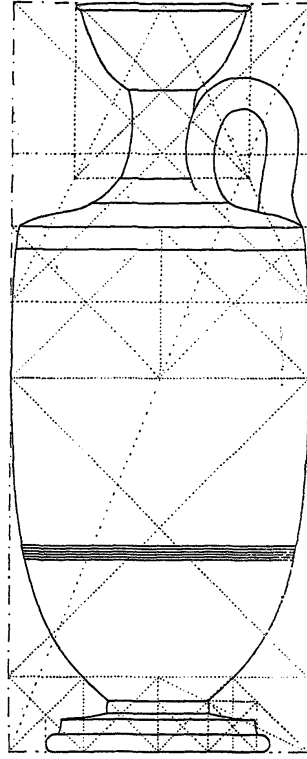

a

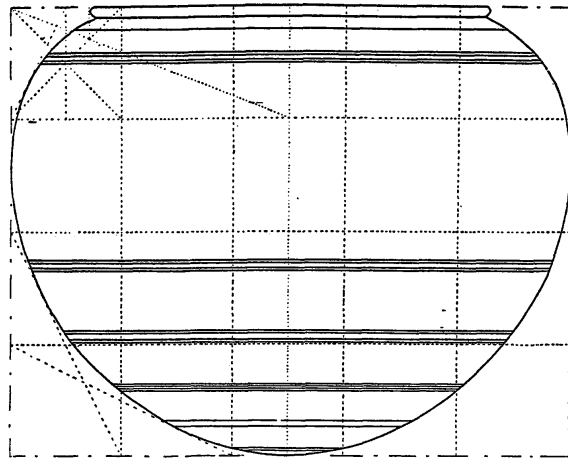

b

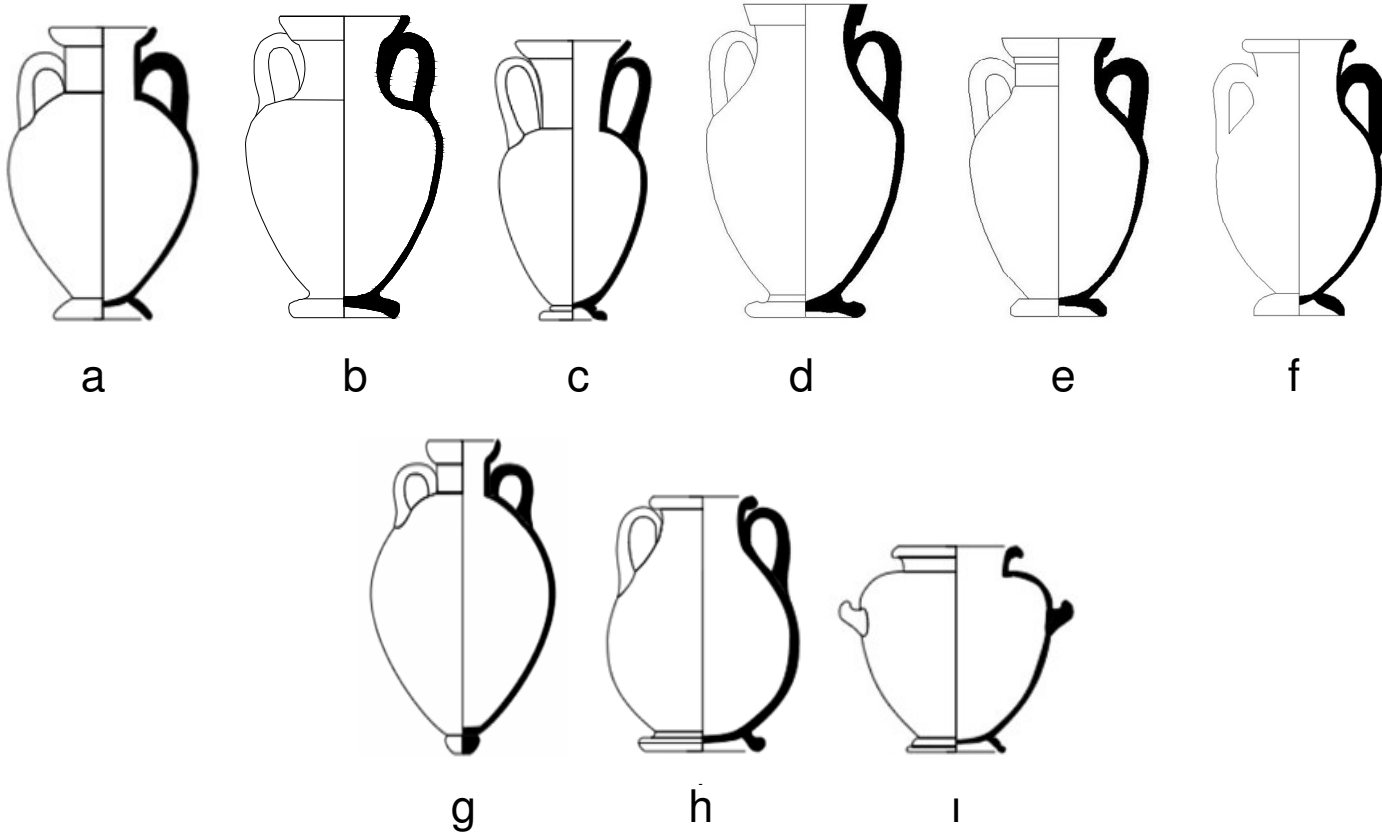

a

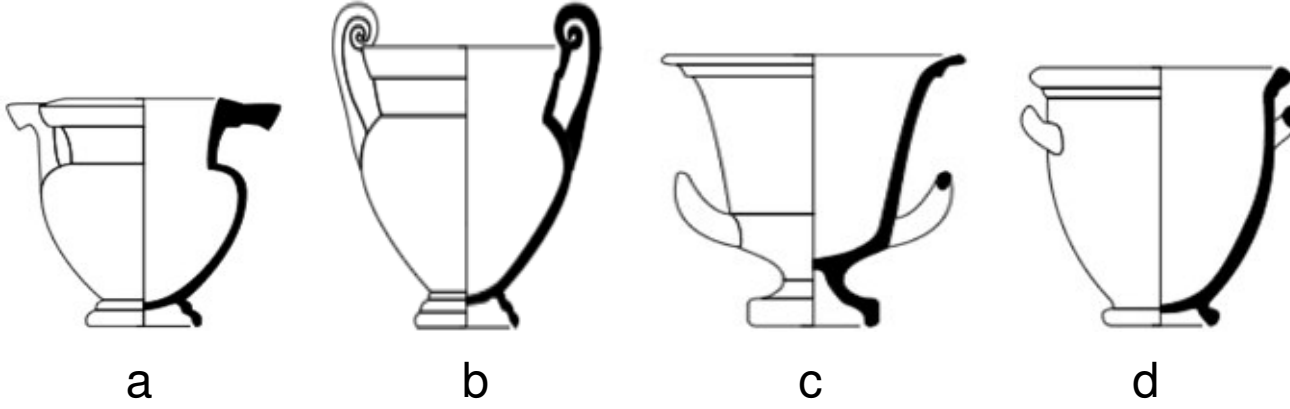

b

Şekil 1: Depolama Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri

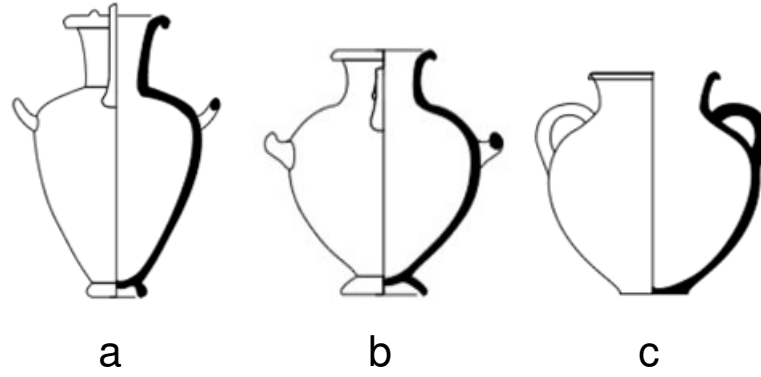
Şekil 1: Karıştırma Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri

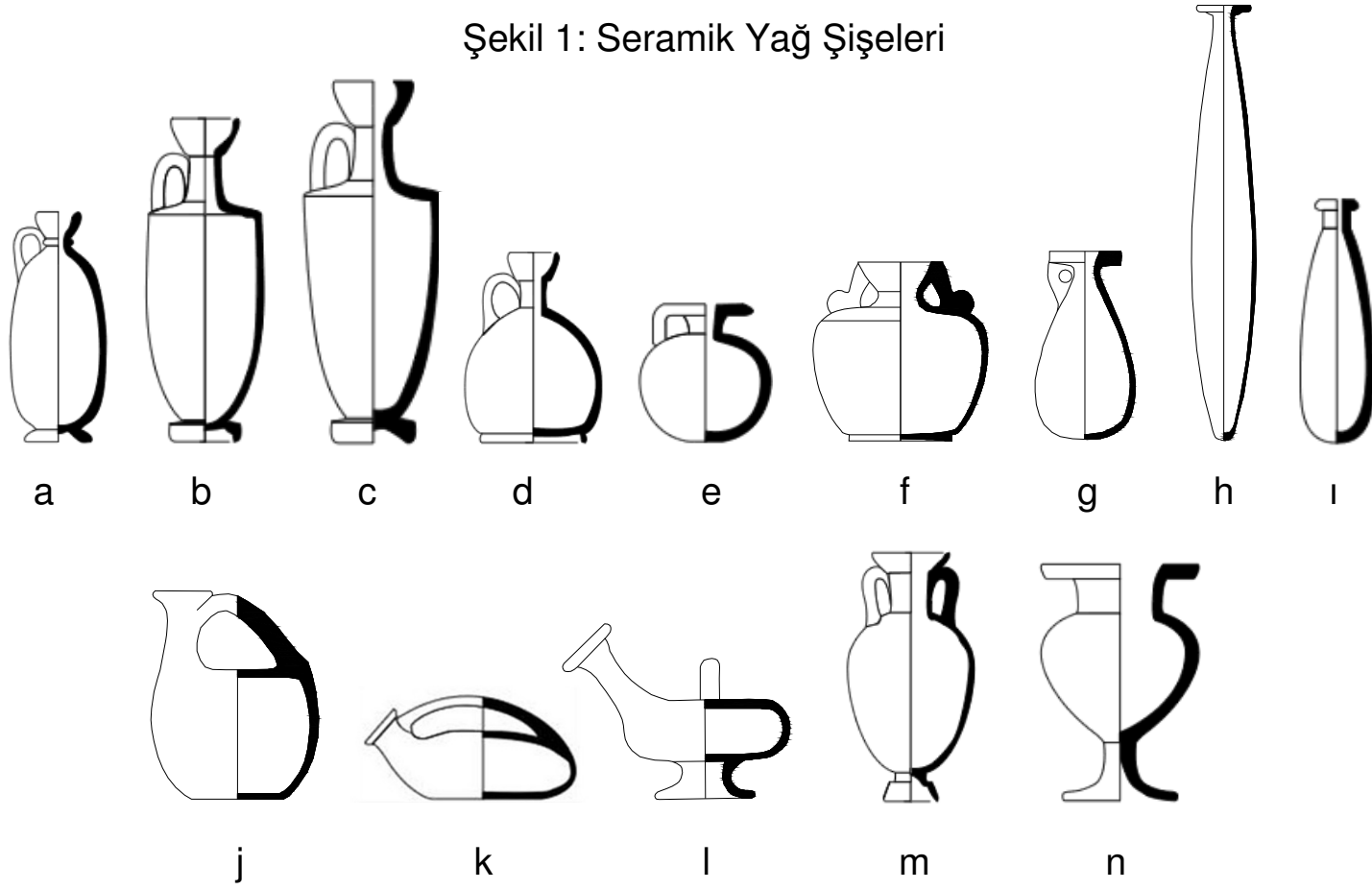
Şekil 1: Soğutma Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri

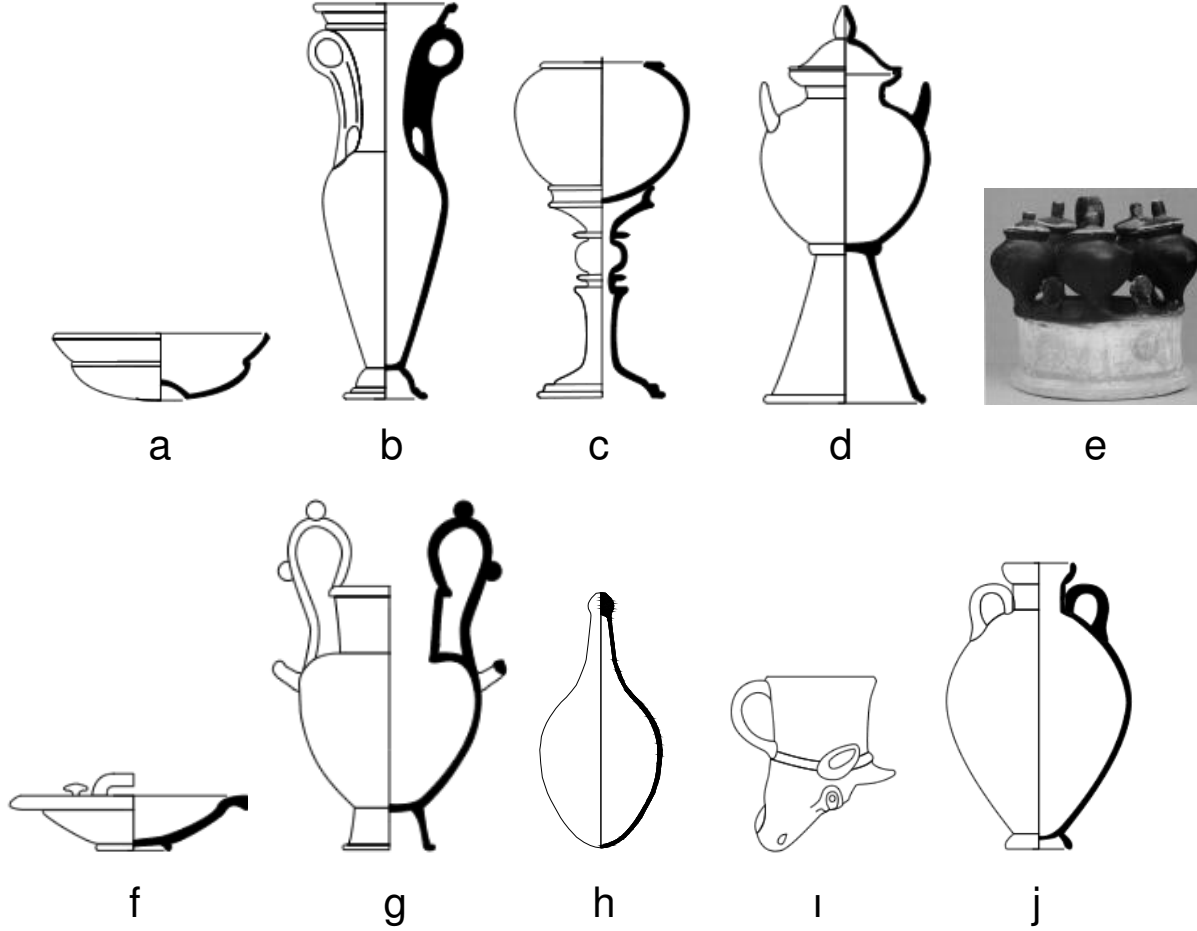
Şekil 2: Su Taşıma ve Depolama Amaçlı Kullanılan Seramik Kap Tipleri

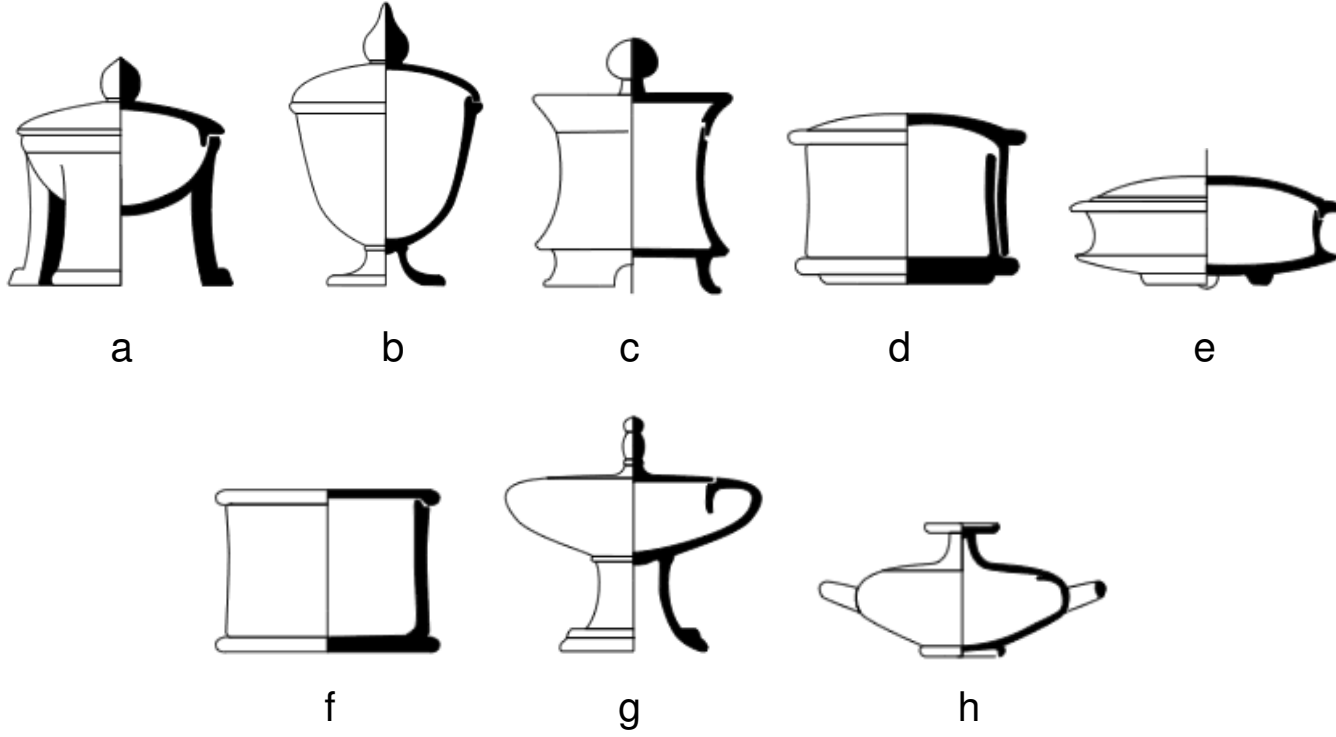
Şekil 1: Seramik Yağ Şişeleri

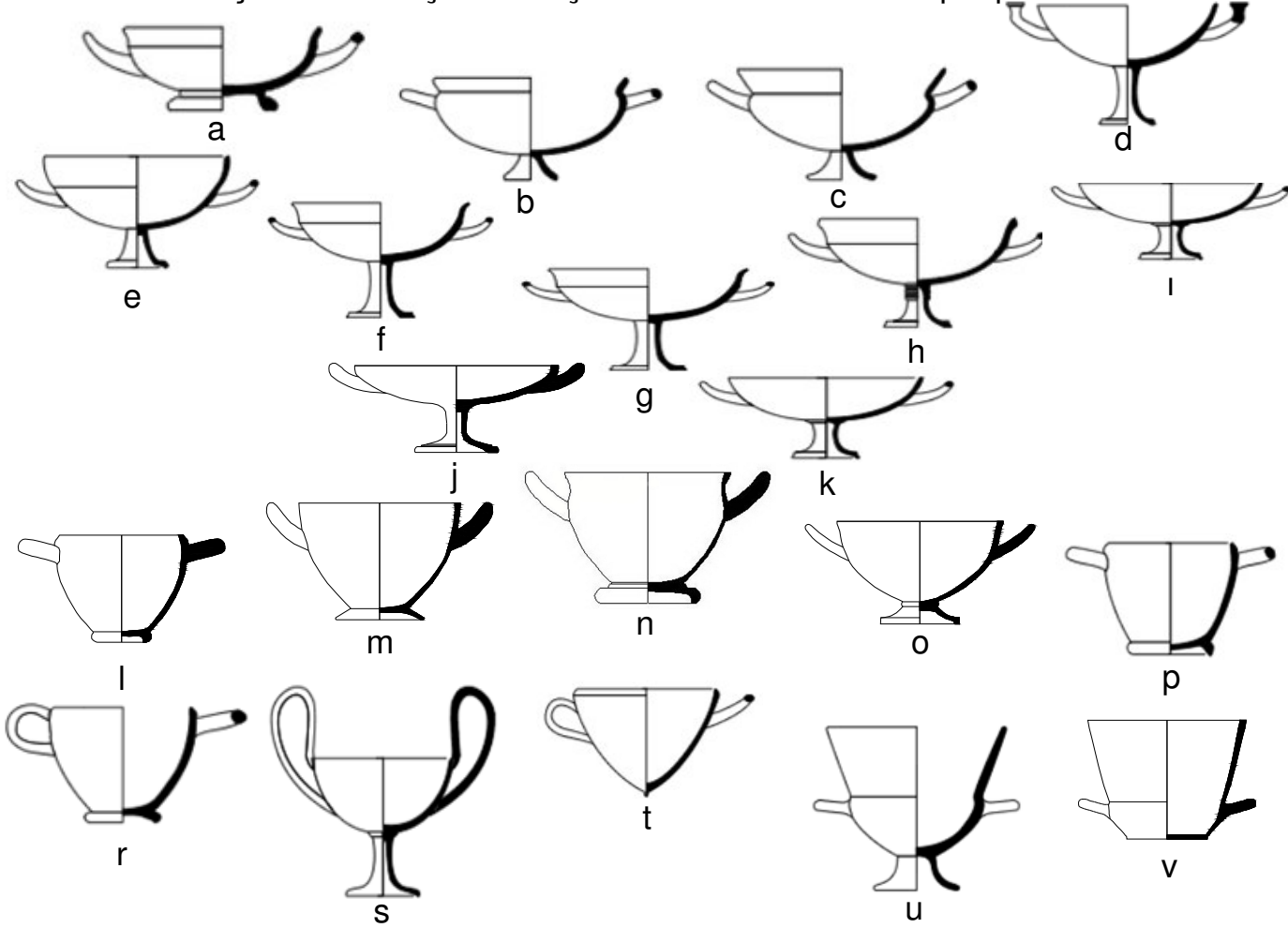
Şekil 1: Törenselle Seramik Kaplar

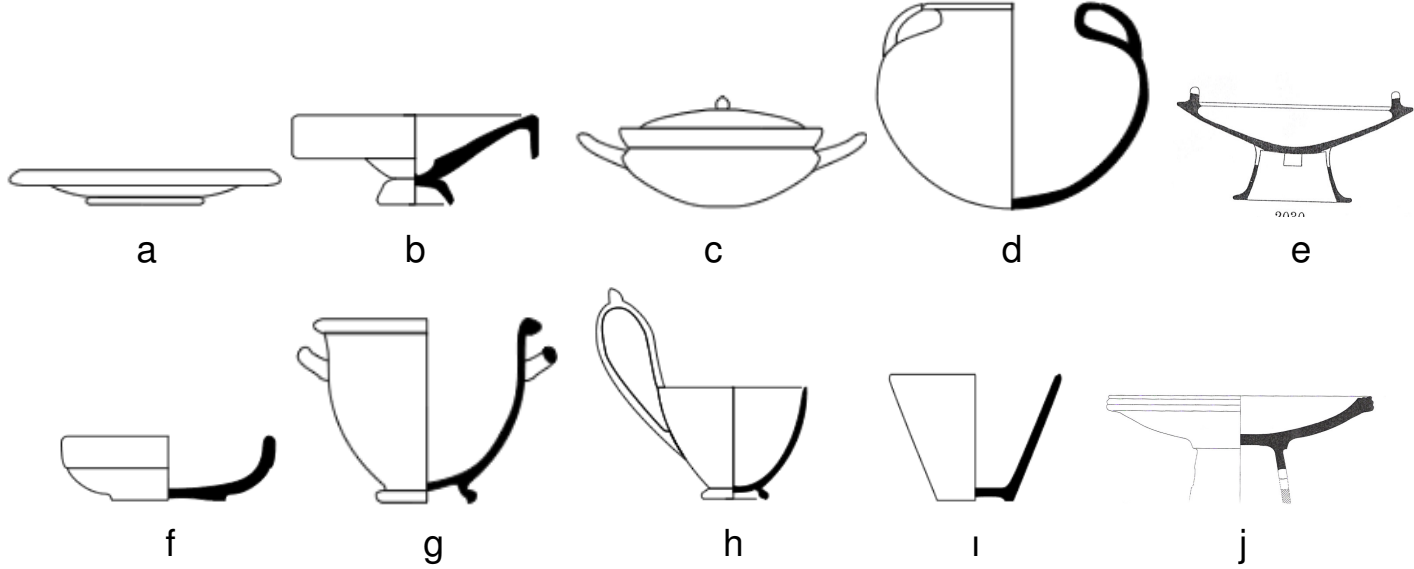
Şekil 1: Seramik Merhem Kapları

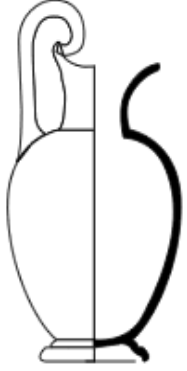
Şekil 1: Sıvı İçecekler İçin Kullanılan Seramik kap Tipleri

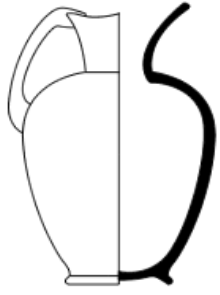
Şekil 1: Mutfak Eşyaları

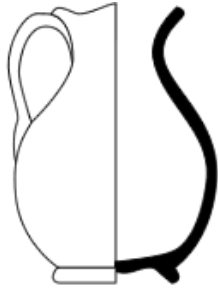
Şekil 1: Seramik Testiler

a

b

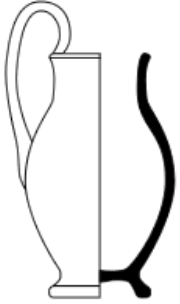
c

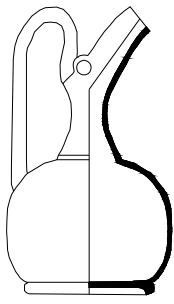
d

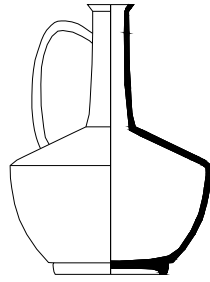
e

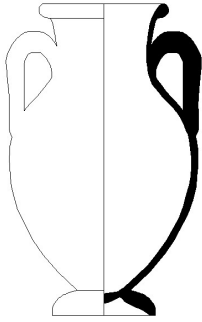
f

g

h

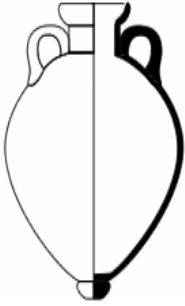

a

b

a-b: Amphora kullanımına ilişkin vazo betimi.

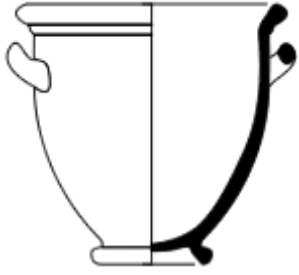

a

b

a-b: Ticari amphora kullanımına ilişkin vazo betimi.

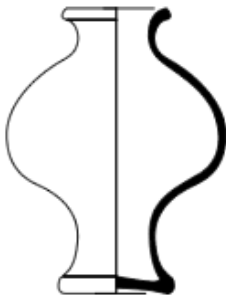

a

b

a-b: Krater kullanımına ilişkin vazo betimi.

a

b

a-b: Psykter kullanımına ilişkin vazo betimi.

a

b

a-b: Hydria kullanımına ilişkin vazo betimi.

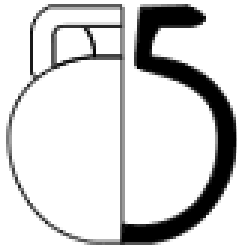

a

b

a-b: Lekythos kullanımına ilişkin vazo betimi.

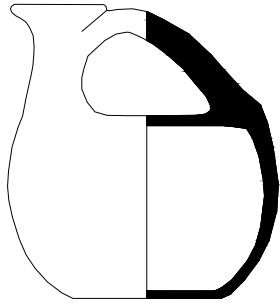

a

b

a-b: Aryballos kullanımına ilişkin vazo betimi

a

a: Askos kullanımına ilişkin vazo betimi.

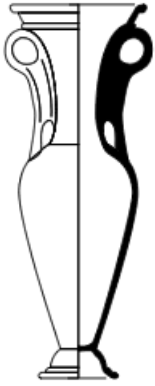

a

b

a-b: Phiale kullanımına ilişkin vazo betimi.

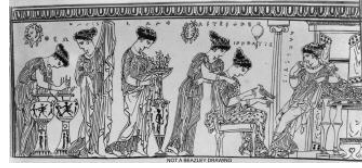

a

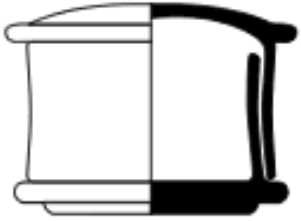
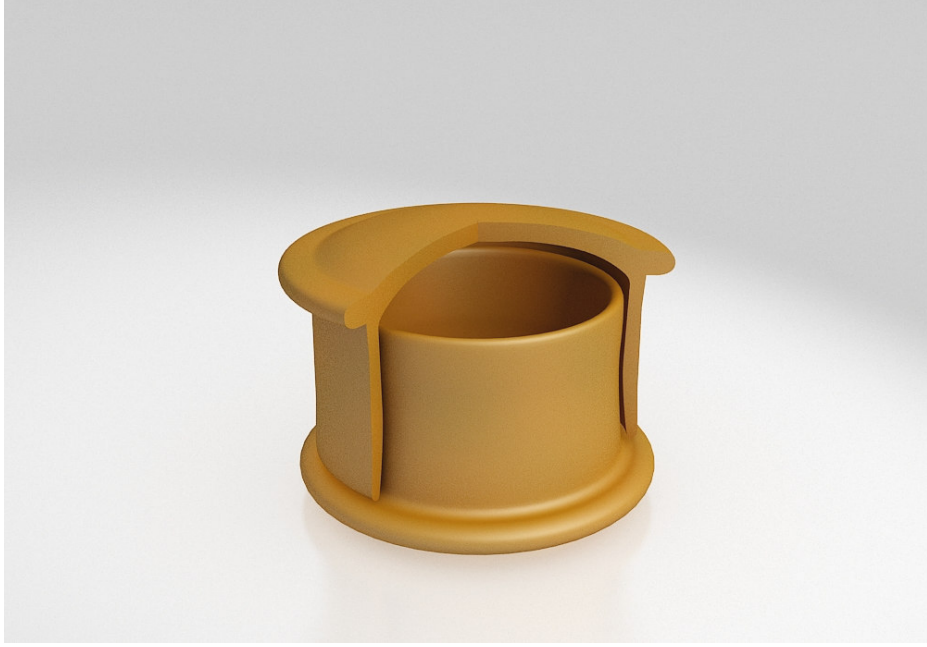

b

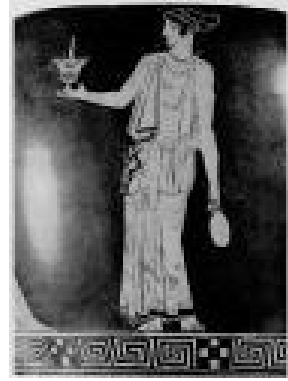
a-b: Loutrophoros kullanımına ilişkin vazo betimi.

a-b: Lebes kullanımına ilişkin vazo betimi.

a

b

a-b: Pyxis kullanımına ilişkin vazo betimi.

a

b

a-b: Exaleipteron kullanımına ilişkin vazo betimi.

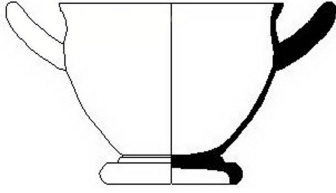

a

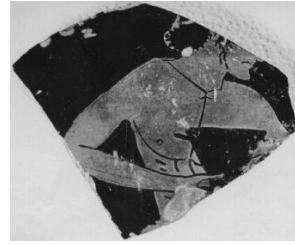

b

a-b: Kase kullanımına ilişkin vazo betimi.

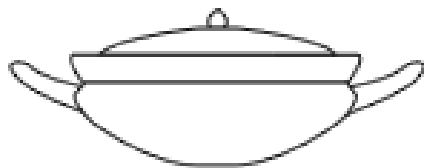
a

b

a-b: Skyphos kullanımına ilişkin vazo betimi.

a

b

a-b: Kyathos kullanımına ilişkin vazo betimi.

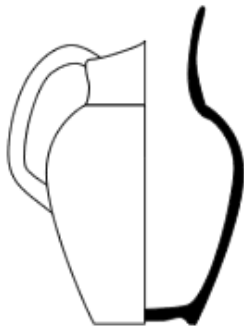

a

b

a-b: Oinochoe kullanımına ilişkin vazo betimi.

a

b

a-b: Oinochoe kullanımına ilişkin vazo betimi.

	<p>T.C. SELÇUK ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	
---	--	---

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Emet Egemen ASLAN
Doğum Yeri	KONYA
Doğum Tarihi	23. 04. 1978

Öğrenim Durumu	Alan	Üniversite	Yer	Yıl
Lisans	Seramik Bölümü	Hacettepe Üniversitesi	Ankara	1995-1999
Yüksek Lisans	Seramik ve Cam Anasanat Dalı	Hacettepe Üniversitesi	Ankara	1999-2003

	Birim / Alan	Üniversite	Yer	Yıl
Görev Durumu	G. S. F. Seramik Bölümü	Selçuk Üniversitesi	Konya	2002' den itibaren....